Panzer III. 157. 452
Venetiis, Lucilius Santritter. 1480.

P 4498

Hain 11858

Theodorus Herbipolensis Franeus

Niger, Brevis grammatica (1490)

postea Lyttii:
Olim ejus: jam vero
Nigri Londinensis.

1849.

Vide Maittaire, Annal. Typ. I. 158. qui totas tres ultimas paginas exscripsit.

Starrow
Jan. 17, 1946
6

P. FRANCISCVS NIGER. A. VENETVS. SACERDOS. ARTIVMQVE DOCTOR LEONARDO BOTTAE. EQVESTRIS ORDINIS VIRO PRO MEDIOLANENSI DVCE. APVD VENETVM SENATVM ORATORI FACVNDISSIMO SAPIENTISSIMOQVE FOELICITATEM.

AB Anneo Seneca litteris cõmendatũ accepimus: eques ſplendidiſſime. Parthorum regem ſine munere ſalutare potuiſſe neminem. Ego uero cũ forte (ut aiunt) apollinem fugiſſem: ſagittis armatũ & pharetra: patriamq́ meã atra lue percutienté: quippe quæ pegaſidas ſorores: & ipſũ fidibus ornatum: lyraq́ teſtudinea phœbũ abhorreret. Cumq́ pacato deo: rurſum ĩ patriam reuerti diſpoſuiſſem: teq́ nõ minus clariſſimũ q̃ doctiſſimũ uirum conuenire decreuiſſẽ. Sæpius excogitabam: quonam munere te primũ ſalutare deberem. Et cum multa quidem ultro citroq́ ſe offerrent: nihil tamẽ nobilius fore arbitratus ſum: q̃ illa uirtutis opera condonare: q̄bus adeo inuigilaſti: ut ne plus tu illis: q̃ illa

tibi splendoris reddiderint nõ facile iudicandũ reliqueris. Alii enĩ aurea uasa: multi argentea: reliq diuersa fortunæ dona offerre conant̃. Ego autẽ de huiuscemodi donatoribus cũ isocrate meo: ad nicoclẽ de imperio scribente: facile sentiã. Nos enĩ nõ donatores: sed τοὺς ἐμπορίαν ποιουμένους is orator appellat. Nõ igit̃ diuitias: sed paup dat carmina uates: quæ tanto diuitiis nobiliora sũt: quanto illæ fluxæ fragilesq; uirtus æterna claraq; habetur: Grãmatices ergo ꝑbreue opusculũ: nup a me ortũ: adhucq; nõ bene uagituũ oblitum: ad te uir præstãtissime mittere decreui. Nunc nanq; laborẽ suscepi: nõ qa satis superq; a priscis auctoribus ĩ tali scientia scriptũ fuisse diffiderẽ: meq; uel illis æquare: uel quæ minus sufficiẽter dicta essent: addere uellem: nõ enĩ tanta in me ẽ temeritas uel audacia. Sed summo ĩ te affectus amore: qui totius militiæ decus: necnõ & mediolanensis senatus splendor: atq; unicum firmamentũ existis: quiq; quantũ doctrina: & sapiẽtia uales: tantũ probitate: pietateq; in oĩs: cæteros tui ordinis uiros facile superas: cui ego & debitus sum: & ꝓ cuius dignitate facile emori possem. Cũ mecũ

ipse cogitassem: quãto adolescẽtuli labore: hac tempestate insudãt: ut ad humani studii fastigia ptingant: non enĩ p hos deducunt̃ cales: q uiam corripiãt: qua semita monstrat. Vt filio tuo: adolescẽtulo & ingenuo & nobilissimo: q ĩ patriis artibus erudiendus ẽ: mea faciente lucubratione prodessem: cuius præclara indoles facile omniũ opinionẽ supare potest: ut excellens aĩus: præstans in remp: uirtus: domestica pietas: parq; in oĩs humanitas quam apertissime intuentibus pollicet̃: id efficiat: ut nõ facile dixeris: tu ne tanto filio: an ipse tanto patre dignior uideat̃. Breuiter oĩs hũanitatis flores ĩ unũ corpus redegi: monstrauiq; uiã breuissimã q̃ illos facillime capere: & in doctũ uirum euadere possit. Sed nõ deerunt fortasse: q scriptis nostris detrahere conent̃: cũ præsertĩ ante operis editionẽ: ueteres suscitauerimus: nouos quoq; acquisiuerimus obtrectatores: quos tanti faciendos esse censemus: quanti culicũ barri æstimant morsus. Illos aũt exoratos uelim qui scripta nostra fastidiũt: ut prius legant: deinde uituperẽt. Nam licet ĩ me nõ sit doctrina sufficiens: nõ rerũ cognitio plena: qua forte opus

elephantes [illegible]

esset. Illud tñ mihi fortasse continget: quod a-
pelli ĩ alexandro: phidiæq; ĩ olympio ioue conti
gisse lectitamus: quos tanto maiore elatũ fuis
se laude cõperimus: quãto præstãtiores formæ
fuere: quorũ archetipas sũt imitati. Ita & mihi
nõ parũ decoris & ornamenti: ex operis exponẽ
di nobilitate: accessurũ spero. Accedit & illud:
quod sicut atlanti herculẽ in cæli pondere susti
nendi opẽ tulisse ferũt. Sic & mihi: unde huic
prouĩciæ auxiliũ peterẽ: circũspicienti. Tu leo-
narde: uir magnifice: tanq̃ alter hercules occur
risti: q deficiẽtis honus subires: idq; fortissime
tuereris: nam cũ doctrina: ingenio: & eloquen
tia nemini cesseris: pares admodũ tibi paucos
nostris temporibus cõsecutus es. Vt igit' olim a
numine aliquo ueteres: ita & ego a te initiũ su-
mẽs: aggrediar honus susceptũ q̃libentissime.
Quod principaliter ĩ tredeci cõsumet' libellos.
Primus enĩ de uoce grãmatica: & eius partibus
disputabit. Secũdus octo partes orõnis: & earũ
accidentia cõtinebit. Tertius logi schemata de-
mõstrabit. Quartus grãmaticas cõstructiones
breuissime explanabit. Quĩtus dicendi elegan
tiam haud difficile docebit. Sextus syllabarum

quantitatẽ metietur. Septimus syllabarum accentus: necnon & punctandi modum explicabit. Octauus carminum qualitates designabit. Nonus ipsorum uarietatẽ distinguet. Postremus. poetarum officium: scribendiq; diuersitatẽ complectetur. ¶ Vale.

P ¶ FRANCISCI NIGRI. A. VENETI SAcerdotis: artiũq; doctoris: breuis grãmatica ad splẽdidissimũ eqtẽ leonardũ bottã: p serenissĩo duce mediolani: apud illustrissimũ uenetorũ SENATVM OratoreM FacunDISSIMVM

¶ LIBER PRIMVS DE VOCE ¶ ET EIVS PARTIBVS.

¶ VOX

¶ CAPVT PRIMVM.

Vox est aer percussus: auditu sensibilis: prout utriusq; potentia ualet.

Vox dicta est a uocando: uel ἀπὸ τοῦ βοάω βοῶ quod est clamo.

Vocis accidentia sunt duo. s. auditus: & officium

¶ AVDITVS.

Auditus est q̃litas sensitiua: q̃ uocem discernere (possumus.

Auditus est duplex.s.actualis:& potentialis.
Actualis auditus ē qualitas sensitiua: q̃ ī actu uocem discernimus:ut sonitus:aliquo præsente.
Potentialis auditus ē q̃litas sensitiua:qua licet in actu uocē nō discernamus:ī potentia tn̄ discernere possumus:ut tumultus: præsēte nemine.

OFFICIVM.

discernit

Officium uocis est qualitas: qua una uox ab alia
Officiū uocis ē triplex.s.eloqū:tīnitus:& sonus.
Eloquium est humanæ p̄nūciatōis expressa significatio facilē mentib⁊ exprimens intellectum.
Tinnintus ē:fabricatæ materiæ illisio:tenui sono auditionē augens.
Sonus ē corporalis collisio:repentinū aurib⁊ inferens fragorem:

VOCIS DIVISIO.

Vox est duplex.s.articulata:& inarticulata.
Vox articulata est:quæ ab aliquo affectu mentis proficiscitur:ut petrus:gemitus.
Vox inarticulata est: quæ a nullo mentis affectu proficiscitur:ut sonitus:coax.

VOCIS ARTICVLATAE DIVISIO.

Vox articulata ē duplex.s.litterata: & illitterata.
Lr̄ata uox & articulata:ē illa:quæ ab aliquo mentis affectu profecta scribi potest:ut petrus.

Illitterata uox & articulata: ẽ illa: quæ ab aliquo mentis affectu ꝑfecta: scribi nõ põt: ut gemitus

VOCIS inarticulatæ DIVISIO.

Vox ĩarticulata similit' ẽ duplex. s. lr̃ata & illr̃ata:

Litterata uox & inarticulata: est illa: quæ a nullo mẽtis affectu ꝑfecta: scribi potest: ut coax: cra:

Illitterata uox & ĩarticulata ẽ illa: q̃ a nullo mentis affectu ꝑfecta: scribi nõ potest: ut tumultus

VOCIS litteratæ DIVISIO.

Vox articulata & litterata in duas partes diuisa ẽ: in triuium. s. & quadriuium.

Triuium est trium scientiarũ connexio quædam qua una sine alia non bene cognosci potest.

Quadriuium est quattuor scientiarũ connexio quædã: q̃ una sine alia nõ bene cognosci potest

TRIVII DIVISIO.

Triuiales scientiæ sunt tres. s. grammatica rhetorica: & dialectica.

Grammatica ẽ scientia recte loquendi: recteq; scribendi: poetaꝝ: & auctoꝝ lectionib. obseruata.

Rhetorica est ars: de his reb; dicendi: quæ ad usũ ciuilem pertinent: tum morib. tum legib. constitutæ.

Dialectica est ars: quæ argumentando: reꝝ rationes concludere docet.

QVADRIVII DIVISIO.

Quadriuiales scientiæ sunt quattuor. s. arithmetica: geometria: musica: & astrologia.

Arithmetica ē ars: quæ eā multitudinē speculat̄: quæ per se est: & tanq̄ mater: ad cæteras obtinet portionē.

Geometria est ars: quæ imobilis noticiam magnitudinis pollicet̄.

Musica est ars: quæ eius: quæ est ad aliquid: multitudinis temperamenta prænoscit.

Astrologia est ars: quæ mobilis noticiam magnitudinis pollicetur.

GRAMMATICAE ETYMOLOGIA.

CAPVT. SECVNDVM.

Grāmatica dicta est ἀπὸ τῶν γραμμάτων: hoc est a litteris.

Grāmaticæ accidentia sunt quattuor. s. orthographia: prosodia: etymologia: & sintaxis.

ORTHOGRAPHIA

Orthographia est syllabæ: dictionisq; recta scriptura: secundū litterarꝝ uim ac potestatem.

Orthographia ē duplex. s. naturalis: & accidētalis

Naturalis orthographia ē lrãꝝ recta scriptura: secūdū naturalē syllabæ dictōisue ptātē; ut tollo

Accidentalis orthographia ē lrãꝝ recta scriptura:

secūdū accidentē: ī syllabæ dictōisue cōpositōe
(ptātē: ut attollo.

PROSODIA.

Prosodia ē lex: siue regula: ad eleuādā: deprimendamue syllabaꝝ uocē: unicuiq; particulæ orationis accomodatam. necessaria.

Prosodia est triplex. s. distinguens: ambigua: &

Prosodia distinguens ē lex: siue regula: ad eleuandam: deprimendāue syllabaꝝ uocē: ad alterius distinctionē uocis: ut pene: una.

Prosodia ambigua ē lex: siue regula: ad eleuandā deprimendamue syllabaꝝ uocē: ad diuersaꝝ dictionum ambiguitatē tollendā: ut interealoci: & longopost.

Prosodia necessatia est lex: siue regula: ad eleuandam: deprimendāue syllabaꝝ uocem: secundū sequentis monasyllabæ particulæ inclinationē ut cælorumq;: legisne.

ETYMOLOGIA.

(dictonū.

Etymologia est uera cunctaꝝ originis inquisitio

Etymologia est duplex. s. propria: & accidens.

Propria etymologia est cunctaꝝ originis inquisitio dictionū: secundū naturalem earū proprietatem: ut mare quasi amarum.

Accidens etymologia est uera cunctarū originis

inquisitio dictionũ: secundũ accidentẽ earũ si
gnificationẽ: ut amens quasi sine mente.

¶SINTAXIS. (pfecta.

Sintaxis ẽ cognitio bonæ siue malæ constructõis
Sintaxis ẽ triplex. s. familiaris: media: & elegans.
Familiaris sintaxis est: circa familiarem loquendi
modũ pfecta cõstructio: ut te laudant omnes.
Media sintaxis ẽ circa lautiorẽ dicendi modũ pfe
cta cõstructio: ut te oĩs qdẽ honore afficiunt.
Elegans sintaxis ẽ circa elegantissimũ dicendi mo
dum perfecta cõstructio: ut laus tua: nõ obscu
ro: nec uario sermone: sed & clarissima & una
omnium uoce profertur.

¶GRAMMaticæ diuisio CAPVT. III.

Grãmatica est: triplex s. horistica: methodica: &
exegetica. (demrat.
Horistica est: finitiua grammatica quæ præcepta
Methodica est quæ loquendi rationẽ: seu cõstru
ctionẽ ostendit.
Exegetica est: narratiua grãmatica quæ ad lectio
nis officia pertinet.

¶HORISTICAE DIVISIO.

Horisticæ grãmaticæ partes sũt sex. s. littera: syl
laba: dictio: oratio: uitia: & uirtutes.

¶ LITTERAE diffinitio. CAPVT. IIII.

Littera est pars minima uocis articulatæ: ab elemento incipiens: una figura notabilis.

Littera dicit᷑ a lituris: ꝙ plerunq; ĩ ceratis tabulis antiq̃ scriptare cõsueuerũt: & postea delere.

Litteræ accidunt quinq;. s. nomen: figura: potestas: cognatio: & ordo.

¶ NOMEN.

Nomẽ lr̃æ ẽ uocabulũ ei designatũ: ad aliaꝶ discretionẽ ut. a.

Nomen litteræ est duplex. s. purum: & mixtum.

Purũ lr̃æ nom̃: signũ uocis ẽ sĩplex: ut a. e. i. o. u.

Mixtũ lr̃æ nom̃: signũ ẽ uocis ex plurib. cõpositũ lr̃is: ut. b. f. x. z.

¶ FIGVRA.

Figura lr̃æ est q̃litas termino uel terminis clausa.

Figura lr̃æ ẽ triplex. s. longa: rotunda: & cõmunis

Lõga lr̃æ figura ẽ q̃litas: lõga termĩata linea: ut. l

Rotunda lr̃æ figura ẽ q̃litas circulari circundata linea: ut. o.

Cõmunis lr̃æ figura ẽ q̃litas: inter longã & rotundam finita linea: ut. b. d. f. g.

¶ POTESTAS

Potestas lr̃æ ẽ ꝓnũciatõ q̃ circa lr̃aꝶ cõpositionẽ attendit᷑.

Potestas lr̃æ in duob. cõsistit ĩ ꝓnũciatõe: & sono

Pronuntiatio: est litteræ uis: propter quã figuræ

& nomina sunt facta.

Sonus est litteræ qualitas: secundū eius diuersā pronūciationē. Singulæ nanq; uocales: denos sonos habent. Nā.a. breuis aspirata acuitur: ut habeo. & grauat᷑: ut habemus. Similiter. a. breuis exilis acuitur: ut abeo: & grauat᷑: ut abimus Item. a. longa aspirata acuit᷑: ut hamus: grauat᷑ ut hamo℞: & circumflectit᷑: ut hamus. Similit᷑ a. longa exilis acuitur: ut aræ: grauatur: ut ara℞: circumflectitur: ut ara: & sic de aliis.

COGNATIO.

Cognatio lr̄æ est q̄litas: q̄ p affinitatē ī deriuatōe: una in aliā cōmutat᷑.

Cognatio litteræ est triplex. s. uocaliū: semiuoca(liū: & muta℞.

COGNATIO VOCALIVM.

Cognatio uocalium est quum per affinitatem: in deriuatione: una uocalis in aliam mutatur: ut infra patebit.

A: correpta mutat᷑ in. a. productā: ut faueo: faui.
In. e. correptam: ut pario: peperi.
In. e. productam: ut facio: feci.
In. i. correptam: ut amicus: inimicus.
In. o. ut μάρμαρον: marmor.
In. u. ut salsus: insulsus.

E: correpta transit ī.e.productam:ut lego:legi.
In.a:ut sero:satus.
In.i.ut moneo:monitus.
In.o.ut tego: toga:Vnde antiqui uostris pro uestris dicebant.
In.u.ut tego: tugurium:Vnde antiqui quum post.e.sequebatur.nd.loco:e.ponebant.u.ut legundus pro legendus.
I:transit in.a.ut pauli:paulatim.
In.e.ut forti:forte.
In.o.ut saxi:saxosus.
In.u.ut libens:lubens: Vñ ī duorũ nominum cõpositione: primi extrema syllaba.i.uocalem recipit:ut arma gerens:armiger.
O: quod āpud umbros & tuscos in usu nõ erat: sed eius loco.u.ponebāt:ut frundes pro frondes: transit in.a.ut creo:creaui.
In.e.ut tutor:tutella: Vnde antiqui compes: pro compos dicebant:
In.i.ut uirgo uirginis.
In.u.ut tremo:tremui: Vñ q̃ apud græcos ī.os apud nos in.us.uertunẽ:ut κυπροσ:cyprus.
V:quod apud aliquos latinos in usu nõ erat:sed loco eius.o.ponebāt:& maxime digāmo ante

cedente: ut seruos: pro seruus: transit in .a. ut ueredus: ueredarius.

In .e. ut pondus: ponderis: peierat: pro peiurat Vnde antiqui auger: pro augur dicebant.

In .i. ut cornu: cornicen.

In .o. ut nemus: nemoris.

In .u. consonantē: ut gaudeo: gauisus. u. consonans in .u. uocalem: ut caueo: cautus.

COGNATIO SEMIVOCALIVM.

Cognatio semiuocaliū est: quum p affinitatē: in deriuatione: una semiuocalis in aliam litterā mutatur: ut infra patebit.

L: quod triplicem habet sonū. s. exilem: quum geminatur ī medio dictionis: ut metellus. Plenum: quum dictionem finit: uel syllabam: ut sol: silua: uel qñ ante se habet aliā consonātē: ut clarus. Medium uero quum alio in loco ponitur: ut lego. transit ī .x. ut paulū: pauxillum. In .r. ut tabula. taberna.

M: quod triplicem habet sonum. s. obscurum: ī extremitate dictionis: ut templum. Apertum: in dictionis principio: ut malus. Mediocre. in medio: ut umbra: transit in .n. sequentibus .d. t. c. &. q. ut tandem: identidē: nuncubi. cunq;.

Similiter am præpositio: sequētibus. f. c. &. q. mutat. m. ī. n. ut anfractus: anceps: anquiro. Sequente tamen uocali: intercipit. b. ut ambesus.

N: quod duplicem habet sonum. s. plenum in primis: & ultimis partibus syllabarum ut nomen: & exilem in mediis: ut amnis: transit in. c ut enquid: ecquid.

In. g. ut innotus: ignotus.

In. l. ut unus ullus.

In. m. sequente. b. uel. m. uel. p. ut imber: immotus: impero.

In. r. ut conrumpo: corrumpo.

In. s. ut scindo scissus.

In. t. ut canis: catulus.

In. u. consonantem: ut sino: siui.

R: quod in latinis est exile: ut romulus: & in græcarum dictionum principio simplex: uel gemina in medio aspiratur: ut rhodus: pyrrhus: transit in. l. ut niger: nigellus.

In. n. ut æreus: æneus.

In. s. simplex: ut honor: honos.

In. ss. duplex ut gero: gessi.

In. u. consonantem: ut tero: triui.

S: quod in græcis dictionibus pro aspiratione ponitur: ut ἑπτὰ: septem: transit in.d.ut palus paludis.

In.m.ut rursus: rursum.

In.n.ut sanguis: sanguinis.

In.r.ut flos: floris:

In.t.ut nepos: nepotis.

In.u.consonantem: ut bos: bouis.

In.x.ut αιασ: aiax.

X duplex: quod modo pro.cs.modo pro.gs.accipitur: transit in.c.ut nux nucis.

In.ct.ut nox: noctis.

In.f.ut exfacio: efficio: Ex tñ prepositio: in cõpositione posita: sequente uocali: uel.c.uel.p. uel.t.uel.s.integra remanet: ut exuro: excito: expecto: extraho: exsequor.

In.g.ut grex: gregis.

In.u.consonantem: ut nix niuis.

COGNATIO MVTARVM.

Cognatio mutarũ est: quũ per affinitatẽ: in deriuatione: una muta ĩ aliam litteram cõmutat᷑: ut infra patebit.

B: transit in.c.ut obcurro: occurro

In.f.ut obfacio: officio.

In.g.ut ſubgero:ſuggero.
In.m.ut globus:glomus.
In.p.ut ſubpono:ſuppono.
In.r.ut ſubrapio:ſurripio.
In.ſ.ut iubeo:iuſſi:Sub tñ præpoſitio:in ſubtinio: & ſubcumbo.b.ſeruat integrum. Nam ſuſcipio:ſuſtuli:ſuſpicor:& ſuſpicio: a ſuſũ: uel ſurſum compoſita ſunt.

C:præpoſita.ſ.aliquãdo ĩtegra remanet:ut nanciſcor:nactus: aliqñ:tñſit ĩ.t.ut iraſcor:iratus
In.g.antecedente.n.:ut quincenti:quingenti.
In.ſ.ut parco parſi.
In.u.conſonantem:ut quieſco:quieui.
In.x.ut:dico:dixi.

D:quod aliqñ interponit̃: hyatus cauſa prohibẽdi:ut redigo:pro reigo:& aliqñ ſubtrahit̃:cum ſequens ſyllaba ab.ſ.cum alia conſonante incipit:ut aſpiro:pro adſpiro:tranſit in.c.ut adcado accido:adcurro:accurro.
In:g.ut adgero:aggero.
In.l.ut adledo:allido.
In.p.ut adpono:appono
In.r.ut adrapio:arripio: Vñ ãtiqui:aruocatus pro aduocatus dicebant.

In.ſ.ſimplex:ut rado:raſi.
In.ſſ.duplex:ut cedo:ceſſi.
In.t.ut adtango:attingo:
F:quod loco aſpirationis ponit:ut felena:pro helena:tranſit in.b.ut ſifilus.ſibilus:Vnde antiqui.af.pro ab dicebant.
G:tranſit in:ct.ut legor:lectus.
In.ſ.ut ſpargo:ſparſi.
In.x.ut tego:texi.
Q:quod eandẽ uim habet:quã.c.Vñ antiqui arquus:ꝓ arcus dicebãt:tranſit in.ſ.ut torqueo:torſi.
In.x.ut coquo:coxi.
T:tranſit in.ſ.ut uerto:uerſus.
In.x.quum præit.c.ut pecto pexui.
K:&.p.nullam habent mutationem.
Y:ponit loco.u.ut fuga:ꝓ φύγη.
Z:ponitur pro duplici.ſſ.ut maſſa:pro μᾶζα:uel pro ſimplici.ſ.ut ſethus:pro ζῆθος:uel ꝓ d.ut mezentius:pro medentius.

ORDO LITTERARVM.

Ordo litteræ eſt qualitas:quæ demonſtrat:quæ præponi:quæue ſupponi littera debeat:ĩ pronunciatione.
Ordo litteræ ẽ triplex.ſ.uocaliũ:ſemiuocalium.& mutarũ:

ORDO VOCALIVM.

Ordo uocalium est qualitas: qua una uocalis al-teri præponit̃: uel subicitur: in pronũciatione.

Vocales præpositiue sunt tres. s. a. e. o.

Vocales subiunctiuæ sunt tres. e. u. i.

Præpositiuæ aũt: subiũctiuis præpositæ: diphtõgos quinq; faciunt. s. ae. au. ei. eu. &. oe.

ORDO SEMIVOCALIVM.

Ordo semiuocalium est qualitas: q̃ una semiuocalis alteri præponit̃: uel subicit̃ ĩ ꝓnũciatione.

L. m. n. r. ante. s. in fine syllabæ poni possunt: ut puls: hyems: mons: ars. Et similiter ante. x. preter. m.: ut falx: arx: lanx.

M: sequẽte. n. ĩ eadẽ syllaba poni põt: ut mnesẽus: omnis.

S: sequẽte. m. ĩ eadẽ syllaba poni põt: ut smaragdus: smyrna.

ORDO MVTARVM.

Ordo mutaꝝ est qualitas: q̃ una muta alteri præponitur: uel subicitur: in pronunciatione.

B. &. g. præponũt̃. d. ĩ eadẽ syllaba: ut bdæliũ: migdonides.

C. &. p. preponũt̃. t. ut aptus: lectus.

S: præponitur. b. ut asbutus. c. ut scutum. q. ut squallor. p. ut spes: &. t. ut status.

Mutæ pene oĩs liq̃dis semiuocalib. præponunt̃ præter. m. Exempla.

L:ut blãdus:clarus:abodlas:flauus:gladius:planus:atlas.

N:ut abnuo:cnidos:ariadne:gneus:ætna:therapne.

R:ut breuis:creber:drances:frater:gratus:pratũ tractus.

M:autẽ tantũ post.c.repit:ut pyracmon:post.d ut admetus:post.g.ut:agmen & post.t.ut tmolus.

LITTERAE DIVISIO.

Littera est duplex.s.uocalis:& consonans.

VOCALIS.

Littera uocalis est:quæ de se perfectum sonum habet:ut.a.

Sunt autem uocales quinq;.s.a.e.i.o.u.& una græca.y.

CONSONANS.

Littera consonãs est:quæ de se sonum pfectum nõ habet:sed cum alio sonat:ut.be.ce.el.em.

Littera cõsonãs ẽ duplex.s.semiuocalis & muta.

SEMIVOCALIS.

Littera semiuocalis ẽ:quæ de se sonũ pfectũ non habet:sed cũ uocali præposita sonat:ut el:em.

Sunt autem semiuocales septem.s.f.l.m.n.r.s.x.F.tñ quantũ ad nõm:est semiuocalis:quantũ uero ad potestatẽ potius ẽ muta. X quoq; in græcis apponitur dictionibus.

Ex semiuocalib. aũt qttuor sũt liqdæ. s. l. m. n r. quæ ancipitem in dictione syllabã faciunt.

¶MVTA.

Littera muta est: quæ de se sonum pfectũ nõ habet: sed cum uocali postposita sonat: ut be. ce. Sunt aũt mutæ nouem. s. b. c. d. g. h. k. p. q. t. H tamen nota magis est aspirationis.

¶SYLLABAE DIFFINITIO
¶CAPVT. V.

Syllaba ẽ comprehensio litteraꝝ enunciata: quæ uno accentu: & uno spiritu: indistãter profert̃.
Syllaba dicta est παρὰ τὸ συλλαμβάνειν τὰ γράμματα: hoc est a litteraꝝ cõprehensione.
Syllabæ accidunt quinq;. s. tenor: spiritus: tempus: litteraꝝ: numerus: & ordo.

¶TENOR.

Tenor est qualitas: qua unaqueq; eleuat̃: seu deprimitur syllaba.
Tenor est triplex. s. acutus: grauis: & circũflexus.
Acutus tenor est accentus a sinistra in dextrã uersus: quo unaquæq; eleuatur syllaba: ut pene.
Grauis tenor est accentus: a dextra in sinistram uersus: quo unaquæq; deprimitur syllaba: ut ante deum.

Circũflexus tenor eſt accentus: in ſemicirculari figura formatus: quo unaquæq; eleuatur: depri mitur q; ſyllaba: ut romanus.

¶ SPIRITVS.

Spiritus eſt qualitas: qua aſpere: leuiterue ſyllaba pfert.

Spiritus eſt duplex. ſ. aſper: & leuis.

Aſper ſpiritus eſt aſpiratio: qua aſpera uoce ſylla ba profertur: ut homo.

Leuis ſpiritus eſt exilitas: qua leui uoce ſyllaba profertur: ut omen.

¶ TEMPVS.

Tempus eſt ſucceſſiua duratio: in ſyllabæ prolatione.

Tempus ē quincuplex. ſ. unum: unũſemis: duo duoſemis: & tria.

Tempus unum habet ſyllaba: quum uocalis per ſe breuis eſt: ut que: uel una conſonans ſequatur: ut caput.

Tempus unumſemis habet ſyllaba: quum uoca lis cõmunis eſt: ut pharetra.

Tempora duo habet ſyllaba: quum uocalis natu ra uel poſitione longa eſt: ut ars: ora.

Tempora duoſemis habet ſyllaba: quũ poſt uo calem natura longam: una ſequitur conſonãs: ut dos.

Tempora tria habet ſyllaba: quũ poſt uocalem natura longam: duæ ſecuntur conſonãtes: uel una duplex: ut mons: rex.

NVMERVS LITTERARVM.

Litterarum numerus: eſt comprehenſio diuerſorum caracterum ſyllabam eleuantium.

Litterarum numerus eſt ſexcuplex. ſ. ſimplex duplex: triplex: quadruplex: quincuplex: & ſexcuplex.

Simplex litterarum numerus: eſt: abuſiua unius tantum litteræ comprehenſio: ad ſyllabæ eleuationem ut: a. Vnde quæ ſingularũ litterarum ſunt ſyllabæ: ex uocalib. cõſtant: ut. a. e. i. o. u.

Duplex litterarum numerus eſt ad ſyllabæ eleuationem: duarum comprehenſio litterarum: ut ab: au: Vnde quæ ex duabus litteris conſtant ſyllabæ: aut a uocalibus fiunt & eſt diphthongus: ut ae. œ. au. eu. ei. aut a uocalibus & conſonante: quæ aliquando præcedit: ut da: aliquando ſequitur: ut ab.

Triplex litterarũ numerus: eſt: ad ſyllabæ eleuationem: trium comprehenſio litterarum: ut dos.

Quadruplex litterarum numerus: eſt: ad ſyllabæ eleuationẽ: q̃ttuor cõprehenſio litterarum: ut crux.

Quincuplex lrãꝝ numerus: ẽ ad syllabæ eleuatio
nem: quinq; comprehensio litteraꝝ: ut plebs.

Sexcuplex litteraꝝ numerus: est ad syllabæ eleua
tionem: sex comprehensio litteraꝝ: ut stirps.
Vñ sciendũ est: ꝙ nõ plures q̃: tres consonãtes
antecedere: nec plures: q̃ tres: uocalem cõsequi
possunt. Quod si tres antecedant: nõ plures: q̃
duæ secunt: ut monstrans. Si uero tres sequan
tur: non plures q̃ duæ antecedunt: ut stirps.

ORDO SYLLABARVM.

Ordo syllabæ ẽ qualitas: quæ circa initiales: seu
finales attenditur litteras.

Ordo syllabæ ẽ duplex. s. initialis: & terminalis.

Initialis ordo syllabæ est qualitas: quæ circa prin
cipia attenditur syllabarũ. Vnde sciendũ est ꝙ
ab omnibus litteris syllabæ incipere possunt.
Exempla. (hyulcus.

A uocalibus: ut ab: ex: in: ob: urbs: hyacinthus:

A semiuocalibus: ut far: laus: mons: non: res: sol
xenodochiũ: zona. In peregrinis tamẽ dictioni
bus semper. z. ĩ principio syllabæ reperitur. Si
autem alia antecedit syllaba: necesse est illam:
uel ĩ uocalem: uel in. n. uel in. r. desinere: ut ga
za: melanzophos: ariobarzanes.

A mutis: ut bos: cum: dos: grus: hic: kyrieleyson per: qui: tu.

Terminalis ordo syllabæ est qualitas: quæ circa finem attenditur syllabaꝝ. Vnde sciendũ est q̃ in omnes uocales finire possnut syllabæ: a quacunq; consonãte incipiant sequentes sed nõ in omnes consonantes: ut infra patebit.

A: terminalis est syllabæ: ut dama.

B: terminalis est syllabæ in simplicib. si sequens ab eadẽ incipiat: ut gibbus. In compositis uero sequente. c. f. g. m. p. uel. r. mutatur in illas: ut succido: sufficio: suggero: summitto: suppono surripio. Aliis autem litteris sequentibus integra remanet: ut subdo.

C: terminalis est syllabæ: si sequens a. c. uel a. q incipiat ut bucca: quicq̃.

D: terminalis est syllabæ ĩ simplicibus si sequens ab eadem incipiat: ut reddo. In cõpositis uero: sequente. c. g. f. l. n. p. r. s. uel. t. mutatur ĩ illas ut accido: aggero: afficio: allido: annuo: applico: arrideo: assisto: attineo. Aliis autem litteris sequentibus integra remanet: ut admitto.

E: terminalis est syllabæ: ut bene.

F: nullius terminalis est syllabæ: nisi loco. b. d. s.

uel.x.in compositione ponatur:ut officio:affe ro:difficilis:efficio.

G :nullius terminalis est syllabæ:nisi loco.b.uel d.in compositione ponatur: ut suggero: agge ro. Solent tamen græci: loco.n. sequente.γ. uel .κ.uel.χ.r. ponere : ut ἄγγελοσ : φραγ κοῖσκοσ:ἀ rχίστι σ. Vnde antiqui quoq; lati norum.pro.n.g.ponebant:aggulus:pro angu lus dicentes.

H :nullius terminalis est syllabæ: nisi in apoco patis:ut ah:uah:quod fit uel euphoniæ causa: nam aha:uaha debuit dicere:uel q abscondita uoce solent interiectiones proferri.

I :terminalis est syllabæ:ut uini.

K :nullius penitus terminalis est syllabæ.

L :terminalis est syllabæ: quacūq; consonante se quēte:preter.h.k.q.&.r.ut:albus:ulcus:ualde alfinus:algeo:illud:ulmus:alnus:culpa:fulsit altus:silua:mulxi.

M:terminalis est syllabæ: si sequens a.b.m.uel p.incipiat:ut ambulo:ammon:imperium.

N:terminalis est syllabæ:si sequens a.c.d.f.g.n. q.f.t.i.u.uel.x. incipiat: ut truncus: mando: confiteor: congius: annus: inquiro: consitus :

mantua:coniunx:conuerto:anxius:In compoſitis tamẽ ſequente.r.uertitur in illud: ut corrumpo:& ſequente.b.m.uel.p.uertitur in.m. ut imbibo:immanis:impertior.

O:terminalis eſt ſyllabæ:ut homo.

P: nullius terminalis eſt ſyllabæ: niſi in compoſitione: ſequens ab eadem incipiat: ut appareo.

Q:nullius penitus terminalis eſt ſyllabæ.

R:terminalis eſt ſyllabæ: quacunque conſonante ſequente:preter.k.ut morbus:parcus:ordo: perficio: margo: perhibeo: perluceo: carmen: carnus: corpus: arquitenens:currus: morſus: artus: xerxes:periurus: coruus. In cõpoſitione tamen ſequente.l.uertitur in illud:ut pellego.

S:terminalis eſt ſyllabæ:ſequente.ſ.in ſimplicibus: ut aſſis. In compoſitis uero: ſequente.i. conſonãte.c.p.uel.t.ut diſiectus:diſcutio:diſpliceo:abſtereo. Nam ĩ ſimplicib.ſc.ſm.ſp.& ſt.ſunt eiuſdem ſyllabæ: ut paſcua:coſmus: proſper:teſtis.

T:terminalis eſt ſyllabæ: ſi ſequens ab eadem incipiat:ut mitto.

V:terminalis eſt ſyllabæ:ut nudus.

X:nullius terminalis eſt ſyllabæ:niſi in compoſitis ab ex:ſequente.c.l.p.q.t.uel.ſ.ubi integra remanet:ut excurro:exlex:expecto:exquiro:extendo:& exſequor. Euphonia tamen:ſecundũ græcos:abicit ſ.præcedente.x.& exequor facit.

Y:terminalis eſt ſyllabæ:ut zephyrus.

Z:nullius penitus tetminalis eſt ſyllabæ.

¶SYLLABAE DIVISIO.

Syllaba eſt triplex.ſ.breuis:longa:& cõmunis.:

Syllaba breuis eſt.quæ breuem uocalem habet. ut pater:neq;:uia.

Syllaba longa eſt: quæ longam uocalem habet: (ut dos:ars:pax.

¶LONGA SYLLABA:

Longæ ſyllabæ:aut natura:aut poſitione fiunt.

¶NATVRA.

Quæ natura longæ ſunt ſyllabæ:quinq; modis (ordinant.

Primo quũ uocalis producta ſola ẽ:ut.a.

Secundo:quum diphthongus erit:ut Heu.

Tertio:quũ uocalis conſonantẽ antecedit:ut.En

Quarto:quũ uocalis conſonantẽ ſequit:ut.Da.

Quinto: quũ uocalis inter duas conſonãtes: uel plures ponit:ut.Tros.

¶POSITIONE.

Quæ uero poſitõe lõgæ ſũt ſyllabæ ſeptẽ modis (ordinant.

Primo:quum correpta uocalis in duas desinit cõ sonantes:ut est. (excipit̃:ut acrisiones.
Secundo:quum uocalis a duabus consonãtibus
Tertio:quũ uocalis longa in duplicem desinit cõ sonantẽ:ut nox.
Quarto: quũ uocalis breuis in duplicem desinit consonantẽ:ut nex. (ut axis.
Quinto:quũ uocalis a duplici excipit̃ cõsonante
Sexto:quũ uocalis ĩ unã desinit cõsonantẽ:& ab i.uel.u.cõsonantibus excipitur:ut at uenus.
Septimo:quũ uocalis correpta:interposita.i.ab alia excipitur uocali:ut aiax.

COMMVNIS SYLLABA.

Syllaba cõmunis ẽ quæ ancipitẽ uocalem habet ut pharetra.
Communium syllabarum modi sunt nouem.
Primus:quũ correpta uocalis excipit̃ a muta cũ liquida:Est enĩ longa in hoc. Virginibus tiriis mos est gestare pharetrã. Breuis autem in hoc. Cui pharetra ex humero:crines nodant̃ ĩ aurũ.
Secundus:quum locum breuis longa occupat: uel cum dipthongũ sequit̃ uocalis. Est enĩ longa in hoc. Musæ aonides. Breuis autẽ in hoc. Te coridon o alexi:&. Insulæ ionio in magno.

Tertius: quum ultima dictionis syllaba correpta in unã desinit consonantẽ: & sequens dictio a longa incipit uocali: Est enĩ longa ĩ hoc. Nam tibi tymbre caput euandrius abstulit ensis. Breuis autẽ in hoc. Per caput hoc iuro: ꝑ quod pater ante solebat.

Quartus: quum correptã uocalem due consonãtes sequunť: quarũ prior est. s. Est enĩ longa in hoc: Vnde spissa coma. Breuis autẽ in hoc. Ponite spes sibi quisq; suas.

Quĩtus: est quũ correptã uocalem suscipit. z. duplex. Est enĩ longa in hoc. Mezentii ducis exuuias: tibi magne tropheũ. Breuis autẽ ĩ hoc. Iã medio apparet fluctu nemorosa zacynthos.

Sextus: quum pronomen hic uel hoc uocalis statim sequitur. Est enim longa in hoc. Hoc erat alma parens. Breuis autẽ in hoc. Solus hic inflexit sensus.

Septimus: quum correpta uocalis in unam desinit cõsonantẽ: sequente. h. Est enĩ longa ĩ hoc Terga fatigamus hasta. Breuis autẽ ĩ hoc. Semp honos: nomenq; tuum: laudesq; manebũt.

Octauus: quum nudam uocalem uocalis sequiť Est enĩ longa in hoc. O ego infelix. Breuis autẽ

in hoc. Sub ilio alto.

Nonus: quum auctoritas poetarũ syllabas modo longas: modo breues ponit: quod ipsorũ exempla te docere poterunt. Nam in cerete mediam cõmuné protulit maro. Est enĩ longa in hoc. Qui cerete domo: qui sunt minionis in aruis. Breuis auté in hoc. Est ingens geladum lucus prope ceretis amnem.

DICTIONIS DIFFINITIO CAPVT. VI.

Dictio est ex syllabis finita: cum aliqua significatione: certa locutio.

Dictio a dicendo dicta est: hoc est significando.

Dictioni accidũt quattuor. s. significatio: etymologia: figura: & ordo.

SIGNIFICATIO.

Significatio dictionis est qualitas qua suum esse breuiter ostendit.

Significatio est duplex. s. uniuoca: & equiuoca.

Vniuoca dictionis significatio. est multorum: sub uno nomine: & eadem ratione: denotatio: ut homo qui ioannem: paulum: petrum: hieronymũq; significat: ratione: qua animal rationale.

Equiuoca dictionis significatio: est multorum: sub uno noie: & eadem diuersa ratione: denotatio: ut canis: stellam: piscem: & latrabile: animal diuersis rationibus significans.

ETYMOLOGIA.

Etymologia est perfecta dictionis originis inquisitio: de qua supra uisum est.

FIGVRA.

Figura dictionis est qualitas: qua simplex a composita cognoscitur dictione.

Figura est duplex. s. simplex: & composita.

Simplex dictionis figura est qualitas: quae solã: puramq; dictionem ostendit: ut facio.

Composita dictionis figura est qualitas: quae alteri adhaerentẽ ostendit dictionem: ut inficio.

Compositarum dictionum modi sunt quinq;.

Primus: quum ex duobus integris componit̃ dictio: ut respublica.

Secundus: quum ex duobus corruptis cõponit̃ dictio: ut sinciput.

Tertius: quum ex integro: & corrupto componit̃ dictio: ut inficio.

Quartus: quũ ex corrupto: & integro componit̃ dictio: ut armipotens.

Quintus: quũ ex pluribus componit̃ dictio: ut inexpugnabilis.

¶ORDO DICTIONVM.

Ordo dictionis eſt qualitas:qua unaquæq; alteri præponitur:uel ſupponitur dictio.

Ordo dictionis ẽ triplex.ſ.præpoſitiuus:ſubiunctiuus:& cõmunis.

Præpoſitiuus dictionis ordo ẽ qualitas:qua una dictio alteri præponitur:ut adiectiuũ ſubſtantiuo:nomen uerbo.

Subiunctiuus dictionis ordo eſt q̃litas:qua una dictio alteri ſupponit̃:ut uerbũ nomini:nominatiuus genitiuo.

Communis dictionis ordo eſt qualitas:qua una dictio alteri præponi:& ſupponi poteſt:ut uer

¶DICTIONIS DIVISIO. (bũ uerbo.

Dictio eſt octuplex.ſ.aſpera:lenis:procera:retorida:barbara:græcula:dura:& mollis.

Aſpera dictio eſt quæ aſperum ſonum habet:ut trux:crux. (lima.

Lenis dictio ẽ: quæ lenem ſonum habet:ut lana

Procera dictio eſt: quæ in antepenultima uocalẽ accentu longam habet:ut facilitas.

Retorida dictio eſt: quæ mutam habet extremã: ut hic:hæc:hoc. (ut gaza.

Barbara dictio eſt:quæ a barbaro uenit idiomate

Græcula dictio est: quæ a græco uenit: ut cypros: hymnos. (tus.
Dura dictio: est quæ durum sonũ habet: ut igno
Mollis dictio: ẽ quæ mollem sonũ habet: ut ædes

ORATIO CAPVT. VII.

Oratio: est sermo contextus: ad clausulã tendens
Clausula aũt: est uerboꝝ compositio: plausibilis structuræ exitu terminata.
Oratio dicta ẽ ἀπὸ τοῦ οἀρίζειν: hoc est sermocinari. (& infinita.
Oratio ẽ quadruplex. s. pfecta: imperfecta: finita
Perfecta oratio est: quæ in auditoris animo: perfectum sensum generat: ut litteris operam præster caes.
Imperfecta oratio ẽ: quæ in auditoris animo: sensũ generat impfectũ: ut si lr̃is operã præstiteris
Finita oratio ẽ illa: in qua finitũ ponit᷑ uerbum: ut rhetorices præceptis incumbimus.
Infinita oratio est illa: in qua uerbũ ponit᷑ infinitum: ut libyen tenere marium.
Orationis accidentia sunt octo. s. nomen pronomen: uerbũ: aduerbiũ: participiũ: præpositio: coniunctio & interiectio.
EXPLICITVS EST LIBER PRIMVS. DE

uoce grãmatica: & eius partib. Incipit liber secũdus: de octo partib. orõnis: & eorũ accidentibus.

¶ NOMEN.

¶ CAPVT PRIMVM.

Nomen est pars orationis: cum casu corpus: aut rem: proprie cõmuniterue significans.

Nomen dicit̃ ἀπὸ τοῦ νέμειν: hoc est a tribuendo quod græci ὄνομα dicunt.

¶ NOMINIS DIVISIO.

Nomẽ ẽ triplex. s. fixũ: mobile: nec ĩ totũ mobile.

Fixum nomen est illud: quod substantiã significans: p unum: uel duos articulos uariat̃: ut hic petrus.

Mobile nomẽ est illud: quod accidens significãs p tres seu uoces seu articulos uariat̃: ut bonus: bona: bonum: hic hæc & hoc fœlix.

Nec in totum mobile nomen est illud: quod masculino tm̃ & feminino cõmune ẽ: ut leo leæna graius: graia.

Nominis accidẽtia sũt sex. s. qualitas: species: numerus: figura: & declinatio:

¶ QVALITAS CAPVT. II.

Qualitas nõis ẽ accidens: p quod appellatiuum a proprio discernitur nomine.

Qualitas nois ē duplex. ſ. propria: & appellatiua

PROPRIA.

Propria nois qualitas. eſt accidens: quod propriā & circumſcriptam rem: ſpecialiter deſignat: ut petrus. (ram: & ſpeciem.

Propria nois qualitas in duo diuiſa ē. ſ. in natu/

Natura propriorum eſt quæ naturale ſui ſignificatum oſtendit.

Propriorum natura in octo partes diuiſa eſt. Nam aut unica ſunt deorum: ut iuppiter. Aut bina: ut liber pater. At hominū: ut romulus. Aut urbiū ut rhoma. Aut prouinciarum: ut aphrica. Aut inſularū: ut ſicilia. Aut montiū: ut pyrene. Aut fluminum: ut tyberis.

Horum ſpecies ſūt q̄ttuor: nā alia ſūt corporalia: ut petrus. Alia īcorporalia: ut pudicicia. Alia omonyma: ut pyrrhus filius achillis: & pyrrhus rex epyrotarum. Alia ſinonyma: ut publius: corneliꝰ/us: ſcipio: aphricanus: quæ idem ſignificant.

Propriorum ſpecies ē q̄litas: q̄ unū ab alio diſcernit nomine. (cognomen: & agnomen.

Propriorum ſpecies ſūt q̄ttuor. ſ. prænomē: nomē:

Prænomē: quod græci pronymon dicūt: ē quod nominib. gentiliciis præponit: ut marcus:

Latinulũ:quod totũ in latinã regulã cõuersũ: est ut pollux:pollucis. xxv. (les:ut ulyxes. xxvi.
Nothũ:quod ẽ in græca: latinaq; forma:ut achil
Adiectm̃ uel mediæ ptãtis:quod noĩb.adiectũ: a cõiũctis significatõnẽ sumit:ut magnus fortis.
Qualitatiuũ: quod q̃litatẽ significat: ut bonus: malus. xxviii. (gnus:longus:xxix.
Quantitatiuũ: quod quãtitatẽ significat: ut ma
Participiũ sonãs:quod participio simile uidet̃:ut sapiens:clemens.xxx. do:epulo:palpo.xxxi.
Verbũ sonans: quod uerbo simile uidet̃:ut come
Diminutm̃ sonãs:quod significatõe cõpatm̃:ĩtel lectu uero diminutm̃ ẽ:ut gñdiusculus (spinetũ
Cõtentm̃:quod ab his q̃ cõtinent̃ nom̃ trahit:ut
Sono masculinũ:intellectu fœmininũ:ut pirus.
Epithethũ: quod quib.cunq; psonis adiicit̃:lau dãdi:uel uituperãdi grã:ut fortis sapiẽs. xxxv.
Epitheta septem modis sumuntur.
Primo:a qualitate animæ:ut sapiens:demens.
Secũdo: a q̃litate corpis:ut formosus:deformis.
Tertio: a q̃litate facti:ut lausus: equũ domitor
Quarto: a qualitate extrinseca: ut purpuratus palliatus. (gus:breuis
Quinto:a quantitate:ut sublimis:humilis::lon

Sexto: ab accidentib. ut diues: pauper: cæruleus.
Postremo: a q̃litate naturæ: ut ignis edax aqua (corrūpens.

¶RELATIVA.

Relatiuū: quod rē añ latā iterũ refert: ut petrus q.
Relatiuū est duplex. s. substantiæ: & accidentis.
Relatiuū substantiæ est illud: quod antecedens substantiuū refert: ut petrus qui.
Sunt autē relatiua substantiæ undecī. s. quis uel qui: is: suus: ipse: sui: ille: & idem: alius alter: reliquus: & cæter.
Relatiuū substantiæ est duplex. s. identitatis: & diuersitatis.
Relatiuū substantiæ identitatis: ē illud: quod idē cum suo refert antecedente. ut petrus qui.
Sunt autē relatiua substantiæ identitatis septem s. quis uel qui: is: suus: ipse: sui: ille: & idem.
Relatiuū substantiæ diuersitatis ē illud: quod diuersa a suo refert antecedente: ut alius legit doctorum: alius scribit.
Sunt autē relatiua substantiæ diuersitaits quatuor. s. alius: alter: reliquus. & cæter.
Relatiuum substantiæ identitatis est duplex. s. reciprocum: & non reciprocum.
Reciprocum relatiuū: est quod in se sui significationem reflectit: ut cato defendit se.

Nomen: ꝓpriũ ẽ gentiliciũ: quod gentis originẽ uel familiæ declarat: ut marcus portius.
Cognomen: est quod uniuscuiusq; proprium est & cuiusq; personæ propriã notat diffinitionẽ ut marcus: portius: cato.
Agnomẽ: quod græci epigenetã dicũt: ẽ quod ex/trinsecus cognomĩtũ: ex aliq̃ rõne: adici solet: ut (aphricanus.

APPELLATIVA.

Appellatiua nominis qualitas est accidens quod ea quæ generaliter: cõmuniterq; dicunt: appel/lat: ut homo. (ut infra patebit.
Appellatiua nois q̃litas ĩ.xxxvii. partes diuisa ẽ:
Corporale nom: quod corpus significat: ut hõ. i.
Incorporale: quod corpus nõ significat: ut uirtus
Omonymum quod non significatione: sed uoce conuenit ut nepos. iii.
Sinonymum: quod non uoce: sed significatione conuenit: ut ensis: mucro: gladius. iiii.
Ad aliquid dictum: quod sine intellectu eius: ad quod dicit: proferri nõ potest: ut pater filius. v.
Quasi ad aliqd dictũ: quod q̃uis aliquod habeat contrarium: & quasi semp adhærens: tñ neq; ipso nomine significat illud: nec secum interi/mit: ut nox: dies: dexter: sinister. vi.

Gentile: quod gentem significat: ut græcus. vii.
Patriũ: quod a patria sumit̃: ut rhomanus. viii.
Interrogatiuum: quod cum interrogatione pro-
fertur: ut quis? ix. (ut quisquam. x.
Infinitũ: quod ĩ lectione graui ꝓnunciat̃ accentu
Redditiuũ: quod aliqd tacite reddi intelligit: ut
talis: tantus. xi. (ficat: ut populus. xii.
Collectiuũ: quod in singulari multitudinẽ signi
Diuiduũ: quod a duob. uel plurib. ad sĩgulos uel
plures relationẽ hẽt: ut alter: sĩgulus: uterq;. xiii
Distributm̃: quod distributõnẽ significat: ut oĩs
Generale: quod in diuersas species diuidi potest:
ut aĩal: arbor. xv. (laurus: pirus. xvi.
Speciale: quod a genere diuisũ est: ut hõ: equus:
Fictum: quod a sonoꝝ ꝓprietate: p imitationẽ fa
ctum ẽ: ut turt̃: grus. xvii. (cundus. xviii.
Ordinale: quod ordinẽ significat: ut primus: se-
Nũerale: quod nũeꝝ significat: ut unus: duo: tres
Absolutũ: quod p se intelligi potest: ut deus. xx.
Temporale: quod tẽpus ostendit: ut annus. xxi.
Locale: quod locũ significat: ut ꝓpinquus. xxii.
Quasi diminutm̃: cuius origo nõ cernit̃: ut tabu-
Græculũ: quod totũ ẽ grecæ decliatõis: ut pan: pa
nos: calipso: calipsus. xxiiii. (la macula. xxiii.

Ismarus. mons traciæ. Pileus. apex. (cũt.
Intybus. genus herbæ quã græci elitropium di/
Tenarus. mõs laconiæ: uñ descẽsus ẽ ad ĩferos.
Balteus. cingulus militaris: q baltea: & balteos
Feminina in neutrum uersa. ii. (facit.
Carbasus lini species mollissima.
Supellex. facultas: suplectiles. tñ ĩuenimus.
Pergamus. ĩ singulari regio: ĩ plurali ædificia
Rhetorica. ars dicẽdi. (sublimia troiana.
Arbutus. genus uirgulti: frondib. raris.
Zizania. genus herbæ: quæ loliũ dicit.
Bucolica. pastorale carmen.
Georgica. rei rusticæ carmen.
Pascua. pabulũ a pascendo.
Altilis. auis saginata.
Topica. argumenti locus.
Ceta. piscis maior.
Neutra in masculinum uersa. iii.
Cælum. mundus: quẽ iouẽ dicunt.
Porrum. sectile: & capitatum.
Filum. a filando.
Argos. triplex. in græcia.
Capistrum. laqueus.
Frenum freni: & frena dicimus.

Forum. tamen fora melius dicimus.
Clauſtrum. uel cloſtrum.
Raſtrum. raſtra:& raſtros facit.
Neutra in fœmininum uerſa. iiii.
Delitium. peccatũ ĩ ſingulari:in plurali
Cæpe. uel cæpa. (uoluptates
Epulũ. ab epulando.
Balneum. balnea:& balneas facit.
Veſper. ſtella:añ noctem apparens.
Incerti generis inter maſculinũ:& fœminũ. v.
Silex. arbor Finis. terminus.
Talpa. aĩal. Cortex. liber.
Grus. auis. Dama. animal.timidũ.
Dies. lux. Margo. libri extremitas.
Bubo. auis feralis.
Panthera. animal.
Clunis. pars pudibunda.
Linx. animal maculoſum.
Stirps. progenies:
Pinus. cybele dicata.
Pampinus. uitis ramulus.
Radix. cuiuſq; rei initium.
Adeps. pinguedo. Serpens. a ſerpendo
Aluus. uenter:quo ſordes purgant̃.

Sunt autē reciproca relatiua duo.s.suus: & sui
Nō reciprocū relatiuū: est quod in se sui significationem non reflectit: ut cato defendit illum.
Sunt aūt nō reciproca relatiua quinq;.s.quis uel qui: is: ipse: ille: & idem. (possessiuū.
Reciprocū relatiuū ē duplex.s.possessiuū: & non
Reciprocū possessiuū: ē quod reciprocū possessionē significat: ut suus: quod solum possessiuū est.
Reciprocū nō possessiuū: ē quod possessionē nō significat: ut sui: quod solū reciprocū nō possessiuum est. ¶ Hæc autē quanq̄ magis ī pronominibus tractanda uidentᷣ: hoc tamen in loco differere uolui: tanq̄ necessaria.

¶ ACCIDENTIS.

Relatiuum accidentis est illud: quod antecedens adiectiuum refert: ut qualis ego uel cluuienus
Relatiuū accidentis: ē decuplex: ut infra patebit.
Qualitatiuū: quod qualitatem refert: ut iustus qualis cæsar. (quantus iuppiter.
Quantitatiuū: quod quātitatē refert: ut sūmus
Numerale: quod nūer refert: ut decē: quot: cæsar
Ordinale: quod ordinem refert: ut primus: quotus pompeius. (nis cato.
Annale: quod annos refert: ut decennis quoten-

Possessiuum: quod possessionẽ refert: ut troius ensis: cuia ẽ galea. ta cuias tambellanus.
Gentile: quod gentem seu patriã refert: ut sarma
Ponderale: quod põdus refert: ut libyci sume du plum tritici: quotuplum suburbani.
Plicabile: quod plicas: seu species refert: ut du- plex læna: quotduplex toga tyria.
Diuisiuũ: quod diuisionẽ refert: ut siugulos græ cos deiecit: hector: quotenos troas achilles.
Anomalum: quod alioꝝ nominũ regulã nõ ser- uat. xxxvii. ut infra patebit.
Anomalum nomen: in. xv. partes diuisum: est
Masculina in neutrum uersa. i.
Sibilus. a sibilando Cœtus. aĩal marinũ.
Tartarus. qa illic oĩa turbata sunt.
Auernus. lacus prope puteolos.
Suparus. lineũ brachiale puellarum.
Infernus. quia inferior est:
Gargarus: mons appuliæ.
Gargarus montis cacumen in mysia.
Locus. loca & locos facit
Iocus: ioca: & iocos facit.
Menalus. mons arcadiæ. phrygiæ.
Didimus. in singulari dubius: ĩ plurali mons

Incerti generis: inter masculinū & neutrꝝ. vi.
Vulgus. populus rudis. (rens.
Pecus. omne aīal: hūana lingua ca-
Sal sapientie: & salsedo.
Incerti generis: inter femininū: & neutrꝝ. vii.
Pecus. animal. Buxus. arbor.
Pirus. arbor. Malus. arbor.
Tantum singularia masculina. viii.
Fumus. a fumando. Fimus. limum.
Sanguis. cruor. Puluis. & puluer.
Hesperus. stella añ: noctem apparens.
Vesperus. stella: añ noctem apparens.
Sol. soles tñ dicūt poete: & lunas.
Mundus. quem græci κρόνοσ.
Visus. quod sub pelle latet.
Limus. cœnum.
Aer. inferior.
Aether. aer lucidus.
Pontus. mare. (tro reperit̃ genere.
Penus. quod etiã feminino: & neu-
Muscus herba q̃ parietib. uel arboꝝ
Nemo. nullus. (corticib. hæret.
Deorum nomina: ut iuppiter.
Elementorum nomina: ut ignis: aer.

Lux. a lucendo.	Sitis. deſiderium.
Tabes	ſanguis corruptus.
Mors	libitina.
Vita.	a uiuendo.
Fames.	inedia.
Labes	ruina: a lapſu.
Gloria	a gloriando
Fama	malum uelox.
Salus	quod uulgus ſanitas.
Pax.	iano dicata.
Humus. terra.	Tellus. dea terræ.
Lues.	peſtilentia: morbus.
Proles.	ſoboles.
Rabies.	morbus rabidus.
Sanies.	tabes.
Caries.	uetuſtas.
Pernicies.	periculum exitium.
Scabies.	morbus ſcabidus.
Indoles	ſignũ future uirtutis: ĩ pueris
Strues.	congeries.
Culpa.	noxia.
Eloquentia.	ornata oratio.
Elegantia.	dicendi facundia.

Prosapia. affinitas digna.
Memoria. a memorando.
Socordia. segnities. Soboles. pgenies.
Senecta. grauis ætas.
Senectus. senum collectio.
Iuuenta. dea: iunonis filia.
Iuuentus. iuuenum collectio.
Deorum nomina: ut iuno.
Elementorum nomina: ut aqua.

Nomina quinte declinationis: preter: res: dies: facies: progenies: species: & materies.

Tantum singularia neutra. x.
Lac. ἀπο τοῦ γάλακτος.
Manna. species aromatica.
Solum quasi solidum.
Lœtum. mors. Cœnum. lutum.
Pus. sanies. Fas. a fando.
Nefas. nefandũ. Iusticium. ius.
Salum. mare. Virus. ueuenũ.
Alliũ. herba calida. Alec. muria.
Crocum. herba aromatica.
Ingenium. animus quo sapimus.
Sinapi. herba acris: (tant.
Barat℞. locus apud athenas ubi noxii præcipi-

Aeuum. longa ætas. (indeclinabile.
Ador genus farris: aptum ſacrificiis
Neceſſe neceſſarium.
Ver quarta pars anni
Tr. indeclinabile.
Piper. ſpecies aromatica.
Zinziber. ſpecies aromatica.
Fel. amarum.
Sal. nam maſculinũ facit ſales.
Inſtar. ad menſuram: (tũ eſt.
Penu quod eſculentũ: aut potulen
Senium. ſenectutis impedimenta.
Vulgus. ſed maſculinũ pluralẽ admit
Pelagus. mare. (tit.
Nomina metallorum: ut aurũ: argentũ: tamẽ æs habet æra in tribus caſibus.
Ponderi ſubiecta uel menſuræ: ut triticũ uinũ quæ tñ habent pluralia: ex auctoritate poetarum.
Tantum pluralia maſculina. xi.
Primates. primi ciues.
Proceres. priores principes.
Sales urbanitates
Cani. inde canicies. i. ſenectus.
Penates. dei: quos domi colimus.

Manes. umbræ:uel animæ mortuorum.
Liberi. filii:uel filiæ:cõmuniter.
Superi. dei cæleſtes. Vepres dumi.
Quirites:rhomani ab haſta:tñ qritẽ repimus.
Lemures. imagines nocte apparentes.
Antes. eminẽtes lapides ad fabricã ſuſtinendã.
Carceres. loca uñ educunt quadrigæ.
Cancelli. tranſuerſis palis facti.
Loculi. diminutiuum a loco.
Maiores. præceſſores. Minores. deſcẽdentes.
Poſteri. deſcendentes. Gentes. populi.
Optimates. optimi urbium uiri.
Natales. generis nobilitas.
Pugillares. tabellæ ſcriptiles.
Primores. primi urbium uiri.
Quinquatriæ. mineruæ feſta.
Faſces. ſummi conſulum honores.
Artus. mẽbra. Piſces. ſignum cæleſte.
Inferi. dei infernales. (æquoca.
Cæſares:aiaces:fabii:ſed tunc ſunt appellatiua
Tantum pluralia fœminina. xii.
Induciæ. fœderis partes. Manubiæ. ſpolia.
Latebræ. latebram tñ inuenimus.
Thermæ. balnea:loca calida.

Calendæ. a calando. Idus. ab iduando.
Nonæ. quaſi nouæ. Feriæ. a fando.
Nundinæ. commertia: ſtationes.
Nugæ. a nugando. Excubiæ. uigiliæ.
Facetiæ. ioca. Scalæ. a ſcandendo.
Minæ. a minando. Scopæ. a ſcopando.
Exuuiæ. ſpolia occiſorum.
Faleræ. equoꝝ ornamenta.
Tenebræ. pro nocte tantum.
Suppetiæ. auxilia: q̄ iungit̃ ſemp cõfero.tis.
Copiæ. militum multitudo.
Excubiæ. diurnæ: & nocturnæ.
Vigiliæ. nocturnæ tantum.
Litteræ. ꝑ epiſtola. Illecebræ. blandiciæ.
Inimiciciæ. ab inimicando.
Primitiæ. primi fructus.
Inficiæ. mendacia: negationes.
Inferiæ mortuoꝝ exequiæ.
Exequiæ. funeris proſecutiones.
Reliquiæ. a relinquendo.
Exquiliæ. montes rhomani.
Blandiciæ. adulationes. Diuitiæ. opes.
Quiſquiliæ. terraꝝ purgamenta.
Inſidiæ. fraudes. Manubiæ: ſpolia:

Valuæ. q̃ aperiunt̃ & se uoluunt.
Fores. portæ q̃ extrinsecus apiunt̃.
Postes. portæ q̃ intrinsecus apiunt̃.
Aræ. ꝑ penatibus. Aedes. pro domibus.
Bigæ. currus duaꝝ rotaꝝ.
Quadrigæ. currus quattuor rotaꝝ.
Compedes. pedum uincula.
Cærimoniæ. a ceretanis deductæ.
Cunæ. ubi iacent infantuli.
Crates. craticulae Fortunæ. ꝓsperitates.
Gingiuæ. ubi iacent dentes.
Præstigiæ. uenena magica.
Gratiæ. deæ. ueneri dicatæ.
Grates. grãæ relataæ Nuptiæ. a nubendo.
Sortes. sacroꝝ indagationes.
Sordes. unde sordidus.
Nomina ciuitatũ pluralia: ut athenæ: thebæ.
Tantum pluralia neutra. xiii.
Mœnia. interiora urbis ædificia.
Præcordia: cordis radices.
Pondo. ponderis. genus.
Millia: a mille secundum gelium.
Exta. animalium interiora.
Ilia. laterum exilia.

Crepundia. puerorum manib. ludendi gratia data.
Iuga. sūma. montiū. Intestina. interiora.
Rostra. ubi concionatur.
Spolia. tamen spolium īuenimus.
Serta. a serendo. Castra. quasi casta.
Cunabula. loca ubi nascuntur pueri.
Magalia. domus pastorales.
Feria. ocia utilia. Carthesia pocula bacchi.
Mappalia. pastorum tabernacula.
Arma. cuiusque rei instrumenta.
Sponsalia. res ad matrimoniū ptinentes.
Tempe. loca amœna thessaliæ.
Ambo. de duobus.
Duo. de plurib. Tria. tres.
Numeralia a quattuor usque ad centum.
Lumina. pro oculis: tamen luminis dicimus
Spectacula a spectando. (uulcanalia.
Festa quoque diuorum: ut neptunalia: saturualia:
De una declinatione: in aliam uersa. xiiii.
Vas: uasis. tertiæ. Vasa: uasorum. secundæ.
Defectiua in tres partes diuisa sunt. xv.
Alia enī noīatiuo & uocatiuo singulari carent:
pluralis uero integer est: ut Necis cicero tamen nex
Dapis. deorum: & magnifice. (ptulit.

Precis. a precando. Ditionis. poteſtatis.
Frugis: ſegetis. Verberis. a uerberando.
Opis. ops tñ reperit̃: ꝑ dea terræ.
Alia genitiuo: datiuo: & ablatiuo plurali carent
ſingularis uero integer eſt: ut.
Os: oris. facies.
Mel. cecropium carius.
Mare. quaſi amaꝝ.
Thus. a re diuina.
Ius. humanũ: diuinumq;.
Rus. ab eo. quod eſt ἀρούρα.
Alia per diuerſos caſus defectiua ſunt ut.
Spes. tres tm̃ in plurali caſus habet.
Exſpes. a ſpe ĩ noĩatiuo & uocatiuo tm̃ repit̃.
Verua. & uerub. tantũ in plurali.
Fors. non habet niſi forte.
Tabi. & tabo. dumtaxat.
Frugi. indeclinabile.
Vicem. & uice. tantũ ĩ ſingulari pluralis in
Sponte. ablatiuus ſolus é. (teger eſt.
Laterem: & latere. tm̃ ĩ ſingulari: pluralis in
Macte. tm̃ uocatiuo dicimus. (teger eſt.
Vis: uim: ui. tm̃ ĩ ſingulari: pluralis integer é.
Repetundaꝝ: & repetundis: tantũ dicimus.

Presto nullũ habet casũ: sed cum substantiuo uerbo iungitur: ut presto sum.

Interrogatiua: ut qs? Relatĩa: ut q. Infinita: ut qsq̃. Distributiua: ut oĩs. Negatiua: ut nullus.

Pronoĩa oĩa: preter tu: meus nr̃: & nr̃as: uocatĩs (carent.

¶ SPECIES: CAPVT. III.

Species est dictio originẽ trahens a genere paucioribus cõfusa significatis: q̃ genus: ut hõ: arbor.

Species noĩs ẽ duplex. s. primitiua: & deriuatiua.

Primitiua noĩs spẽs ẽ q̃ primariũ dictionis significatũ ostẽdit: ut rhoma: mons. Cuius spẽs supra ĩ appellaituis traditæ sũt: tam primitiuis q̃ deriuatiuis communes.

Deriuatiua noĩs spẽs: ẽ quæ secũdariũ dictionis significatũ ostendit: ut rhomanus: mõtanus.

Et sciendũ ẽ q̧ ex ipsa significatõe: & rex̧ natura: primitiua a deriuatis noscunt᷑: Nã unũ ab altero nascit᷑: quod nõ põt esse: nisi prius actus illius ĩ eo intelligat᷑. ut armo. as. ab armis dicit᷑: nã nõ possumus dicere armo: nisi prius sint arma quibus armemur.

Deriuatiuox̧ spẽs sũt decẽ. s. patronymicũ: possessiuũ: cõparatm̃: suplatm̃: diminutm̃: denominatm̃: uerbale: participiale: aduerbiale: & pa(ronymũ.

¶PATRONYMICVM.CAPVT. IIII.

Patronymicũ est quod a ꝓpriis tantũmõ deriuat᷑ patꝝ noĩb. secũdũ formã græcã: & significat cũ genitiuo primitiui filios uel nepotes. ut æacides: filius: uel nepos æaci. (& forma.

Patronymico accidũt tria. s. deriuatõ: terminatio

¶DERIVATIO.

Deriuatõ p̃ronymici ẽ q̃litas q̃ sui originẽ ostẽdit

Deriuatõ p̃ronici ĩ. x. partes. disa ẽ: nã p̃ronica deriuant᷑ aut a p̃re: ut pelides pelei filius achilles.

Aut a matre: phyllirides: chyrõ: phyllirae filius.

Aut ab auo: ut æacides: achilles: æaci nepos.

Aut ab auia: ut ledæa: hermione: ledæ neptis.

Aut ab auo materno: ut atlantiadis: mercurius atlantis, natæ filius.

Aut a fratrib. ut phætontiades: phætontis soro (res.

Aut a maiorib. ut belides: palemedes: a beleo.

Aut a filiis: ut meleagris: althea: meleagri mat᷑.

Aut a maritis: ut menelais: helena: menelai u/ (xor.

Aut a uitrico: ut amphitrionides.

¶TERMINATIO.

Terminatio ẽ q̃litas: q̃ patronymici uocẽ ostẽdit.

Terminatio bipartita ẽ: nam aut masculina sunt patronymica: aut fœminina.

Masculĩa patronymica: apud græcos: tres hñt ter mĩatões. s. ĩ. des. uel ĩ. adios. uel ĩ. ius. uel ĩ. ion

Patronymica masculina: in. des. terminata: ut atrides cõmunia: & tantũ patronymica dicunt: & hac forma uti solent poetæ: ꝓ q̃ rhomani: cognominib. familiarib. utũt: ut cornelii marcelli: a primo cornelio: uel marcello: Sicut & græci thesidas omnes: thesei minores appellant.

Patronymica masculina in. adios. terminata: ut hirradios: hirre filius psitacus: uel in. ius. ut peleius: patronymica dicunt: & possessiua: Inde & possessiua ĩuenimus: apud latinos usurpata ꝓ patronymicis: ut æmilianus scipio: pro æmilii filius: & octauianus cæs. ꝓ octauii filius.

Patronymica masculina: ĩ. ion. terminata: ut nerion: in latinum sermonẽ nõ transeunt:

Fœminina patronymica: apud græcos: tres habẽt terminationes. s. in. is. in. as. & ĩ. ne. productã: que apud nos transeunt: ut infra patebit.

¶ FORMA.

Forma est modus: quo a primitiuis patronymica (descendũt.

Forma est duplex. s. græca: & latina.

Forma græca ĩ masculinis in tres partes diuisa ẽ.

Prima: Græca noĩa in. as. ut pelias: & in. ios. ut la

ertios. mittentia genitīm ī. ου̃. patronymica formāt in. ades. terminata: ut peliades: laertiades.

Secunda: Græca noīa in. es. ut hippotes: corinetes: mittentia genitiuū in. όυ. patronymica formant in. ades. & in. ides. ut hippotades: corinetides. Vñ anchises: anchisades: & anchisides facere debuit: Sed anchisiades fecit: q̄si ab anchisios ueniens: Nunq̄ enī patronymicū superat primitiuū: nisi una syllaba.

Tertia: cætera noīa græca mittentia genitiuū in ου̃. uel in. ου̃σ. uel ī. οσ. uel ī. ω̃σ. mutant. eas in. ides. ut priamus: priamu: priamides: nestor nestoros: nestorides: plistenis: plistenus: plistenides: peleus: peleos: pelides: Vbi p sineresim: ei. mutatᷣ in. ει. diphthongum.

Forma græca in fœmininis est triplex.

Prima: Patronymica fœminina in. is. formantᷣ a masculinis. remota. de. ut priamides: priamis: Si autē masculina. i. longā habuerint añ. des. illum in. ei. uertunt: ut pelides: peleis.

Secūda: Patronymica fœminina ī. as. formātᷣ similitᷣ a masculīs: r̄mota. de. ut peliades: pelias: Vñ æneades quoq; æneas facere debuit. Sed æneis: auctoritate sua: ꝓtulit maro ī libri titulo.

Tertia: p̃ronymica fœmina ĩ.ne. formant̃ a primitiuis hoc mõ. Si primitm̃ habuerit.i.ĩ noĩatiuo, o producta reperit̃ in patronymico: ante: ne. ut acrisios: acrisiõe. Si uero primitm̃ nõ habuerit.i.in noĩatiuo: tunc.i. producta repit̃ in patronymico: ante.ne. ut adrastos: adrastine.

FORMA LATINA.

Forma latina in duas partes diuisa est. s.ĩ masculinam: & fœmininam.

Masculina patronymica latina qnq; formas hñt

Prima: Si primitm̃ ẽ declinatõis prmæ.æ.genitiui uertit̃ ĩ.a.& addit̃.des. ut andreæ: andreades

Secunda: Si primitiuũ est declinatõis secundæ & genitiuus.in.i. solã desinat: genitiuo addit̃ tm̃ des: ut petrus: petri: petrides.

Tertia: Si primitiuũ est declinatõis secũdæ: & genitiuus in duo.ii.desinat ultimũ.i.gtĩ uertitur in: a & addit̃.des. ut antonii: antoniades.

Quarta: Si primitiuũ ẽ declinatõis secũdæ & genitiuus ĩ.ei.desinat.ei.gtĩ uertit̃ in.i.longum: & addit̃.des. ut mattheus: matthei: matthides

Quinta Si primitiuũ ẽ declinatõis tertiæ: datiuo tantũ additur. des. ut ioani: ioannides.

Fœminina patronymica latina formant̃ a mascu

linis: remota. de. ut petrides: petris. In noib. aūt secūdæ declinatiōis: mittentib: gtm̄ ī ei. gtō additᷣ. s. sola: ut mattheus: matthei: mattheis.
Masculina patronymica sūt decliātōis primæ: ut petrides: petridæ: Fœminina uero tertiæ: & sūt perittosyllabica: ut: mattheis: mattheidis.

ABVSIO.

Abusio quoq; fit in patronymicis duob. modis: s. additōe & diminutōe.
Additione: quū aliqd cōtra regulā additᷣ: ut pelia des ꝓ pelides.
Diminutione. quū aliqd cōtra regulā minuitᷣ: ut ænides: pro æneades.

POSSESSIVVM. CAPVT. V.

Possessiuū ē illud: quod cū gtō principali: significat aliquid ex his: quæ possidentᷣ: ut troius.
Possessiuo accidūt tria. s. deriuatio: termīatio & forma.

DERIVATIO.

Deriuatio possessiui ē q̄litas q̄ sui originē ostēdit
Deriuatio possessiui ī q̄ttuor partes diuisa ē: Nā alia a noib. fiunt: ut cæsar: cæsareus. Alia a uerbis: ut egeo: egenus. Alia a præpositōnib. ut extra: extraneus. Alia ab aduerbiis: ut cras crastinus.

TERMINATIO.

Terminatio ē q̄litas q̄ possessiui uocem ostendit

Terminatio bipartita est: nā possessiua aut a græcis sumpta sunt: aut a latinis:

¶POSsessiua a græcis sumPTA.

Possessiua: a græcis sumpta: duas habent terminationes. s. in. cus. & in. us. puram.

In. cus. terminata possessiua: in tres species diuisa sūt: Nam alia aut a morbis formant: ut cardiacus

Alia a professionibus, ut grāmaticus.

Alia a disciplinis. ut sociaticus.

In. us. purā terminātia ī duas spēs diuisa sūt: Nā alia ex materia principalium cōstāt: ut ferreus.

Alia primitiui significatōem hēc pñt: ut tracius ꝑ trax.

¶POSsessiua a latinis sumPTA.

Possessiua a latinis sumpta duas similiter habēt terminationes. s. in nius. & in. nus.

In. nius. terminata possessiua: in qnqꝫ species diuisa sūt.

Ab officiis uenientia: ut tabellarius.

A dignitatibus: ut censorius.

A rebus in quib. sūt: ut collariū quod ī collo ē.

A reb. de qb. sūt: ut frumētaria: lex de frumētis.

A reb. q̃s cōtinēt: ut uinaria cella q̄ uinū hēt.

In: nus. termīata possessīa: ī. xiiii. spēs diuisa sūt

Propriæ possessiua ut cesarianus miles.

Patria: & possessīa: ut rhomanus ciuis: & rhomanus ager.

Agnoĩa possessiuis filia: ut aphricanus scipio,
Propria eadẽ: & agnoĩa: ut qntiliãus: hadriãus.
Propria eadem: & possessiua: ut latinus: fauni filius: & latinus ager. (æmilii filius.
Possessiua: & p̃ronymica: ut æmilianus scipio:
A locis uenientia: ut rusticanus.
A temporibus: ut diurnus.
A dignitatibus & officiis: ut tribunus.
A generibus: ut masculinus.
A mutis animalibus: ut taurinus.
A materia: ex qua constant: ut humanus.
A fortuna: ut egenus: libertinus.
A numeris: ut binus: ternus.

¶ FORMA.

Forma: ẽ modus: quo a primitiuis possessiua descendũt.
Forma ẽ duplex. s. a græcis sumpta: & a latinis.
Forma a græcis sumpta: in duas partes diuisa ẽ.
Nam aut in. cus. aut in. us. puram exeunt possessiua: ut supra diximus.

¶ IN CVS.

In cus: exeuntia possessiua: tres regulas. habent.
Prima: Si primitiũ. c. lr̃am habuerit ĩ noĩatĩo: ultima syllaba uersa ĩ us. r̃manẽte. c. faciet possessiuũ: primitiuo æq̃syllabũ: ut ithaca: ithacus.

Secunda: Si primitiui penultima. i. lr̃am habue-
rit: ultima syllaba uersa. ĩ a & addita. cus. rema
nente. i. faciet possessiuũ primitiuo pittosylla-
bum: ut cyprius: cypriacus.
Tertia: Si primitiui ultima. o. litterã habuerit. o
uersa in. i. & addita. us. faciet possessiuũ: primi
tiuo peritosyllabum: ut rhetoros: rhetoricus.

IN. VS. PVRAM.

In us. purã exeũtia possessiua: septẽ regulas hñt.
Prima: Noĩa: ad materiã ptinentia. i. uersa in. e.
breuẽ: in quo casu ultima fuerit. i. & addita: us
faciunt: possessiua: ut marmori: marmoreus.
plumbi: plũbeus: preter pauca: quæ nõ hñt. e.
ut quernus: colurnus: abiegnus: oleaginus: &
faginus.
Secunda: Græca noĩa: hñtia. ει. diphthõgũ ĩ οσ.
ει. uertunt modo in. e. longã: more ionico: uel
attico: ut σπονδειόσ: spondeus: mõ ĩ. e. bre-
lnẽ: ut πυθαγορειοσ: pythagoreus: modo in. i.
ongã: sequente digãmo: ut αργειοσ argiuus:
quod in latinis quoq; obseruat᷑: ut noĩatiuus:
genitiuus.
Tertia: Noĩa ꝓpria a genitĩo uel datĩo: ubicunq;
i. littera finalis reperit᷑: addita. us. faciũt posses

sessiua: ut marti: martius: cæsari cæsarius. Dicimus tamen: & cæsareus per.e.

Quarta: Nomina appellatiua in.us.terminata: ante.us.ei diuisas recipiētia: faciūt possessiua: ut patulus: patuleius. Solent quoq; & pleraq; ꝓpria: hāc formā tenere: ut hercules herculeius

Quinta: Nomina in.os.terminata inter.o.&.s. interposita.u.solent possessiua formare: ut arctos: arctous.

Sexta: Nomina.œ.diphthongū ī penultima habentia: ultima ī.us.uersa: possessiua formant: ut euboea euboeus.

Septima: Noīa in.a.terminata: uel græca fœminina: in.e.longā desinentia.a.uel.e.mutant in ae.diphthongū: & addita.us.faciūt possessiua ut creta: cretæus: dione: dionæus.

FORMA LATINORVM.

Forma a latinis sumpta in duas partes diuisa est Nam aut in.rius.aut.in.us.exeunt possessiua

In.rius.exeuntia possessiua: tres regulas habent.

Prima: Nomina: terminantia in.a.addita.rius. faciunt.possessiua: ut tabella: tabellarius.

Secūda: Noīa declīatōis terciæ: a datiuo addita us.formant possessiua: ut censori: censorius.

IN.NVS.

In nus. exeũtia possessiua. xxxiiii. regulas habẽt.

Prima: Noĩa: in. a. desinentia: nisi sint mutorũ aĩaliũ: ꝑducta. a. & addita nus. faciũt possessiua: ut rhoma: rhomanus: Excipiuntur iugurtinus: messalinus: & terrenus.

Secunda: Pluralia: in ae. diphthongũ: uel in. a. desinentia: remota. e. & addita. nus. faciũt possessiua: ut thebæ: thebanus: membra: mẽbrana uenetiæ tamen uenetus facit.

Tertia: In. ius. terminantia: ultima. i. genitiui in a. uersa: & addita. nus. faciunt possessiua: ut pompeius: pompeii: pompeianus.

Quarta: aduerbia tpalia: ĩ. e. lõgã termĩata. e. ĩ. a uersa: & addita. nus. faciũt possessiua: ut quottidie quottidianus: hodie tñ hodiernus facit.

Quinta: Dissyllaba: ĩ. cus. termĩata a genitiuo: uel alio casu: ubi uocalis finalis fuerit: addita nus: faciunt possessiua: ut mancus: mancinus: lacus: lacuna: preter priscus: pristinus

Sexta: Pollisyllaba: in. cus. uel ĩ. culus. desinẽtia i. genitiui in. a. uersa: & addita. nus: faciũt possessiua: ut rusticus rusticanus: tusculus: tusculanus: preter masculinus a masculo.

Septima: Neutra in.um. terminata: antecedente consonãte.i.gtĩ ĩ.a. uersa: & addita.nus. faciũt possessiua: ut oppidũ: oppidi: oppidanus.

Octaua: Masculina: uel fœminina tertiæ declinationis: appellatiua: perittosyllabica.i.datiui in a.uersa: & addita.nus. faciũt possessiua: ut fõti: fontãus: preter ætas æternus: uetus ueternus & ueteranus: mensis mensurnus: & menstruus hyems hibernus: censor censorinus: & similia: quæ ex poetaꝝ auctoritate contra regulã fiunt.

Nona: Neutra tertiæ declinationis: in.e. terminata: a datiuo: addita.nus. faciunt possessiua: ut mare: marinus.

Decima: Noĩa tertiæ decliãtõis æqsyllabica a dtõ addita.nus. faciũt possessiua: ut collis: collinus

Vndecima: Nomina in.er. secũdæ declinationis a genitiuo: addita.nus. faciunt possessiua: ut adulter: adulterinus: preter: auster: austerinus: & uesper: uespertinus.

Duodecima: Nomina in.us. secundæ declinationis præcedente cõsonãte: nisi desinant in.cus. supra duas syllabas: uel in.culus.a gtõ addita. nus. faciũt possessiua: ut carus: carinus: marcellus: marcellinus: preter humanus: mundanus:

prifcianus:& taciturnus.

Tertiadecima: Noĩa in.ium.ꝓpria fecũdæ declinatõis: ultima.i.gtĩ abiecta: & addita.nus.faciunt poffeffiua: ut canufium canufinus.

Quartadecima: Gentilia græca in.tes.terminata mutata.es.in.a.& addita.nus.faciunt poffeffiua: ut neapolites: neapolitanus.

Quintadecima: Nomina mutoꝝ animaliũ: fi fuerint primæ declinatõis.æ.gtĩ in.i.uertentia: fi fecũdæ a gtõ: fi tertiæ a datiuo: addita.nus.faciunt poffeffiua: ut capra.caprinus: taurus: taurinus: canis: caninus.

Sextadecima: Aduerbia temporalia: in.tinus.uel in.urnus.faciunt poffeffiua: ut craftinus: diurnus: heri tamen hefternus: & femper fempiternus: alternitatis caufa faciunt.

Decimafeptima: Noĩa in.er.tertiæ declinatõis: uel mittentia gtĩm in.ius.nifi fint mutoꝝ animalium: a nominatiuo addita.nus.faciũt poffeffiua: ut pater: paternus: alter, alternus.

Decimaoctaua: præpofitões ĩ.ra.ĩ poffeffiuis.erhñt ante.nus.ut infra.infernus: extra: externus

Decimanona: Noĩa ĩ.teria.definẽtia: abiecta.ia & addita.nus.faciunt poffeffiua: ut fabrateria (fabraternus,

Vicesima: Noīa ī.ia. præcedente. n. abiecta. ia. & addita. us. faciūt possessiua: ut lauinia: lauinus

Vicesima prima: Nomina in. ia. si nō præcesserit n. mutata. a. in. nus. faciunt possessiua: ut alexandria: alexandrinus.

Vicesima secūda: Noīa gentilia frequent̄ ī. tanus formant possessiua: ut drepanū: drepanitanus.

Vicesima tertia: Nomina arborum in. ginus. formant possessiua: ut olea: oleaginus: fagus: faginus: preter pauca: ut quernus: abiegnus: ficulnus: columus a corylo.

Postrēa: Aduerbia q̄dā ī. gnus. possessiua formāt ut male: malignus: bene: benignus: pridē: preuignus.

DIVISIO POSSESSIVI.

Possessiuum est duplex. s. mobile: & fixum.

Mobile possessiuum. est quod per tres uoces uariatur: ut martius: martia martium.

Fixum possessiuū est quod per unum articulum declinatur ut hoc armarium.

DIFferentia inter possessiuū: & pronymiCVM.

Differūt āt possessiua a patronymicis in q̄ttuor:

Primo: Quia patronymica significāt filios: uel nepotes. Possessiua aūt non tm̄ filios significant: sed omnia: quæ possideri possunt.

Secũdo: Quia patronymica a ppriis. tm̃ noĩb. deriuãt̃: Possessiua ãt etiã ab appellatiuis ueniũt.
Tertio: Quia patronymica utplurimũ a masculino descendũt: nã ab aliis generib. uenientia: im ppria dicũt̃: Possessiua ãt ab oĩ genere deriuãt̃
Quarto: Quia pr̃onymica ad hoĩes tm̃: uel deos pertinent: Possessiua aũt ad omnes res.

COMPARATIVVM. CAPVT. VI.

Comparatõis gradus sũt tres. s. absolutus: comparatiuus: & superlatiuus. (ctus.
Absolutio ẽ elatio sine comparatõe: ut fortis: do
Comparatio est elatio: cũ relaione ad alium: ut fortior: doctior petro: (fortiss. græcoꝝ.
Superlatio ẽ enunciatio: cũ suplatione ad oẽs: ut
Comparant̃ ãt noĩa: quæ aut qualitatẽ: aut quantitatẽ: significant: quæ possũt incrementa: uel diminutões accipe p quæ cõparatio nascit̃: sine quib. substantia intelligi potest

Horum species sunt sex:

Ab animo: ut doctior. doctiss.
A corpore: ut candidior. candidiss.
A fortuna: ut miserior: miserr.
A mensura: ut longior. longiss.
A loco: ut exterior extremus.

Ab ordine: ut prior primus.
Noĩa uero qualitatū sex retinent formas: nā aut incipiunt: aut sunt: aut ueniunt: aut adiciunť aut inueniuntur: aut exeunt.
Incipiunt noĩa quæ comparatõe deficiente & superlatiuo: positiuū tm̃ hn̄t: ut sobrius: singulus.
Sunt noĩa quæ ex positiui imagine: p omnes gradus formantur: ut fortis: fortior: fortiss.
Veniūt noĩa: q̃ post positiuū: p gradus cæteros: imaginē alterā sumūt: ut bonus: melior: opt:
Adiiciunť noĩa: quæ extrinsecus positiuo tm̃: adiecta uice secūdi gradus: aduerbia sex admittūt s. tam: q̃: minus: magis: minime: maxime: ut tā bonus: q̃ malus: minus bonus: magis malus: minime bonus: maxime malus: & similia.
Inueniunť noĩa: quib. unus graduū tm̃ deficit: aut positiuus: ut ocior: ocissimus. Aut comparatiuus: ut pius piissimus. Aut superlatiuus ut senex: senior.
Exeunt nomina: quæ superlatiuū tm̃ habent: ut nouissimus.

COMPARATIVI DIFFINITIO.

Comparatiuū nomen est illud: quod ad unū: uel ad plures: tam sui q̃ alieni generis comparatū:

cum intellectu positiui: uel cũ aliquo eius par-
ticipe sensus: magis aduerbiũ significat: ut al-
bior: magis albus: ulterior magis ultra: q̃ ille q
est ultra.

Comparatões tñ: quæ ad personas: uel res: positi
ui participes: fiunt: a dictionib. casu carentib.
deriuant̃. s. a uerbis: aduerbiis: & præpositõib.

Comparatiuo accidũt tria. s. deriuatio: forma: &
diminutio.

DERIVATIO.

Deriuatio comparatiui est qualitas quæ sui ori-
ginem ostendit.

Deriuatio comparatiui in qnq; partes diuisa est.
Nã aut a noĩb. deriuãt̃ cõparatiã: ut doctus. or

Aut a uerbis: ut detero. ris. deterior. potior. ris.
hic & hæc potior: & hoc potius: quod etiã a po
tis accipere possumus.

Aut a participiis: ut amans amantior: quæ quan
do comparant̃: in uim noĩs transeunt.

Aut a præpositionib. quæ locales appellantur: ut
extra: exterior.

Aut ab aduerbiis: ut pridem prior.

FORMA. (paratiua descẽdũt.

Forma cõparatiui ẽ modus: quo a primitiuis cõ

Forma comparatiui quinq; regulas habet.
Prima: Noĩa adiectiua secũdæ declinatõis: a gtõ addita. or faciũt cõparatiua: ut doctus: doctior Preter noĩa habẽtia uocalẽ ante. us. quæ de usu p magis formant cõparationẽ: Aut propť hyatum intolerabilem triũ uocaliũ: continue positarũ: aut qa huiusmodi noĩum comparatiua: positiuũ nõ superant: quod suũ ẽ cõparatiui: q̃uis apud antiquos huiusmodi cõparatiua ĩ usu fuerũt. Et preter bonus melior: malus peior magnus maior: paruus minor: multus plus: dexter dexterior: sinister sinisterior: munificus: munifcẽtior: beneficus beneficentior: & similia quæ secundum antiquam formam a nominib. in. ens. desinentib. fiunt.
Secunda: Noĩa adiectiua tertiæ declinatõis: a datiuo addita. or. faciunt comparatiua: ut fortis: fortior: preter iuuenis iunior per sincopen.
Tertia: A præpositionib. in. ra mutata. ra. in. er. & addita. ior. fiũt cõparatiua: ut intra interior. Post silr̃ & ante & ĩ. erior. formant cõparatiua: ut posterior: anterior: prope tñ propior: facit.
Quarta: Ab aduerbiis fiunt cõparatiua: ut penitus: pẽitior. A sæpe tñ nec positiũ nec cõparatũ

nomen inuenit̃: q̃uis sæpissimus superlaituũ inueniat̃. A pridem quoq; ab tecta. dem. & addita. or. fit prior comparatiuũ: tam pro numero: q̃ pro meliore positum.

Quinta: Cõparatiua in. or. generis sũt cõmunis. & mutata. or. in. us. faciunt neutra: ut doctior: doctuis: preter senior: quod cum sit a positiuo quantũ ad uocem fixo: eius seruauit genus: ut hic senex: hic senior: licet illud antiq cõe accipiebant.

¶ DIMINVTIO.

Diminutio est qualitas: quæ primitiui imminutionem: cum comparatõe ad aliũ ostendit: Vñ a cõparatiuis neutralib. addita. culus. fiunt diminutiua: quæ apud græcos non ĩueniunt̃: ut maius: maiusculus.

¶ ABVSIO COMPARATIVI.

Abusio fit in cõparatiuis q̃ttuor modis. s. cõstructione: significatõe: cõparatõe: & formatione. Constructione: quũ partitiue denunciat̃: & gtõ iungitur: ut scientiaꝝ nobilior est astronomia. Significatione: Aut quũ comparatiuus ꝓ positiuo ponit̃: ut senior ꝓ senex. Aut quum minus significat positiuo: & nulli cõparat̃: ut tristior: pro subtristis. Aut quũ minus significat positi

uo: & ad contraria comparat̃: ut mare pontic̃u dulcius: q̃ cætera. hoc est minus amarum.

Comparatione. Aut cum superlatiuo comparatiuus comparat̃: ut hectore fortissimo achilles fuit fortior. Aut quũ alio cõparatiuo comparat̃ fortior achilles hectore: fortiore patroclo: Aut quum ad diuersas qualitates comparat̃: & aliquo: ad bonã comparationẽ requisito: caret: ut nix albior coruo. Ad bonã enĩ comparationẽ q̃ttuor requirunt̃: res. s. comparata: res cui comparet̃: qualitas: & q̃ q̃litas cõmũicet cũ utroq; extremo: ut hector fortior troianis.

Formatõe: quũ substantiua: uel pronoĩa comparant̃: ut neronior: & ipsior.

SVPERLATIVVM. CAPVT. VII.

Superlatiuũ nomẽ ẽ illud quod ad plures sui generis comparatũ: supponit̃ omnib. uel pro se prolatũ hẽt intellectũ positiui cũ ualde aduerbio ut achilles fortiss. græcoꝝ id est sup oẽs græcos fortis & fortiss. cæsar id est ualde fortis.

Suplatiuo accidũt tria. s. deriuatio: termĩatio: & (forma.

DERIVATIO.

Deriuatio suplatiui ẽ q̃litas: q̃ sui originẽ ostẽdit Deriuatio suplatiui in q̃nq; partes diuisa est. Nã

aut a noīb. deriuāt̄ suplatīa: ut doctus doctiss.
Aut a uerbis: ut detero deterr. potior potiss.
Aut a participiis: ut amans: amantissimus.
Aut a præpositionib. ut extra extremus.
Aut ab aduerbiis: ut pridem primus.

¶ TERMINATIO. (dit.

Termīatio suplatiui q̄litas q̄ finalē sui uocē ostē-
Terminatio superlatiui in octo partes diuisa est.
Na aut ī simus terminānt suplatiua ut doctiss.
Aut in. rimus: ut acerrimus.
Aut in. limus. ut facillimus.
Aut in. ximus: ut proximus.
Aut in. timus. ut intimus.
Aut in. remus. ut supremus.
Aut in. fimus. ut infimus.
Aut in. nimus. ut minimus.

¶ FORMA. (latina descēdūt.

Forma suplatiui ē modus: quo a primitiuis sup-
Forma superlatiui quinq; regulas habet.
Prima: Noīa adiectiua in. er. a ntō addita. rimus faciunt suplatiua: ut niger: nigerrimus: preter dexter: dextimus: & sinister: sinistimus.
Secūdo: Noīa ī. us. secūdæ declinatōis: a gtō ad- dita. s. &. simus. faciunt suplatiua: ut doctus.

doctiſſimus. Preter bonus: optĭus. malus: peſ
ſimus· magnus maximus: paruus mĭmus: mul
tus plurimus: munificus munificētiſſimus: be
neficus beneficentiſſimus: & ſimilia: antiq tñ
munificiſſimus: & beneficiſſimus proferebant
Et preter maturrimus: quod a matur antiquo
nomine deriuari uidetur.
Tertia: Noīa ĭ. is. tertiæ declinatōis: a gtō addita
ſimus: faciūt ſuplatiua: ut fortis: fortiſſimus.
Preter facilis: agilis: gracilis: humilis: ſimilis: &
ſua compoſita: quæ a ntō remota. is. & addita
limus. faciūt ſuplatiua: ut facilis: facillimus: Et
preter nomĭa in bris. terminata: q̄ mutata. ris.
in. er. & addita. rimus. faciūt ſuplatiua: ut ſalu
bris: ſaluberrimus. Vetus quoq; ueterrimus ſu
platm̄ facit: tanq̄ a ueter: poſitiuo antiqſſimo.
Quarta: A præpoſitōnib. ĭ. ra. mutata. ra. ĭ. imus
fiūt ſuplatiua: ut intra: intimus. Pret̃ ſuprā: ſu
premus: extra extremus: extimus tñ dicebāt an
tiq. Poſt ſilit̃ poſtremus facit: & prope ꝓximus
qd ꝓ cognato poſitū cōparat̃ abſq; ſuplatiuo
Quinta: Ab aduerbiis fiūt ſuplatiua: ut pene pe-
niſſimus: penitus penitiſſimus: quod tñ magis
a penitus naſcitur.

DIVISIO SVPERLATIVI.

Superlatiuũ ẽ duplex.ſ.reſpectiuũ:& abſolutũ:

Reſpectiuũ ſuplatiuũ ẽ illud:quod ad plures cũ cõparatõe reſpectũ habet:& omnib.ſupponit ut cæſar fortiſſimus rhomanoꝝ id ẽ fortis ſuper omnes rhomanos.

Abſolutũ ſuplatiuũ ẽ illud:quod ſine comparatione enunciat: & hẽt intellectum poſitiui:cũ ualde aduerbio:ut cæſar fortiſſ.id ẽ ualde fortis

Dicto de gradib.comparatõis: anteq̃ ad alia deſcendamus:duo notanda ſunt.

Primo ꝙ comparatio ẽ duplex.ſ.recta & inæq̃lis.

Recta cõparatio eſt:quæ ſyllabã primã integrã:p oẽs ſeruat:gradus:ut doctus:doctior:doctiſſ.

Inæqualis cõparatio eſt:quæ primã ſyllabã:p omnes gradus integrã nõ ſeruat: ut bonus:melior:optimus.

Secundo:ꝙ comparatio:per tam: & q̃:minus: & magis:fieri poteſt.

Tam & q̃ comparatiuo:uel ſuplatiuo adiiciunt:quũ duo: uel plures huiuſmodi gradus: diuerſæ ſignificatõis interſe æquãt:uel idẽ gemĩant ut tam iuſtior q̃ fœlicior æneas fuit hectore: Et nõ tam in bellis:q̃ in ꝓmiſſis:dexterã firmiorẽ.

Minus positiuo iunctũ: ue: cõtrariæ significatio nis comparatm̃ demonstrat: ut minus stultus: p prudentior: Vel p nõ accipit: ut minus bo nus pro non bonus.

Magis: nõ solũ positiuo: sed cõpartiuo etiã iun git: quũ ad diuersa comparat: ut achilles ænea fortior magis q̃ iustior: Et aiax ulixe fortior: ma gis q̃ diomede.

DIMINVTIVVM. CAPVT: VIII.

Diminutiuũ nomẽ est illud: quod diminutionẽ sui primitiui absolute demonstrat: ut regulus: paruus rex.

Diminutiua ppt tria iuenta: sũt primo necessa riæ significatiõis causa: ut regulus: paruus: rex.
Secũdo: urbanitatis causa: ut frculus: mrcula.
Tertio: adulatiõis cã: ut antoniaster: patriciolus.
Diminutiuo accidũt duo, s. terminatõ: & forma

TERMINATIO.

Termĩatio diminutiui est q̃litas q̃ finalẽ sui uocẽ (ostẽdit.
Terminatio diminutiui in tres partes diuisa est: Nam aut masculina aut fœminina: aut neutra sunt diminutiua.

Masculinorũ terminationes diminutiuoꝝ sunt (decem
In, culus, ut agniculus.

In:ulus:ut tantulus. In. olus.ut capreolus.
In.ellus.ut agnellus. In.xillus.ut pauxillus.
In.illus:ut codicillus.
In.ullus.ut homullus.
In.cio.ut homuncio.
In.aſter.ut paraſitaſter.
In.leus.ut aculeus.

Fœmininoꝝ terminatões diminutiuoꝝ ſũt ſeptẽ
In.cula.ut auicula. In.ula.ut ſiluula.
In.ola.ut unciola. In.ella.ut capella:
In.xilla.ut maxilla.
In.illa.ut anguilla. In.ulla.ut ulla.

Neutroꝝ terminatões diminutiuoꝝ ſũt ſeptem
In.culum:ut corculum
In.ulum.ut capitulum.
In.olum.ut laureolum.
In.ellum.ut lucellum.
In.xillum.ut uexillum.
In.illum.ut uillum. In.ullum.ut ullum.

¶FORMA.

Forma diminutiui eſt modus: quo a primitiuis diminutiua deſcendunt.

Forma diminutiui in decem & ſeptẽ regulas diui(ſa eſt.
Prima: Monoſyllaba:ĩ.s.terminata: & noĩa ĩ.er

tertiæ declīatōis:& noīa ī.us.neutra:a ntō ad
dita.culus.in maſculino.cula.in fœminino:&
culum: in neutro: faciūt diminutiua: ut plus:
pluſculus:os:oſculū:uel oſcillum:pauper:pau
perculus:munus:munuſculum:preter uenter:
uētriculus.Similiter & lepus quod ſolū maſcu
linū eſt in.us.tertiæ declinatōis:lepuſculus fa
cit:& uetus uetulus:& ſus:ſucula.

Secunda:Poſitiua in.or.uel mutata.or.in.us.&
accepta.culus.ut rumor:rumuſculus:uel a ntō
addita.culus.faciunt diminutiua: ut amator:
amatorculus:ſoror:ſororcula.

Tertia:Noīa in.is.uel in.e.terminata: & mono
ſyllaba ī.ns.uel in.rs.a dtō correpta.i.& addi
ta.culus.faciūt diminutiua:ut ignis:igniculus
rete: reticulū: fons fonticulus: pars:particula:
preter lapis: lapillus:anguis:anguilla:unguis:
ungula:& qualis:quaxillum.

Quarta: Noīa quartæ declinatōis:a ntō:mutata
us.uel.u.in.i.& addita.culus.faciunt diminu
tiua:ut currus:curriculus:uel curriculū:preter
domus:domuncula:& acus:aculeus.

Quinta: Nomina in.x. uel in.t.terminata: &
polliſyllaba in.ns.a genitiuo: mutata.is.in.u.

& addita.lus.faciũt diminutiua:ut codex:codi
culus:uel:codicillus:adolescens: adolescẽtulus
caput capitulum.

Sexta: Fœminina:in.es.longá terminata: a noĩa
tiuo:remota.s.& addita.cula.faciũt diminutĩ
ua:ut nubes:nubecula:uel nubilũ:preter mer
ces:mercedula:& apes apicula.

Septima: Noĩa in.o.terminata:a noĩatiuo:mu
tata.o.in.un.& addita.culus.faciũt diminuti
ua:ut homo homũculus:Dicit̃ tñ & homũcio
homullus:& homullulus: fur quoq; furuncu
lus facit:& leno:lenunculus:uel lenulus.

Octaua: Noĩa: ĩ.nus.in.na.uel ĩ.num.si disylla
ba fuerint:abiecta.n.duo assumũt.ll.& assum
pta una syllaba in.ellus.faciũt diminutiua:ut
agnus:agnellus:scamnũ:scamnellum.uel sca
mnillum: Preter nullã hñtia consonantẽ ante
n.quæ pares primitiuis syllabas hñt: ut bonus
bellus.Et preter habẽtia penultimã naturaliter
longã:quæ suũ seruãt uocalem:ut unus:ullus
uinũ uillũ:Et preter neutra hñtia.g.ante.n.q̃
in.illũ.formant diminutiua:ut signũ:sigillũ:
Et preter pugnus:pugillus:pãnus:pãniculus:
pãnula:uel pãniu cla:rana.ranũculus. Si uero

tryſyllaba fuerint: pares ſyllabas primitiuis ha-
bebunt diminutiua: ut catulus: catellus: preter
habẽtia conſonantem ante. n. quæ ſyllabã aſſu
munt: ut columna: columnella.

Nona: Noĩa in. lus. uel in. la. niſi hẽant. ll. gemi
natũ: in. ellus. faciũt diminutiua: oculus: ocel-
lus: fabula fabella: preter paulus paululus: un-
de pauxillus: & pauxillulus. talus: taxillus: &
mala maxilla.

Decima. Noĩa in. lum. neutra: in. illũ. faciũt di-
minutiua: ut tantulum: tantillum.

Vndecima: Noĩa in. lus. in. la. uel ĩ. lum. ſi. ll. ha
buerit geminatũ: diminutiua in. lus. p ſimplex
l. faciunt: ut homullus: homullulus: pauxilla:
pauxillula.

Duodecima: Noĩa in. er. ſecũdæ declinatõis. uel
in. ra. uel in. rum. terminata. in. ellus. uel. in. il-
lus. faciunt diminutiua: ut ſacer: ſacra: ſacꝝ: ſa
cellus: ſacella: ſacellum: Preter noĩa in. ra. quæ
nõ fiunt a maſculinis in. er. nec ante. r. in eadẽ
ſyllaba: aliã recipiunt conſonantẽ: ut ara: arula

Tertiadecima: Noĩa in. us. ſecũdæ declinationis
uel in. a. uel in. um. antecedẽte. e. uel. i. ultima
ſyllaba ĩ. o. uerſa: & addita. lus. faciũt diminu-

tiua:ut alueus alueolus: filia filiola:palliū pal liolū: preter antonius:antoniaſter:& glandiū: glandula.

Quartadecima: Noīa in.us.in.a.uel in.um.antecedente cōſonāte:ultima dempta lr̄a: & addita.lus.faciūt diminutiua:ut tantus:tantulus: ſylua ſyluula:ſcutū ſcutula:uel ſcutella.

Quītadecīa.Diminutiua:ī.aſter.termīata pauca ſūt:ut iſta:antonius antoniaſter:ſurdus:ſurdaſter:paraſitus paraſitaſter:catulus catulaſter

Sextadecima.Diminutiua in cio terminata:pauca ſūt: ut iſta:homo:homuncio:ſenex.ſenicio

Poſtrema:Diminutiua in.leus.terminata:pauca ſūt:ut iſta:equus eculeus: acus aculeus:oculus oculeus.

Dicto:de diminutiuis:anteq̄ ad alia deſcēdamus duo notanda ſunt.

Primo:ꝙ diminutiua genus ſeruāt primitiuoꝝ ut hic fons:hic fōticulus.Preť hæc rana:hic ranūculus:hic canis:hæc canicula:hoc ſcutū hæc ſcutula:uel ſcutella: hic dies:hæc diecula:hic q̄lis: hoc q̄xillū:hoc piſtrinū:hæc piſtrilla:hæc acus hic aculeus:hic anguis:hæc anguilla hic unguis hæc ungula: hæc nubes: hoc nubilū: hic pan-

nus:hæc pānula:uel pānicula:hoc glādiū:hæc glādula:hic.enſis.hæc enſicula:uel enſiculus.

Secundo: ꝙ diminutiuoꝝ tres ſūt gradus:quoꝝ forma quanto magis minuit̃:tanto magis creſcit numerus ſyllabaꝝ:ut arca: arcula:arcella: arcellula.Sed ex ſecundo gradu quædam ſunt in uſu:pauca uero ex tertio.

¶DENOMINATIVVM.CAPVT.IX.

Denominatm̄ nomē ē illud:quod a primitiui uoce nō ab aliq̄ ſpeciali ſignificatōe ſic appellat̃.

Et quia multæ īueniunt̃ formæ:tam denominatiuis. q̄ uerbalib. participialib. aduerbialib. & paronymis cōmunes nō īcongruū exiſtimo:de his omnib.in uno loco tractare: Ideo per ſe ſingula:prius diffinientur.

¶VERBALE.

Verbale nomen eſt illud quod a uerbo naſcit̃:ut ſcribo:ſcriba.

¶PARTICIPIALE.

Participiale nomē eſt illud:quod a participio naſcitur:ut lectus:lector.

¶ADVERBIALE.

Aduerbiale nomē eſt illud:quod ab aduerbio naſcitur ut cito:citus.

¶PARONYMVM.

Paronymum nomen ē illud: quod ab alio quodā trahitur: & nihil de memoratis supra significat ut equus: eques. (natio. & forma.

His quinq; noīum specieb. duo accidūt. s. termi

¶TERMINATIO.

Terminatio denominatiui ē qualitas: quæ finalē sui uocem ostendit.

Terminatio denoīatiuorum in sedecim partes diuisa est. Nā denoīatiua: aut ī. a. desinūt ut durus (duricia.

Aut in. e. ut cubo: cubile.

Aut in. i. ut fruges: frugi.

Aut in. o. ut cicer: cicero.

Aut in. u. ut tono: tonitru.

Aut in. l. ut uigilo: uigil.

Aut in. m. ut nequeo: nequis: nequam.

Aut in: en. ut solor: solamen.

Aut in. r. ut saturo: satur.

Aut in. as: ut primus: primas.

Aut in. es. ut pes: pedes;

Aut in. is. ut ædes: ædilis:

Aut in. os. ut lepus: lepos.

Aut in. us. ut saxum: saxosus.

Aut in. x. ut furor furax.

Aut in duas consonãtes: ut picænum: picens.

FORMA.

Forma denoĩatiuoꝝ est modus quo a primitiuis denoĩatiua descendunt.

Forma denoĩatiuoꝝ in tot partes diuisa est: quot sũt terminationes: quaꝝ singulæ suas formas & regulas habent: ut infra patebit.

PRIMA IN. A.

Denominatiua in. a. desinentia: aut uocalem habent ante. a. aut consonantẽ. Si uocalem duas regulas habebunt.

Prima: Nomina secundæ declinatõis: in. cus. terminata: nisi sint regionum: Et dissyllaba ĩ. us: desinentia: eiusdem declinationis. Et nomina in. is tertiæ declinatõis: habentia genitiuũ simi lem nomĩatiuo: a genitiuo: uel datiuo: & addita cia. faciunt denominatiua: ut amicus amicicia: lætus læticia: segnis segnicia.

Secunda: Pollisyllaba: in. us. terminata. secũdæ declinationis: Et regionum nomina: Et nomina tertiæ declinatõis perittosyllabica: Et participia eiusdem declinationis: a genitiuo uel datiuo addita. a. faciunt denoĩatiua: ut ignauus ignauia: italus italia: misericors: misericordia:

ſapiens ſapientia. Similit̃ & miſer facit miſeria
Inueniunt̃ tamen quædã denoĩatiua: quæ in
monia: deſinũt: ut caſtus caſti caſtimonia. par
co parſi parſimonia. (las hẽbũt.
Si uero ante. a. cõſonantẽ habuerit: q̃ttuor regu-
Prima: Nomina ſecundæ declinationis: a geniti-
uo: & tertiæ a datiuo: mutata. i. in. e longam:
& addita. la. faciunt denominatiua: ut cautus:
cautela: cuſtos cuſtodela.
Secunda: Verba ſecundæ coniugationis: a ſecun
da perſona imperatiui: addita. la. faciunt deno
minatiua: ut ſuadeo: ſuadela.
Tertia: Denominatiua in. na. terminata: ſemper
penultimã producunt: ut medicus medicina:
luceo: lucerna.
Quarta: Verba: ab ultimo ſupino: addita. ra. fa-
ciunt denoĩatiua: ut naſcor natura.

SECVNDA. IN. E.

Denoĩatiua in. e. terminata: neutra ſunt: a cõmu
nib. in. is. deſinentib. formata: de quib. in ſe-
quentib. inſtrueris.

TERTIA. IN. I.

Denoĩatiua: in. i. terminata: tm̃ duo ſunt: & inde
clinabilia. ſ. a fruge frugi: a nihilo nihil.

Denoīatiua:in.o.terminata aut masculina sunt aut fœminina.
Masculina pauca sunt:ut a cicere cicero:ab eo qd est catus cato:a capite capito: a labe labeo a latro latro:a lenio leno:a comedendo comedo: a palpando palpo:ab epulando epulo.
Fœminina uero quinq; regulas habent.
Prima: Participia præterita:a genitiuo: addita.o faciunt denomīatiua:ut oratus oratio:Internectus tamē internitio facit:euphoniæ causa.
Secunda: Denoīatiua:in.go.terminata: penultimā producunt:ut compago:uirago.
Tertia: Denoīatiua:in.edo.terminata:si a noīb⁊ deriuant̄ uel uerbis extremæ syllabæ terminationem in.e.cōuertunt:& accipiunt.do.ut dulcis dulcedo: torpeo torpedo:capio intercapedo
Quarta denoīatiua:in.ido.terminata:si a uerbis ueniunt:extremæ syllabæ terminationē in.i.cō uertunt: & accipiunt.do.ut cupio cupido: preter formido:quod simile est primitiuo:quia ipsa positio talem habuit formam.
Quinta: Denoīatiua ī.tudo.termīata:si a noīb. ueniunt:nisi sint participialia:genitiuo uel da-

tiuo addunt.tudo.ut amplus amplitudo: fortis fortitudo. Si uero a participiis ueniunt: uel participialib. in.tus.desinentib.abiecta.s.assumunt.do.ut habitus habitudo.Similiter & a testa fit testudo.

¶V.IN.V.

Denoĩatiua: in.u.terminata: pauca sũt: ut a specus specu: a cornus cornu: a pecus pecu.a testa: testu.a tonitrus tonitru: Sed hæc eandẽ significationẽ habẽt: quam primitiua: ideo dubiũ est an sint deriuatiua dicenda.

¶VI.IN.L.

Denoĩtiua in.l.terminata duas regulas habent.

Prima: denoĩatiua ĩ.al.desinentia.primitiuæ penultimæ quantitatẽ seruant: ut tribunus tribunal: anima: animal.

Secunda: Denoĩatiua: in.il.uel in.ul.desinentia: a primitiuis: ultima abiecta littera: uel syllaba formant: ut pugillus.pugil: consulo: consul.

¶VII.IN.M.

Denoĩatiua: in.m.terminata: aut in.am.aut in um. desinunt.

In.am desinens: unũ tantum reperit denoĩatiuũ s.nequam: a nequeo nequis.deriuatum.

In.um.desinentia denoĩatiua:octo regulas.hñt.
Prima denoĩatiua in.ium.terminata:penultimã corripiunt:ut augur:auguriũ:solor:solatium.
Secundo:Denoĩatiua in.etum.a noĩb. formant ultima terminatione.in.etum.uersa:ut spina: spinetum:dumus.dumetum.
Tertia:Denoĩatiua in.bulũ.terminata:si in ante penultima.i.habuerint:breuiant:ut uestis uestibulum.Si uero.a.producunt:ut cuna cuna bulum:preter stabulum:quod corripit.
Quarta:Denominatiua:in.culum.terminata: a secunda uerborũ persona remota.s.& addita culũ: formantur:ut oro oras oraculum: diuerto.is.diuerticulum:preter specio.is.speculum per sincopen.
Quinta:Denominatiua:in.mentum.terminata a secunda uerborum persona: remota.s.& addita mentum.formantur:ut fundo.as.fundamentum:preter:concisa:ut incrementum.
Sexta: Denominatiua: in.monium.terminata: a genitiuis uel datiuis nominũ:addita.moniũ formantur:ut pater patri patrimonium:mater matri matrimonium.
Septima: Denominatiua: participiis similia: in

um. terminata: a participiis neutralibus ueniunt: ut factus: facta: factum: hoc factum: facti.

Octaua: Denominatiua: quæ a uerbis ueniunt: a prima eorum perſona mutatata.o.in.um.formantur: ut regno regnum: ſtagno ſtagnum.

¶VIII.IN.EN.

Denominatiua: in.en. terminata: tres regulas habent.

Prima: Denominatiua in.men. terminata: a uerbis primæ coniugationis uenientia formantur a ſecũda perſona: remota.s.& addita.men. ut purgo.as.purgamen.

Secunda: Denominatiua: in.men. terminata: a uerbis ſecundæ coniugationis uenientia: formantur a ſecunda perſona: mutata.es.in.i.breuem & addita.men: ut moneo.es.monimen.

Tertia: Denominatiua: ĩ.en.terminata: a uerbis tertiæ coniugationis correptæ ſeu productæ uenientia: formantur a ſecunda perſona: remota s.& addita.men.ut rego: is.regimen: munio.is munimen. Preter uerba: in.uo deſinentia: quæ

denominatiua formant a prima pſona: remota. o. & addita. men. ut fluo flumen: nuo numen: Et preter quædam maſculina: ut pecto: pecten: filo flamen: pro filamen: Et preter deriuata a cano: quæ in. cen. deſinunt: & penultimam producunt ut tibicen.

IX. IN. R.

Denominatiua: in. r. terminata: quinq; regulas habent.

Prima: Denominatiua: in. ar terminata: penultimam producunt: ut cæſus cæſar:

Secunda: Denominatiua: in. er. terminata: a nominib. uenientia: ſi inter uocales penultimæ & ultimæ ſyllabæ primitiui: nulla ſit conſonans: in. aſter. deſinunt: ut apium apiaſter: Si uero aliqua fuerit conſonans: in. eſter. ut ſylua ſylueſter.

Tertia: Denominatiua: in. er. terminata a uerbis uenientia: eorum conſonantes ſeruant: ut rubeo ruber: macero macer.

Quarta: Denominatiua: in. or. terminata: aut a uerbis fiunt: remota. o. ut coloro color: aut uerbis. r. adiungũt: ut amo amor. Aut a nominib. ĩ. us. terminantib. & participiis præteritis mu

tata.us.in.or.formantur: ut ſenatus ſenator: tonſus tonſor.

Quinta: Denominatiua: in.ũr terminata: a uerbis fiunt: & remota.r.ut ſaturo ſatur.

X.IN.AS.

Denoĩatiua in.as.terminata: duas regulas habẽt

Prima: Nomina ſecundæ uel tertiæ declinatõis: a genitiuo: uel datiuo addita.tas. formant denominatiua: ut probus probi probitas: capax capaci capacitas. Preter nomina: facientia genitiuum in duo.ii. quæ ultimum.i.uertunt in.e & addunt.tas. ut pius pii pietas. Et preter nomina in.er.habentia.b.uel.p.ſine.s.ante.r.& nomina in.us. quæ nominatiuo aſſumunt tas.ut puber: pubertas: pauper paupertas: uenus uenuſtas: Si uero ante.p.s.habuerint: addũt.itas.u tproſper proſperitas. Saluber tamẽ ſalubritas: & celeber: celebritas, faciunt: Et preter nomina in.or.quæ.or.mutant in.es.& addunt.tas.ut maior maieſtas: honor honeſtas.

Secunda: Quædam circumflexa in.as deſinunt: quæ per ſincopen antiquorum nominum proferuntur: ut primas: Dicebant enim antiqui primatis.

¶XI. IN ES.

Denoĩatiua: in. es. termĩata. Aut a nominib. formant᷑. ut equus: eques. pes: pedes: quæ paronyma dicunt᷑. Aut a uerbis præſentib. ut luo: lues macero: macies. Aut a uerbis præteritis: ut rumpo: rupi: rupes.

¶XII. IN IS.

Denoĩatiua: in. is. terminata: ĩ octo partes diuiſa ſunt: nã aut in. alis. aut in. elis. aut in. ilis. aut ĩ ulis. aut in. ris. aut in. tis. aut in. enſis. aut in. is duplici conſonante antecedente: deſinunt.

¶IN ALIS.

Denoĩatiua: in. alis. terminata: uel in. ale. quattuor regulas habent.

Prima. noĩa primæ declinatõis in. a. a ntõ: addita lis. uel. le. faciunt denoĩatiua: ut curia: curialis: menſa: menſale.

Secũda: Noĩa ſecũdæ uel tertiæ declinatõis: ultimam genitiui terminationẽ mutant in. a. longam: & aſſumunt. lis: ut mercurius mercurialis uirgo uirginalis.

Tertia: Noĩa quartæ: uel quintæ declĩatõis a ntõ remota. s. & addita. alis. faciunt denoĩatiua: ut manus manualis: ſpecies ſpecialis.

Quarta: Verba primæ cõiugatõis: a secũda perso na: remota. s. & addita. lis. faciunt denoĩatiua: ut penetro. as. penetralis.

IN. ELIS.

Denoĩatiua: in. elis. terminata formatᷣ a gtĩs: ultima terminatõe in. e. uersa: & addita. lis.. ut crudus. crudelis: preter fratᷣ fratruelis: & pr̃ patrue (lis.

IN. ILIS.

Denoĩatiua: in. ilis. terminata: sex regulas habẽt.

Prima. Noĩa: uel participia: a gtĩs: ultima termi natione in. ilis. cõuersa faciunt denoĩatiua: ut senex senilis. anus anilis: fictus. fictilis.

Secũda: Verba primæ cõiugationis: a secũda per sona: remota. s. & addita. bilis. formant denominatiua: ut amo. as. amabilis.

Tertia: Verba secũdæ cõiugationis: a secũda per sona. es. in. i. breuẽ uersa: & addita. bilis. faciũt denoĩatiua: ut doceo: doces: docibilis. preter habeo. bes. habilis.

Quarta: Verba tertiæ cõiugatõis: tam correptæ q̃ productæ: a secũda persona: remota. s. & addita. bilis. faciunt denoĩatiua: ut credo. dis. credibilis: audio. is. audibilis. Et hæ [illegible] regulæ: sunt tm̃ de his: q̃ a uerbis præsentib. formantᷣ.

Quinta: denoĩatiua: a uerbis præteritis uenietia formantur a præteritis: addita. bilis. ut sentio: sensi: sensibilis.
Sexta denoĩatiua. a uerbis futuris uenientia: formant᷑ a futuris mutata. bo. in. bilis. ut fleo: flebo: flebilis.

¶IN. VLIS.

Denoĩatiua: in. ulis. terminata: quædã̄ repiunt᷑: ut: a curru: currulis.

¶IN. RIS.

Denoĩatiua in. ris: terminata duas regulas hñt.
Prima: Noĩa: a gtõ: ultima terminatõe in. a longam: uersa: & addita. ris. faciũt denoĩatiua: ut schola: scholæ: scholaris.
Secũda: Verba a secũda persona ultima terminatione in. a. longã uersa: & addita. ris. faciunt denoĩatiua: ut molo: molis: molaris.

¶IN. TIS.

Denoĩatiua in. tis. terminata: penultimã producũt: ut: samnitis: laurentis: Hæc tamẽ apud nos in usu nõ sunt: sed pro samnitis: samnis dicimus: & pro laurentis: laurens.

¶IN. ENSIS.

Denoĩatiua ĩ. ensis. terminata duas regulas hñt.

Prima: Noĩa primæ: uel secũdæ declinatõis: ultimã nti termĩationẽ in. en. uertunt: & addunt sis. ut hostia hostiensis: forũ forensis: preter athenæ: atheniensis.

Secunda: Noĩa tertiæ declinatõis: a gtõ: remota is. & addita. ensis. formant denoĩatiua: ut carthago carthaginis: carthaginensis.

¶IN. IS. cũ duplici consonANTE.

Denoĩatiua: in. is. cum duplici consonãte antecedente termĩata: formant a noĩb. aut a ntõ: abiecta ultima littera: & addita. bris. ut salus salubris: mulier: muliebris. Aut a gtõ: extrema eius parte in. e. conuersa: & addita. stris. uel. stis. ut ager: agri: agrestis: terra: terræ: terrestris.

¶XIII. IN OS.

Denoĩatiua: in. os. termĩata: ut lepus lepos. competo cõpos: ꝓ compes: custodio custos: do: dos

¶XIIII. IN. VS.

Denoĩatiua: in. us. terminata: ĩ nouem partes diuisa sunt: nã aut in. ius. aut ĩ. nus. aut in. quus aut in. bus. uel ĩ. cus. aut in. dus. aut in. lus. aut in. rus. aut in. sus. aut in. tus. desinunt.

¶IN. IVS.

Denoĩtiua in. ius. terminata: tres regulas habẽt.

Prima: Denoĩatiua: in. ius. termĩata suoꝝ primitiuoꝝ consonantes seruant: ut seruus seruius: scio scius: saucio saucius.
Secũda: Noĩa uel participia secũdæ uel tertiæ declĩatõis a gtõ uel dtõ: addita. cius. faciũt denoĩatiua ut aduectus aduecticius: faber fabricius.
Tertia: Noĩa primæ declinationis: a ntõ: addita cius. faciũt denoĩatiua: ut gallina gallinacius.

¶ IN. NVS.

Denoĩtiua in. nus. terminata: duas regulas hñt.
Prima: Noĩa a gtõ uel dtõ: ultima lr̃a in. u. uersa & addita. us. faciũt denoĩatiua: ut annus: anni ãnuus: pr̃. tri. patruus: pretꝰ mensis menstruus
Secunda: Verba a prima pſona: mutata ultima terminatione in. u. & addita. us. faciũt denominatiua: ut rigo riguus: ardeo arduus.

¶ IN. QVVS.

Denoĩatiua: in. quus. terminata formant̃ a uerbis mutata. o. in. us. ut æquo: æquus: longus quoq; longinquus facit.

¶ IN. BVS. VEL IN. CVS.

Denoĩatiua: in. bus. uel in. cus. terminata: a uerbis formant̃. b. uel. c. ante postremã uocalem habentib. mutata extrema terminatione in. us

ut probo probus: luceo lucus. Sunt tamē quæ-dam: quæ in. ulcus desinunt: ut bos bubulcus: sus subulcus. : peto petulcus.

¶IN.DVS.

Denoĩatiua in. dus. terminata tres regulas hñt.

Prima: Noĩa uel uerba: ultimã terminationē in. i uertentia: & addita. dus. faciunt denominatiua quæ cõprehensiua dicunt: ut herba herbidus: floreo floridus: preter rabies: rabidus: inuideo inuidus: & pando pandus.

Secunda: Verba a secunda persona: remota. s. & addita. bundus. faciũt deuoĩatiua: quæ similitudinem significant: ut erro erras: errabundus ludo ludis ludibundus: quasi ludenti similis: preter rubeo rubicundus.

Tertia: Participia passiua: futuri temporis: significati mutatione: in denoĩatiua transeunt: ut amandus dignus amari.

¶IN.LVS.

Denoĩatiua in. lus. terminata: formant a noĩb. seu uerbis: ultima eorũ terminatione in. ulus uersa: ut credo credulus: annus annulus.

¶IN.RVS.

Denoĩatiua in. rus. terminata: duas regulas hñt.

Prima: Nomina in.r.desinẽtia: assumpta.us. faciunt denominatiua: ut odor odorus.

Secunda: Verba a prima persona addita.rus.faciunt denominatiua: ut cano canorus.

IN.SVS.

Denoĩatiua in.sus.terminata: duas regulas hñt.

Prima: Verba: ab ultimo supino: addita.s.faciũt denominatiua: quæ aut secũdæ declinationis sunt: ut doctũ doctu: doctus docti: aut quartæ ut uisum uisu: uisus uisus.

Secũda: Noĩa a gtõ: ultima eius terminatõe in.o uersa: & addita.sus.faciunt denoĩatiua: ut saxum saxi saxosus: preter metus meticulosus.

IN.TVS.

Denoĩatiua: in.tus.terminata: qnq; regulas hñt

Prima: Noĩa primæ declinationis in.a.terminata a ntõ addita.tus.faciunt denoĩatiua.ut trabea trabeatus.

Secunda: Noĩa secũdæ uel tertiæ decliãtõis a gtõ ultima termĩatiõe qñq; i.a.qñq; in .i.uersa & addita.tus.faciunt denoĩatiua: ut animus animatus auus auitus.mare maritus: pret̃ liber libertus: uetus uetustus: & nasus nasutus.

Tertia: Nomina quarte declinationis a genitiuo

ultima terminatione in.u.uersa: & addita. tus faciunt denoĩatiua: ut cornu cornutus .preter manus manuleatus:hoc est manicatus.

Quarta: Verba ab ultimo supino:addita.s.faciunt denoĩatiua:ut captum captu:captus: quæ a participiis ĩ noĩa:tẽporis amissiõe trãsiuerũt.

Quarta: Denoĩatiua.ĩ.stus.terminata:formant̃ a noĩb.uel a uerbis:ultima terminatione in.e uel in.u.uersa: & addita.stus.ut honor honestus.uenus uenustus. preter mœror mœstus.

XV.IN.X.

Denoĩattiua:in.x.terminata:sex regulas habẽt.

Prima: Verba a prima persona:ultima terminatione ĩ.ax.uersa:faciunt denoĩatiua:ut uoro uorax:fallo fallax:preter pellicio pellax.

Secunda: Verba:a prima persona:uel ultima terminatione in.ex.uersa: ut uerto uertex: lateo latex. uel ultima syllaba in.x.mutata: faciunt denominatiua:ut lego:lex.

Tertia: Noĩa:uerbalia in.tor.desinẽtia:uersa.or in.rix.:faciũt denoĩatiua:ut uictor uictrix:preter nutritor: nutrix.p sincopen: Si uero in.sor desiuerint.or.in.trix.uertunt:euphoniæ causa ut tonsor tonstrix.

Quarta: Denoīatiua: in. ox. terminata: partim a nominib. ut uelum uelox: partim a uerbis ueniunt: ut uoco uox.

Quinta: Denominatiua in. ux. termīata: a uerbis ueniunt: ut luceo lux: duco dux.

Sexta: Denoīatiua: in. nx. uel in. rx. terminata: a uerbis ueniunt: ut cōiungo coniunx: arceo arx:

¶XVI. IN duas consonaANTES.

Denoīatiua: in duas consonātes terminata: aut a noīb. ut picenum picens: aut a participiis præsentib. ueniunt: ut amans: quæ temporis amissione in uim nominis transiere.

¶NOTA.

Dicto de denominatiuis: anteq̄ ad alind ueniamus: duo scire debemus

Primo: q̄ ultima terrminatio dictionis: In hoc loco accipit: non tantū p ultima uocali extremæ syllabæ: etiam cum sua consonante: Verū pro omnib. finalib. uocalib. a fine numerādo: usq; ad ultimam consonantem.

Secundo: q̄ quinq; modis fiunt deriuationes. Additionē: ut probus probi probitas: Diminutione: ut uigilo uigil. Mutatione: ut doctus doctor. diuersa significatione: ut formido. as. for

Græca uero cuiuſcũq; terminatõis ſint genus ſuũ ſeruant.ut hic poeta:hoc ſchema.

Quarta:Nomina ĩ.as.terminata: fœminina ſũt ut hæc pietas.Preter patria:& gentilia:quae cõmunia ſũt:ut hic & hæc arpinas.Et preter mas as: uas uadis: maſculina: fas:nefas: uas uaſis: media:& nugas trium generũ cõmune.

Quinta: Noĩa:in.es.productam deſinentia:fœminina ſũt:ut hæc labes.Preter uerres mediũ: pro porco: meridies: pes: maſculina: & dies: quod dubium eſt.

Sexta:Nomina in.is.terminata:fœmintna ſunt ut hæc claſſis.Preter habentia.n.uel duplicem conſonantẽ ante.is.ut panis:aſpis:axis:& nomina pittoſyllabica ut ſanguis ſanguinis quæ maſculina ſunt.Bipennis tamen:peſtis:febris: neptis:ueſtis:uallis:turris:peluis:cuſpis:caſſis & lis: fœminina ſunt:Molaris quoq; aut adiectiuum eſt: aut maſculinũ:pro dente uel lapide:Finis & clunis dubia.

Septima:Nomina in.aus.terminata:fœminina ſunt:ut hæc fraus.

Octaua: Noĩa ĩ.x.termĩata fœmĩna ſũt :ut hæc pax. Preter polliſyllaba:habentia.e.ante.x.ut

uertex: & nomĩa fructuũ terræ: ut mastix: quæ masculĩa sũt: Pellex tñ: obex: supellex: & uibex fœminina sunt. Et preter rex: grex: calix: uarix: fornix. frutex. narix. masculina. & cortex. silex. dubia. Verbalia quoq; in. trix. licet in singulari fœminina sunt. in obliquis tamen casibus. tã in singulari. q̃ plurali. etiã mediis iungunt: ut uictricia. arma. & uictrici signo.

Nona. Monosyllaba. in duas consonantes desinentia. fœminina sunt. ut hæc gens. Preter hic mons. fons. pons. & dens.

Decima. Pollisyllaba in. us. productam desinentia fœminina sunt ut senectus.

MEDIA.

Media nomina decem regulas habent.

Prima. Noĩa fructuũ & lignorũ. utplurimũ media sũt. ut hoc malũ. Preter ficus & nux. (ma;

Secũda. Pluralia. in. a termĩata media sũt ut ar

Tertia. Noĩa in. e. correptã uel in. i. terminata. media sunt. ut hoc monile hoc gummi. Preter cõposita a gtis: quæ triũ generũ cõmunia sũt. ut huiusmodi. Et preter nihili. mancipi. frugi quæ obliq sunt casus. cum omnibus. casibus. & generibus figurati adiuncti.

Sexta: Nomina: ĩ. er. desinentia: masculina sũt: ut hic anser. Preter nomina tertiæ declinationis b. uel. u. consonantẽ ante. er. habẽtia: uel terræ fructus significantia: quæ media sunt: ut hoc suber: papauer: tamen imber & sua composita sunt masculina. Et preter iter: spinter: cancer, p morbo: quæ media sũt. Et preter degener: pauper: uber: quæ cõmunia sunt.

Septima: Nomina in .ir. terminata: masculina sunt: ut hic uir: Pret̃ gadir: & ir: quæ sũt media

Octaua: Nomina in. or. terminata: masculina sunt ut hic honor. Preter comparatiua memor ĩmemor: auctor: & a decore: corpore: uel colore composita: quæ cõmunia sunt: senior tamen masculinum est: Et preter hæc arbor: hoc marmor: æquor: ador: & cor.

Nona: Nomina in. es correptã desinentia: si nullam fœmininis participationem habeant: masculina sunt: ut limes. Preter hæc seges: teges & inquies: quod est cõmune.

Decima: Nomina in. os. terminata: masculina sunt: ut hic flos. Preter cos: dos: & glos: fœminina: os oris: & os ossis: media: custos: sacerdos: bos: compos: & impos: cõmunia.

Vndecima: Nomina in.us.correptã terminata: secũdæ & quartæ declinationis: masculina sũt: ut hic annus: hic sexus. Pret̃ christallus: costus phaselus: sinodus: paradisus: nardus: acus: humus: aluus: domus: idus in plurali: colus: anus nurus: socrus: tribus: & porticus: quæ fœminina sunt. Et preter pelagus: acus aceris: uirus: & pus: media. Et preter uulgus tam masculinũ: q̃ fœmininum: & specus. & penus: tam masculina: q̃ fœminina: & media.

Duodecima: Nomina: in.æs diphthongũ terminata: masculina sunt: ut præs predis. Preter æs æris: medium.

Tertiadecima: Pollisyllaba: in duas consonantes desinentia: masculina sũt: ut hic manceps. Preter hæc cohors: & hyems.

¶FOEMININA.

Fœminina nomina decem regulas habent.

Prima: Nomina mulierum: cuiuscunq; sint terminationis: fœminina sunt ut hæc iulia.

Secũda: Noĩa arboꝝ fœmĩna sũt: ut hæc malus. Pret̃ hic oleaster: dumus: & rubus: & hoc siler.

Tertia: Nomina latina in.a. terminata: fœminina sunt: ut hæc tabula.

midinis. Compositione: ut piger impiger.

GENVS. CAPVT. X.

Genus nominis est sexus exploratio: per uocem genere carentem.

Genus nominis est sexcuplex. s. masculinum fœmininū mediū: cōmune: dubiū: & epicœnum

Masculinum genus est: cui nominatiuo casu: numero singulari: articulare præponitur hic: ut hic cæsar.

Fœmininū genus ē: cui ntō casu: numero singulari: articulare præponit̃ hæc: ut hæc Iulia.

Medium genus est: cui ntō casu numero singulari: articulare præponit̃ hoc: ut hoc pegma.

Cōmune genus est: quod masculino & fœminino: & plerumq; neutro cōmunicat: Est autē duplex. s. cōe duū generꝝ & cōmune triū generū.

Cōmune duum generū genus est: cui nominatiuo casu: numero singulari: articularia præponunt̃ copulata hic & hæc: ut hic & hæc homo.

Cōmune trium generū genus est: cui nominatiuo casu: numero singulari: articularia præponunt̃ copulata: hic & hæc & hoc: ut hic & hæc & hoc fœlix.

Dubium genus est: cui nominatiuo casu: nume

ro singulari: articularia præponunt disiuncta hic uel hæc: ut hic uel hæc dies.

Epicœnum genus est: quod uno articulo: diuersi comprehendit animalia sexus: ut hæc porphirio.

REGVLAE GENERVM.

Generum regulæ in quattuor partes diuisæ sunt: nam aut masculini: aut fœminini: aut medii: aut cōmunis signum habent nomina.

MASCVLINA.

Masculina nomina tredecim regulas habent.

Prima: Nomina propria uirorū: cuiuscunq; sint terminationis: masculina sunt: ut hic cæsar

Secunda: Nomina mensium masculina sunt: ut ut hic quintilis.

Tertia: Nomina fluuiorū masculina sunt: ut hic nilus.

Quarta: Prima uox adiectiui: masculini generis est. Secunda fœminini: Tertia medii: ut bonus bona: bonum.

Quinta: Noīa in. o. terminata: masculina sūt: ut hic sermo. Preter uerbalia in. io. desinētia: ut actio: & preter noīa in. do. uel in. go. terminata: quæ gtīm faciāt in. inis. ut dulcedo dulcedinis; origo originis: quæ fœminina sūt: exceptis ordo: cardo: cupido pro deo. margo & uirgo.

Quarta: Nomina: in. u. ut genu: in. c. ut lac: in. d ut aliquod: in. l. ut mel: in. m. ut templum: uel in. t. terminata: ut caput: media sũt: preter hic sal: pugil: sol: masculina: præsul: exul: uigil: cõmunia: & nequam trium generum.

Quinta: Nomina: in. n. desinentia: si penultimã producunt: media sũt: ut hoc solamen: Preter a cano composita: ut tubicen: & preter pecten: & flamen pro sacerdote: quæ masculina sunt.

Sexta: Noĩa: in. ar. terminata: media sũt: ut hoc calcar. Preter bostar: & lar masculina: & preter par: cum suis compositis: quæ trium generum sunt.

Septima: Nomina: in. ur. terminata: media: sũt: ut hoc iecur. Preter gentilia: ut tybur: & preter nomina auium: habentia. x. uel. t. ante. ur. ut anxur: astur: quæ masculina sunt: & preter uerbalia: quæ si tertiæ declinatõis fuerint: communia sunt: ut augur: si secundæ masculina: ut satur.

Octaua: Nomina in. us. correptã terminata: tertiæ declinatõis: media sũt: ut hoc uulnus. Pret́ hic lepus: hæc uenus: & pecus. dis. hic & hæc ligus: & uetus trium generum.

Nona: Monosyllaba. in. us. producta terminata media sunt: ut thus: preter hic mus: hic & hæc sus: & grus. (caput.
Decima: Noĩa in. t. terminata: media sũt: ut hoc

COMMVNIA.

Communia nomina duas regulas habent.

Prima: Numeralia a quattuor usq; ad centum: trium generũ sunt: & indeclinabilia. Cætera uero declinant: & mobilia sũt: preter mille quod triũ generum est: & indeclinabile.

Secũda. Noĩa quorũ significatio ad mares tm̃ pertinet: masculina sũt: ut uir: quorũ uero ad fœminas: fœminina: ut mulier. quorũ ad utrunq; cõmunia duum generũ: ut scriba: si ad media quoq; referri potest triũ generũ sũt: ut sospes.

Postremo illud sciendum est: q̃ genera quattuor modis dignoscunt. s. Natura: ut masculus: & fœmina. Auctoritate: ut dama. Articulo: ut hic lector. Regula: ut supra dictum est.

NVMERVS. CAPVT. XI.

Numerus nois est incrementum quantitatis: ab uno ad plura procedens.

Numerus nois est triplex. s. singularis: dualis: & pluralis.

Singularis numerus:ẽ quantitas: quæ unitatem ſignificat:ut cæſar.

Dualis numerus ẽ quantitas:quæ binariũ oſten- dit: Et iſte numerus græcus eſt:& nõ uſurpat᷑: niſi in duobus noĩb.apud latinos.ſ.ambo: & duo:quæ ideo inæqualiter declinant᷑

Pluralis numerus ẽ quantitas: quæ multitudinẽ ſignificat:ut cæſares.

FIGVRA.CAPVT.XII.

Figura noĩs ẽ dictionũ ſimpliciũ uel compoſitaꝝ diſcrimen.

Figura noĩs eſt duplex.ſ.ſimplex :& compoſita.

Simplex figura ẽ:quæ unã rem cõtinet:& natu ralis eſt:ut doctus.

Compoſita figura eſt:quæ ex arte fit.& duas res habet ut indoctus.

DECLINATIO.CAPVT.XIII.

Declinatio noĩs ẽ ĩ caſualib. dictionib.uocis ua riatio:quæ in fine tantum attenditur.

Declinatio in quinq; partes diuiſa eſt.

Prima quũ noĩs genitiuus ſingularis in.æ. termi natur: ut muſæ.

Secunda:quũ noĩs genitiuus ſingularis in.i.ter minatur:ut domini.

Tertia: quũ noĩs genitiuus singularis in. is. termi minatur: ut cæsaris.

Quarta: quũ noĩs genitiuus singularis: ĩ. us. uel in. u. terminatur: ut uisus: uel cornu.

Quinta: quũ noĩs genitiuus singularis in. ei. ter minatur: ut diei.

Declinationi accidunt quattuor. s. casus: forma casualis: inflexio: & regula.

CASVS.

Casus sunt quidã gradus deelinationis: p quos pleraq; noĩa: a prima sui positione: inflexu ua riantur: & cadunt.

Casus noĩum sunt octo. s. noĩatiuus: genitiuus: datiuus: accusatiuus: uocatiuus: ablatiuus: se ptimus: & octauus casus.

Nominatiuus: qui & rectus dicit᷑: rem noĩat: & a nullo cadit: ut cæsar germanos superauit.

Genitiuus: qui & patrius: & possessiuus dicit᷑: cæ terorũ casuũ generator ẽ: & possessionẽ demon strat: necnõ & p̃nonymica ac possessiua p eum resoluunt᷑: ut cæsaris arma canunt alii.

Datiuus: qui & cõmendatiuus dicit᷑: dationẽ: & cõmendationem significat: ut cæsari me᷒ com mittas.

Accusatiuus: qui & causatiuus dicit̃: aliquid cau sari & in causa hominẽ fieri ostendit: ut cæsarẽ fugaui.

Vocatiuus: qui & salutatiuus: uocationẽ: & salu tationem insinuat: ut uiue cæsar.

Ablatiuus qui & sextus appellat̃: quid auferri: o/ stendit. Hic quoq; latinus dicit̃: quia linguæ la tinæ proprius est. ut a cæsare missus.

Septimus casus: qui preter consuetum ablatiuũ: sine præpositiõe ponit̃: ut oratore utor magr̃o.

Octauus casus: qui ꝓ accusatiuo cũ præpositiõe ponitur: ut it clamor cælo.

FORMA CASVALIS.

Forma casualis est uocis uariatio: quæ circa decli nationem attenditur

Forma casualis ẽ sexcuplex. s. simplex: bipartita: ternaria: quaternaria: quinaria: & senaria.

Simplex: uel unica forma: est quũ noĩa p omnes casus uniformiter currunt: nec usq̃ uariant̃. & hæc a græcis aptota dicunt̃: ut fas.

Bipartita forma est quũ alterna casuũ ꝓductione correptõeq;: noĩa producunt̃: ut gelu: quod in noĩatiuo: accusatiuo: & uocatiuo: ultimã corri pit: in reliquis uero casibus producit.

Ternaria forma ē: quū p tres casus: numero singulari: noīa uariant̃. ut fabula: fabulæ: fabulā.

Quaternaria forma ē: quū p quattuor casus: numero singulari: noīa uariantur. ut puer: pueri: puero: puerum.

Quinaria forma est: quū p qnq; casus: numero singulari: noīa uariant̃: ut pater: patris: patri: patrem: patre.

Senaria forma ē: quū p sex casus: nūero sīgulari noīa uariāt̃. ut unus: unius. ni: unū: une: uno:

INFLEXIO.

Inflexio est: casuum ordo dispositus.

Inflexio est quadruplex. s. monoptota: diptota: triptota: & tetraptota.

Monoptota inflexio ē: quū p ablatiuū tantū: nomina enunciant̃. ut sponte.

Diptota inflexio ē: quū noīa: nominatiuo. & uocatiuo singulari similib. cæteris aūt differentib efferuntur: ut iuppiter: iouis.

Triptota inflexio ē: quū noīa: numero singularis p oīs casus uariata: in plurali tribus tm̄ casib. efferunt̃: ut mare: maria.

Tetraptota īflexio ē: quū noīa: ntō & utō casu deficiente: p cæteros enūciant̃: ut ditōis: ditioni.

REGVLA.

Regula est uia quædã: quæ rectam cuiusq; nominis formam ostendit.

Regula declinationũ principalit̃ ĩ quinq; partes diuisa est. Nam oĩa noĩa in ablatiuo singulari quinq; uocalib. terminant̃. s. a. e. i. o. u. Ablatiuus aũt singularis merito debet latinis noĩb. regulas dare: quia proprius latinorum est: nec eum græci habent.

A.

A: uocalis habet quinq; regulas.

Prima: Quæcunq; noĩa ablatiuũ terminant in. a Nominatiuo casu: aut in. a. aut in. as. aut in. es desinunt & sũt declinatõis primæ. Si in. a. uel in. as. p totũ singularẽ numeꝝ: ntĩ uocalem seruant: exceptis gtõ: & dtõ: quos in. æ. mittunt: ut tabula tabulæ: tabulam. Si in. es. eandẽ uocalem: p totũ singularẽ seruant: excepto gtõ tm̃: quẽ ut supra in. æ. mittunt: & actõ: & ablatiuo quos in. e. uel in. a. terminant: ut anchises: anchisæ: anchise: anchisen uel anchisan: anchises uel anchise: anchise uel anchisa.

Noĩa ergo: ablatiuo casu: in. a. terminata addita e. faciunt ntm̃ & utm̃ pluralem ut ab hac musa

heæ musæ:o musæ.

Tertia: Ablatiuo huiusmõi: addita.rum.fit geni tiuus pluralis: ut musa: musaꝝ.

Quarta: Ablatiuo huiusmodi: mutata.a.in.i.& addita.s.fit datiuus & ablatiuus pluralis: ut musa musis. Preter ea noĩa: in quib. genera discernenda sunt: quæ casus istos in.abus.terminant: ut dea: deabus

Quinta: Ablatiuo huiusmõi addita.s.fit accusatiuus pluralis: ut musa: musas.

¶.E.

E: uocalis habet quattuor regulas.

Prima: Quecunq; noĩa ablatiuũ terminant in.e aut primæ: aut tertiæ: aut quintæ declinationis sunt. Si primæ: quod tantũ in græcis est, nominatiuũ: datiuũ: uocatiuũ: & ablatiuũ singularem in.e.genitiuum in.es.& accusatiuũ in.en mittunt: ut cyrce: cyrces: cyrcen. Si tertiæ nominatiuũ singularem & uocatiuũ in quinquagintaquattuor terminatões finire possunt. Genitiuum in.is.uel in.os. Datiuũ in.i.& accusatiuũ in.em.uel.in.a. Si uero quintæ: nominatiuũ singularem & uocatiuũ in.es.terminant: genitiuũ & datiuũ in.ei.& accusatiuũ in.em.

Secūda. Noīa ergo: ablatiuo casu: in. e. termīata: in masculinis tm̄ & fœmininis: addita. s. In me diis aūt: e. in. a. uersa faciunt nm̄: acm̄: & utm̄ pluralem: ultima in latinis ꝑducta: in græcis āt correpta: in quib. & accusatiuus in. as. finit: ut patre patres: troe troes troas: themate: themata
Tertia: Ablatiuo huiusmodi: si qntæ declinatōis fiunt: in masculinis addita. ium. in fœmininis uero addita. um. fit genitiuus pluralis: ut die dierū: specie speciem: sic enim secundū regu/lam: proferebant antiqui: qui etiā in hac specie gm̄ singularē ntō similem ꝑferebant. Nos āt specierum dicimus. Si aūt tertiæ declinationis noīa fuerint. Aut. e. ī. i. uersa: & addita. um. ut monte montium. Aut remota. e. & addita. um facient gm̄: ut diuite diuitum: Eorū uero no/minū: quæ gtō plurali: ī. ium. syllabā exire pos/sunt trina regula est. Prima eoꝝ quæ ntō casu singulari. n. &. s. litteris terminant̄: ut mons: montium. Secunda eorū: quæ ablatiuo casu: e. correpta finiunt̄: & fœminina sunt: ut clade cladium. Tertia eorū: quæ ablatiuo casu. i. litte ra terminant̄: ut naui nauiū: quæ etiā nomina utplurimū acm̄ singularē in. im. & pluralem

in.is.mittunt:ut nauim nauis.

Quarta: Ablatiuo huiusmodi:in masculinis tm̄ & fœmininis.e.ī.i.uersa & addita.bus.In mediis aūt.e.in.i.uersa: & addita.s.fit datiuus & ablatiuus pluralis:ut patre: patrib.epigrāmate (epigrāmatis.

¶.I.

I:uocalis quinq; regulas habet.

Prima: Quæcunq; nomina ablatiuo casu:ī.i.desinunt: sunt declinationis tertiæ: & casus singulares terminant ut supra dictum est.

Secunda: Nomina ergo:ablatiuo casu in.i.desinentia:ī masculinis & fœmininis tantū:remota.i.& addita.es.producta:faciunt: nominatiuū:& uocatiuū pluralē:ut igni:ignes. In mediis uero:addita.a.faciunt:nominatiuū:accusatiuū:& uocatiuū pluralem:ut mari:maria.

Tertia: Ablatiuo huiusmodi addita.um.fit genitiuus pluralis:ut omni:omnium.

Quarta Ablatiuo huiusmodi addita.s.fit accusatiuus pluralis: ut puppi.puppis.

Quinta:Ablatiuo huiusmodi addita.bus.fit datiuus:& ablatiuus pluralis:ut omni:omnibus.

¶.O.

O:uocalis quinq; regulas habet.

Prima: Quæcunq; nomina ablatiuo casu. o. littera terminant: secūdæ declinationis sunt: Et nominatiuū singularē aut in. er. aut in. ir. aut. in ur. aut in. um. aut in. us. aut in. eus. mittunt; genitiuū in. i. datiuū & ablatiuū in. o. actm̄ in um: & uocatiuū in. e. si appellatiuū fuerit in us. aut in. i. si propriū fuerit in. ius. aut nominatiui terminationem seruabit.

Secūda: Noīa ergo: ablatiuo casu in. o. desinentia. In masculis tantū & fœmininis uersa o. in i. faciūt ntm̄ & utm̄ pluralē: ut dn̄o domini. In mediis autē. o. uersa in. a. faciūt ntm̄: actm̄: & uocatiuū: ut ligno: ligna.

Tertia: Ablatiuo huiusmodi addita. rum. fit genitiuus pluralis: ut ligno: lignorum.

Quarta: Ablatio hui9mōi. o. ī. i. uersa: & addita. s fit datiuus: & ablatiuus pluralis: ut bono: bonis

Quinta: Ablatiuo huiusmodi addita. s. fit accusatiuus pluralis: ut bono: bonos.

¶. V.

V: uocalis habet quattuor regulas.

Prima: Quæcunq; noīa: ablatiuo casu. u. littera terminant: quartæ declinationis sunt: Et ntm̄ ac gtm̄ ī. us. mittūt: dtm̄ & ablatm̄ in. u. Vsus

tamen potius dtm̃ in.ui.profert.Actm̃ uero in um.Media tm̃ ĩ.u.exeunt in singulari: & indeclinabilia sunt.

Secunda: Noĩa ergo: ablatiuo casu in.u.desinentia: ĩ masculinis: & fœmininis tm̃: addita.s. In mediis uero addita.a.faciũt ntm̃: actm̃: & utm̃ pluralem: ut uisu uisus: cornu cornua.

Tertia: Ablatiuo huiusmodi addita.um.fit genitiuus pluralis: ut uisu uisuum.

Quarta: Ablatiuo huiusmodi.u.ĩ.i.uersa: & addita.bus.fit datiuus: & ablatiuus pluralis: ut uisu: uisibus. Preter ea: quæ discretionis causa: bus.tantum addunt: ut arcu: arcubus.

COMPositorum decliNATIO.

Cõpositorum decliãtio ĩ tres partes diuisa ẽ: nã aut cõposita sũt ex ntĩs: aut ex recto & obliquo: aut ex obliquis.

Si ex ntĩs: ex utraq; parte declinant̃: ut respublica: reipublicæ.

Si ex recto & obliquo: declinant̃ tm̃ ex parte recti: ut paterfamilias: patrisfamilias: quod ex recto & genitiuo antiquissimo compositũ est ad græcorum imitationẽ.

Si uero ex obliqs tm̃ penitus indecliabilia fuerĩt ut huiusmodi.

NOTANDVM.

Postremo sciendum est q duplex est declinatio. s. uocis & significati.

Declinatio uocis est quum nomen: & quantũ ad uocem: & quantũ ad significationem inflectit ut cæsar: cæsaris.

Declinatio significati tm̃: est quum nomẽ quantũ ad uocem est indeclinabile: quantũ uero ad significationem inflectitur: ut gelu.

PRONOMEN.

CAPVT. PRIMVM.

PRonomen est pars orationis: quæ pro nomine proprio uniuscuiusq; accipit perso nasq; finitas recipit.

Pronomen dicit a pro & nomine: quia pro eo ponitur in oratione.

Pronoĩs accidentia sũt octo. s. q̃litas spẽs: genus: numerus: figura: ordo psona: & declinatio.

QVALITAS. CAPVT. II.

Qualitas pronominis est accidens: p quod finitũ ab infinito discernitur pronomine.

Qualitas pronominis bipartita est: nam pronominum alia sunt finita: alia infinita.

Finita pronoĩa sũt: quæ certũ numerũ notant: & ad certam personam gestum dirigunt.

Sunt autē finita pronomina tria. ſ. ego: tu. ille.
Infinita pronoīa ſunt: quæ certam nō recipiunt perſonam: ſed cuilibet adaptari poſſunt.

INFINITA.

Infinita pronoīa in tres partes diuiſa ſūt. ſ. in generaliter infinita: minus q̃ finita: & poſſeſſiua.
Generaliter infinita ſūt: quæ unicuiq; perſonæ aptari poſſunt.
Sunt autē generaliter infinita pronoīa ſeptem. ſ. quis: talis: qualis: tantus: quantus. totus: quotus: quæ tantū nomina potius ab aliis uocant̃.
Minus q̃ finita pronoīa ſūt: quæ notarum perſonarum cōmemorationem habent.
Sunt autē minus q̃ finita pronoīa ſex. ſ. ipſe: iſte is: hic: idem: & ſui.
Horū ſpecies ſunt duæ: nam quattuor ſunt abſentiū perſonaꝝ cōmemoratiua. ſ. ipſe: is: idē: & ſui: Duo uero articularia ſeu demr̃atiua: quæ præſentes perſonas oſtendunt. ſ. iſte: & hic.
Poſſeſſiua pronoīa ſunt: quæ nos aliquid poſſidere oſtendunt.
Sunt autem poſſeſſiua pronoīa quinq;. ſ. meus tuus: ſuus: noſter: & ueſter.
Hoꝝ ſpecies ſūt quattuor: nā alia ſunt ex utraq;

parte singularia: ubi & p̄sona possidētis: & pos
sessio una ē: ut meus: tuus. Alia ex utraq; parte
pluralia: ubi sūt multi possidentes: & multa q̄
possidēt: ut nr̄i: ur̄i. Alia intrīsecus: singularia
& extrinsecus pluralia: q̄ possidentis unā p̄so
nam ostendūt: possessoꝝ uero plures: ut mei:
tui. Alia extrīsecus singularia: & ītrinsecus plu
ralia: quæ possidentiū plures p̄sonas ostendūt
possessorū uero unam: ut noster: uester.

¶SPECIES. CAPVT. III.

Species ꝓnoīs ē ꝓprietas deriuādi ab aliquo uel a (nullo.

Spēs ꝓnoīs ē duplex. s. primitiua: & deriuatiua.

Primitiua pronoīs spēs ē q̄ primariū eius signifi
catū ostendit.

Sunt aūt primitiua pronoīa octo. s. ego: tu: sui: (ille: ipse: iste: hic: & is.

Primitiuoꝝ ꝓnoīm species sūt tres. s. demr̄atiua
relatiua: & modo demr̄atiua: modo relatiua.

Demr̄atīa ꝓnoīa sūt q̄ttuor. s. ego: tu: hic: & iste.

Relatiua pronomina sunt duo. s. sui: & is.

Modo demōstratiua: modo relatiua pronomina
sunt duo. s. ille: & ipse.

Deriuatiua pronominis species est quæ secunda-
rium eius significatū ostendit.

Sunt aūt deriuatiua pronoīa septē. s. meus: tu-

us:ſuus:noſter:ueſter:noſtras:& ueſtras.
Vltra hæc pronoīa:a nobis poſita: multa reperi-
untur ſecundū diomedē: quæ potius relatiua
nomina appellantur.

¶GENVS CAPVT.IIII.

Genus ꝓnoīs ē ſexus exploratio:ꝑ uocē genere ca (rentē.
Genus pronominis eſt quadruplex.ſ.maſculinū
fœmininum:medium:& cōmune.
Maſculinū genus eſt quod maſculinum ſexum
oſtendit:ut meus.
Fœmininū genus ē:quod fœmininū ſexū oſten (dit ut mea.
Medium ꝓnoīs genus eſt:quod inter maſculinū
& fœmininū mediū ſexum oſtendit:ut meum
Commune ꝓnoīs genus ē: quod duob.uel trib.
generib.ē cōmune:duob.ut quo:trib.ut ego.

¶NVMERVS.CAPVT.V.

Numerus ꝓnoīs eſt ſonus dictionis in uoce ab u
no ad plura procedens.
Numerus ꝓnoīs eſt triplex.ſ.ſingularis.pluralis (& cōmūis.
Singularis pronominis numerus eſt quantitas:
quæ unitatem ſignificat:ut ego.
Pluralis pronoīs numerus ē quantitas:quæ mul
titudinem importat:ut nos.
Cōmunis numerus pronominis eſt ille: qui tam

singulari q̄ plurali aptari potest: ut sui.

FIGVRA. CAPVT. VI.

Figura pronoīs ē accidens: quo simplex a composita discernitur dictione.

Figura pronoīs ē duplex. s. simplex & composita

Simplex pronoīs figura ē quæ unā rem continet & naturalis est: ut quis.

Composita pronoīs figura est quæ ex arte fit: & duas res habet: ut quisquis.

Compositorū pronominū quattuor sunt modi.

Primus cum nominib. ut huiusmodi.

Secundus cum pronominib. ut istic.

Tertius cum præpositionib. ut mecum.

Quartus cum aduerbiis: ut eccum.

Aduerbiorꝝ aūt: cū ꝓnoīb. cōpositorꝝ qnq; sunt spēs. s. met: te: pte: ce: & syllabicarꝝ adiectionū

Met cū omnib. casib. primæ personæ tam singularib. q̄ pluralib. adiungit̄: absq; gtō plurali: ut egomet: meimet. Secūdæ uero p̄sonæ obliquis tantū casib. ut tuimet: temet.

Te cum ntō tantū secūdæ personæ adiungit̄: ut tute: ne si tumet diceret̄: uerbū sonaret.

Pte quinq; tantū ablatiuis adiungit̄: ut meapte tuapte: suapte: nostrapte: & uestrapte.

Ce: apud maiores pronomini demr̃atiuo p om̃s casus adiungebat᷑: ut hocce. Apud iuniores uero illis tantũ eiuſdem pronoı̃s caſib. adiungit᷑: qui in. s. deſinũt: ut huiuſce: hiſce. Cæteræ poſſunt communiter ſyllabicæ adiectiones pronominib⁊ adiungi: ut quiſnam: quiſq;.

¶ ORDO. CAPVT. VII.

Ordo pronoı̃s eſt: qualitas: qua unum pronomẽ alteri præponit᷑: uel ſubicit᷑: in oratione.

Ordo pronoı̃s eſt duplex. ſ. præpoſitiuus & ſubiunctiuus.

Præpoſitiuus pronoı̃s ordo ẽ qualitas: qua unũ pronomen alteri præponit᷑ in oratione: & uim habet interrogantis: ut quis fecit?

Subiunctiuus pronominis ordo ẽ qualitas: qua unum pronomen alteri ſup ponit᷑ in oratione: & uim habet reſpondentis: ut is fecit.

¶ PERSONA. CAPVT. VIII.

Perſona pronoı̃s eſt accidens: quod de agentis qualitate loquitur.

Perſona pronoı̃s ẽ triplex. ſ. prima: ſecũda: tertia

Prima: pronoı̃s perſona ẽ; quæ de ſe loquit᷑ ad ſecundam: & finitis pronoı̃b. accidit ut ego: nos.

Secunda pronoı̃s perſona eſt illa: quæ de ea pro-

nunciat: ad quã directo loquit᷑ sermone: & fini tis pronoĩb. accidit: ut tu: uos

Tertia persona ẽ illa: quæ de ea pronunciat. quæ nec loquit᷑: nec ad se directum accipit sermonẽ & infinitis pronominib. accidit: ut ille.

DECLINATIO. CAPVT. IX.

Declinatio pronoĩs est in casualib. dictionib. uo cis uariatio: quæ in fine tantũ attendit᷑.

Declinatõi ꝓnoĩs q̃ttuor accidũt. s. forma ĩflexio casus & r̃gula: De qb. satis supq; ĩ noĩe diximꝰ

Declinatio pronoĩs ĩ quattuor modos diuisa est

Primus modus declinatõis pronoĩm: est quorũ genitiuus desinit ĩ. i. uel ĩ. is. ut ego mei uel mis Huius aũt modi ꝓnoĩa tria sũt. s. ego: tu: sui.

Secũdus modus decliatõis ꝓnoĩm: ẽ quoꝝ geniti uus desinit ĩ. ius. & datiuus ĩ. i. ut ille: illius illi. Huius aũt modi ꝓnoĩa sũt qnq;. s. iste: ille: ipse hic: & is. Sũt quoq; & octo noĩa: q̃ secũdũ hũc modum declinant᷑. s. unus: totus: solus: alius: ullus uter: alter quis uel qui: & ab eis cõposita.

Tertius modus declinatiõis pronoĩm: ẽ eoꝝ: quæ mobiliũ noĩm declinationẽ secuntur. Huius autẽ modi pronoĩa sũt qnq;. s. meus: tuus: su us: noster: & uester.

Quartus modus declinatõis ꝓnoĩm: ẽ eoꝝ: quæ noim tertiæ declinatõis regulã secunt᷑. Huius aũt modi pronoĩa sunt duo: s. nostras & uñas.

VERBVM.

CAPVT. PRIMVM.

Verbum est pars orationis cum tempore & persona sine casu: aut agere aliquid: aut pati: aut medium significans.

Verbum dicit᷑ ab eo: quod uerberato lingua intra palatũ aere: omĩs oratio promat᷑: quæ ut plurimum sine uerbo esse nõ potest.

Verbi acccidẽtia sũt. x. s. forma: spẽs significatõ: modus: tẽpus: nũerus: figura: pſona: uox: & cõ(iugatõ

FORMA. CAPVT. II.

Forma uerbi ẽ q̃litas q̃ pfectũ ab impfecto secer(nim

Forma uerbi ẽ duplex. s. pfecta & ĩpfecta.

Perfecta forma uerbi est quæ sine alterius intellectu significationẽ suã pfecte ostendit.

Huius spẽs sũt qnq;. s. absoulta: trãsgressiua. defectiua: ambigua: & supina.

Absoluta ẽ: q̃ semel uel absolute aliqd nos facere (indicat: ut caleo

Trãsgressiua forma ẽ: q̃ decliãtõis formã seruare nõ pñt: nã tẽpore præterito ĩ formã trãseũt passiuoꝝ: ut gaudeo: gauisus sum.

Defectiua forma ē: quæ in uerbo℞ declinatione aliquid deficere oſtendit: ut odi: memini.

Ambigua forma ē: quæ uerba. o. littera termīata & actiua: & media eſſe: ꝑ dicentis ſignificatione oſtendit: ut ludo: quod ſi ſignificat exerceo erit medium ſi deludo actiuum.

Supina: uel abſolutiua: uel depoſitiua forma eſt quæ nec agentis ſignificationem: nec effectum oſtendit: ut dormio: uigilo.

Imperfecta forma uerbi eſt: quæ ſine alterius intellectu: pfectā ſignificationē habere nō poteſt.

Huius ſpecies ſūt ſex. ſ. inchoatiua: deſideratiua iteratiua: motiua: diminutiua: & paragoga.

INCHOATIVA.

Inchoatiua: ſeu effectiua uerbi forma ē: quæ rem inchoatam: futurum tñ ſignificat: & uim incipiendi in effectu habet: uel effectum paſſionis oſtendit: ut caleſco: calere incipio: uel calefio.

Inchoatiuorum accidentia ſunt tria. ſ. ſpecies terminatio: & forma.

SPECIES.

Species inchoatiuo℞ eſt qualitas: quæ ipſo℞ uarietatem oſtendit.

Species inchoatiuo℞ in qnq; partes diuiſa eſt.

Nam inchoatiuoꝝ alia ſunt actionē̄m ſignificantia: ut amaſco.
Alia paſſionem ſignificantia: ut gelaſco.
Alia primā̄ poſitionē nō habentia: ut albeſco.
Alia ſine origine: ut conquieſco.
Alia ab appellationib. facta: ut igneſco.

TERMINATIO.

Terminatio inchoatiuoꝝ ē: qualitas quæ finalē ſui uocem oſtendit.

Terminatio inchoatiuoꝝ unica eſt: oīa nanq; inchoatiua in.co.deſinunt: & media ſūt tertiæ cōiugationis correptæ: & præteritis carent atq; ſupinis. Loco aūt præteritoꝝ quidā participio præteriti: quidā primitiuo utunť: ut caleſco calefactus ſum uel calui.

FORMA.

Forma ē modus: quo a primitiuis inchoatiua deſcendūt.

Forma inchoatiuoꝝ unica eſt: oīa nanq; inchoatiua: a uerbis tam in.o.q̄ in.or. deſinentib. a ſecūda præſentis perſona uocis actiuæ: addita co. formanť: ut caleo cales caleſco: miſereor miſereris miſereſco. In uerbis enī i.or. deſinentib. actiuum fingimus.

DESIDERATIVA.

Desideratiua: seu meditatiua uerbi forma ē: quæ nō actū: sed apparatū cū desiderio ostendit: ut parturio id est parere desidero: & esurio id est edere cupio. (& forma.

Desideratiuorū accidentia sūt duo. s. terminatio

TERMINATIO.

Terminatio desideratiuorū est qualitas quæ fina sui uocem ostendit.

Terminatio desideratiuorū unica est: oīa nanq; desideratiua in. rio. desinūt: & media sunt cōiu gatōis productæ: Et præteritis carent atq; supi nis pret̄ esurio: quod esuriui: & esuriturus facit

FORMA.

Forma est modus: quo a primitiuis desideratiua descendunt.

Forma desideratiuorū unica est: oīa nanq; desi deratiua: ab ultimis uerborū supinis formant̄: addita. rio: ut lectum lectu: lecturio.

ITERATIVA.

Iteratiua seu frequentatiua uerbi forma est qua litas: quæ assiduam ī agendo uim habet: unde & appellationē sumit: quoniā frequenter agen di iterat affectum: ut merso sæpius mergo.

Iteratiuorū accidentia sunt tria. s. species: termi

natio: & forma.

SPECIES.

Species iteratiuorũ est qualitas: quæ ipsorum uarietatem ostendit.

Species iteratiuorũ tripartita est: nam iteratiua alia usq; ad secundũ tantũ ordinem transeuntia: ut impero: imperito. Alia usq; ad tertium ordinem transeuntia: ut curro: curso: cursito: Alia a nomine ueniẽtia: ut a patre: patrisso: uel patrizo: a græcia: græcisso: uel græcizo: sic & atticisso: sicilisso.

TERMINATIO.

Terminatio iteratiuorũ ẽ qualitas: quæ finalem sui uocem ostendit.

Terminatio iteratiuorũ tripartita est: nam iteratiua alia desinunt in. to. ut cursito. Alia in. so. ut uerso. Alia in. xo. ut fluxo. Omnia quoq;: iteratiua primæ cõiugationis sunt: & suorum primitiuorũ genus seruant. Preter scitor & sciscitor: quæ sunt deponentia: q̃uis scio actiuũ sit.

FORMA.

Forma est modus: quo a primitiuis iteratiua descendunt.

Forma iteratiuorum est triplex.

Prima: Verba primæ cõiugatiõis ab ultimo supi-
no.a.in.i.&.u.in.o.uersa: formant iteratiua.
ut impero.as.imperatu: imperito.
Secunda: Verba: quæ præteritũ in.gi.terminant
a secunda præsentis persona: remota.s.& addi
ta.to formant iteratiua: ut ago agis egi; agito.
Tertia: Cætera uerba ab ultimo supino.u.in.o
uersa: formãt iteratiua: ut curro.is.cursu: curso

MOTIVA.

Motiua uerbi forma: quæ a prisciano & cæteris
desideratiua dicit̃: est quæ primitiui motum o-
stendit: ut facesso: uado ad faciendũ: & reuiso
uado ad uidendum.
Motiuis tantũ accidit terminatio: quæ unica est
Omĩa nanq; motiua in.so.desinunt: & media
sunt: coniugatõis tertiæ correptæ: & præteritis
carent atq; supinis. Hæc quoq; certam formã
nõ habent: nec ab omnib.uerbis in usu sunt.

DIMINVTIVA.

Diminutiua uerbi forma est: quæ sui primitiui
diminutionẽ ostendit: ut sorbillo: parũ sorbeo.
Diminutiuis tantũ accidit terminatio: quæ bipar
tita est. Diminutiuorũ enĩ aliqua in.so.ut pitis-
so. Aliq̃ in.lo.desinunt: ut scribillo: Hæc quoq;

primæ cõiugatõis sũt & genus seruant primiti
uo ꝑ. Sed certã formã nõ hñt: nec ab omib. uer
(bis in usu sũt

¶PARAGOGA.

Paragoga uerbi forma ẽ qualitas: quæ simplicit̃
deriuata uerba ostendit.

Huius species q̃ttuor sũt: Nã paragoga uerba a/
lia a noïb. fiũt: ut a poeta poetor. Alia a uerbis
ut ab albo albico. Alia ab aduerbiis: ut a cras ꝓ/
crastinor. Alia a præpositõib. ut ab intra: intro
(intras.

¶SPECIES. CAPVT. III.

Spẽs uerbi ẽ sermonis certissima q̃litas: q̃ tempo
ra copulata sermonib. connectunt̃.

Species uerbi in q̃ttuor partes diuisa ẽ. s. in relati
uam: usurpatiuã: affirmatiuã: & concessiuam.

Relatiua uerbi spẽs ẽ: quũ ad eũ sermonẽ sequen
tia referũt̃: quo depẽdet sequẽs: qd fit cũ inter/
iecto sermone cũ q̃re: qd ẽ: cur: & silib. subiũcti
ua seq̃t̃ spẽs: ut Credo ego: uos iudices mirari:
qd sit qd cũ tot sũmi oratores: hoïesq; nobiliss.
sedeãt: ego potissimũ surrexerĩ: qd idiotismicos
dicũt: Credo uos mirari: qd ẽ: quod surrexi.

Vsurpatiua uerbi spẽs ẽ: quũ participialib. mõis
utimur: sine passiua declĩatõe: numero: & ꝑso
na certa: ut legendo ꝓficit: hoc ẽ dũ legit: legen

di causa uenit:hoc est ut legat: legendum tibi est:hoc est:ut legas.

Affirmatiua uerbi spēs ē:cū in re dubia in q̄ pars altercantib.assentimur:spē subiūcti ua:q̄si sit factū:affirmamus. Quod altercatōis tollendæ gr̄a sub simulatione confessionis inducit̃:ut si dicas feci hoc: & ego dubitans: ut nō contendā dicā: feceris:hoc est:esto credo te fecisse.

Concessiua uerbi spēs ē:quū specie subiunctiua: qd neq̄q̄ uolumus fieri:ueluti fiat cōcedimus: ut cōtēdēdi ptinaciā euitemus:ut cū loqmur ne faciat: illo pseuerāte ut faciat:dicimus:feceris.

SIGNIFICATIO.CAPVT.IIII.

Significatio seu genus uerbi est qualitas: qua in uerbo affectus significat̃.

Significatio uerbi est sexcuplex.s.actiua:passiua media:cōmunis:deponens: & impersonalis.

Actiua uerbi significatō ē:in q̄.o.lr̄a termīata:ut adiecta.r.passiuā recipe possit:alio agēte: sit q patiat̃: & actū nr̄m alterius patiētia significat. Et quum dicit̃: potest transire in quē fit actus: unde possit fieri conuersa locutō ī prima uel in secūda persona: ut ego amo te:tu amaris a me.

Passiua uerbi significatō est: in q̄.r.lr̄a termīata:

ut illa amissa actiuam recipere possit: alio pati-
ente: sit qui agat: & patientiam nostrã altetius
actus significat: ut ego laudor a te.

Media uerbi significatio est in qua. o. littera ter-
mĩata: & nunq̃. r. litterã recipiẽte: uis patiendi
nõ est ex actiua declinatõe: ut facio: uel in qua:
alio patiente sub alia specie: penes alium nõ est
administratio: ut ardeo: uel in qua nec agentis
significatio plene dignoscit̃: nec effectus osten
dit̃: ut dormio: nescis enĩ: agat qs: an patiat̃.

Cõmunis uerbi significatio est: in qua. r. littera
terminata: quã nunq̃ potest amittere: tam acti
ua: q̃ passiua ostendit̃ significatio: ut hortor.

Deponens uerbi significatio est quæ. r. littera ter
minata: qua adempta latinũ esse desinit: una
significatione deposita: a communi separatur:
ut sequor.

Impersonalis uerbi significatio est: quæ tam sub
actiua specie: q̃ passiua consistens: sine prono
minis persona intelligi nõ potest: ut amatur:
seruitur: tedet: pudet.

MODVS. CAPVT. V.

Modus uerbi est: diuersa animi inclinatio uarios
eius effectus ostendens.

Modus uerbi ẽ sexcuplex.s. idicatiuus:ĩpatiuus: optatiuus:subiũctiuꝰ:ĩfinitiuus:& gerũdiuus
Indicatiuus modus: uel finitiuus:uel pronuucia tiuus ẽ:quũ q̃si finita:& simplici utimur expo sitione: ipsa dictõe p se cõmendãtes sexũ: sine alterius diuerso complexu:ut amo.
Iste modus qnq; tẽporib.ĩflectit̃.s.pñti:ĩpfecto: pfecto:plusq̃ pfecto:& futuro:ut amo:amabã amaui:amauerã:amabo.In passiua ãt decliatõ ne septẽ tẽpora hẽbit:pñs:ut amor ĩpfectũ: ut amabar:pfectũ primũ:ut amatus sũ:pfectũ se cundũ: ut amatus fui:plusq̃pfectũ primũ: ut amatus erã:plusq̃pfectũ secũdũ:ut amatus fu erã:futuꝝ:ut amabor. (ĩperãtis:ut ama.
Imperatiuus modus ẽ q enunciat ex tono officio
Iste modus duob. tm̃ temporib.inflectit̃.s.pñti & futuro:ut ama:amato.
Sciendũ ẽ ãt pñtis primã psonã pluralẽ: hortati uam uocari:ut amemus.Tertiã uero nũciatiuã ut amet.Futurũ quoq; mandatiuũ potius uel perpetuũ:ut amato:hoc est semper ama.
Optatiuus modus ẽ: quũ aliqd præcib.a diis ex poscimus:ut utinã amarem.
Iste modus hẽt qnq; tẽpora.s.pñs:ob ambiguita

tem ĩpeſcto iũctũ ut utinã amarẽ: ptm̃ pfectũ ĩcuſãs factũ deqbuſdã: q̃ qm̃ nõ hũerimus: in poſterũ hr̃e nõ poſſimus: q̃ uolumus: ut utinã amauerĩ: ut hẽam: pluſq̃pfectũ: ut utinã amauiſſẽ: ut hr̃em. Futuꝝ. ut utinã amẽ. In paſſiua ãt decliãtõe ſeptẽ tẽpora hẽbit. ſ. pñs: & ĩpfectũ ſimul. ut utinã amarer: pfectũ primũ ut utinã amatꝰ ſim: pfectũ ſecũdũ: ut utinã amatꝰ fuerĩ: pluſq̃pfectũ primu: ut utinã amatus eſſem pluſq̃pfectũ ſecũdũ: ut utinã amatꝰ fuiſſẽ: & futurum. ut utinam amer.

Subiũctiuus uel adiuctiuus: ſiue cõiuctiuus modus ẽ: q nõ pſe exprimit: niſi inſup alius addat ſermo: exquo ſupior patefiat: ut cu amauero.

Iſte modus hẽt qnq;. tẽpora. ſ. pñs: ĩpfectu: pfectu: pluſq̃pfectu: & futuꝝ. ut cu ame: cu amarẽ: cũ ãauerĩ: cu ãauiſſẽ: cu amauero. In paſſiua ãt declinatõe octo tẽpora hẽbit. ſ. pñs: ut cum amer. impfectũ: ut cũ ãarer: pfectũ primũ: ut cũ ãatus ſim: pfectũ ſecũdũ: ut cũ ãatus fuerĩ: pluſq̃pfectũ primũ: ut cũ ãatus eſſẽ: pluſq̃pfectũ ſecũdũ. ut cũ ãatus fuiſſẽ: futuꝝ primũ: ut cũ ãatus ero: futuꝝ ſecũdu ut cu ãatus fuero.

Infinitiuus modus uel ĩpſonatiuus uel ĩſignifica

catiuus:seu ppetuus est: qui parum diffinitas personas:& numeros habet:ut amare.

Iste modus sex tépora hét.s.pñs ĩpfecto iũctũ:ut amare:ptm̃ pfectũ plusq̃pfecto iũctũ ut ãauisse:futuꝝ primũ:ut ãatũ ire: futuꝝ secũdũ: ut amatuꝝ esse. In declinatione ãt passiua: unicũ tantum futurum habebit:ut amatum iri.

Gerundiuus: supinus uel participialis modus ẽ: q p oĩa participiis silis:tã agẽtis q̃ patientis hñt significatũ:ut amando dũ amat:& dũ amatᷣ.

Iste modus habet qnq; uoces:ut amãdi:amãdo: amandum:amatum:amatu.

TEMPVS:CAPVT.VI.

Tempus uerbi ẽ uicissitudo:reꝝ triformiũ mutabilitate cõprehensa. (plusq̃pfectũ:& futuꝝ.

Tépus uerbi ẽ qncuplex.s.pñs:ĩpfectũ: pfectum

Præsens tempus:uel instans:spẽi ꝓnunciatiuæ ẽ quum quid maxime agimus:ut amo:

Præteritũ ĩpfectũ tépus:spẽi ĩchoatiuæ ẽ quũ qd agimꝰ:nõ pfecimꝰ:sed agere desinimꝰ:ut ãabã

Præteritũ pfectũ uel absolutũ tépus spẽi exactæ ẽ quũ actũ pficimꝰ:& agere desinimus:ut ãaui

Præteritũ plusq̃p fectũ tépus spẽi recordatiuæ ẽ: quum quod egimus inueterauit: ut amauerã.

Futurũ tempus: ſpẽi ꝑmiſſiuæ ẽ: quũ nõ dũ agere inſtituimus: uerũ acturos pollicemur: ut ãabo.

NVMERVS. CAPVT. VII.

Numerus uerbi eſt forma dictionis in uoce: quæ quantitatem facere poteſt:

Numerus uerbi ẽ duplex. ſ. ſingularis: & pluralis

Singularis uerbi numerus eſt qui ſingularitatem ſignificat: ut amo. (ut amamus.

Pluralis uerbi numerus ẽ: qui pluralitatẽ oſtẽdit:

FIGVRA. CAPVT. VIII.

Figura uerbi eſt accidens: quo ſimplex a compoſita cognoſcitur dictione.

Figura uerbi eſt duplex. ſ. ſimplex: & compoſita.

Sĩplex uerbi figura ẽ accidẽs: qd ſolã purãq; oſtẽdit dictõnẽ: ut amo. (dictõnẽ oñdit: ut ꝑamo

Cõpoſita uerbi figura ẽ accidẽs: qd alteri adiũctã

Cõponũtᷣ ãt uerba q̃tuor mõis: aut cũ alio uerbo ut calefacio: aut cũ noĩe: ut ãplifico: aut cũ præpoſitõe: ut ꝑduco: aut cũ aduerbio: ut maledico

Pleraq; tñ reperiũtᷣ uerba cõpoſita: quorũ ſĩplicia nõ ĩueniũtᷣ: ut defẽdo: ꝑcutio: allicio: cõpleo aſpicio: repio: ſuffragor: appello: deleo: & defẽ(ſor.

PERSONA. CAPVT. IX.

Perſona uerbi ẽ rõnalis ſubſtãtia q̃ ſermo exercetᷣ

Persona uerbi ē triplex. s. prima: secūda: & tertia.
Prima uerbi psona ē q̄ de se ipsa loquit. ut amo.
Secūda uerbi persona est illa: ad quā sermo recte dirigit: ut amas. (iudicat: ut amat.
Tertia uerbi psona ē illa: de q̄ loqt aliqs: uñ flatō

VOX. CAPVT. X.

Vox uerbi ē accidens: quo actiua a passiua discernitur declinatione.
Vox uerbi ē duplex. s. actiua: & passiua.
Actiua uox uerbi ē: q̄ licet aliqñ significatōnē intrinsecus passiuā habeat: actiuā tñ declinationem ostendit: ut uapulo.
Passiua uox uerbi ē: q̄ licet aliqñ significationem intrinsecus actiuā hēat: passiuā tñ declinationē ostendit: ut seqnor.

CONIVGATIO. CAPVT. XI.

Coniugatio uerbi ē cōsequens uerbo℞ declinatō quæ uocalib. secundæ personæ complectit.
Coniugatio uerbi ē quadruplex. s. prima: secūda tertia correpta: & tertia producta.
Prima: uerbi cōiugatio ē q̄ in secūda psona pñtis diffiniti. as. finalē syllaba hēt ut amo: amas.
Secūda uerbi cōiugatio ē: q̄ ī secūda psona pñtis diffiniti. es. finalē syllabā habet: ut amo: amas

Tertia uerbi coniugatio correpta ẽ: quæ in secunda persona præsentis diffiniti. is. correptã finalem syllabam habet: ut lego: legis.

Tertia uerbi cõiugatio producta ẽ: quæ in secũda persona præsentis diffiniti. is. productã finalẽ syllabã habet: ut audio audis. Et hæc cõiugatio tam ĩ. am q̃ in. bo. promissiuũ finit: ut seruio: seruiam: & seruibo.

REGVlæ præteritoꝝ & supinoꝝ. CapuT. XII

Declaratis uerboꝝ accidentib. in hac ultima parte: uarias ac difficillimas præteritoꝝ & supinoꝝ formas breuiter tractabimꝰ: quib. cognitis: participioꝝ: quæ ex his nascunť cognitio sequeť: Nam reliqua tempora non ferme a positione sua uariantť. Preter pauca quædã anomola: de quibus postea dicetur.

REGVlæ præteritoRVM.

Regulæ igiť præteritoꝝ in quattuor partes diuiduntť secundũ quod in quattuor coniugatiões diuisa sunt uerba.

REGVlæ primæ cõiugatioNIS.

Primæ coniugatõis preterita q̃ttuor regulas hñt.

Prima: Verba primæ cõiugatõis a secũda pesona præsentis indicatiui abiecta. s. & addita. ui. fa-

ciunt præteritum: ut amo: amas: amaui. Præter domo domui: crepo crepui: frico fricui: seco secui: sono sonui: tono tonui: ueto uetui: plico plicui: cubo cubui: nexo nexui: mico micui: sto steti: do dedi: iuuo iuui: & lauo laui: & ab his cõposita: ut increpo ĩcrepui: pret̃ dimico dimicaui

Secunda: Plico cũ noĩe cõpositũ. in. aui. præteritum facit: ut duplicaui. Cum alia uero oratõis parte in. ui. ut implicui.

Tertia: Neco quũ ferro peremptũ significat necaui facit: quum uero aliter necui.

Quarta: Do das: cũ monosyllabis cõpositũ: trñsit in tertiã cõiugationẽ: & præteritũ geminat: ut reddidi. Cũ dissyllabis uero primæ cõiugatõis est: ut circundo circũdedi: pessũdo pessundedi.

REGVlæ secũdæ coniugaTIONIS.

Secundæ cõiugatõis præterita octo regulas hñt.

Prima: uerba in. ueo. desinentia. eo. in. i. uersa: faciunt præteritũ: ut moueo: moui. Conniueo tñ quod & conniuo dicit̃: conniui & connixi facit ferueo quoq; ferui: & ferbui.

Secunda: Verba in. deo. desinentia: si longa uocalis uel. ar. antecedit. deo. in. si. cõuersa: ut rideo risi: ardeo arsi. Si uero. e. uel. i. breues præcedũt

eo.in.i.uersa: faciunt præteritũ: ut sedeo sedi: uideo uidi: preter strideo: stridi.

Tertia: Verba in.deo.desinentia: si in prima syllaba mutã habuerit: uel.m.sequẽte.e.uel.o.cũ liquida: pretæritũ geminant: ut pendeo pependi: mordeo: momordi.

Quarta: Verba in.deo.desinẽtia si.au.diphthongus præcesserit: præteritũ passiuæ declinationis habebũt: ut audeo ausus sum. Inuenit^r tamen ausim in subiunctiuo.

Quinta: Cætera uerba: in deo.desinẽtia in.ui.diuisas syllabas preæteritũ faciũt: ut studeo studui: preter prandeo prandi pransus sum.

Sexta: Verba in.geo.desinẽtia: si.l.uel.r.præcesserit.geo.ĩ.si.uersa faciũt præteritũ: ut fulgeo fulsi: tergeo uel tergo: tersi. Si uero uocalis longa precesserit.geo.in.xi uersa: faciũt præteritũ: ut lugeo luxi: frigeo frixi. Cætera ãt uerba ĩ.geo terminata.eo.in.ui diuisas syllabas uersa: faciunt præteritũ: ut frigeo frigui.

Septima: Verba in.leo desinentia: alia ãcedente cõsonãte in eadẽ syllaba: & ab oleo & leo composita.o.in.ui.syllabã uersa: faciunt præteritum: ut fleo: fleui: exoleo exoleui: deleo deleui.

Pret́ oleo:redoleo:adoleo:& aboleo: quæ tã in eui q̃ in.ui.præteritũ faciũt. Cætera aũt uerba: in.leo.terminata.eo.in.ui.diuiſas ſyllabas uerſa: præteritũ faciunt: ut doleo dolui.

Octaua: Omnia alia uerba ſecũdæ coniugatõis: quacunq; conſonante antecedente.eo.in.ui.diuiſas ſyllabas uerſa: faciũt præteritũ: ut doceo docui: liqueo licui. Pret́ iubeo iuſſi: ſorbeo ſorpſi uel ſorbui: mulceo mulſi: maneo mãſi: neo neui: hæreo hæſi: luceo luxi: polluceo polluxi: torqueo torſi: & ſua compoſita.

REGVLAE tertiæ cõiugatõis corREPTAE.

Tertiæ cõiugationis correptæ præterita.xxi.regulas habent.

Prima: Verba: in.cio.deſinentia: ſi a preceſſerit: a in.e.uerſa: &.o.remota: faciũt præteritũ: ut facio feci. Si uero.i.præceſſerit.i.in.e.uerſa: & cio.in.xi.faciunt præteritũ: ut aſpicio aſpexi: pelliceo pellexi: allicio allexi: allicui tamẽ & pellicui ueteres dixere: preter elicio elicui.

Secũda uerba in.dio.uel in.gio.deſinentia.o.remota faciũt præteritũ: ut fodio fodi: fugio fugi

Tertia: uerbũ in.io.deſinens.e.antecedente unũ inuenit́: ſine præterito & ſupino: quod ẽ meio.

Quarta: Verba ĩ.pio.ca.añcedente.ca.in.ce.pro-
ductã mutantia.o.abiciũt: ut capio: cæpi. Si ue
ro.cu. antecedat.o.in.ui.uertunt: ut cupio cu-
piui. Cætera ĩ.pio.desinẽtia: io ĩ ui diuisas sylla
bas uertũt: ut rapio rapui: sapio sapui uel sapi-
ui. Preter cœpio quod non est in usu: cœpi:

Quinta: In.rio.unũ reperit: pario peperi: quod
etiã tertiæ productæ antiqssimi protulerũt.

Sexta: ĩ.tio.desinẽtia.tio.ĩ.si.uertũt.s.duplican
do: ut quatio quassi.

Septima: In.uo.diuisas desinentia: mutant .o.
i.ui.ut acuo acui. Preter struo struxi: pluo: plu
ui uel plui: coquo coxi: linquo liqui.

Octaua: In.uo.syllabã desinentia.l.antecedẽte.o
in.i.cõuertũt: ut soluo solui: Si aũt uocalis pro
ducta præcesserit.uo.in.xi.uertũt: ut uiuo uixi

Nona: in.bo.desinẽtia: uocali lõga añcedente.bo
ĩ.psi.uertũt: ut scribo scripsi: Cætera uero.o.in
i.uertunt: ut bibo bibi. Pret incumbo incubui:
& alia a cubo composita.

Decima: ĩ.co.desinẽtia: añcedente.n.illa abiecta
o.in.i.cõuertũt: ut uinco uici. Si uero.s.præces
serit.sco.ĩ.ui.mutant: ut pasco paui: cõsuesco
consueui: uel cõsuetus sum: Preter inchoatiua:

quæ preteritis carent. Et preter conquinisco cõ-
quessi: compesco cõpescui: disco didici: posco
poposci. Si uero uocalis longa præcesserit. co.
in. xi. uertunt: ut dico: dixi. Parco quoq; parsi:
uel peperci facit.

Vndecima: In. do. desinentia: uocali longa ãnce-
dente. do. in. si. uertunt: ut ludo lusi. Diuido si
milit̃ diuisi facit: & cedo: cessi. Pret̃ cedo cecidi:
pedo pepedi: cudo cudi uel cusi: strido uel stri-
deo stridi. Si uero ante. do. præcesserit. n. tria
tantum abiciunt. n. s. fundo fudi: findo fidi. &
scindo scidi: quod antiqui scicidi proferebant.
Cætera uero. n. seruãt: ut pando pandi: pendo
pependi. Preter tundo tutudi: cado cecidi.

Duodecima: Composita cum geminãtib. præteri
tũ: nõ geminãt illud: ut pendo pepẽdi: ppendo
ppendi. Pret̃ composita a do: & sto: disco: & po
sco: quæ præteritũ geminant in fine: ut trado:
tradidi: resto restiti: adisco adidici: deposco de-
poposci: decurro tñ decurri: & decucurri facit.

Tertia decima: In. go. desinentia. r. ãncedente. go
in. si. uertũt: ut mergo mersi: Cætera uero ĩ. go
uel. guo. termĩata. go. uel. guo in. xi. uertũt: ut
ango anxi: tingo uel tinguo tinxi. Preter pango

pepigi uel pegi: tango tetigi: pungo pupugi uel punxi: frango fregi: ago egi: lego legi: & sua cõposita. Notant̃ tñ neglexi: dilexi: & intellexi: a lego composita. (ueho uexi.

Quartadecĩa: In. ho. desinẽtia. ho. ĩ. xi. mutãt: ut

Quintadecima: In. lo. desinentia. lo. in. lui. uertunt: ut alo alui. Preter uello uelli uel uulsi: percello perculi: excello exculi: uel excellui: quod ab excelleo magis format̃. Et preter geminantia: ut pello pepuli: fallo fefelli: tollo retuli: pro quo sustuli dicimus.

Sexta decima: In. mo. desinentia: uocali longa antecedente. o. in. psi. conuertũt: ut demo dempsi. Cætera uero. o. in. ui. diuisas uertunt: ut tremo tremui. Preter emo emi: & premo pressi.

Decima septima: In. no. desinentia: antecedente e. uel. g. in. ui. diuisas faciunt: ut pono posui: gigno quod antiqui geno dicebant: genui. Similiter a cano composita faciunt ut occino occinui: quod antiqui occanui protulerunt. Cætera uero in. ui. syllabã terminant: ut sino siui: cerno creui: lino liui: uel lini secundũ antiquos Nam leui & releui magis a leo sunt: quod ĩ usu non est. Preter temno tempsi: cano cecini.

Decima octaua: In. po. desinentia. e. correpta antecedente. o. in. ui. diuisas uertũt: ut strepo strepui. Cætera aũt. o. in. si. uertũt: ut carpo carpsi preter rumpo rupi.

Decima nona in. ro. desinentia per. ui. syllabam terminant: ut tero triui: sero seui: cuius cõposita: mutata tamẽ significatione: in. ui. diuisas faciũt: ut desero deserui. Preter gero gessi: uro ussi: uerro uersi uel uerri: curro cucurri.

Vigesima: In. so. desinentia. o. in. i. uertũt: & assumunt. ui. ut lacesso lacessiui: uel lacessi. Preter facesso facessi: capesso capessi: uiso uisi quæso quæsi uel quæsiui: pinso pinsui.

Vigesima prima In. to. c. antecedente quattuor ĩueniunt̃. s. flecto flexi: plecto plexi: necto nexi uel nexui: pecto pexo pexui uel pectui. E. uero breui antecedente: duo ĩueniunt̃. s. peto petiui & meto messui. R. aũt antecedente duo similit̃ ĩueniunt̃. s. uerto uerti: & sterto stertui. T. añcedente unũ reperit̃. s. mitto misi. S. quoq; antecedente unum inuenit̃. s. sisto: quod ĩ significatione actiua præteritũ nõ habet: in absoluta uero steti facit: sicut sto: cum suis compositis: ut resisto restiti.

Vigesima secũda: In.xo.desinentia duo reperiũt s.texo texui: & nexo nexas: uel nexis: nexui.

¶REGVLAE tertiæ cõiugatiõis proDVCTAE.

Tertiæ cõiugatõis ꝑductæ ptã: unicã regulã hñt

Tertiæ coniugatõis productæ uerba.i.habent añ o. Preter eo: queo: ueneo: & eorũ composita: & omnia præteritũ faciunt in.iui: uel in.ii.ut audio audiui uel audii: eo iui uel ii: queo qui: uel quii. Preter pauca quæ aut in.si.exeunt: ut sarcio sarsi: farcio farsi: haurio hausi: sepio sepsi sentio sensi: Aut ĩ.xi.ut sancio sanxi: fulcio fulxi: uincio uinxi. Aut ĩ.ni.ut ueneo ueni: & sua composita. Aut in.ui.ut aperio aperui: & sua composita: preter repperio reppert.

¶REGVLAE SVPINORVM.

Supinorum regulæ sunt duodecim.

Prima: A præterito in.ui.syllabam desinente.ui in.tum.uersa fit supinũ: ut amaui amatũ: deleui deletũ: cupiui cupitũ: audiui auditũ. Preter laui lautũ uel lotũ: faui fautũ: caui cautũ: solui solutum: uolui uolutũ: sepeliui sepultum & sepelitum: saliui a sali: salitum: a salo salsum: a saltatione aũt: saliui uel salui saltum: paui pastum: Seui satum: adoleui adultum: aboleui

abolitum: agnoui agnitũ: cognoui cognitũ.
Secũda: A præterito in. ui. diuisas desinente. ui. ĩ itũ. uersa: fit supinũ: ut domui domitũ: nocui nocitũ: alui alitũ. Pret secui sectũ: fricui frictũ: necui nectũ uel necatũ: sed necatũ ferro dicim⁊ nectũ aliter. Intonui ĩtonatus: sonui sonaturus participiũ facit: & nõ soniturus: docui doctũ: tenui tentũ: censui censũ: rapui raptũ. Et pret composita a cano: q̃ formã seruãt primitiui: ut occinui occentũ. Et pret ĩ. rui. desinétia: & ĩ. xui & ĩ. sui. & ĩ. lui. ut deserui desertũ: torrui tostũ pexui pexũ: texui textũ: messui messũ: pinsui pistũ: colui cultũ: alui altũ uel alitũ: molui caret supino. Et pret uerba ĩ. uo. desinétia: quæ. i mutant in. tum. ut polluo pollui pollutum.
Tertia. A præterito in. bi. desinente: addita. tum: fit supinum: ut bibi bibitum.
Quarta: A ptõ ĩ. xi. desinéte. xi. ĩ. ctum. uersa: fit supinũ: ut dilexi dilectũ. Pret fixi fixum: plexi plexũ: fluxi fluxũ: q̃d tñ fluctus pticipiale facit minxi mictũ: rinxi rictũ: pixi pictũ: finxi fictũ
Quinta. A ptõ in. ci. uel in. qui. desinéte: si longa uocalis præcesserit. ci. uel. qui. ĩ. ctũ. uersa: fit supinũ: ut uici uictũ: liqui lictum: feci factũ: Ieci

iactum: Preter peperci parsum.
Sexta. A præterito in. gi. desinente supinū exit in ctū. ut legi lectū: tetigi tactū. Preter fugi fugitum: cum suis compositis.
Septima: A ptō i. psi. pi. uel. mi. desinēte: supinū exit in. ptum. ut scripsi scriptū: rupi ruptum: emi emptum: cepi captum: cœpi aūt cœptum caret præsenti.
Octaui: A ptō i. si. uel i. di. desinēte: supinū exit i. sum. ut iussi iussum: momordi morsū: tetendi tensum: uel tentū: torsi torsum: uel tortum: Preter ussi ustū: Et composita a do: ut tradidi traditum: Et uerba tertiæ cōiugatōis ꝓductæ: ut hausi haustum: fulsi fultum: farsi fartū: & sua composita: q̃ a i e uertūt: ut refarsi refertū.
Nona: A ptō i. li. ri. uel. ti. desinēte: supinum exit in. sum. ut fefelli falsum: uelli uel uulsi uulsū: exculi uel excellui excelsum: uerri uersum: uerti uersū. Preter a tollo sustuli sublatū: psalli sine supino: peperi partū: steti statū: & sua cōposita
Decima: A præterito mediorum: in ui diuisas desinente: raro supina ueniunt: ut a placui placitum: libui libitum: patui passum: quod similiter a pando: & patior uenit: carui caritum

uel cassum: ualui ualitũ: dolui dolitũ: Similit
& quædã actiua supinis carẽt: ut metuo timeo
paueo: urgeo: disco: compesco: posco: & cætera
Vndecima: Inchoatiua & desideratiua: ut dixim⁹
ptĩs carent atq; supinis: ut horresco: & lecturio
Duodecima: Sunt quædã uerba: quæ alioꝝ præ-
teritis & supinis utunt̃: ut ferio percussi pcussũ
sisto statui: statutũ: & ab eo cõpositũ prosisto
ꝓstitui prostitutũ: tollo sustuli sublatũ: fero
tuli latum: furo insaniui: sine supino: cerno cre
ui cretũ: edo es est: esse esset: esse: esũ uel estũ.

DEFECTIVA.

Postremo: ad perfectiorẽ uerborũ declinationis
intelligentiã: sciendũ est: ꝙ sunt quædam uer-
ba quibus desunt tempora & personæ quæ de
fectiua uocantur: & sunt ista.

Forem: fores: foret: fore.

Noui: unde notum.

Odi osum: unde exosus: & posus.

Memini: sine supino.

Cœpi cœptum: unde incœptus.

Infit: infiunt: & infio antiquum.

Faxo: pro faciam: optatiuo faxit.

Cedo: id est dic.

Inquam: id est dixi: inquio tamē per oīa ferme inuenitur

Apage: apagete: apagesis: hoc apage si uis: sicut sodes: si audes: & amabo. q̄ sunt blandientis.

Aio: ais: ait: aiunt: aiebam: imperatiuo. ai.

Salue: saluete.

Aue: auete.

Furis. daris: faris: quæ prima positione carent: antiqui tn̄ furo dixere.

Pluit: fulminat: tonat: nīgit: & similia q̄ ī prima & secūda pſona dici nō possūt nisi p ꝓsopeiā.

Impersonalia tam actiuæ q̄ passiuæ uocis: carent numeris & personis distinctis: ut amat᷑ & tedet

Cōposita a fio: ut benefit: malefit præteritū passiuæ declinationis habent: ut benefactū fuit.

Tedet: similiter ptesum fuit: & miseret misertum fuit facit: Pudet quoq; puditū fuit: apud antiquos reperitur.

ANOMALA.

Anomala uerba uel inæqualia sunt quattuor. s. sum: uolo: fero: & edo.

APOCOPATA.

Apocopata similiter uerba sunt quattuor. s. dico duco: facio & fero: quæ secūdā imperatiui per-

ſonam p apocopen proferunt: ut dic: duc: fac: fer: pro dice: duce: face: fere.

NOTANDVM:

Poſtremo ante q̃ ad uerbi diuiſioné accedã: quia multa ſũt deponentia uerba & coĩa: quæ licet ad actiuã declinationé pro repiendis ſupinis reduci debeant: Tamẽ plerunq; nos fallunt: Eorũ ideo deponétium & cõmunium ſupina. xiiii. regulis complectemur.

Prima. Primæ cõiugationis tam cõmunia: q̃ deponétia uerba: ſupinũ ſemp mittũt in. atũ. ut auxilior. ris. auxiliatum: moror. ris. moratum.

Secunda. Secundæ cõiugatõis deponétia: in. itũ faciunt ſupina: ut uereor. ris. ueritum: pret fateor faſſum: cõfiteor cõfeſſum: miſereor miſertũ tueor tutũ uel tuitũ cum ſuis cõpoſitis: reor ratum: & medeor ſine ſupino.

Tertia: Tertiæ cõiugatõis deponétia ĩ. bor. terminata: in. pſum. faciũt ſupinum: ut labor lapſũ

Quarta: Tertiæ coniugatõis uerba: in. ger. terminata: ĩ. ctũ. faciunt ſupinum: ut fungor functũ

Quinta: Tertiæ cõiugatõis uerba: ĩ. uor. terminata: ĩ. ctum. faciunt ſupinum: ut fruor fructum fruitum tñ dicebãt antiqui: unde fruiturus.

Sexta: Tertiæ cõiugatõis uerba ĩ.ſcor.terminata in.ctũ.ſimilit᷑ faciũt ſupinũ:ut ꝓficiſcor profectum: Pret᷑ adipiſcor adeptũ:fatiſcor feſſũ:defatiſcor defeſſũ:cõmĩſcor cõmentũ:obliuiſcor oblitũ;naſcor natũ:ulciſcor ultũ:paſcor paſtũ iraſcor iratũ:reminiſcor & ueſcor ſine ſupinis.

Septĩa: Tettiæ cõiugatõis uerba ĩ.quor.termĩata quor.ĩ.cu.uertẽtia:aſſumt᷑.tu:ut ſequor ſecutũ

Octaua: Tertiæ cõiugatõis uerba in.ror.terminata ſupina faciunt in.ſtum.ut queror queſtum.

Nona: Tertiæ cõiugatõis uerba in.tor.terminata ſupinum faciut in.ſum.ut utor uſum. Preter amplector:amplexum.

Decima: Tertiæ cõiugatõis tam correptæ q̃ ꝓductæ uerba in.dior.termĩata.dior ĩ.ſũ.uertũt ut ordior orſũ.Pret᷑ blãdior;cuiꝯ ſupinũ ĩ uſu ñ ẽ.

Vndecima: Tertiæ cõiugatõis tã correptæ q̃ productæ uerba in.gior.terminata in.itum.faciũt ſupinum:ut largior largitum.

Duodecima: Tertiæ cõiugatiõis: tam correptæ:q̃ ꝓductæ uerba:in.lior.terminata:in.itũ.faciũt ſupinum:ut molior molitum.

Tertia decĩa: Verba ĩ.rior.termĩata: q̃ tam tertiæ correptæ;q̃ ꝓductæ cõiugatõis ſt᷑:ĩ tũ faciut ſu

pinū:ut orior oriris uel oreris:ortū. Pret̄ mori-
or:quod moritum uel mortuum facit.
Quarta decīa: Tertiæ cōiugatōis tam correptæ:q̄
ꝓductæ uerba:ī.tior.termīata ī.sū.faciūt supi
nū:ut assētior assensū. Pret̄ metior mensū uel
metitū:nitor nixū uel nititū:mētior mētitum:
potior potitū:qđ mō tertiæ correptæ mō ꝓdu-
ctæ cōiugatōis ē:partior ꝑtitū īptior īptitū sor
(tior sortitū.

VERBI DIVISIO.

Verbum est duplex.s. ꝑsonale. & impersonale.
Personale uerbū ē illud:qđ hēt nūeros & ꝑsonas
distinctas:ut amo.as.at:amamus.tis.ant.
Impꝑsonale uerbū ē illud:qđ hēt nūeros & ꝑsōas
cōfusas:ut amat̄: Et dr̄ īꝑsonale:qa sine ꝓnōīs
ꝑsona ītelligi n̄ pōt:q̄ addita:nūeros discernit
& ꝑsonas:ut a me amat̄:a te āat̄:ab illo amat̄:
a nobis amat̄: a uobis āat̄:ab illis amat̄. Et ista
uerboꝝ significatō tā sub actiua spē:q̄ passiua
extat: Et tn̄ agentis tm̄ hēt significatū:ut legit̄
hoc ē oīs legunt.

ADVERBIVM.CAPVT PRIMVM.

ADuerbium ē pars orōis:q̄ adiecta uerbo si-
gnifcationē eius aut cōplet:aut mutat:aut
minuit:ut iam faciā:uel nō faciā:parū faciam
Aduerbiū dicit̄ q̄si aduerbū qm̄ ad uerbi tendit ī

eadē sententia cōspiratione:ut recte dixisti.
Aduerbii accidentia sunt quinq3.s.species:terminatio.forma:significatio:& figura.

❡SPECIES.CAPVT.II.

(nullo.
Spēs aduerbii ē pprietas deriuādi ab aliquo uel a
Spēs aduerbii ē duplex.s.primitiua & deriuatiua
Primitiua aduerbii spēs ē quæ primarium eius significatum ostendit:ut nuper.
Deriuatiua aduerbii spēs ē: quæ secundariū eius significatum ostendit:ut nuperrime.
Spēs tā primitiuoꝝ q̄ deriuatiuoꝝ sunt septē:nā aduerbioꝝ: alia etiā noīb.cōia sunt:ut sedulo:
Alia pnominib.ut qui:quo. (subito.
Alia uerbis:ut age:pone. Alia participiis:ut pfecto. Alia præpositōib.ut ante. Alia cōiunctio
Alia interiectionib.ut heus. (nib.ut qn̄.
Horum autē quædā accentu: quædā uero sensu

❡DERIuatiuoꝝ speCIES.

(dignoscunt.
Deriuatiuoꝝ tm̄ species sunt octo.s.denoīatiua: pnoīatiua:cōparatiua:suplatiua:diminutiua: uerbalia:noīalia simul & uerbalia: & participi

❡DENOMINATIVA.

(alia.
Denoīatia aduerbia sᵗ illa:q̄ a noīb.nascūᵗ.Hæc āt aut a noīb.ppriis ueniūt:ut a tullio tulliane:

Aut ab appellationib. ut a duro duriter. Aut a uocabulis: ut ab hostio hostiatī. Nomē enī unius. Appellatō multoꝝ. Vocabulū uero reꝝ est.

PRONOMINATIVA.

Pronominatiua aduerbia suut: quæ a pronoīe nascunt᷑: ut a meo meatim: a tuo tuatim.

COMparatiua & superlatiVA.

Comparatiua & sup̲latiua aduerbia fiunt: quotiens appellatōes: a quib ueniunt: comparantur: ut docte: doctius: doctissime: nam dicimus. Et quoniā nō per omnes gradus exire possunt aduerbia cuncta: ideo ad eorū augendā significationē: pro comparatiuo & superlatiuo: magis. &: maxime iungimus: ut magis rite: maxime: rite: ad minuendū uero: minus & minime: ut minus rite: minime rite.

DIMINVTIVA.

Diminutiua aduerbia sūt: quæ a primitiuo diminuunt᷑. Hæc aūt aut a positiuo ueniunt: ut longe lōgule. Aut a comparatiuo. ut lōgius lōgiusculE. Aut a sup̲latiuo: quoꝝ rara sūt exempla.

VERBALIA.

Verbalia aduerbia sunt: quæ a uerbis nascuntur ut a curro cursim.

❡VERBALIA ET NOMINALIA.

Verbalia ſimul & noĩalia aduerbia ſũt: quæ a nomine ſimul & uerbo ueniunt: ut a pede & tento: pedetentim.

❡PARTICIPIALIA.

Participialia aduerbia ſũt quæ a participiis ueniunt: ut ab indulgente indulgenter: q̃uis ſergius illud potius nomen appellat: cum ex ſe comparationem faciat.

❡TERMINATIO. CAPVT. III.

Terminatio aduerbii eſt qualitas: quæ finalem ſui uocem oſtendit.

Terminatio aduerbii in uiginti & q̃ttuor partes diuiſa ẽ. Nã aut ĩ. a. termĩant̃ aduerbia: ut ita.

Aut in. e. correptam: ut nempe.

Aut in: e productam: ut docte.

Aut in. i. ut heri.

Aut in. o. ut quando.

Aut in. u. ut diu.

Aut in. æ. diphthongum: ut rhomæ.

Aut in. c. ut donec.

Aut in. l. ut ſemel.

Aut in. am. ut coram.

Aut in. em. ut tandem.

Aut in.im.ut partim.
Aut in.um.ut sursum.
Aut in.n.ut forsan.
Aut in.r.ut aliter.
Aut in.as.ut alias.
Aut in.es.ut sodes.
Aut in.is.ut nimis.
Aut in.us.ut cælitus.
Aut in.ens.ut totiens.
Aut in.rs.ut fors.
Aut in.ps.ut deinceps.
Aut in.t.ut sat.
Aut in.x.ut uix.

FORMA.CAPVT.IIII.

Forma aduerbii est qualitas: qua a primitiuis suis aduerbia descendunt.

Forma aduerbiorũ in.xii.regulas diuisa est.

Prima: Nomina mittentia datiuũ singularem in i.addita.ter.formant aduerbia: ut molli: molliter: audaci: audaciter uel audacter. Preter facile pro faciliter: quod quidã nomẽ putant: pro aduerbio positũ: ut toruũ clamat pro torue: Et difficulter pro difficiliter: omnino pro omniter ter a tribus: quater a quattuor. Aliter ab alis

huius alis: p̄ro alius: memore pro memoriter: ſublime pro ſublimiter: Obiter autē: tantiſper parumper: pauliſper: & ſimilia: cōpoſita ſunt.

Secunda: Participia uel participiis ſimilia: mittentia datiuū ſingularem in. i. uerſa. i. in. er faciunt aduerbia: ut ſapienti ſapienter: prudenti prudenter.

Teritia: Nomina mittentia datiuū ſingularē in o. uerſa. o. in. e. faciunt aduerbia: ut docto docte. Sed contra hanc regulā multa ſæpius uſurpauit auctoritas: nam quædā in datiuo caſu in o. permanent: & faciunt aduerbia: ut falſo: ſeduio: quædā uero contra faciunt: ut a duro: nō dure: ſed duriter.

Quarta: Propria latina: ablatiuo caſu. o. littera terminata: uerſa. o. in. a. & addita. ne. faciunt aduerbia: ut a tullio tulliane. Appellatiua uero aliquando. o. in. i. uertunt: & aſſumunt. tus: ut ut cælo cælitus.

Quinta: Aduerbia græca: ī. ῶσ. terminata: apud nos. ῶσ. in. e. mutant: ut ομηρἰκωσ: homerice

Sexta: Fœminina: ablatiuo caſu. a littera terminata addita. tim faciunt aduerbia: ut regula: regulatim.

Septima: Noīa ablatiuo casu.e. littera terminata: aliquādo in.tus.aduerbia mittunt: ut a stirpe: stirpitus.

Octaua: Noīa ciuitatū: locū significantia: si sine præpositione ponant̃: ī aduerbia transeunt: ut rhomæ sum: paduā pergo: uenetiis redeo: uerona transeo.

Nona: Datiui & ablatiui casus absolute positi in aduerbia transeunt: ut sum tibi honori: ero illi dedecori:

Decima: Præpositiones aduerbiis addi nō possūt ut de mane de sursum nisi in compositione: ut dehinc: perinde: proinde.

Vndecima: Aduerbia acceptis casib. in præpositōnes transeunt: ut ante dixi: hic ante aduerbium est: ante iudices: hic præpositio.

Duodecima: Omnis pars orationis: cum desierit esse quod ē: ut sedulo feci. Vel cum inter alias orationis partes cōnumerari nō potuerit: in aduerbium transibit: ut ibidem: Idem enī cū alia pars orationis esse nō possit: aduerbium erit.

SIGNIFICATIO. CAPVT. V.

Significatio aduerbii est qualitas: quæ per significatum: unum aduerbiū ab alio discernit.

Significatio aduerbii in.xxxiii.partes diuisa e:ut (infra patebit.
Numeralis:ut bis:ter.
Negatiua:ut nó:nec.
Confirmatiua ut profecto quippe.
Demonstratiua:ut en:ecce.
Optatiua:ut utinam:amen.
Aestimatiua:ut caro:uili.
Ordinatiua:ut primo:secundo.
Interrogatiua:ut cur:quare.
Relatiua:ut quia quoniam.
Similitudinis:ut sicut:ueluti.
Dubitatiua:ut an:forsitan.
Inuocatiua:ut heus:o.
Responsiua:ut hei.
Prohibitiua:ut ne.
Cõmunicatiua:ut pariter:una.
Separatiua:ut seorsum:trifariam.
Electiua:ut potius imo.
Euentus:ut forte:fortuitu.
Qualitatis:ut bene:usui:honori.
Quantitatis:ut multum:parum.
Precatiua:ut sodes:amabo.
Iuratiua:ut perpol:ecastor.
Temporalis:ut hodie:heri.

Hortatiua:ut eia:age.
Dehortatiua:ut ne:pro:ut nō.
Personatiua:ut mecum:tecum.
Comparatiua:ut tam:quam.
Remissiua:ut paulatim:sensim.
Intentiua:ut penitus:ualde.
Repletiua:ut tandem:denique.
Diminutiua:ut clanculum:belle.
Localis in loco: ut hic:ad locum:ut illuc: de loco:ut inde:per locum:ut qua. (sursum.
Recta & omniū partium cōmunis:ut peregre:

FIGVRA.CAPVT.VI.

Figura aduerbii est accidens:quo simplex a composita discernit̄ dictione. (sita.
Figura aduerbii est duplex.s.simplex: & compo-
Simplex aduerbii figura est:quæ unā rem continet:atq; naturalis est:ut diu.
Composita aduerbii figura ē illa: quæ ex arte fit: & duas res habet:ut interdiu.

ADVERBII diuisio.CAPVT.VII.

Aduebium est duplex.s.finitum:& infinitum.
Finitum aduerbium est illud: quod rem certam: & tempus finitum ostendit:ut hodie.nunc:qn̄
Et tale aduerbium:si per se solum fuerit:accen

tu pronunciabit acuto: ut bene: si uero in aliarum partium contextu: accentu graui pronunciabit ut bene fecisti.

Infinitum aduerbiũ est illud: quod nec rem certã nec finitum tempus ostendit: ut siquando: nequando: proinde. Et tale aduerbiũ: contra accentuum regulam: propter suã infinitationem accentũ hẽbit in añpenultima: ut aliquando.

PARTICIPIVM.

CAPVT. PRIMVM.

Participium est pars orationis: quæ duarum partiũ: quæ sunt eximiæ in toto sermone: uerbi & nominis uim participat.

Participium dictũ est quasi particapiũ: quia: partem capit noĩs: partemq; uerbi.

Participii accidentia sũt decem. s. qualitas: significatio: tempus: uox: numerus: figura: genus: terminatio: forma: & declinatio.

QVALITAS. CAPVT. II.

Qualitas participii est accidens quo perfectum ab imperfecto secernimus.

Qualitas participii ẽ duplex. s. pfecta & ĩpfecta.

Perfecta q̃litas participii est: q̃ sine alterius uerbi intelectu: significationẽ sui uerbi pfecte oñdit.

Huius ſpecies ſunt quinq; prout in uerbis dictū eſt. ſ. abſoluta: tranſgreſſiua: defectiua: ambigua: & ſupina.

Abſoluta qualitas eſt quæ ab abſoluto uerbo uenit: ut a caleo: calens.

Tranſgreſſiua qualitas eſt quæ a tranſgreſſiuo uerbo uenit: ut a gaudeo: gaudens.

Defectiua qualitas eſt: quæ a defectiuo uerbo uenit: ut a memini meminens: quod nō ē in uſu.

Ambigua qualitas eſt quæ ab ambiguo uerbo uenit: ut a ludo: ludens.

Supina qualitas eſt quæ a ſupino uerbo uenit: ut a dormio: dormiens.

¶ IMPERFECTA.

Imperfecta qualitas participii eſt: quæ ſine alterius uerbi intellectu: perfectā uerbi ſui ſignificationem habere non poteſt.

Huius ſpecies ſūt ſex. ſ. inchoatiua: deſideratiua iteratiua: motiua: diminutiua: & paragoga.

Inchoatiua qualitas eſt quæ ab inchoatiuo uerbo uenit: ut ab horreſco: horreſcens.

Deſideratiua qualitas eſt: quæ a deſideratiuo uerbo uenit: ut ab amaturio: amaturiens.

Iteratiua qualitas eſt: quæ ab iteratiuo uerbo ue

nit ut a legito legitans. (a facesso facessens.
Motiua qualitas ē: quæ a motiuo uerbo uenit: ut
Diminutiua qualitas ē: quæ a diminutiuo uerbo
uenit: ut a sorbillo sorbillans.
Paragoga qualitas ē: quæ a paragogis uerbis deri
uantur: ut a poetor: poetans.

SIGNIFICATIO. CAPVT. III.

Significatō participii ē qualitas: qua ī eius uerbo
a ffectus significat̃.
Significatio participii ē sexcuplex. s. actiua: passi
ua: media: cōmunis: deponens: & impersonalis
Actiua significatio ē: quæ ab actiuo uerbo uenit
ut amo: amans.
Huius aūt significatōis participia sūt duo. s. præ
sens: ut amans: & futuꝝ ut amaturus. Preterea
quæ carent supinis: quæ præsens tantū partici
piū habent: ut discens.
Passiua significatio ē: quæ a passiuo uerbo uenit
ut amor: amatus.
Huius aūt significatōis participia sūt duo. s. præ
teritū: ut amatus: & futuꝝ: ut amandus. Preter
ea: quæ carent supinis: quæ futuꝝ tm̄ participi
um habent: ut discendus. seruio seruiens
Media significatio ē: q̄ a medio uerbo uenit: ut a

Huius aũt significatõis participia sũt duo. s. præsens: ut nocens: & futuꝝ: ut nociturus. Preter transitiua quæ quattuor hñt participia duo. s. actiua: ut arans & araturus: & duo passiua: ut aratus & arandus. Et pret̃ uerba secundæ cõiugationis: ptm̃ in. ui. facientia: q̃ pñs tm̃ participium hñt: cũ careãt supĩs: ut caleo calui calens: exceptis aliqb. ut placeo placiturus. Et pret̃ q̃dã media q̃ tria hñt pticipia: ut fio fiens factus: & futurus de qb. ĩferius differemus.

Cõmũis significatõ ẽ: q̃ a cõi uerbo uenit: ut a largior largitus

Huius aũt significatõis participia sunt q̃ttuor. s duo actiua: ut largiens & largiturus: & duo passiua: ut largitus & largiẽdus. Ptm̃ tñ participiũ duplicẽ hẽbit cõstructionẽ. s. actiuã & passiuã: ut hortatus te: & hortatus a te.

Deponens significatio ẽ: quæ a deponenti uerbo uenit: ut a sequor sequens.

Huius aũt significatõis participia sũt tria. s. pñs ut sequens: futuꝝ: ut secuturus: & ptm̃: ut secutus qd ĩ uoce passiua: significatione tm̃ actiuã admittit. Pret̃ ea q̃ carẽt supinis: q̃ pñs tm̃ participiũ hẽbũt: ut medens. Et pret̃ ea q̃ tanq̃ actiua cõstruũt̃: q̃ ẽt ĩ. dus. participia hẽbũt: ut sequenndus.

Impersonalis significatio ē: quæ ab impersonali uerbo uenit: ut ptesus: q̄uis hæc significatio in usu non sit.

¶TEMPVS. CAPVT. IIII.

Tempus participii ē uicissitudo: rerum triformium mutabilitate comprehensa.

Tempus participii ē octuplex. s. pñs. & ipfectū simul: ut amans: perfectū primū: pfectū secundū: plusq̄pfectū primū: & plusq̄pfectū secundum simul: ut amatus. Futurum actiuū: ut amaturus. Futurum passiuum: ut amandus.

¶VOX: CAPVT. V.

Vox participii est: accidens: quo actiua a passiua discernitur declinatione.

Vox participii ē duplex. s. actiua & passiua.

Actiua participii uox ē: q̄ in. ans. uel ī. ens. uel in rus. terminans: actiuā eius declinationē oñdit: ut amans: legens. amatrus: lecturus. Significationē āt qñq; actiuā: ut legens: qñq; passiuam ut uapulans.

Passiua uox pticipii ē: q̄ ī. us. uel ī. dus terminās passiuā eius declinationē oñdit: ut ãatus amandus. Significationē āt qñq; passiuā: ut lectus qñq; actiuā tm̄: ut secutus: qñq; uero utrūq;: (ut hortatus.

❡NVMERVS.CAPVT.VI.

Numerus participii ē forma dictionis ī uoce: quæ quantitatem facere poteſt.

Nūerus pticipii ē duplex.ſ.ſingularis & pluralis:

Singularis participii numerus ē: qui ſingularitatem ſignificat: ut amans.

Pluralis participii nūerus ē q pluralitatē oſtendit (ut āantes.

❡FIGVRA.CAPVT.VII:

Figura participii ē accidens: quo ſimplex a cōpoſita cognoſcit̃ dictione.

Figura participii ē duplex.ſ.ſimplex: & cōpoſita.

Sīplex pticipii figura ē accidēs: qđ a ſolo puroq; uerbo deriuatū oſtendit participiū: ut amans.

Compoſita participii figura eſt accidens: quod a compoſito uerbo deriuatū oſtendit participiū ut peramans.

❡GENVS.CAPVT.VIII.

Genus participii ē ſexus exploratō: p uocē genere carentē

Genus participii ē quadruplex.ſ.maſculinū: fœmininū: mediū: & triū generū cōmune.

Maſculinū participii genus quod ī.us.terminat̃: ut amaturus: amatus: & amandus:

Fœmininū participii genus ē quod ī.a. terminat̃ ut amatura: amata: & amanda.

Medium participii genus ē: quod in.um.termi natᷣ:ut amaturum:amatum:& amandum.
Trium generū cōmune participii genus: ē quod in.ns.terminatᷣ:ut amans:& legens.

¶TERMINATIO.CAPVT.IX.

Termīatō participii ē q̄litas q̄ finalē sui uocē ostē dit
Termīatio participii ē octuplex nā participiorꝫ a/lia in.ans.termīantᷣ.ut amans. Alia ī.ens.ut le gens. Alia in.rus.:ut lecturus. Alia in.tus.ut a/matus. Alia in.sus.ut lesus: Alia in.xus.ut pe/xus. Alia in.uus.ut mortuus. Alia in.dus.ut amandus.
In.ans.uel in.ens desinentia:præsentis & præteriti imperfecti temporis sūt:ut amans: & legens
In.tus.in.sus.in.xus.uel in.uus.desinentia participia:pṫī primi & secundi: plusq̄pfecti primi & secūdi temporis sūt:ut amatus:lesus: pexus & mortuus.
In.rus.uel ī.dus.desinētia participia:futuri temporis sunt ut amaturus:& amandus.

¶FORMA.CAPVT.X.

Forma participii est modus:quo a uerbis participia descendunt.
Forma participii in q̄ttuor regulas diuisa est.

Prima: Participia: in. ans. uel ĩ. ens. deſinẽtia: formant͛ a prima pſona inchoatiuæ ſpeciei. bam. ĩ ns. uerſa: ut amabã: amans: legebã: legens.

Secũda: Participia: in. rus. deſinentia: ab ultimo ſupino formantur: addita. rus. ut amatu: amaturus:

Tertia: Participia in. tus. uel ĩ. ſus. uel ĩ. xus. deſinentia: ab ultimo ſupino formant͛: addita. s. ut amatu amatus: leſu leſus: pexu pexus. In. uus aũt unũ ĩuenit͛. ſ. mortuus: quod irregulariter formatur a ſupino moritu.

Quarta. Participia in. dus. deſinentia: a gtõ pñtis participii formant͛. tis. in. dus. uerſa: ut amans amantis: amandus.

DECLINATIO: CAPVT. XI.

Declinatio participii: eſt ĩ caſualib. dictionib. uocis uariatio: quæ in fine tantum attenditur.

Declinationi participii quattuor accidũt. ſ. forma. inflexio: caſus: & regula: dequib. ſatis ſupq; in nomine diximus.

NOTANDVM.

In fine huius capitis: añq̃ ad aliud deſcendamus xii. notare debemus.

Primũ: Oĩa ĩchoatiua: ut horreſco: deſideratiua:

ut lecturio: & impsonalia: ut tedet: & pleraq; in uo. diuisas syllabas desinētia: ut pluo. Et media secūdæ cōiugatiōis: faciētia ptm̄ in. ui. diuisas: ut studeo. Et uerba: quæ carēt ptō: ut ambigo: scando: uideo: uergo: arceo: mādo: strideo: glisco: sisto: ferio: uescor: medeor: & reminiscor: carent supinis.

Secūdū: Hæc media: quanuis secūdæ cōiugationis sint: & ptm̄ ī. ui. diuisas faciant: tn̄ supinū hn̄t. s. noceo: ualeo: placeo: careo: pareo: liceo: oleo: taceo: torreo: doleo.

Tertiū. Hæc sūt illa media: q̄ tria ī usu hn̄t participia. s. cœno: prandeo: placeo: nubo: assuesco: qesco: careo: titubo: pateo: mœreo: liceo: taceo: iuro: & qnq; neutro passiua quoꝝ hæc sūt participia. s. cœnās cœnatus & cœnaturꝰ: prandēs prāsus & prāsurus: placēs placitus & placiturꝰ nubēs nupta & nuptura: assuescens assuetus & assueturꝰ: qescēs qetus & qeturus: carēs cassus & cariturꝰ: titubās titubatus & titubaturus: patēs passus: & passurus: mœrēs mœstus: & mœsturus: licens licitus: & liciturus: tacēs tacitus: & taciturus: iurans iuratus: & iuraturus: gaudens gauisus: & gauisurus: audēs ausus: & ausurus:

ſolens ſolitus & ſoliturus: fidens fiſus & fiſurus fiens factus & futurus: quod ideo ſic facit: ne ſi facturus diceremus: a facio deriuatū uideretͬ.

Quartū: Hæc ſūt illa: uerba q̄ ab eodē ſupino uaria formāt participia. ſ. orior. morior: pario: naſcor: ruo: fruor: ignoſco: & lauo. Dicimus enim ortus & oriturus: mortuus & moriturus: partus & pariturus: natus & naſciturus: rutus & ruiturus: fructus & fruiturus: ignotus & ignoſciturus: lautus lauturus uel loturus: & lauaturus.

Quintū: Hæc ſūt illa uerba: quæ p̄ñti participio carent. ſ. odi cœpi: & memini: q̄uis antiqui meminens dixerint.

Sextum: Hæc ſunt illa participia: quæ duplicato ſupino efferuntͬ. ſ. ſalitus & ſalſus: ſoniturus & ſonaturus: altus & alitus: aſtitū & aſtatum: præſtitum & præſtatum.

Septimū: Hæ: q̄uis participiorum formā habeant: qa tñ tēpore carēt. noīa ſtͬ. ſ. Galeatus ſcutatus pileatus: tunicatus: manicatus: caligatus: bracchatus: penulatus: bacchatus: paludatus: pretextatus: trabeatus: comatus: ſoleatus: criſtatus: ocreatus: aſtatus. lunatus: ſtellatus: lr̄atus: turritus: politus: cornutus: aſtutus: & hirſutus.

Octauum: Hæc ſunt illa participia: quæ in uoce paſſiua: ſignificationẽ actiuã hñt. ſ. circumſpe ctus: conſideratus: diſertus: cautus: tutus: igno tus: argutus: falſus: cõtentus: tacitus: profuſus ſcitus: diſcretus: cõplacitus: fluxus: ĩueteratus: iuratus: excretus: exoletus: adultus: defectus: & præterita participia a deponentib. & cõmunib. uenientia: ut ſecutus & hortatus.

Nonum: Hæc ſũt illa participia: quæ ĩ uoce acti ua: paſſiuã ſignificationẽ hñt. ſ. euidens: indul gens: magnificens: honorificens: quæ apud an tiquos in uſu erant. Et oĩa participia: quæ a uerbis: ſignificationẽ paſſiuã habentib. ueniũt ut a uapulo: uapulans & uapulaturus.

Decimum: Tria ſunt: quæ participio ita adhærẽt ut ſine ipſis ullo modo eſſe non poſſit. ſ. uulga re: reſolutio: & regimen.

Vulgare participii eſt eius idioma: lingua uerna cula pronunciatũ: ſine quo dignoſci nõ poteſt

Reſolutio participii eſt: quædã interior ſignifica tio: quæ eius tempora manifeſtat.

Regimen participii eſt caſuum requiſitio: ſecun dum uerbi naturam: a quo deſcendit.

Vndecimũ: Participiũ ablatiui caſus ĩ cõſequen

tia ponit᷑:cum una ſententia in clauſulis: ex al
tera dependet:ut me docente: tu diſcis.
Duodecimũ notandũ eſt: Quod qnq; modis in
nomen participiũ tranſit.ſ.cõſtructione:com-
paratione: compoſitione:temporis amiſſione:
& uulgaris mutatione.
Conſtructione ĩ nomen tranſit participiũ: quan
do cum alio caſu conſtruit᷑:q̃ eius uerbũ reqrat
ut alieni appetens:ſui profuſus.
Comparatione in nomẽ tranſit participiũ: qñ ex
ſe comparatm̃ uel ſuperlatm̃ format: ut aman
tior:amantiſſimus.
Compoſitione:ĩ nomẽ tranſit participiũ:quãdo
dictioni adiungit᷑:quæ cum uerbo ſuo nõ com
ponitur:ut innocens:indoctus.
Temporis amiſſione in nomẽ tranſit participiũ:
qñ amiſſa reſolutione:nullũ tempus ſignificat
ut amans: non qui amat: ſed amore captus: &
doctus:& eruditus.
Vulgaris mutatione in nomen tranſit participiũ
qñ amiſſo uulgari: aliud ſignificat: ut aman-
dus:non q amabit᷑:ſed dignus amari:& preter-
miſſurus: nõ qui pretermittet: ſed qui aptus ẽ
ad pretermittendum.

PRAEPOSITIO. CAPVT. PRIMVM.

PRæpositio est pars orónis: quæ aliis orónis partib. præposita: earũ significationẽ aut mutat: aut complet: aut minuit.

Præpositio dicta ẽ a præponendo: qa cæteris orationis partib. suũ est præponi: Vnde & postposita accentum mutat: ut mecum.

Præpositionis accidentia sũt tria. s. figura: ordo: & casus requisitio.

FIGVRA. CAPVT. II.

Figura præpositionis est accidens: quo simplex a composita cognoscit᷑ dictione.

Figura præpositõis ẽ duplex. s. simplex & cõposita

Simplex præpositõis figura ẽ quæ simplicem dictionem ostendit: ut abs.

Cõposita præpositionis figura est: quæ alteri adhærentẽ dictionẽ ostendit: ut absq;.

ORDO. CAPVT. III.

Ordo præpositionis ẽ q̃litas: quæ demonstrat: q̃ præponi: quæue supponi præpositio debeat.

Ordo præpositõis est triplex. s. præpositiuus subiunctiuus: & cõmunis.

Præpositiuus præpositõis ordo ẽ qui præpositionem ĩ cõstructõe præponi oñdit: ut añ iudices.

Subiunctiuus præpositionis ordo est: qui præpositioné: in constructione supponi ostendit: ut rhomam uersus.

Cõmunis præpositionis ordo est qui præpositionem in constructione præponi: & supponi posse ostendit: ut p transtra & remos: & transtra p & remos.

CASVS requisitio. CAPVT. IIII.

Casus requisitio est præpositionis natura: quæ ĩ appositione casib. deseruit.

Casus requisitio in præpositione est triplex. s. accusatiui: ablatiui: & utriusq;.

Accusatiuæ præpositiones sũt. xxxii. s. ad: apud: ante: aduersum: aduersus: cis: citra: circum: circa: contra: erga: extra: inter: intra: infra: iuxta: ob: pone: per: prope: propter: secundum: post: trans: ultra: supra præter: circiter: usq;: secus: penes: & pridie.

Ad: significat: proximitaté: ut ad urbem hoc ẽ iuxta urbé. Et causã: ut ad quid? Et similitudiné: ut adæquatus ad unguem. Et contrarietatem: ut ad illũ: hoc est contra illum. Et tempus: ut ad bellum persicũ. Et additionem: ut ad mala.

Apud: significat locum: ut apud rhomam. Et

personam: ut apud pompeium.
Ante significat locum: ut antepono: Et tempus: ut ante annum. (sū te
Aduersum & aduersus significat cōtra: ut aduer
Cis significat locū: ut cis alpes: & iungit̄ cum propriis nominib. fluuio℞ uel montiū: Et tempus ut cis diffinitū tempus. Et metaphorice minus significat: ut cis naturæ leges: hoc est minus q̃ patiant̄ leges naturæ.
Citra idem pene significat: quod cis. Sed reliquis preter q̃ propriis noīb. fluuio℞ & montiū iungitur: ut citra forum: citra saniem.
Circum præpositōis uim habet. ut circūfero: circum montem. Et aduerbii localis: ut properari littore circum.
Circa significat iuxta: ut circa forū, circa uiginti. annos. Et quandoq; postposita in cōpositione reperit̄. ut quocirca: circūcirca.
Contra significat aduersum: ut contra adulterū. Et ex opposito: & tunc est aduerbium: ut æolus hæc contra.
Erga significat circa quando ꝓ affectu ponit̄: ut bonus erga amicos. Et uersus: ut erga te.
Extra significat preter ut extra unam auiculā. Et

exitum: ũt exeo extra: & tũc potius aduerbiũ ẽ.
Inter uim præpositiõis habet. ut interrumpo. Ali-quando significat in: ut oculos inter se atq; ora tenebãt: Aliquãdo in medio: ut inter reges.
Intra p se positũ: aduerbiũ est. casibus aũt iũctũ prepositio: ut intra se.
Infra casualibus adiunctũm prepositio est: ut in-fra omnes. per se positum aduerbium.
Iuxta significat prope: ut iuxa fluuiũ. per se uero positum aduerbium est: ut horũ ego uitã mortem q; iuxta existimo.
Ob significat per: ut ob uirtutem: & in cõpositi-one contra: ut oppono (domũ
Pone significat apud: ut pone domum pro apud
Per significat transitũ localẽ: ut p forũ. Et tem-poralem: ut per diem. Et iuramentum: ut per iouem. Et perfectionẽ: ut perficio. Et ualde: ut perpulchrum. Et abnegationem: ut perfidus: periurus:
Prope significat apud: ut prope templum: pro apud templum.
Propter significat causam: ut propter amorẽ hoc est causa amoris.
Secundũ significat auctoritatem: ut secundum

plinium: Et locum: ut secundũ fores: pro apud fores

Post significat ordinẽ loci: ut post montem: Et ordinem dignitatis: ut post pietatẽ utilitas. Et ordinẽ temporis: ut post annum: Et aliquando ponit᷑ loco aduerbii: ut post faciam pro postea.

Trans significat ultra: ut trans rhenũ: ꝓ ultra rhenum. Et per: ut trano. Et ad: ut transgredior.

Vltra uim præpositionis habet: quũ casib. adiungitur ut ultra mare. Aduerbiũ uero ẽ: quũ per se ponitur: ut quid faciam ultra?

Supra significat ultra: ut supra annũ. Et sup: ut supra montẽ: Et additionẽ: ut tres supra uiginti: hoc est uiginti & tres.

Preter significat ultra: ut preter rationem: Et exceptionem: ut preter cæsarem: cunctos diligo.

Circiter ꝓ iuxta accipit᷑: & tẽpus tantũ significat: ut circiter calendas ianuarias.

Vsque significat locum: ut usq; rhomã. Et ualde ut usq; metu micuere sinus.

Secus significat aliter: ut haud secus androgeos uisu tremefactus abibat.

Penes significat apud: ut omĩa adsunt bona: quẽ penes est uirtus.

Pridie significat præcedēti die:ut pridie calendas: pridie nonas: pridie idus: Iungit quoq; geniti uo:ut pridie eius diei: Sed magis aduerbiū est.

¶ABLATiuæ præpositiONES.

Ablatiuæ præpositiones sunt. xv. s. a:ab:abs:cū: corā:clam:de:e:ex: pro:præ:palā::sine:absq;: tenus.

A:proprie uerbis passiuis uel ablatiuis iungit: ut amor a te. Et his dictionib. apponit: quæ a cō sonante incipiunt:ut a cæsare:a ioue.

Ab:quoq; uerbis passiuis iungit: ut amor ab illo Quod si sequēs dictio a uocali incipiat:integra effertur:ut ab antonio:si uero consonās sequat extremā litteram perdit:ut a gymnasio. Aliter enim hæ præpositiones positæ: aut hiatū:ut a antonio:aut asperitatē faciūt:ut ab gymnasio.

Abs: in cōpositōe ponit:sequeute. p. q. c. &. t. ut absporto: absquolibet: abscondo: & abstineo: In appositione aūt tm̄ sequente. t. ut abs te.

Cum significat copulationē:ut cum ducib. Et tē pus: ut cum faciam uitulam:& tunc aduerbiū est:& potius per. q. scribit:ut quum.

Coram significat palam: & magis ad personam accipitur: & aduerbiū est:ut corā:quē queritis

adſum. Et ſignificat añ: ut coram iudice.

Clam ſignificat occulte: & ē aduerbiū: ut clam fer ro incautū ſuperati: Et iungitur ablatiuo: more præpoſitōis: ut nec clam te ē. Hanc tñ maiores tam accuſatiuo q̃ ablatiuo iungebant: ut clam patre: & clam patrem.

De habet uim memoratiuã. ut de partib. orōnis. Et intentiuã: ut deprimo. Et priuatiuã: ut de mens. Et pro deorſum accipit̃: ut deſcendo.

E: tẽporalis eſt: ut eueſtigio. Et priuatiuã: ut eno dis. Et intentina ut enectus. Et ꝓ extra accipit̃: ut educo. Et his dictionib. apponit̃: quæ a con ſonante incipiunt: ut e ludo.

Ex: temporalis ē: ut ex illo fluere. Et priuatiua: ut exero. Et intentiuã: ut expleo: Et pro extra acci piutr: ut excludo. Et ſi ſequens dictio a uocali incipiat: integra effertur: ut ex academia. Si ue ro conſonans ſequat̃ extremã litterã perdit: ut e ſchola. Et notandū eſt ꝙ ex differt ab a præpo ſitione. Nam ex amphitheatro uenit: q in ipſo fuit: ab amphitheatro aūt: qui in loco fuit pro xmo illi: Sicut etiã inter ad & in intereſt: nnã ad tribunal uenit litigator: pro ad locum: tribuna li proximū. In tribunal aūt iudex: ĩ illo ſedet:

Pro uim habet localem: ut pro curia hoc est ante curiam. Et temporalẽ: ut prouideo hoc est porro uideo: & profũdus: cui porro sit fundus. Et pro e accipit̃: ut prominet pro eminet. Et pro ad: ut pro uirib. Et pro in: ut pro rostris. Et pro ἀντι: ut. Pro dulci ascanio ueniat. Et pro υπερ ut proq; omnib. unum prædicam. Et pro causa ut pro amore tuo: & pro milone dixit: hoc est causa milonis:

Præ pro ad accipit̃: ut ego illum contempsi præ me: hoc est: ad mei comparationẽ. Et ꝓ pro: ut præ amore hoc est pro amore. Et pro ab: ut præ studio: ꝓ ab studio. Et pro sup: ut præsideo. Et ꝓ ualde: ut prædico. Et pro ante: ut præpono.

Palam significat aperte: & utplurimũ aduerbiũ est ut. f. dixi palam.

Sine. negatiua ẽ præpositio: & præposita utranq; syllabam grauat: ut sine mora: postopsita uero acuit̃: ut. Te sine: nil altum mens cogitat.

Absq; similiter negatiua præpositio est: ut absq; ulla consideratione.

Tenus significat usq;: & modo ablatiuo iungitur ut hactenus: modo genitiuo: ut crurumtenus: Et semper postponitur.

AMBIguæ præpp̄sitioNES.

Ambiguæ præpositiones: quæ tam accusatiuo q̃ ablatiuo deseruiunt: sunt quattuor.s.in.sub super & subter. Has enim maiores indifferenter ponebant: nulla lege seruata. Nos aũt in loco: & de loco significantes in ablatiuo: ad locum autem & per locum in accusatiuo ponimus.

In ponitur pro ualde: ut inhabito. Et pro nõ: ut iniustus. Et pro inter: ut mediisq; in millib. ardet. Et pro contra: ut in tyrannũ. Et pro modo qualitatis: ut ĩ faciem uersus amphitrionis iuppiter. Et pro particula superuacua: ut nosco crines: incanaq; menta. Et pro qualitate peiore: ut informis. Et pro qualitate ordinatiua: ut indies crescit. Et pro spacio temporali: ut duxi in lucem uel in noctem: Et pro præpositione pro ut in magnum monumentum dedi. Et pro ad: ut impulit in latus. Et aliquando significat ad locum: ut in urbem uado. Aliquando in loco: ut in urbe maneo.

Sub significat supra: ut ter flamma subiecta reluxit. Et infra: ut subiecit caudam. Et prope: ut deinde sub ipso ecce uolat. Et in ut

ſub ingenti templo. Et pro ante: ūt ſub lucem.
Et per: ut ſub noctem cura recurſat. Et aliquan
do ſignificat ad locum: ut poſteſq; ſub ipſos.
Aliquando in loco: ut ſub luce maligna. Et in
compoſitōe modo localem uim retinet: ut ſub
duco: modo diminutiuā: ut ſubrideo.

Super ſignificat de: ut multa ſuper priamo rogi-
tans. Et pro: ut nil ſuper imperio moueor. Et
inſuper: ut. Ecce ſuper mœſti magna diomedis
ab urbe: Et deſuper: ut. Hæc ſuper euallo ꝓſpe-
ctāt troes. Et ſupereſt: ut. Neq; enī fuga ſup ul-
la pericli. Et ultra: ut ſup garamantas & indos.

Subter tam accuſatiuo: q̄ ablatiuo iungitur: ut
ſubter denſa teſtudine: & ſubter illud.

¶ PRAEPOSItionis diuiſio CAPVT. V.

Præpoſitio in tres partes diuiſa eſt: nam alia con
iunctiua: alia ſeparatiua: & alia communis.

Coniunctiua præpoſitio eſt: quæ in compoſitio-
ne loquellis tantū deſeruit.

Coniunctiuæ præpoſitiones ſunt ſex. ſ. diſ: di: re:
ſe: am: & con.

Diſ. ſignificationem habet ſeparatiuam ut diſpo
no. Et iungitur dictionib. a. c. p. ſ. t. uel. i. con-
ſonante īcipientib. ut diſcedo: diſpono: diſſen-

tio:distraho:& disiungo. F. uero sequente: mutatur in eam: ut differo.

Di: significationē habet separatiuam: & iungitur dictionib. a reliquis consonantib. incipientib. ut dirimo.

Re: significat retro: a quo per apocopen factum uidetur: ut respicio.

Se. significationē habet separatiuam: ut seduco: Et abnegatiuam: ut securus.

Am significat circum: ut amplector: quod græci ἀμφὶ καὶ τὸ αμ dicunt.

Con: significat simul: ut compono: comparo.

Separatiua præpositio est: quæ in appositione tantum casib. seruit: & loquellis.

Separatiuæ præpositiōes sunt duodecim. s. apud citra: circa erga: extra: infra: iuxta: penes: prope secundū: ultra: & supra.

Communis præpositiones: quæ tam in cōpositione q̄ in appositione reperiunt̄ sunt reliquæ omnes: quæ ad. xxxii. numerum ascendunt.

NOTANDVM.

Postremo in fine huius capitis: anteq̄ ad coniunctionem ueniamus quinq; notare debemus.

Primū. Si pars orationis casualis præpositionem

sequatur præpopositionis uim habebit præpositio, ut ante templum: post ripam. Si uero nō casualis pars sequatr: in uim aduerbii transibit præpositio: ut ante fecit: posthabeo.

Secundū: Præpositiones postpositæ: si casum suum seruent: adhuc præpositiones sunt: ut transtra per & remos. Si aūt casum mutent: fiunt aduerbia: ut longo post tempore uenit.

Tertium præpositiones: ambiguæ quotiens pro aliis præpositionib. ponunt: illis casib. seruiūt: quib. illæ: pro quib. ponunt: ut in tyrannū: p contra tyrannū: & sup priamo: pro de priamo.

Quartum: Separatæ præpositiones acuunt: ut apud. Coniunctæ uero casib. aut loquellis: uim suā sæpe cōmutant: & graues fiūt: ut an lucem

Quintū: Præpositiones compositæ: aut uerba cū quib. cōponunt: corrumpunt: ut confacio conficio. Aut ipsæ corrumpunt: ut adfero: affero. Aut corrumpunt & corrumpunt: ut subcapio (suscipio.

CONIVNCTIO.

CAPVT PRIMVM.

Coniunctio est pars orationis adnectens: ordinansq; sententiam.

Coniunctio dicta est ab eo: quod elocutionē con

iungat. (gura & ordo

Coniunctionis accidentia sunt tria.s.potestas: fi

POTESTAS.CAPVT.II.

Potestas coniuctionis est qualitas: quæ eius significationem: officiūq; in cōstructione ostendit.

Potestas cōiunctionis in decem & octo partes diuisa est: ut infra patebit.

Copulatiua est: quæ sensum & uerba cōiungit: ut disertus & sapiens fuit cicero.

Causalis est quæ cum affirmatine causam explanat: ut ambulat: ut moueat̃. Hæc aūt in quattuor partes diuidit̃ in cōtinuatiuā.s.subcontinuatiuam: adiunctiuam: & effectiuam.

Continuatiua est: quæ continuationē: ac rez̃ cōsequentiam ostendit.s.si stertit: dormit.

Subcontinuatiua est quæ causā continuatōis ostendit: cū rez̃ essentia cōsequentē: ut quando ambulat: mouetur.

Adiunctiua ē: q̃ sic esse: uel nō esse dubitans: subiunctiuis uerbis adiungit̃: ut si ueneris: faciam

Effectiua ē: quæ ex causa procedentem significat effectum: ut doctus sum nam legi.

Approbatiua est: quæ rem approbat & affirmat ut equidem merui.

Disiunctiua ē quæ quanuis uerba disiungat: sensum tamen coniungit: alterum negans: alterū uero affirmans: ut tu es doctus: : uel indoctus.

Subdisiunctiua ē: quæ licet uocem habeat disiūctiuæ: utrunq; tamen esse significat: uel simul ut alexander siue paris: uel discrete: ut tota die legit uel scribit.

Disertiua uel electiua est quæ ex diuersis propositis aliquid eligi ostendit: ut diues uolo esse q̄ pauper.

Aduersatiua est: quæ aduersum conuenienti significat: ut quanq̄ indocte: tamen libenter:

Abnegatiua est: quæ rem: aliqua causa impeditā fieri nō posse ostendit: ut legerē: si libros hrēm

Collectiua: rationalis: uel illatiua est: quæ ex præmisso sermone rationē ostendit: ut tu es homo ergo mortalis; (aut ꝓdest: aut nō.

Dubitatiua est: quæ dubitationem significat: ut

Interrogatiua est: quæ dubitationē cum interrogatione significat. ut eloquar an sileam?

Distributiua est: quæ diuersis diuersa distribuit: ut ego lego tu uero dormis.

Diminutiua est: quæ diminutionē significat: ut si non potes legere: saltem scribe.

Completiua ē: quæ ornatus causa uel metri: nulla significationis necessitate ponitᷣ: ut eniuero (daue.

FIGVRA. CAPVT. III.

Figura coniunictionis est accidens quo simplex a composita discernitur dictione.

Figura cōiunctōis ē duplex. s. sīplex: & cōposita.

Simplex cōiunctōis figura est quæ solā puramq; dictionē ostendit: ut uero.

Composita cōiunctōis figura ē quæ alteri adhærentem dictionē ostendit: ut eniuero. Hæc aūt accentu: cognosci potest.

ORDO. CAPVT. IIII.

Ordo coniunctōis ē q̄litas: quæ demrat: quæ præponi: quæue supponi cōiunctio debeat.

Ordo cōiunctōis ē triplex. s. præpositiuus: subiūctiuus: & cōmunis.

Præpositiuus coniunctōis ordo est: quo apparet: utrum præpositiua sit coniunctio: ut nam.

Huius aūt ordinis coniunctōes sunt. xvii. s. ac: at ast: & atq; aut: uel nec: neq;: si: quin: quatenus sin: seu: siue: ni: nisi.

Subiunctiuus coniunctōis ordo est: quo apparet utrum subiunctiua sit coniunctio: ut q;.

Huius aūt ordinis coniunctōes sunt. vii. s. quidē

quoq; :aũt:uero:que:ue:ne:quas græci ἐγκλη τικασ uocant:hoc est inclinatiuas.

Cõmunis cõiũctõis ordo ẽ:quo apparet:utrũ' præponi & subiũgi possit cõiũctio:ut itaq;:nanq;.

Huius aũt ordinis sunt reliquæ omnes.

CONIVNctionis diuisio CAPVT.V.

Cõiunctõ in tres partes diuisa ẽ:nam alia principalis.alia sub sequens:& alia media.

Principalis cõiunctio ẽ: quæ in oratõis principio ponit':ut.Sed qui te uiuũ casus: age fare uicissĩ Per anastrophen tamẽ quandoq; postponit'.

Subsequens cõiunctio est: quæ in orõnis medio ponit':ut terrasq; tractusq; maris.

Media cõiunctio est: qua utralibet parte posita: sine uitio coniungit' oratio: ut disces si legeris & si legeris:disces.

INTERIECTIO.CAPVT.PRIMVM.

Interiectio est pars oraciõis:affectũ mentis incondita uoce significans. (partib.ẽ interiecta.

Interiectio dicta ẽ ab ĩteriaciendo: qa aliis orõnis

Interiectionis accidens ẽ unicũ.s.ptãs uel significatio

POTESTAS.CAPVT.II.

Potestas interiectõis ẽ q̃litas:q̃ mentis affectus significationẽ ostendit.

Potestas interiectionis in.xx.partes diuisa est ut infra patebit. (mihi qualis erat.
Lugentis ptãs ẽ q̃ luctum in se significat: ut hei
Dolentis ptãs ẽ: q̃ ĩ alio dolorẽ ostendit: ut ueh.
Gaudentis ptãs ẽ: quæ animi gaudiũ significat: ut euax: ho plaudite. (ut hei.
Timentis ptãs ẽ: q̃ aĩ pauorẽ seu timiditatẽ oñdit
Indignantis ptãs ẽ q̃ aĩ indignatõnẽ significat: ut proh iuppiter. (pe hem quid est?
Admirãtis ptãs ẽ: q̃ admiratõnẽ significat: ut pa-
Ridentis ptãs ẽ: q̃ risum ostendit: ut hahahe.
Deridẽtis ptãs ẽ: q̃ delusionẽ notat: ut hui tã cito
Cõmiserãtis ptãs ẽ: q̃ aĩ cõmiserationẽ significat: ut. Ah tibi ne teneras glacies secet aspera plãtas
Exclamantis ptãs ẽ q̃ aĩ affectũ ad exclamationẽ significat.: ut O curas hominũ.
Excreantis ptãs ẽ: q̃ excreationẽ significat: ut ah.
Hortantis ptãs est quæ hortatum significat: ut eya age rumpe moras.
Laudantis ptãs ẽ: q̃ laudationẽ alicuius. & aĩ erectionem significat: ut Euge serue bone.
Vitantis ptãs est q̃ alicuius abdicationẽ ostendit: ut apage a me. (ut ehodũ ad me.
Vocantis ptãs est q̃ alicuius aduocationẽ notat:

Silentis ptās ē quæ silentiū significat: ut si.

Intentius aliquid demonstrātis, potestas est quæ demonstrationem significat: ut enī.

Ex improuiso aliqd deprehendētis ptās ē quæ cū aliqli admiratione pfertur: ut atat hoc illud est.

Optantis potestas est quæ animi desideriū notat ut o si ueniat cæsar.

Obiurgantis ptās est quæ alicuius obiurgationē ostēdit: ut ha uirgo īfœlix: q̄ te demētia cœpit?

NOTANDVM.

Postremo in fine huius capitis q̄ttuor notāda sūt.

Primū: Suū ē interiectōis abscondita uoce pferri

Secundū. Pleræq; interiectiones communes sunt omniū gentium uoces naturales.

Tertiū: Quicqd animus orationi inseruerit: quo detracto: textus integer remaneat: numero interiectionis accedit.

Quartū: Accentus ī īteriectionib. certi esse nō possunt: ut fere in aliis uocib. quas inconditas īuenimus.

Explicitus est liber secundus: de octo partib. orationis: & earū accidentib. Incipit liber tertius de uirtutib. & uiciis: seu logi schematis.

SCHEMA.

¶SCHEMA CAPVT PRIMVM.

Schema est cõformatio seu sententia quædam ab usu cõmuni remota.

Schema in tres partes diuidit̃ in figurã.s.uitia & (uirtutes.

¶FIGVRA.CAPVT.II.

Figura est aliqua arte nouata dicendi ratio.

Figura bipartita ẽ:alia enĩ dianœa:& alia lexeos.

Dianœa figura est quæ sensũ magis:q̃ uerba designat Διάνοια enĩ græcæ:cogitatõ uel ĩtellectus significat:Hæc uero ad oratores tm̃ attinet.

Lexeos figura est ordo uerbo℞:aliter q̃ debet figuratus:metri:aut decoris:aut emphasis gratia.

Lexeos figura ẽ triplex.s.dictionis:locutõis:& cõ(structionis.

¶FIGVRA DICTIONIS.

Dictionis figura ẽ quæ circa dictões tm̃ attendit̃.

Dictionis figura in metaplasmo consistit.

Metaplasmus autẽ est transformatio quædã recti solutiq; sermonis.in alterã speciẽ:metri aut decoris causa figurata.

Huius species sunt.xxi.ut infra patebit.

Prosthesis ẽ appositio quædã litteræ uel syllabæ ad dictõis principiũ:litteræ: ut gnato pro nato syllabæ:ut tetuli pro tuli.

Epenthesis:uel pleonasmus:uel epectasis est ap

positio quædā littere uel syllabæ ad dictiōis mē diū : litteræ: ut relligione patrū: pro religione: syllabæ: ut induperatur pro imperator.

Proparalepsis ē: quū aliquid ad nouissimā partē dictiōis accedit: ut admittier orat pro admitti.

Paragoge ē: quū ad ultimā simplicis dictiōis clausulā aut lrā iungit aut syllaba: littera: ut hostis pro hosti apud plautum: Syllaba: ut potestur pro potest.

Aphæresis ē ablatio litteræ uel syllabæ de dictōis principio prosthesi cōtraria. Litteræ: ut ruit oīa late pro eruit. Syllabæ: ut. Mittite pro ōmittite

Sincope ē ablatio de media dictionis: epenthesi contraria: ut noram pro noueram.

Apocope ē ablatio litteræ uel syllabæ de fine dictionis: proparalepsi contraria uel paragoge: litteræ: ut dic pro dice. Syllabæ: ut mi pro mihi.

Ectasis ē contra rationem correptæ syllabæ extensio: ut. Exercet diana choros.

Sistole ē contra rationem productæ syllabæ correptio: ut aquosus orion.

Diæresis est unius in duas syllabas facta diuisio: ut aulai in medio: pro aulæ.

Episynalœpha ē conglutinatio duarum syllabarum in

unã: diæresi cõtraria: ut æripedem ceruam pro aeripedem.

Synalœpha ẽ: p interemptionẽ cõcurrẽtiũ ĩ diuersis dictionib. ĩter se uocalium: lubrica quædam leuisq; collisio: ut Carthago italiam contra.

Ecthlipsis uel ellipsis est collisio quædã difficilis cõsonantiũ: in diuersis dictionib: cũ uocalibus aspere concurrentiũ: ut multũ ille & terris iactatus & alto.

Antithesis uel antistœchon est litteræ pro littera positio: ut pœni pro phœni.

Metathesis est litterarũ ordo mutatus: ut euandre: pro euander.

Paralloge τῶν προθέσεων est: quũ alia q̃ debet: præpositio ponit̃: ut cui tm̃ de te licuit: p in te.

Hyphen est: quũ una dictio alteri coniungit̃: ut antemalorum.

Diastole est: quũ una dictio ab alia disiungitur: ut eneas neq; enĩ patrius consistere mentem.

Peripleroma ẽ: quũ aliq̃ particula: nõ ppt̃ sensũ: sed propt̃ metrũ uel ornatũ additur: ut multũ ille & terris iactatus & alto: ille: enĩ sr̃habũdat.

Sinæresis ẽ: quũ duæ uocales: in eadem dictione positæ: in unam cogunt̃ earũ: ut di pro dii.

Crassis est: quū duæ uocales: in eadē dictione po/sitæ: in unā ab illis alienā uertunt: ut ola ꝓ aula

¶FIGVRA locutionis. CAPVT. III.

Figura locutiōis ē: quæ circa orationes: & senten/tias uersatur.

Figura locutionis in. xxvi. partes diuisa ē: ut infra patebit.

Prolepsis ē pronūciatio rerū: ordine secutarū nu/mero prius reddito: ut Continuo reges: ingenti molle latinus: Vel quū id quod posterius acce dit: ante tempus ascribit: ut montē sacrū atq; auētinū īsedit: qui postea sacer dictus ē: quod illum plebs insederat.

Zeugma ē unius uerbi conclusio: diuersis clausu lis cōiuncta: Est aūt triplex Zeugma. s. Hyper zeugma: mesozeugma: & hypozeugma.

Hyperzeugma ē: quū uerbum unū præponit: ad quod sequētes sēsus cōferant: ut Vicit pudorē libido: timorem audatia: rationem amentia.

Mesozeugma ē: quū uerbū unū ī medio sensuū loco positū reperitur: ut. Trouigena: interpres diuū: q nuīa phœbi: Qui tripodas clarii: lau/rus: q sidera sentis: Et uolucrū pēnas: & præpe/tis omnia pennæ.

Hypozeugma ē: quū uno uerbo sensus clauduntur: ut diuitiæ inuidiam: uirtus gloriam parant.

Hypozeuxis ē figura: zeugmati contraria: ubi diuersa uerba singulis clausulis adiunguntur: ut Regem adit: & regi memorat: nomenque genusque.

Syllepsis est dissimiliū clausularum per unū uerbum conglutinata conceptio: ut Iam pater æneas: & iam troiana iuuentus Conueniunt.

Anadiplosis est congeminatio dictōis ex ultimo loco præcedentis: & sequentis principio: ut Sequitur pulcherimus astur: Astur equo fidens.

Anaphora ē eiusdem uerbi relatio: per plurimorū pricipia uersuū: ut Natæ meæ uires: mea magna potētia. Solus. Natæ patris summi: Vel cū elocutio nō cōuenieter respondens: aliud refert occulte: ut Sed antea item cōiurauere pauci: in quib. catilina: de qua q̄ breuissime potero dicā: dequa: hoc est: coniuratione.

Epanalepsis ē cū maiore significato facta repetitio: ut Heu heu fugaces posthume posthume. Labuntur anni: Vel quū eadem dictio & principium uersus & clausulam tenet: ut Ante etiā sceptrum dictæi regis: & ante.

Epizeuxis uel epimone est eiusdem uerbi in eodē

uersu: sine aliq̄ dilatione congeminatio: ut Me me: adsum qui feci: ĩ me cõuertite ferrũ.

Paronomasia est quum dictione iterata mutata littera: aut syllaba: simili nomine: diuersa utimur significatione: ut Incœptio est amentiũ: haud amantium. Vel quũ præcedenti nomini aut nomen aut uerbum per denominationem annectitur: ut pugna pugnata est.

Schesisonomaton uel synthisionomaton ẽ quũ singulis nominib. epitheta coniuncta sunt: ut marsa manus: peligna cohors: festina uirũ uis. Vel quũ in sententiarũ cpnnexu plures ponunt anotomasiæ: ut armipotens tritonia uirgo.

Paronomeõ ẽ. quũ uerba similit incipiũt: ut Machina multa minax: minatur maxima muris.

Homotoleuton est oratio pari uerborum exitu finita, ut bella horrida bella.

Homoptoton est cum ĩ casus similes exeunt uerba diuersa: ut mœrentes: flentes: lachrymantes commiserantes.

Polyptoton est multitudo casuũ: uarietate distincta: ut Littora littorib. cõtraria: fluctib. undas.

Hyrmos est dictionum series: uniformis: unius casus tenorem ad clausulam usq; custodiens:

ut Principio cælum: ac terras: camposq; liquentes. Lucétemq; globum lunæ: titaniaq; astra. Spiritus intus alit.

Polysintheton: est oratio: plurib. connexa coniunctionibus: ut Athanasq; thoasq; pelidesq; neoptholemus: primusq; machaon.

Dialyton: asyntheton micrologia: uel brachyologia é figura: superiori contraria: quæ fit in oratione diuersa: coniunctionib. carente: ut Ferte citi flammas: date tela: impellite remos:

Endiadis est quũ fixum nomen in mobile soluit̃ ut Per famã & populũ nigros efferre maritos: pro per famosum populum.

Hypallage est: quũ aliquid p contrariũ dicimus ut dare classib. austros: pro classes austris.

Emphasis est: quum fixum pro mobili ponit̃: ut scelus: pro sceleste.

Prosopopeia uel somatopeia: est quũ sermo reb. mutis tribuit̃: ut quũ cælũ: aut t̃ra loq̃ ĩtroducit̃

Antipophora é quũ tacitæ occurrimus quæstioni ut Omĩa nãq; tuo senior: te q̃rere misso. Rettulerat nato nestor.

Aposiopisis est: quũ p irã uel doloré: partem silemus orõnis: ut si ego fustem sumpsero.

Diasyrmos ē: quū una dictio ad duo significata trahit̄: ut inter strepere anser olores: Vel quum magna uerbis minuūtur: & minima extollun tur: ut quoꝝ æmulari exoptat negligentiā po tius q̄ istorum obscuram diligentiam.

Schesis ē multitudo incōiunctoꝝ nominū ī eadē oratione: ut Nubila: nix: grandoq3: procellæ: flumina: uenti.

Clymax uel gradatio ē: quotiēs ab eo: quo sensus supior terminat̄: inferior incipit: ac deinceps: quasi per gradus: idem dicendi ordo seruat̄: ut Torua leæna lupū sequit̄: lupus ipse capellam Florentem cythisū sequitur lasciua capella. Te coridon o alexi.

¶FIGVRA constructiōis. CAPVT. IIII.

Figura cōstructionis est: quæ circa grammaticas constructiones uersatur. (patebit.

Figura cōstructiōis ī octo partes diuisa ē: ut infra

Prolepsis uel præsumptio ē: quū toti: in suas par tes diuiso una: proprietas attribuitur: ut mili tes pugnant: unus in hostes: alter in patriam.

Syllepsis uel cōceptio ē quū dign⁊ cōcipit minus dignū: & una proprietas subiectis diuersorum accidentiū attribuitur: ut ego & tu legimus.

Zeugma ē: quū una proprietas diuersorum sub iectis accidentiū tribuit̃ uni p prius: & alteri p posterius: quæ tñ cū propiore cōcordat: ut ego & tu scribis

Synthesis ē: quū proprietas uni subiecto uel pluribus copulatis tribuitur: nō gratia uocis: sed significati: ut triste lupus stabulis: & anser fœta.

Antiptosis ē: quū casus pro casu ponit̃: ut urbē: quam statuo: uestra est.

Euocatio est: quū prima uel secūda psona tertiā euocat: ut ego uirgilius cano.

Appositio ē: quū una proprietas duob3 subiectis sine copula attribuit̃: uni. s. notiori: aut magis cōmuni: & alteri minus: ut ignauū fucos pecus

Synecdoche ē: quū toti tribuitur proprietas partis: ut æthyops albus dentes.

VITIA. CAPVT. V.

Vitia sunt quædā corruptelæ: quæ cū aliqua tñ ratione: circa regulas grammaticæ fiunt.

Vitia generalit̃ sunt tria. s. obscurū: inordinatū: & barbarum.

Obscurum uitium est: quū sermone obscuro uel ambiguo: sententiæ proferuntur.

Huius obscuritatis spēs sūt octo: ut īfra patebit.

Acyrologia est dictio: minus conuenient̃ elata: ut At sperate deos: pro timete. Vel nõ propriis dictionib. obscurata sententia: ut accede ad ignẽ hunc: pro ad meretricem.

Pleonasmos est sententia: uerbo plusq̃ necesse est abundans: ut sic ore locuta est.

Perissologia est supuacua sententiaꝝ additio: sine ulla ui rerum: ut qua poterant ibant: & qua non poterant non ibant.

Amphibologia ẽ: uitio cõpositiõis: ĩ ambiguo posita sñia: ut uidi statuã aureã hastã tenẽtẽ: dubium eĩm ẽ: utrũ statuã aureã: an hastã dicam.

Tautilogia est eiusdẽ rei uitiosa repetitio: ut Egomet ipse.

Eclipsis est necessariæ dictionis defectus: ut Italiã fato profugus: pro ad italiam.

Aenigma est p incredibilia confusa sentencia: ut auia filioꝝ ẽ: q̃ mat̃ mariti: cũ iocasta significet̃

Macrologia est longa descriptione producta sententia: ut postera lux sũmo spargebat lumine terras. Orta dies: quũ primũ alto se gurgite tollunt. Solis equi: lucemq; elatis narib. efflant. cum sit satis dixisse: sole orto.

¶ INORDINATVM. CAPVT.

Inordinatum uitium est: quum in dictionib. uel

sententiis ordo mutatur.

Huius at uitii species sunt qnq3: ut infra patebit

Tapinosis ē cōtra dignitatē rei magnæ humilis ex positio: ut Multa malus simulans: p scelestus.

Aschirologia est uitio compositionis iuerecunda oratio: ut Numerō cū nauib. æquat. Vel unius uerbi obscæna significatio: ut ductabat & arrexit animos militum.

Cacophatos ē uicio cōpositōis iuerecūda suspitō ut At ramū hūc: aperit ramū q ueste latebat.

Cacozelia ē p affectōnē decoris corrupta sentētia cū eo ipso decoret oro: quo illū uoluit auctor ornare: Hæc fit aut nimio tumore ut Iuppiter o pn̄s cæli q sidera torques. Ore tuo dicēda loqr Aut nimio cultu: Vt aure axis erat: temo aure aurea sūmæ. Curuatura rotæ radiorū argēte or do: Per iuga chrysoliti: positæq3 ex ordīe gēmæ

Cacosintheton ē indecens structura uerborū. ut uersaq3 iuuēcū Terga fatigamus hasta.

BARBARVM. CAPVT. VII.

Barbarū uitiū: quod ad quādā ueluri barbariē tē (dit.

Huius aūt uitii spēs sūt tres. s. barbarismus: barbaralexis: & soloecismus

BARBARISMVS

Barbariſmus uel diſſonans ē qui apud poetas metaplaſmus dicitur: ē cōtra rhomani ſermonis legem: aut ſcripta: aut pronūciata uitioſa dictio

Barbariſmus octo cōmittitur modis. ſ. additione detractione: īmutatione: tranſmutatione: iotaciſmo: labdaciſmo: metaciſmo &. hiatu.

ADDITIONE.

Additiōe committit̃ barbariſmus modis quinq; . ſ. littere: ſyllabæ: tēporis: toni: & aſpirationis.

Litteræ additione cōmittit̃ barbariſmus: quū ultra rationē littera adiūgitur: ut Reliquis a danaum: pro reliquias.

Syllabæ additione cōmittit̃ barbariſmus quū ultra raitonem ſyllaba adiungitur: ut mauors p̱ mars.

Temporis additione cōmittit̃ barbariſmus: quū correpta ſyllaba: pro longa ponitur: Vt italiam fato profugus.

Toni additione cōmittit̃ barbariſmus: ut ſi quis rhomanos accentu circumflexo proferret: cum acuto proferri debeat.

Aſpirationis additionis committit̃ barbariſmus: ut ſi quis choronam cū aſpiratione pro ferret: cum leniter proferri debeat.

Detractione cõmittit̃ barbariſmus modis æque quīq;.ſ.lr̃æ:ſyllabæ,tẽporis:toni:& aſpiratõis.

Litteræ detractione cõmittit̃ barbariſmus: qnũ detracta littera:ſtructuræ grã ſyllaba longa corripitur:ut apud luciliũ.Pretor ne fias pro prætor :uel quũ ſimpliciter littera detrahit̃:ut immitis achilli pro achillis.

Syllabæ detractõe cõmittitur barbariſmus: quũ ſtructuræ grã ſyllaba detrahitur:ut repoſtum pro repoſitum.

Temporis detractõne cõmittitur barbariſmus: quũ ſtructuræ grã producta ſyllaba pro breui ponitur:ut feruere leucatẽ pro feruere.

Toni detractõe cõmittit̃ barbariſmus:ut ſi quis rhomanus acuto proferret accentu:cum circũ flexo proferri debeat.

Aſpiratõis detractõe cõmittitur barbariſmus:ut ſi quis omo ſine aſpiratõe proferret:cũ debeat aſpere pronũciari.

¶IMMVTATIONE.

Immutatione ſimilit̃ barbariſmus modis quīq; cõmittitur.ſ.litteræ:ſyllabæ:temporis toni & aſpirationis.

Littere ĩmutatõe cõmittit̃ barbariſmus: ſi lrãm

pro littera posuerimus: ut olli pro illi.
Syllabæ imutatione cõmittit barbarismus: si syllabã pro syllaba posuerimus: ut quũ pro cum.
Tẽporis imutatõe cõmittit barbarism9: si tẽpus pro tẽpore posuerimus: ut Terrasq; tractusq;.
Toni imutatione cõmittit barbarismus: si accentum pro accentu posuerimus: ut dos acutum pro circumflexo.
Aspirationis imutatione cõmittit barbarismus: si daseam pro psili posuerimus: & econuerso: ut hamo pro amo: & omo pro homo.

TRANSMVTATIONE.

Transmutatõe itidẽ barbarismus modis qnq; cõmittit. s. lrẽ: syllabæ: tẽporis: toni: & aspiratõis
Litteræ transmutatione cõmittit barbarismus: ut euandre: pro euander.
Syllabæ transmutatõe cõmittit barbarismus: ut displicina p disciplina
Temporis transmutatõe cõmittit barbarismus: ut si qs diceret latinus añpenultima producta: & penultĩa correpta: cũ debeat ecõtrario dicere
Toni tñsmutatõe cõmittit barbarismus: ut si qs diceret adamantinus: transmutato acuto antepenultimæ in penultimam.
Aspiratõis tñsmutatõe cõmittit barbarismus: ut

si qs diceret: ĩcoho: trãsmutata aspiratõe peuul

IOTACISMO. (timæ ĩ ultimã.

Iotacismo cõmittit barbarismus: si. i. lr̃a supra iu stũ decorẽ: ĩ dictõib. ostẽdat: ut dñi. i. lr̃a nimi

LABDACISMO. (um ptẽta.

Labdacismo cõmittit barbarism: ut si. l. lr̃a su pra iustũ decorẽ ĩ dictõib. oñdat: ut alma. l. lr̃a

METACISMO. (nimiũ ptenta.

Metacismo cõmittit barbarismus: quũ ĩ fine di ctõis pñũciat. m. sequente dictõe a uocali inci piente: q̃ tm̃ scribi nõ ãt enũciari dẽbat: ut quo

HIATV. (usq; tandẽ abutere.

Hiatu cõmittit barbarismus: quũ plures inter se uocales sine cõsonãte cõcurrũt: ut Eoasq; acies

BARBARALEXIS.

Barbaralexis ẽ tota pegrina dictio: orõi inserta la tinæ: ut apud ciceronẽ: Quẽ purpura regalis nõ cõmouit: eũ sardoꝝ mastruca mutauit: quod sardũ ẽ uocabulũ. Et apud maronẽ. Arma uiꝝ tabulæq;: & troia gaza p undas: quod psicus ẽ

SOLOECISMVS. (termin.

Solœcismus: qui apud poetas schema: ab asinio capitone imparilitas: & a uetustionb. scribiligo dicebat: ẽ ĩcõueniẽs rhomano sermoni iũctura uerboꝝ.

Soloeciſmus.xvi.committitur modis.

Primo: quū una pars orōis ꝑ alia ponit̃: ut. Toruumq; repente clamat pro torue: & dardanus pro dardanis.

Secundo: quū genus pro genere ponit̃: ut purpurea narciſſus pro purpureus.

Tertio: quū finitū pronomē pro infinito ponit̃: ut ſi dicamus de abſente: hic facit: pro hic fecit & de præſente: is fecit: pro is facit.

Quarto: quū caſus pro caſu ponit̃: ut Vrbē quā ſtatuo: ueſtra eſt: pro urbs.

Quinto: quū numerus pro numero ponitur: ut pars in fruſta ſecant: pro ſecat.

Sexto: quū pſona pro perſona ponit̃: ut danai: q parent atridis q̃ primum arma ſumite: pro qui paretis.

Septīo: quū tēpus pro tempore ponitur: ut. nec ueni: niſi fata locū ſedēq; dediſſēt: pro ueniſſē.

Octauo: quū uerborū ſignificatio pro ſignificatione ponitur: ut ſpoliant̃ eos: & corpora nuda relinquūt: pro ſpoliant.

Nono: quū uerborū modus pro modo ponitur ut At rutulo regi: ducibus ea mira uideri. Auſonius: pro uidebantur.

Decimo: quũ aduerbia localia pro aduerbiis ponuntur: ut intro sum: pro intus.

Vndecimo: quũ præpositio pro præpositiõe ponitur ut Rapuitq;: in fomite flãmã: pro ad fomitẽ.

Duodecimo: quũ unus comparatõis gradus pro alio ponitur: ut Respondit iuno saturnia sancta dearum: pro sanctissima.

Tertiodecĩo: quũ duæ ĩ orõe geminantur abnegatiuæ: ut nihil nunq̃ peccaui: pro nihil nunq̃.

Quartadecĩo: quũ particula primo loco ponẽda postponitur: uel ecõuerso: ut quũ dicis arma que uirum: pro arma uirumq;.

Quintodecĩo: quũ accentus pro accentu ponitur ut longo post tẽpore uenit ubi post: quod graui accentu pronũciandũ esset pronũciatur acuto.

Sextodecĩo: quũ unũ salutãtes: saluete dicamus.

Fiũt præterea plurib. aliis modis soloecismi: quos reprehẽdẽdo magis: q̃ imitãdo notare possumus

VIRTVTES. CAPVT. VIII.

Virtutes sunt ornamenta quædã: cum pedestris: tum equestris orationis sententias exornatiua.

Virtutes generaliter sunt duæ. s. proprietas: & ornatus.

Proprietas est regula sermonis: secundũ dictionũ (sñiarũq; naturã obseruanda.

Proprietas in tres partes diuisa est.s.in analogiã syntomiam:& tasim.
Analogia uel proportio est regula sermonis: qua rectæ scripturæ ratio seruat᷑.ut sciamus: scribsi potius per.b.q̃ p.p.scribendũ esse: cũ exordiũ uerbi quod est scribo.b.retineat.
Syntomia uel breuitas est quũ rei magnæ:sensus sufficiunt ad dignitatẽ:q̃uis breui enunciet᷑ sententia: ut Nascet᷑ pulchra troianus origine cæsar.Imperiũ oceano: famã qui terminet astris: Iulius:a magno demissum nomẽ iulo.Hic enĩ troiana dignitas: & cæsaris principatus:& rhomano imperio possessio promittit᷑ orbis.
Tasis seu prosodia ẽ tenor:qui inflexib.uocis seruandus est:nã quædã acuto tenore:pleraq; graui:alia circumflexo denunciantur.

ORNATVS.CAPVT.IX.

Ornatus ẽ s̃nia: artificiose cõposita:ad rhomanæ linguæ illustrationẽ:aurib.dulcit᷑ accomodata.
Ornatus in q̃truor partes diuisus est: in synthesim s.ciryologiam:tropum:& phrasim.
Synthesis est uerbo℞ compositio:quæ nõ dissonantẽ:nec absonam structurã orationis reddit: de qua in quinto libro plenius differet᷑.

Cyriologia ē culta: & sana orō: sine lenocinio structurā exornans: ut Rhomāos: rerꝝ dn̄os gentēq; togatā. Hic enī ipsa ueritas sentētiā exornauit.

Tropus est sermo: a principali & naturali significatione: translatus ad aliquā similitudinē: exornandæ orationis gratia.

Tropi species sunt tredeci: ut infra patebit.

METAPHORA.

Metaphora est rerū uerborūq; translatio: a ꝓpria significatōe ad nō propriā: p similitudinē: decoris: aut necessitatis: aut emphaseos gratia.

Hæc autem fit modis sex.

Primo ab animali ad animale: ut Tiphyn aurigā celeres fecere carinæ: ab agitatore enī ad gubernatorem transtulit.

Secundo ab inanimali ad inanimale: ut pelagus tenuere rates: pro nauib. nunc rates dixit.

Tertio ab animali ad inanimale: ut At procul excelso miratus uertice montis: ꝓ cacumine: nūc uertice dixit: qui est animalium tantum.

Quarto ab īanimali ad animale: ut si tm̄ pectore robur cōcipis. A ligno enī ad hominē trāstulit.

Quinto ab eo quod præcedit: id quod sequit̄: ut Spem uultu simulat: ꝓ læticiā: q̄ ꝓuenit ex spe

Sexto ab eo quod ſequitur: id quod præcedit: ut meritæq; expectent premia palmæ: pro uirtutis: ex qua palma procedit.

Duplex eſt metaphora. ſ. reciproca & unius partis.

Reciproca metaphora eſt: quæ facile conuerti poteſt: ut altum mare cælumq; profundũ: poſſumus enĩ cõuertere. altũ cælum: mareq; ꝓfundũ

Vnius partis metaphora: eſt quæ conuerti nõ poteſt: ut germinare uites: fluctuare ſegetes: uolitare nubes: In his enĩ rebus germina: fluctus: & alas non inuenimus.

¶ CATACHRESIS.

Catachreſis eſt dictio proprietate deficiens: alterius ſibi nomen: quaſi proprium uſurpans: ut parricida: qui fratrẽ: aut uxorẽ occidit: cum ille proprie ſit parricida: qui patrem occidit.

¶ METALEPSIS.

Metalepſis eſt dictio gradatĩ pergens ad id quod oſtendit: ut ſpeluncis abdidit atris. Ab atris enĩ nigræ intelligunť: a nigris tenebroſæ: & per hoc in præceps profundæ.

¶ METONYMIA.

Metonymia eſt dictio: ab una propria ſignificatione ad aliam propriam tranſlata.

Hæc autem sex modis fit.
Primo: quum ponit͛ continens pro contento: ut
Nunc pateras libate ioui: pateras: pro uina.
Secundo quũ ponit͛ contentũ pro continente: ut
uina coronant: uina pro pateras.
Tertio: quũ ponit͛ ĩuentor uel dominans: pro in/
uento uel subiecto: ut sine cerere & libero friget
uenus: pro sine pane & uino.
Quarto quũ ponit͛ inuentũ uel subiectũ pro in/
uentore uel dominante: ut uinumq; precemur:
pro bacchum.
Quinto: quũ ponit͛ efficiens pro effecto: ut mœ/
stumq; timorem: qui mœstos faciat.
Sexto: quũ ponit͛ effectũ pro efficiente: ut sic me
lior remis: Infert enĩ uelocitatẽ: quæ p remos fit.

ANTONOMASIA.

Antonomasia est uocabulũ: quod sine nomĩe po
situm: loco eius fungit͛: ut saturnia iuno.
Hæc autem tribus modis fit. (p æneas.
Primo ab animo: ut magnaminusq; anchisiades.
Secundo: a corpore: ut Atq; his aligerũ dictis af/
fatur amorem: pro cupidinem.
Tertio: extrĩsecus: ut Infœlix puer atq; impar cõ
gressus achilli: pro infœlix troylus.

EPITHETON.

Epitheton præposita distinctio proprio nomini: aut ornandi aut destruendi: aut indicādi causa ornandi: ut dia camilla: destruendi: ut scelerū q̧ inuentor ulyxes: Indicandi: ut larissæus achilles

Hæc aūt tribus modis fit. uū mezentius.

Primo ab animo: ut pius æneas. Et cōtemptor di

Secūdo a corpore: ut pulcher iulus & læta uenus.

Tertio: extrinsecus: & hæc in plures species diuisa ē. Aut a loco: ut ithacus ulyxes. Aut ab actu: ut ænea nutrix caieta. Aut ab euentu: ut Insula diues opum tenedos.

SYNECDOCHE.

Synecdoche est dictio: plus minusue pronūcians magis q̄ significans..

Hæc autem fit duobus modis.

Primo a parte totum: ut pupesq̧ tuæ: pubesq̧ tuorum. A pupib. enī naues: & a pube omnes socios significat. (p ingens pars ponti.

Secundo a toto pars: ut Ingens a uertice pontus:

ONOMATOPOEIA.

Onomatopœia est dictio figurata: ad imitandū uocis confusæ significationē: ut tinnitus aeris: clangorq̧ tubarum.

¶ PERIPHRASIS

Periphrasis est numerosior dictionũ in uniuersa rei significatione congregatio: uerborũ ambitu rem describens.

Hæc aũt fit duob. modis:

Primo: ornandæ rei causa quæ pulchra est: ut breuitatem splendide producat: ut Et iam prima nouo spargebat lumine terras: Titoni croceum linquens aurora cubile: Poterat enĩ dicere Iam lucebat uel dies ortus erat.

Secundo uitandæ rei causa: quæ turpis est: ut fœditatẽ circuitu deuitet: ut placidumq; petiuit. Coniugis effusus gremio p membra soporem: His enĩ uerbis concubitum ostendit.

¶ HYBERBATON.

Hyperbaton est uerborũ transgressio quædã: ordinẽ cõturbans.

Huius species sunt quinq;.

Anastrophe est uerborũ tantum ordo præposterus: ut Italiam contra: pro contra italiam.

Diacope uel temesis ẽ cõpositæ dictõis distĩctõ: ĩtposito extrĩsec9 uerbo: ut Septẽ subiecta trioni

Dyalisis uel parenthesis ẽ diuersæ sententiæ oro interposita: ut Aeneas (neq; enĩ patrius consistere mentem. Passus amor) rapidum ad naues præmittit achatem.

Synchesis ē obscurū hyperbaton:& ex omni parte confusum: ut Saxa uocant itali mediis quæ in fluctib. aras.

Hysterologia uel hysteron proteron est sententiæ cum uerbis ordo mutatus:ut moresq; uiris: & mœnia condet: Prius enī mœnia conduntˀ: deinde leges dantur.

HYPERBOLE.

Hyperbole est dictio:sine sententia fidem ueritatis excludens.

Hæc autem fit duobus modis.

Primo augendi gratia:ut niue candidior.

Secundo minuendi gratia:ut testudine tardior.

ALLEGORIA.

Allegoria est oratio:p similitudinē aut contrariū aliud dicens:& aliud significans.

Huius autem species sunt septem.

Ironia est oratio:uerboꝝ sensus in contrariū reddens:pronūciantis grauitate adiuta:ut Egregiā uero laudem:& spolia ampla refertis: Tuq; puerq; tuus: magnū & memorabile numen: Vna dolo diuum si fœmina uicta duoꝝ est.

Antiphrasis est dictio: econtrario significans:ut bellum quia minime bonum.

Aenigma ē dictio: allegoriæ obſcuritate nō intelli gibilis: ut Et quæ me genuit mater: mox gignit̄ ex me. Significat enī: aquā in glaciem conuerti & ex eadem rurſus effluere.

Charientiſmos ē tropus: quo dura dictu gratius proferunt̄. ut quū interrogamus: num q̄s quæſiuerit: & rn̄det̄: bona ſalus: uel fortuna: ut ex hoc intelligat̄ neminem nos quæſiſſe.

Parœmia ē accomodatū rebus temporib. q; prouerbiū: ut lupus eſt in fabula.

Sarcaſmos ē iocus amaritudine plenus: & plena odio hoſtiliſq; deriſio: ut. En agros: & quā bello troiane petiſti. Heſperiā: metire iacens.

Antiſmos uel aſteiſmos ē tropus multiplex: numeroſeq; uirtutis: q̄ ruſtica ſimplicitate caret: & faceta ſatis urbanitate expolitus eſt: ut Qui bauium nō odit: amet tua carmina mœui. Atq; idē iungat uulpes: & mulgeat hyrcos.

¶ HOMOESIS.

Homœſis ē ignotæ rei deſcriptio: p̄ eius q̄ magis nota ē ſimilitudinē

Huius āt ſpēs ſūt tres.

Icon: icaſmos: uel catatypoſis: ē pſonaꝝ: uel eoꝝ quæ perſonis accidunt comparatio: ut Os: humeroſq; deo ſimilis

Paradigma ē causa exempli: rei præteritæ relatio: quæ fit aut hortando: ut Antenor potuit medi is elapsus achiuis Illyricos penetrare sinus: Aut dehortando: ut At nō sic phrygius penetrat lacedæmona pastor.

Parabola est rerū: aut administrationū: genere si miliū comparatio: ut Ac ueluti magno ī populo cum sæpe cohorta est Seditio.

Hæc autem fit modis octo.

Primo: per habitus: ut qualis ī: eurothæ ripis: aut per iuga cynthi exercet diana choros.

Secūdo: per magnitudinē: ut Ceu duo nubigenæ cum uertice montis. (uerit ostro; Si qs ebur.

Tertio: p colorē: ut Indū sanguineo ueluti uiola

Quarto: p uocem: ut Qualis mugitus: fugit quū saucius arā. Taurus. (furētib. austris Incidit

Quinto: p energiā: ut In segetē ueluti quū flāma

Sexto: p altitudinē: ut Qualis aeriæ liquentia flu mina circū. Siue padi ripis.

Septimo: p affectū: ut Sic funere primo. Attonitæ patuere domus: quū corpora nōdū Conclamata iacent.

Octauo: p similitudinē & ueritatē: ut Nō sic aggerib. ruptis: quū spumeus amnis. Exit.

PHRASIS: CAPVT. X. ondens.

Phrasis ē sermo eloquēs: totiꝰ sñiæ significationē

Phrasis in. xlii. partes diuisa ē infra patebit.

Chronographia ē tēporis descriptio: ut Tempus erat: quo prima quies mortalib. ægris Incipit.

Aetiologia est causæ redditio: ut Ad cælū tendens ardentia lumina frustra. Lumina: nā teneras ar cebant uincula palmas.

Topographia est loci uera descriptio: ut Est in cō spectu: tenedos notissima fama insula.

Topothesia est loci ficta descriptio: ut Est ī secessu lōgo locus: īsula portū. Efficit obiectu laterꝝ.

Antapadosis est quū media primis & ultimis cōueniūt: ut uestꝝ iā hoc factū reprehendo. P. C non meū: ac pulcherrimū quidē factū: ueꝝ ut dixi non meū: sed uestꝝ.

Characterismos est: quū aliquē p eius accidentia designamus. ut Caluo neroni: p domitiano.

Ecbasis ē longus ī describendo excursus: ut apud georgica uirgilii ī tēpestatis descriptōe apparet.

Antilogia est uerboꝝ cōdictō: seu refragatō: ut Haud unq̄ tibi phystula cæra iuncta fuit.

Antitheton ē: quū contraria contrariis opponūt ut Frigida pugnabāt calidis: humentia siccis.

Exoche est quũ in rerum descriptione: aliquid p excellentiã dicimus: ut Quæ cura boum: quis cultus habendo sit pecori.

Liptote est: quũ minus dicimus: & plus significamus: ut mihi iussa capessere fas est. (micos.

Canchasmos ẽ risus solutus: ut hahahe: apud co

Apophasis uel apologia ẽ obiectoꝝ responsio uel excusatio: ut An mihi cantando uictus: nõ redderet ille. Quẽ mea carminib. meruisset phystula caprum.

Cacethos est alicuins regionis uel personæ mali moris seu consuetudinis descriptio: ut Exul ab octaua marius bibit.

Catacrisis ẽ alicuius facinoris cõdemnatio: uel iudicatio: ut Tũ pendere pœnas. Cecropidæ iussi

Apotheosis est alicuius mortalis in deos relatio: ut. Candidus insuetum miratᵣ limen olympi.

Apostrophe ẽ: quũ ad aliquẽ p secundã personã fit conuersio: ut Nec te tua plurima panthũ labentem pietas: nec apollinis insula texit.

Catalogus est sermo: qui rerũ ordinem: & numerum ostendit: ut Tres sumus imbelles numero sine uiribus: uxor, Laertesq; senex: thelemachusq; puer.

Elogium est alicuius rei testificatio: uel honoris: uel uituperationis gratia: ut Solonis quidẽ sapientis elogium est: quo se negat uelle: suam mortem dolere amicoꝝ: lachrymis uacare.

Energia est rerum gestarũ: aut quasi gestarũ: sub oculis inductio: ut Ac ueluti in somnis: oculos ubi languida pressit. Nocte quies nequicq̃ auidos extendere cursus: Velle uidemur: & in mediis conatib. ægri. Succidimus: nõ lingua ualet nõ corpore notæ. Sufficiunt uires: nec uox: nec uerba sequunt͛.

Genealogia est alicuius generationis descripta series: ut Hunc fauno: & nympha genitũ laurente marita. Accipimus: fauno picus pater: isq; parentem. Te saturne refert.

Genethliacon est natalis descriptio: ut apud uirgilium in pollione.

Monomachia est duorũ singulare certamen: ut de turno & ænea.

Naumachia est belli naualis descriptio: ut apud liuium.

Gigoganthea ẽ gigantũ pugnæ descriptio: ut apud ouidium.

Syllogismus ẽ oro: cõstans ex ꝓpositiõe: assumptione & cõclusione: ut Nanq; haud tibi uul-

tus mortalis: nec uox hõiẽ sonat. O dea certe:

Enthymema ẽ argumentũ: ex uno assũpto cõclu dens: ut homo est aĩal: ergo petrus est animal.

Oeconomia ẽ rei gubernãdæ dispensatio: ut Tu regere imperio populos romane memento: Hæ tibi erunt artes: pacisq; imponere morem. Par cere subiectis: & debellare superbos.

Palillogia est dictorũ ornata replicatio: ut Arma uiri ferte arma.

Stratagema ẽ exemplũ militare sũmo studio imi tandum. ut apud liuium de hanibale.

Paradiastole ẽ: quũ rem nr̃a dilatamus interpræ tatione: ut quũ astutũ sapientẽ uocamus: pro digum liberalem: temerariũ fortem.

Epanodos ẽ sermonis ornata regressio: ut. Princi patus bonus est: nõ aũt bonus: qui in tyranni dem commutat᷑.

Orthœpeia ẽ emendata: cũ suauitate uocũ expla natio: ut mecũq; fouebit. Romanos: rerum do minos: gentemq; togatam.

Paradoxa ẽ electa sententia: ut Quicquid erit: su peranda omnis fortuna ferendo est.

Epauxesis est sententiaꝝ incrementũ ab imo ad superior consurgens ut Pompeiũ & hortari: &

orare: & iã liberius accusare: & monere: ut magnam infamiã fugiat: nõ desistimus.

Phisiologia ẽ alicuius rei seu loci naturalis descriptio: ut Albus ut obscuro deterget nubila cælo Sæpe nothus: nec iã parturit imbres perpetuos

Epiodium ẽ carmẽ: cadaueri nõ sepulto cantatũ ut Extinctum nymphæ crudeli funere daphnĩ flebant: & ea quæ secunt.

Epitaphiũ est carmen cadaneri sepulto cantatũ: ut Daphnis ego ĩ siluis: hinc usq; ad sydera notus. Formosi pecoris custos: formosior ipse.

Problema ẽ propositio: interrogationẽ detinens annexam: ut apud plutarchum.

Epithalamiũ est hymnus in sponsaliciis decantatus: ut apud catullum.

Epiphonenia est rei narratæ summa acclamatio: ut Tantæ molis erat rhomanã condere gentem

Epicherema ẽ argumentũ rationatiuũ: ut apud quintilianum.

EXPLICITVS EST LIBER TETTIVS DE uitiis & uirtutib. seu logi schematis. Incipit liBER q̃rtus: de grãmatiCIS cõstructionIBVS.

METHODICA GRAMMATICA.

CAPVT .PRIMVM.

Methodica grãmatica eſt:quæ loquendi rationē: ſeu conſtructionem oſtendit.

Conſtructio ē debita diſpoſitio partiũ orationis in oratione.

Conſtructio in duas partes diuiſa eſt.ſ.ĩ concordantiam:& regimen.

Concordantia eſt debita partiũ orationis inter ſe conuenientia.

Concordantia eſt triplex.ſ.fixi & mobilis: relatiui & antecedentis:& nominatiui & uerbi.

Fixi & mobilis cõcordantia in tribus accidentib. attendit᷑.ſ.in numero: caſu:& genere: ut cæſar bonus.

Relatiui & antecedentis concordantia in tribus ſimiliter accidentib.attendit᷑.ſ.in numero:genere:& perſona:ut hector qui pugnat.

Nominatiui & uerbi concordantia in duob. tantum accidentib.attendit᷑.ſ.in numero:& perſona:ut pompeius fugit.

Regimen eſt debita cuiuſcunq; regentis caſuum exigentia.

Regimen in quinq; partes diuiſum eſt:in regimē

ſ.prepſitionis: uerbi:aduerbii:Participii:& no minis.

¶PRAEPOſitionis.regimen.CAPVT.II.

Regimẽ præpoſitionis ẽ triplex:nam præpoſitionum aliæ:accuſatiuæ:aliæ ablatiuæ:& aliæ ambiguæ.

Accuſatiuæ præpoſitiones ſunt.xxxii.ſ.ad.apud ante.aduerſũ.aduerſus.cis.citra.circũ.circa.cõtra.erga.extra.inter.ĩtra.infra.iuxta.ob.pone per.prope.propter.ſecundũ.poſt.trans.ultra. ſupra.preter.circiter.uſq;.ſecus.penes.& pridie

Ablatiuæ præpoſitiones ſũt.xv.ſ.a.ab.abs.cũ.coram.clã.de.e.ex.præ.palã.ſine.abſq;.& tenus

Ambiguæ præpoſitiones ſũt quattuor.ſ.in. ſub ſuper.& ſubter.

¶VERBI.regimen.CAPVT.III

Regimen uerbi ẽ duplex:nam uerborũ aliud perſonale:aliud imperſonale.

Perſonale uerbũ ẽ illud:quod habet numeros & perſonas diſtinctas: ut amo.amas.amat.amamus.amatis.amant.

Verbũ perſonale ẽ quincuplex.ſ.actiuũ:paſſiuũ mediũ:commune:& deponens.

¶ACTIVVM.

Actiuū uerbū ē illud: quod desinit ī.o.& per ad/ ditionē.r. passiuū format in.or.ut amo: amor Et quū dicit᷑: potest trāsire in quē fit actus: un de possit fieri cōuersa locutio in prima uel in se cunda persona.

Actiuorꝝ ordines sūt septē.s.simplex: possessiuus acquisit uus: trāsitiuus: effectiuus: sepatiuus: & ambiguus.

SIMPLEX: ORDO.I.

Actiuū simplex requirit nm̄ pro re agēte: & accu satiuū pro re patiēte: ut ego amo hieronymum Hic qnq; notāda sūt. Primo quod cōsulo huius ordinis significat consilium petere: ut consulo doctos. Septimi ordinis significat cōsiliū dare. ut cōsulo tibi. Mediū: uero secūdi ordinis: signi ficat iuuare: & presidiū ferre: ut cōsule saluti tuæ Secundo: Occido penultima lōga: huius ordinis significat interficere: ut occido taurū: Medium uero absolutū penultima bræui: significat mo/ ri: & cadere: ut occidit serpens.

Tertio: Timeo & metuo hꝫ ordīs significāt formi dare: ut timeo magistrū. Septimi āt ordīs: signi ficāt uereri: ne qd mali accidat: ut timeo tibi.

Quarto: Suparo huius ordīs significat uīcere: ut

ſupaui pompeiũ: Mediũ uero ſecundi ordinis ſignificat ſupereſſe: ut ſuperant mihi diuitiæ: & ſuperat creuſa.

Quinto: Cõmendo hui⁊ ordĩs ſignificat laudare ut cõmendaui te in ſenatu: Tertii aũt ordinis ſignificat fidei tradere: ut cõmendo me tibi.

¶POSSESSIVVM. ORDO. II.

Actiuũ poſſeſſiuũ reqrit ntm̃ ꝓ re agẽte: & actm̃ pro re patiẽte: & gtm̃: uel ſeptimũ caſũ ꝓ re ul trapatiente: ut conſulo te remedii: & impleo domum tritico.

Hic notãdũ ẽ: quod ĩ uerbis præciũ ſignificãtib. ſi ꝓ ſe ſolũ ẽ: preciũ ĩ gtõ ponit̃: ut q̃nti emiſti? Si cũ alio: in ſeptimo caſu ut uno talento emi. Preter tantidem quod ſeptimo caret.

¶ACQVISITIVVM. ORDO. III.

Actiuũ acqſitiuũ reqrit ntm̃ ꝓ re agente: & actm̃ pro re patiente: & dtm̃ pro re ultrapatiente: ut commendo me tibi.

Hic qnq; notãda ſt: Primo. Dare lr̃as dicimus ad eũ ad quẽ ſcribimus: & ei: cui pferendas damus ut do tibi lr̃as ad cæſarẽ: hoc ẽ: q̃s pferas ad cæ.

Secũdo: Do huius ordinis: poſt actm̃ duos dtõs habere poteſt ut do tibi librum dono.

Quarto: Reddo huius ordinis significat restituere & consignare: ut reddo tibi pecunias uel litteras. Quarti ordinis significat facere: ut reddam te doctum.

Quinto: Dono: impertio: augeo: conduplico: accumulo: & similia huius ordinis: in quintũ etiã ordinẽ transire possunt: dicimus enĩ dono tibi librũ: & dono te libro.

Sexto: Rescribo: & mitto: tam datiuo: q̃ actõ cũ ad iungunt̃: ut rescribo tibi: & ad te.

TRANSITIVVM. ORDO. IIII.

Actiuũ transitm̃: reqrit ntm̃ ꝑ re agente: & actm̃ ꝑ re patiente aĩata: uel in quã transit actus: & iteꝝ actm̃ ꝑ re ultrapatiente: ut doceo te uirtutẽ

Hic tria notanda sunt. Primo: Celo tribus modis construit̃: dicimus enĩ celo tibi hanc rem: celo te hac re: & celo te de hac re.

Secundo: Cingo: calceo: exuo: uestio: & induo huius ordinis: in quintũ etiã transire possũt: dicimus enĩ induo te uestem: & ueste.

Tertio: Peto & postulo huius ordinis: ĩ sextũ etiã tñsire possunt dicimus enĩ peto te: & peto a te.

EFFECTIVVM. ORDO. V

Actiuũ effctiuũ reqrit ntm̃ ꝑ re agente: & actm̃

pro re paciēte aīata: uel ī quā trāsit act⁹: & septimū casū pro re ultrapatiēte: ut spolio te uestib.

Hic quattuor notāda sūt. Primo. Pasco septē modis cōstrui pōt: dicimus enī: boues pascūt herbam: herba pascit boues: boues pascūtur herba: ego pasco boues: ego pasco herbam: boues pascuntur: & boues pascunt.

Secūdo: Impartio mōis q̄ttuor cōstrui potest: dicimus enī: Imptio tibi bona mea: Imptio te bonis meis: imptior te bonis meis: & tu impartiris a me bonis meis:

Tertio: Onero: exonero: spargo: fundo: figo: sterno: & leuo huius ordinis: ī tertiū etiā trāsire possūt: dicim⁹ enī figo trā hasta: & figo hastā trae.

Quarto: Huic ordini alio℞ ordinum uerba addi possūt: si ablatiuo iungātur: ut tango te digito uideo te oculis.

¶ SEPAratm̄. orDO. VI.

Actiuū separatm̄ reqrit ntm̄ pro re agēte: & actm̄ pro re patiente: & ablatm̄ a uel ab mediāte pro re ultrapatiente: ut audiui lectionē a petro.

Hic qnq3 noñda sūt. Primo. Audio: & ausculto: huius ordīs significāt aures praebere: ut audio hoc abs te. Septimi uero ordinis significāt obedire ut audio tibi.

Secundo. Recipio huius ordĩs & primi significat accipe: ut recepi lr̃as abs te. Septimi aũt ordĩs significat promittere: ut recepisti mihi.
Tertio Amoueo sine. d. huius ordĩs significat remouere: ut amoueas te a malis. Cũ. d. tertii ordinis ẽ: & significat adiungere uel appropinq̃re ut admoueo manum igni.
Quarto: Eripio duob. modis construit᷑: dicimus enĩ eripio te a malis: & eripio te malis Est quoque tertii ordinis: ut eripio tibi opes tuas.
Quĩto: Quæro reqro duob. mõis cõstruũt᷑: dicimus enĩ q̃ro hanc rẽ abs te: & quæro te de hac re

AMBIGVVM. ORDO. VII.

Ambiguũ: qd & actiuũ & mediũ esse ꝑ dicentis significatõe potest: reqrit ntm̃ pro re agente: & datiuum pro re patiente: ut inuideo tibi.
Hic nondũ ẽ quod ĩterdico q̃rtuor mõis cõstruit᷑ dicimus enĩ interdico tibi aqua & igni: tu interdictus es aq̃ & igni: aq̃ & ignis ĩterdictus ẽ tibi & tibi interdictum est aqua & igni.

PASSIVVM.

Passiuũ nerbũ ẽ illud: qd desĩt ĩ. or. & remota. r ĩ actiuũ redit: ut ãor amo. Et quũ dr̃: alio patiẽte ẽ q agat: & patiẽtiã nr̃am alteriꝰ actus significat

Passiuo℞ ordines sũt septẽ sic & actiuo℞: & oĩs reqrũt ablatĩ a uel ab mediãte: p re agẽte & ntĩ p re patiẽte: & ultrapatiẽtis casus ĩ actiua signifi catiõe reqsitos ñ mutãt: ut doceris a me sciẽtiã.

Hic tria notanda sũt: Primo: Sũ & existo: Vocor nomĩor: dicor: nuncupor. appellor. & fio. Et omnia uerba reciproca: dicũt similiũ copulatiua Reqrũt enĩ ntĩ tã añ se q̃ post se: ut sũ bonus: dicor petrus: euado doctus: & incedo superbus.

Secũdo: cõposita a facio: quotiẽs. a: retinẽt ĩ præsenti totiẽs hñt passiuũ ĩ. o. ut calefacio: calefio patefacio: patefio. Si ãt mutãt. a. ĩ. i. faciũt passiuũ in. or. ut cõficio cõficior: efficio efficior:

Tertõ: Verba q̃ ptĩs carẽt: reducũt ad actiuã significatõnẽ: si p eo℞ ptã latinandũ fuerit: ut deũ timuimus nos. Nõ aũt timeri fuit: nec alia admittere debemus: senũ deliramenta barbaro℞q;.

MEDIVM. CAPVT. IIII.

Medium uerbũ ẽ illud: qd desinit ĩ. o. uel. ĩ. m. & nũq̃. r. lrãm recipiẽs: uĩ patiẽdi ex actiua declĩatõe nõ significat. ut facio. Vel ĩ quo aliquo patiente sub alia spẽ: penes aliũ nõ ẽ admĩstratio ut ardeo. Vel ĩ quo nec agentis significatio plene dignoscit: nec effectus oñdit: ut dormio: uigilo.

Mediorꝝ uerborꝝ ordines sũt nouẽ. s. substantiuũ possessiuũ: acquisitiuũ: transitiuũ: effectiuum passiuũ: trãsgressiuũ: absolutũ: & imperfectũ.

SVBSTANTIVVM. ORDO. I.

Mediũ substãtm̃: hoc ẽ: sũ es est: ĩ quẽ cætera uerba resoluũt: ut amo: id est: amãs sũ reqrit añ se ntm̃ ꝓ re agẽte: & post se iterꝝ ntm̃ ut ego sũ fortis uel dtm̃: ut ẽ mihi pr̃: uel duos dtõs: ut sũ tibi curæ: uel actm̃ cũ præpositõe: ut hoc erit in rem tuã: uel septimũ casũ ut sũ magno aĩo: uel ablatm̃ cũ præpositõe: ut sũ in foro: uel dtm̃ cũ infinito ut nõ ẽ cuipiã fallere: uel infinitũ solũ ut cernere ẽ ꝑ licet: uel actm̃ cũ ad ut ea pars q̃ ẽ ad hispaniã: ꝑ uergit: uel gtm̃ & hoc qnq; moĩs primo qñ significat possessionẽ: ut hic liber est petri: secũdo qñ significat laudẽ uel uitupationẽ: ut hic liber est magnæ utilitatis: uel magni damni: cuius loco aliqñ ponit̃ ablatiuus: ut tu es magna ui corporis & animi: tertio qñ significat ptinentiã: ut discipuli ẽ honotare magistꝝ. q̃rto qñ significat preciũ: ut q̃nti ẽ sumito: qnto qñ mãsionẽ significat: ut sũ domi. Hic nondũ ẽ ꝙ cõposita a sũ: potius in tertiũ ordinẽ trãseũt ut prosum tibi.

POSsessiuũ. orDO. II.

Medium possessiuum reqrit ntm̄ pro re patiente & septimū casū pro re agente: ut abundo libris

Hic q̄ttuor nonda sūt: Primo. Egeo: īdigeo: & satago: tā gtō q̄ septīo iūgūt: ut hic satagit rerum suarum.

Secundo: Memini huius ordinis: tam gtō q̄ actō iūctū: significat recordari: ut memini hāc rem: uel huius rei. Ablatiuo uero cū de præpositōe: uel gtō etiā iunctū: significat mentionē facere ut priscianus n̄ meminit de hac re uel huius rei

Tertio Abūdo & affluo duob: mōis cōstruut̄ dicimus enī. ego abūdo oīb. reb: & res oēs abūdāt m̄

Quarto: Deficio huius ordinis & tertii significat carere: dicimus enī deficio pecunia: & pecunia deficit mihi. Actiuū aūt primi ordinis significat deserere: ut inopem deficiūt omnes.

¶ ACQVISITIVVM. ORDO III.

Medium acquisitiuū reqrit ntm̄ pro re agente: & dtm̄ pro re patiente: ut inseruio tibi.

Hic q̄ttuor notāda sūt. Primo. Hæreo huius ordīs significat adhærere: ut hærēt parietib scalæ. Octaui uero ordinis significat dubitare: ut hæret chionem deducere sella.

Secūdo: Caueo q̄tiuor mōis cōstrui pōt. dicimus enī caue tibi: caue ab illo caue illu: & caue cadas uel ne cadas.

Tertio: Consulo: debeo: & sapio: etiam actm̄ hr̄e pn̄t cū dtō: ut cōsulo tibi bonū. Sapio antiqtatē tñ figurate dicimus: sic uxor temulēta uomit maritū: ꝓ uomēdo spargit maritū: tu uiuis bacchanalia. sonas asinū: redoles: antiqtatē: expuisti: exsibilasti: uel excreasti me: pro expuendo: exsibilando: uel excreando derisisti me.

Quarto: Vaco si dtō iungit̃ significat attendere: ut uaco lr̄is: Si septī significat cōtrīū: ut uaco curis Si uero absolute ponat̃: significat sup̄fluū esse: ut. x. carmīa uacant: uel comodū ut si uacat audire

¶ TRANSitiuū. ORDO. IIII.

Medium trāsitiuū reqrit ntm̄ ꝓ re agēte & actm̄ ꝓ re patiente: ut tu aras terrā. Et qñq; dtm̄ ꝓ re ultrapatiēte: ut qs cōseuimns agros. Et hēt passiuum in tertiis personis: ut terra arat̃ a me.

Hic q̄ttuor nonñda sūt. Primo: Sero: insero: & cōsero: duob. modis cōstruūt̃: dicimus enī sero triticum in agro: & sero agrum tritico.

Secūdo: Ventilo duob. modis cōstruit̃: dicimus enī: uentilo triticū: & uentilo faciē flabello.

Tertio: Pulso: & sono sex modis cōstruunt̃: dicimus enī campana pulsat̃ & nō pulsat: campanā sono & nō sono: cāpana sonuit tertiā horā: & tertia hora pulsata est: & sono amaryllida.

Quarto: Verba: quorum actus nõ sũt ĩ nr̃a ptãte: in tertiis tm̃ psonis repiunt͛: ut pluit tonat: Hæc quoq; duplicẽ hñt cõstructõnẽ dicim⁊ enĩ pluit

¶ EFFEctm̃ ordO. V. (lapides: & lapidib.

Mediũ effectm̃ reqrit ntm̃ ꝑ re patiẽte: & septĩm uel actm̃ cũ pp uel ob: ut caleo ob ignẽ: uel pp: Hic duo noñda sꝫ. Prĩo Caleo p sĩplex. l. h⁊ ordĩs significat calefacere: ut caleo igni Cũ duplici. ll silr̃ h⁊ ordĩs: significat callũ facere: ut nimio do lore cõcalluit. Quarti uero ordĩs significat astu tũ esse: & optime scire: ut dicẽda silẽdaq; calles. Secũdo: mœreo huius ordinis significat mœstũ esse: Sola domo mœret: Quarti uero ordinis si gnificat meritũ esse: ut merui laudẽ. Octaui ãt ordinis significat sub stipendio militare: ut me rui sub cæsare Mereo præterea & mereor si abla tiuũ habuerĩt cũ de: significãt ttactare: ut bñ (mereor de te

¶ PASsiuũ. ordO. VI.

Mediũ passim̃ reqrit ntm̃ ꝑ re patiẽte & ablatm̃ a uel ab mediãte ꝑ re agẽte: ut uapulo a pceptor̃ Hic tria noñda sꝫ. Primo Exulo duob. mõis cõ striut͛: dicimus enĩ exulo rhoma: inde discedẽs & exulo paduæ: ibi habitans.

Secũdo: Nubo de mulierib. tm̃ dr̃: ubi sponsa in

ntõ ponit: uir ĩ dtõ: nuptias agẽs ĩ ablatio a uel ab mediante: ut a me nubit lucretia colatino.

Tertio: Liceo huius ordinis significat apreciare: ut tu licebis a me paruo precio. Ab hoc ãt liceor & licitor deponẽtia tertii ordĩs fiũt: & significãt ultra preciũ deferre ĩ actõe faciẽda: uñ & polliceor.

¶ TRANSgressiuũ. ordo. VII.

Medium transgressiuũ declinatõis formã seruare nõ potest: nã tẽpore præterito in formã transit (passiuorum.

¶ ABsolutũ. orDO. VIII.

Medium absolutũ: supinũ uel depositiuũ quod nec agentis significationẽ nec effectũ ostendit requirit ntĩ pro re agente post se ãt nullo indiget casu: ut ego uiuo.

Hic noñdũ ẽ q Viuo: obeo: & similia aliqñ similiũ copulatiua sũt: ut uiuo fœlix. Aliqñ actiua primi ordĩs: ut uiuo uitã: euigilo bella: hoc ẽ uigilãdo bella describo

¶ IMpfectũ ordo. IX.

Mediũ impfectũ: reqrit ntĩ p re agẽte: & post se obliquũ cũ præpositõe: uel localia aduerbia: ut sto in urbe: & ruri.

Hic tria noñda sũt. Primo: Eo & uenio trib. moĩs cõstruũtur: dicim eñĩ uenio ad illũ: & ab illo: & hostes ueniunt. Excidio: pro ad excidium.

Secũdo: Incumbo ſi ad animũ referat᷑: duob. mo dis cõſtruit᷑: dicimus enĩ incumbo ĩ ſtudiis uel ad ſtudia: & ĩcumbo ſtudiis: Si uero ad corpus tertii ordinis eſt: ut incumbo remis.

Tertio: Curro in agrũ dicimus: ſi ſum extra agrũ Si ãt ſum in agro: dicimus curro ĩ agro. Et hoc propt᷑ poteſtatẽ præpoſitõis ambiguæ: quæ ſi motum ſignificat: actm̃ reqrit: ſi ſtatũ ablatm̃

COMMVNE. CAPVT. V.

Cõmune uerbũ ẽ illud: quod deſinit ĩ. or. & nunq̃. r. litterã amittens: tam actiuã: q̃ paſſiuã oſtẽdit ſignificationẽ: ut hortor te & hortor a te.

Hoc uerbũ in actiua ſignificatione reqrit ntm̃ p re agente: & actm̃ pro re patiente: In paſſiua uero ntm̃ pro re patiet: ẽ & ablatm̃ a uel ab mediãte pro: re agente.

Hic notãdũ ẽ: quod multa alia apud ueteres etiã reperiunt᷑: ut patior: obliuiſcor: aggredior: & ſtipulor: dicimꝰ enĩ aggredior te & aggredior a te: Stipulor tamẽ tã in actiua q̃ in paſſiua ſignificatione ablatiuo iungit᷑ ut ſtipulor a te: quod ſignificat: interrogo te: & interrogor a te.

DEPONENS. CAPVT. VI.

Deponens uerbũ ẽ illud: quod deſinit in. or. &. r

lr̃a dempta latinũ esse desinit: atq; una signifi-
catione deposita a cõmuni separat̃: ut sequor.
Deponẽtiũ uerboꝝ ordĩes sᷝt septẽ. s. possessiuũ:
acq̃sitm̃: trãsitm̃: effectm̃: passiuũ: absolutũ: &
¶ POSsessiuũ. orDO. I. (imp̃fectũ.
Deponẽs possessim reqrit nt̃m p̃ re agẽte: & gt̃m
uel vii. casu pro re patiẽte: ut dii uescũt̃ ãbrosia
Hic noñdũ ẽ ꝙ potior trib. mõis cõstruit̃: dicim⁊
enĩ potior illius rei: po. illã rem: & potior illa re
¶ ACQVISITIVVM. ORDO. II.
Deponens acq̃sitm̃ reqrit ntm̃ ꝓ re agẽte: & dtm̃
pro re patiente: ut auxilior tibi.
Hic noñdũ ẽ ꝙ medicor: moderor: & mĩor duob.
modis construunt̃: dicimus enĩ medicor tibi &
¶ TRANSitiuũ. orDO III. (medicor te.
Deponẽs trãsitm̃ reqrit ntm̃ ꝓ re agẽte & actm̃ ꝓ re
¶ EFfectiuũ. ordo. IIII. (patiẽte: ut sequor te
Deponẽs effectm̃ reqrit ntm̃ ꝓ re patiẽte & septi-
mũ casũ: uel actm̃ cũ ob uel ꝓpt̃ ꝓ re agẽte: ut
¶ PASsiuũ. OrdO. V lætor fœlicitate.
Deponẽs passim reqrit ntm̃ ꝓ re patiẽte & ablatm̃
a uel ab mediãte: p re agẽte: ut ort⁊ sũ a bono p̃re
Hic notandũ ẽ ꝙ patior & ꝑpetior: duob. modis
cõstruunt̃: dicimus enĩ patior a te iiuriã: & iiu-

ria patit᷑ a me Ideo inter cōia annumerari pñt.

¶ABSOLVTVM. ORDO. VI.

Deponens absolutum reqrit ntm̄ pro re agēte & post se nullo indiget casu: ut ego philosophor.

Hic nondū ē ꝙ aucupor duob. mōis cōstrui pōt s. sine casu: ut aucupor. hoc ē aues capio. Et cū (actō: ut aucu. gloriā

¶IMpfectū ordo. vII:

Deponens impfectū reqrit ntm̄ pro re agente: & post se obliquū cū præpositōe: uel localia aduerbia: ut reuertor domum.

¶IMPERSONALE. CAPVT. VI.

Impersonale uerbū ē illud: qd hēt nūeros & psonas cōfusas: & tā sub actiua specie: q̄ passiua: sine pronōis persona intelligi nō pōt. (uæ

Impsonale uerbū ē duplex. s passiuæ uocis & acti

Impsonale passiuæ uocis ē illud: qd desinit in tur & format᷑ ab oib. uerbis in. o. desinētib. si ntm̄ habuerīt pro re agēte a tertia psona pñtis addita. ur. ut amat᷑ seruit᷑: & reqrit ablatiuū a uel ab mediante pro re agēte: & post se casum sui uerbi pro re patiente: ut a me seruit᷑ deo.

Impsōale actiuæ uocis ē illud: qd desīt ī. t. & eius ordīes sᷓ qnq; s. possessīm: acqsitm̄: tñsitm̄ me diū: & famulare.

¶POSsessīm. OrdO. I.

Impersonale possessiuũ: quũ ptinẽtiã significat requirit nominatiuũ uel infinitũ pro re agente & genitiuũ peo re patiente: ut cæsaris interest dimicare uel bellum.

Hic tria notanda sunt. Primo: Interest si infinito iunctum fuerit impesonale erit: si uero infinitũ nõ habuerit: ad personale transibit ac p distinctos numeros & personas declinabit: ut petri intersunt libri.

Secundo: Verba huius ordinis q̃ttuor modis construunt. Primo quũ ptinentiã significanr: ut diximus. Secũdo: quũ præsentiã notant: & tũc sũt acquisitiua media ut interfui lectionib. Tertio quũ differẽtiã important: & tunc requirũt ntm̃ pro re agente & duos acctõs cum inter præpositione pro re patiente: ut multũ interẽ inter doctos & iguaros. Quarto quũ distantiã signãt & tunc requirunt ntm̃ pro distantia & ablatm̃ cum accusatiuo: ut ab italia ad græciã intersũt centum milia passuum.

Tertio: excipiunt ĩ hoc ordine sex genitiui. s. mei tui: sui: nostri: uestri: & cuius: loco quorũ dicimus mea: tua: sua: nostra uestra: & cuia: ut fixũ in casu cum mobili cõcordet: dicimus enĩ mea

ītereſt: tua refert: pro mea ī re eſt: & tua res fert
Incongrue nāq; diceret̃: mei res ē: & tui res fert

¶ACQVISITIVVM: ORDO. II

Imperſonale acquiſitiuum requirit ntm̃ uel infinitum pro re agente: & dtm̃ pro re patiente: ut mihi placet ſcribere: uel ſcriptura.

Hic duo notāda ſūt: Primo. Hæc uerba ſi īfinito iuncta fuerīt: īpſonalia erūt: ſi uero īfinitū nō habuerīt: ad pſōalia tñſibūt: ac p diſtictos nūeros & pſonas decliabūt̃: ut cæſari placent bella.

Secundo: Hæc uerba: ſi cū īfinito uerbi ſubſtātiui iuncta fuerīt: trib. modis cōſtruent̃: dicimus enī: mihi placet eſſe bonus: mihi placet eſſe bono: & mihi placet eſſe bonum.

¶TRANSITIVVM: ORDO .III.

Imperſonale trāſitm̃ reqrit: ntm̃ uel infinitū p re agēte & actm̃ p re paciēte: ut nos decet ēē doctos

Hic duo notāda ſūt. Primo. Delectat & iuuat ſi infinito iuncta fuerīt: impſonalia erūt: ſi uero infinitū nō habuerīt: ad pſonalia tranſibūt: ac per diſtinctos nnmeros & pſonas declinabunt̃ ut me delectant iuuenes ſtudioſi.

Secundo. Decet duobus modis cōſtruit̃: dicimus enī: nos decet eē bonos: & nobis decet eē bonis.

¶MEDIVM:ORDO.IIII.

Imperſõale mediũ requirit gtm̃ uel infinitũ pro re agente:& actm̃ ꝑ re patiẽte ut me miſeret tui

Hic tria notãda ſũt.Primo:Hæc uerba ſemp ſũt impſonalia:aut iuncta infinitis:aut nõ.Pudet tñ & piget aliqñ pſonalia reperiũt:ut q̃d ille fecit:quẽ neq; pudet quicq̃:neq; metuit quenq̃: quod nos poſtea pigeat. (duit

Secũdo: Tedet facit ptm̃ pteſũ fuit ſic & miſeret miſertũ fuit.Repit tñ teduit:pteduit: & diſte/

Tertio: Pudet duob.modis cõſtruit:dicimus enĩ me pudet certare:& pudet mihi certare.

¶FAMVLARE.ORDO:V.

Imperſonale famulare ſi infinitis pſonaliũ iun/ gunt: pſonalia ſũt: ut ego incipio ſtudere lr̃is: Si uero infinitis ſolis abſolute: uel ĩfinitis imp ſonaliũ:adiungunt imperſonalia.Et eos caſus requirunt:quos ſua infinita: ut incipit amari: uel me incipit tedere uiæ.

¶INFINITVM.CAPVT.VII.

Poſt imperſonalia uerba:merito ĩfinita gerundi/ ua:& ſupina adiicienda putaui: tanq̃ illoꝝ na/ turæ proxima.

Infinitũ ergo uerbũ eſt quod parũ diffinitas per/

sonas ac numeros habet: & quũ uerbo adiicit: in uim nomĩs transit: & adiectiuo iungi potest ut apud persiũ. Scire tuum nihil est.

Infinitũ requirit accusatiuũ pro re agente si casũ ante se habuerit: & casum sui uerbi pro re patiente: ut me studere grãmaticæ: placet tibi.

Hic quinq3 notanda sũt. Primo: Infinita impersonaliũ ante se & post se casus suorum uerborum exigunt. ut doleo te nõ pœnitere uitiorum.

Secundo: Infinita similiũ copulatiuorum tã añ se q̃ p9 se requirũt actm̃: ut doleo te incedere supbũ

Tertio: Infinita mediorum: & deponẽtiũ effectiuorum si uulgare actiuũ habuerit: resoluunt ad subiũctiuũ modũ: cũ q coiunctione: ut Io desidero alegrarte: desidero q gaudeas me: Vel melius: desidero te gaudere me;

Quarto: Infinita mediorum: a quib. passiuæ uocis impersonalia formant: si uulgare passiuũ habuerint: ad impersonalia reducunt: ut desidero esser seruito dati: desidero seruiri a te.

Quinto: Infinita mediorum & deponentiũ: a quib. passiuæ uocis impersonalia formari nequeunt si uulgare passiuum habuerint: resoluuntur. ad subiunctiuũ modum cum q coniunctione

ut Io desidero ẽe alturiato dati: desidero quod mihi auxilieris: uel melius: desidero. te mihi auxiliari.

GERVNDIVVM:

Gerundiuũ uerbũ ẽ. quod per omnia participiis simile: tã agentis: q̃ patiẽtis habet significatũ.

Gerundiuũ reqrit post se casũ sui uerbi: ut amãdo deũ: seruiendo deo: cã colendi agrum.

Hic tria notãda sũt: Primo: Gerũdiua qñq; simile sibi casũ admittũt: cũ quo ĩ genere & nũero cõcordãt: ut causa legẽdæ lectionis: & in legẽda lectione: Primũ tñ gerũdiuũ etiã plurali adiungitur numero: ut apud plautũ: Nominãdi tibi istorũ magis: q̃ edundi copia: Hic ẽ: quod qdã gerundiua nomina putauere.

Secũdo: Gerũdiua actiua media preter absoluta & coĩa: tã actiuã q̃ passiuã hñt significationẽ ꝗ si substantiuis sociata fuerĩt: tm̃ passiuã habebunt significationẽ: ut mulier urit uidendo: hoc est dũ uidet̃. Si uero dictincta fuerĩt: aliqñ actiuã: aliqñ passiuã hẽbunt: ut uidendo credo hoc est dũ uideo. Reliq̃ aũt tantũ actiuã significationẽ habent: ut dormiendo: pro dum dormit.

Tertio: Inter participiũ & gerundiuũ hoc interest

quod participiũ significat tempus sine rei ad
ministratione: ut in legendis libris deerit tẽpus
Gerundiuũ uero significat rei administratõnẽ si-
ne: tempore: ut in legendis libris tempus consu
(mo.

¶SVPINVM.

Supinũ est uerbũ participiale: sine alicuius casus admissione.

Supinũ primũ nunq̃ fere est sine uerbo motum significante ad locũ: ut uado uenatum.

Supinũ secũdũ a nomine adiectiuo regit̃: nunq̃ interueniente præpositione ut miserabile uisu: pro quũ uidet̃: uel ad uidendum.

¶INCHOATIVVM. CAPVT. VIII.

In huius fine regiminis qnq͙ imꝑfectoꝝ species uerborũ adiiciam s. inchoatiuã: desideratiuam iteratiuam: motiuam: & diminutiuam.

Inchoatiuũ uerbũ seu effectiuũ est illud: quod rẽ inchoatã: futurã tñ significat: & uĩ ĩcipiendi in effectu habet: uel effectũ passionis ostendit: ut calesco: calere incipio: uel calefio.

Hæc regula duas partes habet. s. terminationem & formam.

¶Terminatio.

Omnia inchoatiua in. co. desinunt: & media sũt

tertiæ cõiugationis correptæ: Et preteritis carẽt atq; supinis Loco aũt preteritorũ: quidã partici pio preterito: quidã primitiuo utũt: ut calesco calefactus sum: uel calui.

FORMA.

Omnia Inchoatiua: a uerbis tam in.o. quã in.or desinentib. formantur: a secunda p̄ntis p̄sona uocis actiue: addita.co. ut caleo cales calesco: misereor misereris miseresco: In uerbis enĩ: in or. desinentib: actiuã fingimus declinationem

DESIDEratiuũ. CAPVT. IX.

Desideratiuũ seu meditatiuũ uerbũ est illud: qd nõ actũ: sed apparatũ cũ desiderio ostendit: ut parturio: parere desidero: & esurio: edere cupio

Hæc regula duas partes habet. s. terminationem: & formam.

TERMINATIO.

Omnia desideratiua in. rio. desinũt: & media sũt tertiæ cõiugationis p̄ductæ: Et preteritis carent atq; supinis: preter esurio: quod esuriui: & esu-riturus facit.

FORMA

Omnia desideratiua ab ultimis uerborũ supinis formant̃: addita. rio. lectum lectu: lecturio:

ITERATIVVM. CAPVT. X.

Iteratiuũ seu frequẽtatiuũ uerbũ est illud: quod assiduam in agendo uim habet: unde & appellationẽ sumit: quoniã frequenter agendi iterat affectum.

Hæc regula tres partes habet. s. speciem terminationem: & formam.

SPECIES.

Species iteratiuorum est triplex: nam. Alia sunt usq; ad secundũ tantum ordinem transeuntia ut impero: imperito. Alia usq; ad tertiũ: ut curro: curso: cursito. Alia a nomine uenientia: ut a patre patrisso uel patrizo.

TERMINATIO.

Omnia iteratiua aut in. to. desinunt: ut cursito: aut in. so. ut uerso: aut i. xo. ut fluxo. Et primæ coniugationis sunt: ac suorum primitiuorum genus seruant: preter scitor & sciscitor: quæ sũt deponentia: quamuis scio actiuum sit.

FORMA.

Forma iteratiuorum est triplex.

Prima: Verba primæ coniugationis ab ultimo supino. a. in. i. &. u. in. o. uersa formant iteratiua: ut impero: imperas: imperatu: imperito.

Secunda: Verba præteritũ in.gi.terminantia: a secunda persona præsentis: remota.s.& addita to.formant iteratiua, ut ago agis egi: agito.

Tertia: Cætera uerba ab ultimo supino.u.in.o. uersa: formant iteratiua: ut cursu curso.

Motiuum. Caput.xi.

Motiuum uerbum est illud: quod primitiui motum ostendit: ut facesso: uado ad faciendum.

Omnia motiua in.so.desinunt: & media: sũt cõiugationis tertiæ correptæ: & præteritis carent pinis. Hæc quoq; certam formã nõ habent: nec atq; suab om̃ib.uerbis in usu sunt.

Diminutiuũ. Caput.xii.

Diminutiuũ uerbum est illud quod primitiui diminutioné ostendit: ut sorbillo: parum sorbeo

Omnia diminutiua: aut in.so. desinunt: ut pitisso: aut in.lo.ut scribillo. Hæc quoq; primæ cõiugationis sunt: & genus seruant primitiuorũ: sed certam formam nõ habent: nec ab omnib. uerbis in usu sunt.

REGIMEN aduerbii. CAPVT.I.

Aduerbiũ locale est illud quod uerbum specificat significatione locali.

Interrogatiua aduerbia localia sũt sex.s.ubi: quo

unde:qua:quorſum:& quouſq;.
Vbi:ſignificat in loco.
Quo:ad locum.
Vnde:de loco.
Qua:per locum.
Quorſum:uerſus locum.
Quouſq;:uſq; ad locum.

IN LOCO.CAPVT.II.

Aduerbia ſignificantia in loco ſunt iſta.ſ.hic:illic:iſtic:intus:foris:ibi:ubi:uſq̃. nuſq̃: ſuperius inferius: & omnia compoſita ab ubi & ibi ut ſicubi:alibi.

Hæc regula quattuor partes habet.

Prima: Nomĩa ꝓpria locoꝝ ſignificantia ĩ loco ſi primæ aut ſecundæ declinationis fuerint tantũ ſingulariter declinata pro aduerbiis in genitiuo caſu ponunt̃:ut fui paduæ:& mediolani.

Secunda: Nomina propria locorũ:ſi tertiæ declinationis fuerint:aut tantũ pluraliter declinata pro aduerbiis in datiuo ponunt̃:ut fui carthagini:& uenetiis. Metri tamen neceſſitate quandoq; ablatiuũ ꝑ datiuo uſurpant poetæ.

Tertia: Nomĩa appellatiua:& propria uirorum: prouĩciarũ:regionũ:uel inſularũ:ꝑ nominib.

in ablatiuo ponunt̃ cũ in uel cũ: ut fui in italia in platea: cum ſocrate.

Quarta. Domus: humus: rus: & militia nõ tm̃ in hac r̃gula: ue℞ & ĩ ſequẽtib. tãq̃ ꝓpria cõſtruũt̃ Illud tñ ſciendũ ẽ ꝙ domus ſi p ſe ſolũ fuerit: in gtõ pro aduerbio ponet̃: ut domi fui: ſi aliis adiunctũ in ablatiuo pro nomĩe cũ in: ut apud ouidiũ. Suſtinet in uidua triſtia ſigna domo.

❡AD LOCVM. CAPVT. III.

Aduerbia ſignificantia ad locum ſũt iſta. ſ. huc: illuc: iſtuc: intro: foras: eo: quo: illo: uſq̃: nuſq̃: ſupra: ĩfra: utroq; & oĩa cõpoſita ab eo & quo: (ut alio: aliquo.

Hæc regula duas partes habet.

Prima: Nomĩa ꝓpria loco℞ ſignificantia ad locũ: pro aduerbiis ĩ actõ ponunt̃: ut uado patauiũ.

Secũda: Noĩa appellatiua propria uiro℞ ꝓuĩcia℞ regionũ: & inſula℞ pro nomĩb. in actõ ponũt̃ cũ ad uel in: ut uado in fo℞: ad galliã: ad petrũ.

❡DE LOCO. CAPVT. IIII.

Aduerbia ſignificantia de loco ſũt iſta. ſ. hinc: illinc: iſtinc: intus: foris: unde: inde: ſuperne: inferne: cælitus: funditus utrinq;: & omĩa cõpoſita ab unde: & inde: ut ſicunde: exinde.

Hæc regula duas partes habet.

Prima: Nomĩa propria loco℞: ſignificãtia de loco

ꝑ aduerbiis ĩ ablatiuo ponũt᷑:ut uenio rhoma.
Secunda: Nomĩa appellatiua: & propria uirorũ prouinciarũ:regionũ: & insularũ:ꝑ nominib: in ablatiuo ponunt᷑:cum a uel ab:de:e:uel:ex: ut ab urbe uenio:de græcia:& a cæsare.

PER LOCVM.CAPVT.V.

Aduerbia significantia ꝑ locum sunt ista.s.hac: illac: istac:utraq3:ea:q̃:& omia cõposita ab ea
Hæc r̃gula duas partes hét. (& q̃:ut alia:neq̃:siq̃
Prima: Nomĩa ꝓpria locoꝝ:significãtia ꝑ locũ: ꝑ aduerbiis ĩ ablatiuo ponũt᷑ ut trãseo rhoma
Secunda:Nomina appellatiua:& propria uiroꝝ prouinciarũ: regionum:& insularum:pro nominib:in acτõ ponunt᷑ cum per:ut transeo per urbem:ꝑ albionẽ:& per locum ĩ quo est scipio

VERSVS LOCVM.CAPVT.VI.

Aduerbia significantia uersus locum:sunt ista.s horsum: illorsũ:istorsũ:sursũ uel susum uersus:quorsũ dextrorsũ:sinistrorsũ deorsum uersus: utroq3 uersus:quoque uersus:omnia composita a quorsum:ut nequorsum.
Nomĩa tã ꝓpria q̃ appellatiua:significãtia uers⁊ locũ: ꝑ nomĩb.ĩ acτõ ponũt᷑ ꝑ⁊posita uers⁊ ut uado rhomã uers⁊:foꝝ uersus:& marcũ uersus

¶VSQVE AD LOCVM. CAPVT. VII.

Aduerbia significantia usq; ad locum sũt ista. s. hucusq;: istucusq;: illucusq; quousq;: & oĩa ab eis composita: ut alicusq;.

Hæc regula duas partes habet.

Prima: Nomina propria locorum: significantia usq; ad locũ: pro nominib. in acc͠o ponunt̃: cũ usq;: ut uado usq; rhomam.

Secunda. Nomina appellatiua: & propria uiroꝝ prouinciarũ: regionũ: & insularũ. ꝑ nomĩb. in acc͠o ponũt̃ cũ usq; ad: uel usq; ĩ: ut uado usq; ĩ urbẽ & usq; ad flaminiã: & usq; ad pompeiũ.

¶REGIMEN. participii. CAPVT. I.

Participiũ est pars orationis quæ duarũ partium quæ sũt eximiæ: in toto sermone: uerbi. s. & nominis uim participat.

Hæc regula octo partes habet. s. terminationem formam: significationem: uulgare: resolutionẽ regimen: transmutationem: & cõsequentiam.

¶Terminatio. Caput. ii.

Terminatio participii est octuplex: nam participiorum alia in. ans. desinunt: ut amans. Alia in. ens. ut legens. Alia in. rus: ut lecturus. Alia in. tus. ut amatus. Alia in. sus. ut lesus.

Alia in.xus. ut pexus. Alia in.uus: ut mortuus
Alia in.dus.ut amandus. In.ans.uel in.ens.de
ſinētia participia præſentis & præteriti imperfecti
temporis ſunt: ut amans: & legens.

In.tus.in.ſus.in.xus.uel.in.uus.deſinentia participia: præteriti primi & ſecūdi tēporis ſūt: ut amatus: leſus: pexus & mortuus.

In.rus. uel.in.dus.deſinētia participia futuri tēporis ſunt: ut amaturus: & amandus.

¶Forma.caput.iii.

Forma participiorum eſt quadruplex.

Prima: Participia in.ans.uel in.ens. deſinentia: formant̃ a prima pſona inchoatiuæ ſpeciei.bā in.ns.uerſa: ut amabā amans: legebam legens:

Secunda: participia ī.rus.deſinētia ab ultimo ſupino formant̃ addita.rus.ut amatu amaturus

Tertia: Participia ī.tus.uel in.ſus.uel in.xus.deſinentia: ab ultimo ſupino formant̃: addita.s ut āatu amatus: leſu leſus: pexu pexus: In.uus autē unum inuenit̃.ſ.mortuus: quod irregulariter formatur a ſupino.moritu.

Quarta: Participia in.dus. deſinentia a genitiuo præſentis participii formant̃.tis.in.dus.uerſa: ut amans.tis.amandus.

¶SIGNIFICATIO.CAPVT.IIII.

Significatio participioꝝ eſt ſexcuplex.ſ.actiua: paſſiua:media:cōis:deponens:& imperſonalis

Actiuæ ſignificationis participia ſunt duo.ſ.pn̄s ut amans:& futurū: ut amaturus.Preť eā quæ carēt ſupīs q̄ pn̄s tm̄ participiū hn̄t:ut diſcens.

Paſſiuæ ſignificatōis participia ſť duo.ſ.præteritum:ut amatus:& futuꝝ:ut amandus.Preť ea quæ carent ſupinis:quæ futurū tantū participium habent:ut diſcendus.

Mediæ ſignificatōis participia ſūt duo.ſ.pn̄s ut nocens:& futurū ut nociturus.Preter tranſitiua quæ q̄ttuor habent participia:duo.ſ.actiua ut arans & araturus:& duo paſſiua: ut aratus & arandus.Et preter uerba ſecundæ coniugationis præteritum ī.ui.facientia:quæ præſens tantum participium habent:cum careant ſupinis ut caleo calui calens:exceptis aliquib. ut placeo placiturus.Et preter quædā media:quæ tria habent participia:ut fio fiens factus & futurus de quib.ſuperius dictum eſt.

Cōmunis ſignificationis participia ſūt quattuor duo.ſ.actiua: ut largiens & largiturus & duo paſſiua:ut largitus & largiendus.Præteritū tn̄ participiū duplicem habebit conſtructionem.ſ

actiuã & passiuã: ut hortat⁊ te: & hortatus a te.

Deponentis significationis participia sunt tria. s. præsens ut sequens: futuꝝ ut secuturus: & præteritũ: ut secutus: quod in uoce passiua significationẽ tantũ actiuam admittit. Preter ea quæ carent supinis quæ præsens tm̃ participiũ habebunt: ut medens. Et preter ea: quæ tanq̃ actiua construunť quæ & in. dus. participiũ habebũt ut sequendus.

Impersonalis significationis participia ĩ usu nõ st: tñ apud auctores sæpissime repiũť ut ptesus

VVLGARE. CAPVT. V.

Vulgare participiorũ ẽ quadruplex. s. præsentis: præteriti: futuri actiui: & futuri passiui.

PRAESENTIS.

Presentis participii uulgare est quĩcuplex. s. lezendo lezente: lezendose: quando lezo: & che lezo: de quib. exempla traduntť in hũc modũ.

Lezendo piero: io imparo. Exempla.
legente petro: adisco.

Piero lezente: me piace.
petrus legens mihi placet:

Lezendose uirgilio da piero: io imparo bene:
legente petro uirgilium: optime disco.

Quando:leze piero:io imparo.
petro legente:adiſco.
Piero:che leze:e docto.
petrus legens doctus eſt.

¶PRAETERITI.

Præteriti participii eſt uulgare q̃druplex.ſ.lecto che eſta lecto.quando eſta lecto:& hauendo lecto. ¶Exempla.

Lecto uirgilio:io imparo.
lecto uirgilio:adiſco.
Virgilio:che eſta lecto:e utele.
uirgilius lectus:utilis eſt.
Quando eſta lecto uirgilio:io ho imparato.
lecto uirgilio:didici.
Hauendo lecto uirgilio:tu ſei uenuto.
lecto uirgilio ueniſti.

¶FVTVRI ACTIVI.

Futuri actiui uulgare eſt quincuplex.ſ.pdouer lezer: plezer:che lezero: ho a lezer: & hauendo a lezer. ¶Exempla.

Piero:per douer lezer uirgilio:e docto.
petrus:lecturus uirgilium:doctus eſt.
Eſſendo piero plezer uirgilio:io me aliegro.
cum petrus ſit lecturus uirgiliũ:ego gaudeo.

Piero che lezera uirgilio: e docto.
Petrus lecturus uirgilium: doctus est.
Io ho a lezer uirgilio.
Ego lecturus sum uirgilium.
Hauendo io a lezer uirgilio: me aliegro.
Cum lecturus sum uirgilium: gaudeo.

¶ FVTVRI PASSIVI.

Futuri passiui uulgare est nonuplex. s. per douer essere lecto: p essere lecto: che sera lecto: hauendose a lezer: hauendo ad esser lecto: sedie lezer: die esser lecto: ho ad essere lecto: & in lezer.

¶ Exempla.

Virgilio per douer esser lecto da piero: e utele.
Virgilius legendus a petro: utilis est.
Essendo p esser lecto dali maistri me aliegro.
Cum legendus sim a doctorib. gaudeo.
Virgilio: che sera lecto dapiero: e utile.
Virgilius legendus a petro utilis. est.
Hauendose a lezer dapiero uirgilio: io imparero.
Cum a petro legendus sit uirgilius: ego discam.
Hauendo io ad esser lecto dati: me aliegro.
Cum a te legendus sim gaudeo.
El se die lezer uirgilio datuti.
Legendus est uirgilius ab omnib.

Virgilio de esser lecto da piero.
Virgilius legendus est a petro.
Io ho ad esser lecto da ti.
legendus sum abs te. (tēpus cōsumo:
In lezer uirgilio io cōsūo tēpo. In legēdo uirgilio

NOTANDVM

In fine huius capituli: tria notanda sunt.

Primo: ꝙ plerunq; accomodatꝰ participiū uerbo cui adiungitꝰ: ut quando io te insegnaua: tu imperaui. Me docente tu discebas. Item: quādo io te īsignero: tu imparerai. Me docente tu disces.

Secūdo: ꝙ si daretꝰ thema ꝑ participiū: quod uulgare suū nō hr̃et: tunc aut ad participiū eiusdē temporis recurratꝰ: aut resoluatꝰ ī uerbū: ut Hauendoti io amato: tu doueresti recordar te. Cū ego te amauerim: aut te amato a me

Tertio si daretꝰ thema ꝑ participiū quod nō repeteriatꝰ: illud tale resoluatꝰ ī uerbū: ut: ut hauendo te io seruito: tu doueresti amarme Quoniā tibi inseruiui: uel cum tibi inseruiuerim.

RESOLVTIO. CAPVT. VI.

Resoluitꝰ aūt oīe participiū in relatiuū & uerbū pretꝰ ea: q̄ ī cōsequentia ponuntꝰ: ut amans ꝑ q amat uel amabat Vñ nōdu ē: ꝙ si tale relatm̄

in ntõ poni debeat: participiũ admitti potest: ut petrus q legit: petrus legens. Si uero in casu obliquo poni debeat: nullatenus participiũ admittit᷑ sed ĩ uerbũ resoluit᷑: ut piero seruito dami: e docto: petrus cui inseruiui doctus est.

¶REGIMEN. CAPVT. VII.

Eosdem casus exigunt post se participia: quos & sua uerba: ut amãs petꝝ: inseruiẽs petro: carens (pecũia

¶TRANSmutatio. Caput. VIII.

Participiũ qnqꝫ mõis ĩ nom̃ trãsmutat᷑. s. cõstructione: cõparatõe: cõpositõe: tẽporis amissione & uulgaris mutatõe

Constructõe: qñ cũ alio casu cõstruit᷑ q̃ eius uerbum reqrat: ut alieni appetens: sui profusus.

Comparatione: qñ ex se cõparatiuũ uel suplatiũ format: ut amantior: amantiss.

Compositione: qñ dictiõi adiũgit᷑: quæ cũ uerbo suo non cõponitur: ut innocens: indoctus.

Tẽporis amissiõe: qñ amissa r̃solutõe nullũ tẽpꝰ significat: ut amãs: nõ q ãat: sed amore captus

Vulgaris mutatione: qñ amisso uulgari aliud significat: ut amãdꝰ: nõ q amabit᷑: sed dignꝰ amari: & pret᷑ missurꝰ: nõ q pret᷑mittit: sed q aptus (ẽ ad pret᷑mittẽdũ

¶CONsequẽtia. Caput. IX.

Si participiũ ĩ cõsequentia fuerit ponat̃ in septi-
mo casu: ut Lezendo piero: io imparo. Legente petro ego disco. Si uero participiũ nõ reperiat̃: resoluat̃ in uerbũ: cum dum: donec: uel postq̃ ut uenuto el caldo io me a fadigo. Postq̃ uenit æstus: ego laboro.

REGIMEN NOMINIS.

Regimen nominis in quinq; partes diuisum est: nam nominũ quæ ad constructionẽ spectant: aliud cõparatiuũ: aliud suplatiuũ: aliud relatiuum: aliud p̃ronymicũ. & aliud anomalũ.

COMPARATIVVM. CAPVT. I.

Comparatiuũ nomen est illud: quod ad unũ uel ad plures: tam sui: q̃ alieni generis comparatũ: cũ intellectu positiui uel cũ aliquo eius participe sẽs?: magis aduerbiũ significat: ut albior magis albus & ulterior magis ultra: q̃ ille q ẽ ultra

Hæc regula quinq; partes habet. s. deriuationẽ: formam: diminutionẽ: regimen: & abusionem

Deriuatio.

Deriuatio comparatiui est quincuplex.

A nominib: ut doctus doctior.

A uerbis: ut detero. is. deterior: hoc ẽ minus bonus: & potior potiris: hic & hæc potior: & hoc

potius; quod etiã a potis accipere possumus.
A participiis; ut amans amantior: quæ qñ com
parant̃ in uim nominis transeunt
A præpositionib. quæ locales appellant̃: ut ex
Ab aduerbiis; ut pridem prior. (tra exterior.

Forma.

Forma comparatiui tres regulas habet.

Prima. Nomĩa adiectiua secũdæ declinatõis: a ge nitiuo addita. or. faciunt cõparatiua: ut doctus doctior. Pret̃ nomĩa: hñtia uocalẽ ante: us. quæ de usu: p magis formant cõparationẽ: ut pius magis pius. Et pret̃ bonus melior: malus peior: magnus maior: paruus minor: multus plus: de xter dexterior: sinister sinisterior: q̃ mũificus mu nificentior: beneficus beneficentior: & similia: quæ secundũ antiquã formã: a nomĩb. in ens desinentib. fiunt.

Secũda. Nomĩa adiectiua tertiæ declinatõis: a da tiuo addita. or. faciũt cõparatiua: ut fortis for tior: preter iuuenis iunior: p sincopẽ. Et pret̃ ha bentia uocalẽ ante. is. quæ de usu: p magis for mant comparationẽ: ut tenuis: magis tenuis.

Tertia: A præpositõib. in. ra. mutata. ra. in. er. & addita. ior. fiunt comparatiua; ut intra interior.

Post similit̃ & ante posterior & anterior faciũt:
Prope tñ propior facit. Cætera aũt comparati/
ua: magis irregulariter formantur.

¶ Diminutio.

A comparatiuis mediis addita. culus. fiunt dimi/
nutiua: ut maius maiusculus: hoc ẽ paulo ma

¶ REGIMEN. (ior:

Comparatm̃ reqrit post se septimũ casũ ex natu
ra cõparatõis: ut cæsar fortior pompeio. Pret̃ q̃
in qnq; casib. Primo: qñ cõparatio ad duos fit:
ubi reqrit gtm̃: ut duoꝝ fratꝝ maior est marius
Secundo: qñ nõ ĩuenit̃ septimus casus: ut dul/
cius ẽ mare ponticũ: q̃ cætera maria. Tertio: qñ
inter ipsa adiectiua fit comparatio: ut ego sum
magis albus q̃ niger: & non nigro. Quarto: qñ
inter ipsa uerba fit comparatio: ut plura audio
q̃ credo. Quinto: qñ dictio: a qua fit exceptio: ẽ
in ntõ: ut diomedes fuit fortior: q̃ troiani oẽs:
preterq̃ hector.

Comparatm̃ etiã reqrit post se ntm̃ cũ q̃ loco se/
ptimi: Pret̃ q̃ ĩ qnq; casib. Primo qñ inter duos
fit cõparatio ut dictũ ẽ. Secũdo: qñ nõ inuenit̃
nomĩatiuus: ut nihil potẽtius ditione tua. Ter
tio: qñ relatiuũ est terminus cõparatõis: ut uir/

tus qua nihil est homini melius. Quarto qñ ponit̃ cũ dictõe negatĩa: ut nullo hoĩe sis tardior. Quĩto: qñ dictio a qua fit exceptio fuerit ĩ ablatiuo: ut diomedes fuit fortior omnib. troianis: preterq̃ hectore.

Cõparatiuũ etiã aliũ septimũ hr̃e põt: ex natura quãtitatis excessus: ut sũ longior te uno digito.

Comparatiuũ quoq; oms̃ casus hr̃e potest quos suũ positiuũ ex natura positiui: ut lectio ẽ utilior tibi omni uoluptate.

¶ Abusio.

Abusio fit in comparatiuis quattuor modis. s. cõstructione: significatõe: cõparatõe: & formatõe

Constructõe: quũ partitiue denunciat̃: & gtõ iungitur: ut sciẽtiarũ nobilior ẽ astronomia. Secũdum græcos autẽ elegantius dicemus: scientiarũ nobiliss. est astronomia. Nam ad duos tm̃ græci comparatm̃ referũt: supl atm̃ uero ad plures.

Significatione tripliciter. Aut quum comparatiuus pro positiuo ponitur: ut senior pro senex.

Aut quũ minus significat positiuo: & nulli cõparat̃: ut tristior pro sub tristis. Aut quũ minus significat positiuo: & ad cõtraria cõparat̃: ut mare ponticũ dulcius q̃ cætera: hoc ẽ minus amarũ:

Cõparatõe triplicitet. Aut quũ ſuplatio cõparatiuus cõpat᷑: ut hectore fortiſſĩo achilles fuit fortior. Aut quũ alio cõparatio cõparat᷑: ut fortior achilles hectore: fortiore patroclo. Aut quũ ad diuerſas qualitates compatat᷑: ut nix albior coruo. Ad bonã enĩ comparationẽ quattuor requirunt᷑ res. ſ. cõparata: res cui comparet᷑: qualitas & quæ qualitas cõmunicet cũ utroq;: ut hector fortior troianis.

Formatione: quũ ſubſtãtiua: uel pronomĩa comparantur: ut neronior: & ipſior.

¶ SVPERLATIVVM. CAPVT. II.

Superlatiuũ nomen eſt illud: quod ad plures tm̃ ſui generis comparatũ: ſupponitur omnib. uel p ſe prolatũ: habet intellectũ poſitiui cum ualde aduerbio: ut achilles fortiſſ. græcoꝝ ſup om̃s græcos fortis: fortiſſ. cæſar. i. ualde fortis.

Hæc regula tres partes habet. ſ. deriuationẽ: formã: & regimẽ.

¶ Deriuatio.

Deriuatio ſuplatiui eſt quincuplex.

A nomib. ut doctus doctiſſ.

A uerbis: ut detero deterrimus: potior potiſſ.

A participiis: ut amans: amantiſſ.

A præpoſitionib. ut extra extremus.

Ab aduerbiis: ut pridem primus.

¶ Forma.

Forma superlatiui quattuor regulas habet.

Prima: Nomĩa adiectĩa ĩ.er.a ntõ addita.rimus faciunt suplatiua: ut niger nigerrimus. Pret̃ dexter dextimus: sinister: sinistimus.

Secũda. Nomĩa in.us. secũdæ declinatõis: a gtõ addita.s.&.simus. faciũt suplatiua: ut doctus doctiss. Pret̃ bonus optimus: malus pessimus: magnus: maximus: paruus minimus: multus plurimus: munificus: munificentiss. beneficus beneficentiss. & similia. Et preter maturrimus quod a matur antiquo nomine deriuari uidet̃.

Tertia: Nomĩa ĩ.is. tertiæ declĩatõis a gtõ addita simus: faciũt suplatiua: ut fortis fortiss. Preter facilis: agilis: gracilis: humilis: similis: & sua cõposita: quæ a ntõ remota.is.& addita limus.faciũt suplatĩa: ut facilis facillimus. Et preter nomĩa ĩ.bris. termĩata q̃ mutata.ris.ĩ.r.addita rimus.faciũt suplatĩa: ut salubris saluberrimus Vetus quoq; ueterrimus suplatiuũ facit tanq̃: a ueter positiuo antiquissimo.

Quarta: A præpositõib.in.ra. mutata.ra.ĩ.imus fiunt suplatiua: ut intra intinus. Preter supra

ſupremus: extra extremus: extimus tñ dicebant antiqui. Poſt ſimilit᷑ poſtremus facit: & prope proximus: quod pro cognato poſitũ comparat᷑ abſq; ſuplatiuo. Cætera aũt ſuplatiua magis irregulariter formantur.

REGIMEN.

Superlatiuũ requirit poſt ſe gtm̃ pluralẽ: uel ſingularẽ nomĩs collectiui: ex natuta ſuperlatõis: ut cæſar fortiſſ. rhomanoꝝ: uel populi rhomani. Q̃m̃s quoq; caſus habere poteſt: quos ſuũ poſitiuum ex natura poſitiui: ut ditiſſimꝫ. agri phœnicum.

NOTANDVM.

In fine huius capituli tria notanda ſunt.

Primo: Elegantius referimus cõparatiuũ ad duos & ſuperlatiuũ ad plures. Dicimus enĩ. Aiacum fortior fuit telamonius: & nõ fortiſſ. Et rhomanoꝝ fortiſſ. cæſar: & non fortior. Illud tamẽ ſciendũ eſt: quod aliqñ etiã comparatiuũ refertur ad plures ſed nõ ad totum genus: nam ſuperlatiuum totum genus reſpicit: ut apud uirgiliũ.
Pigmalion: ſcelere ante alios immanior omnis
Quos intermedius uenit furor.

Secundo: Dubitando uel ĩterrogando: utrũ: com

paratiuo: quod: superlatio iungimus: dicimus enim. Queritur utrum sit melius. Et quid sit optimum:

Tertio: Quisq; superlatiuo: om̄is aūt semper cō paratiuo iungit᷑. Dicimus enī: optimus quisq;: & om̄is melior. Illud tn̄ notandū ē: quod q̃sq; etiā nūeralib. nomīb. adiūgit᷑: & illis positiuis q̄ suplatiua nō formāt: ut decimo quoq; anno & quisq; pius. h; tn̄ ī usu ē suplatm̄ pientiss.

¶ RElatiuum. Caput. III.

Relatiuū nomē est illud: quod rem ante latā itez refert

Relatiuū est duplex. s. substantiæ & accidentis:

Relatiuū substantiæ ē illud quod añcedens substantiuū refert: ut petrus qui.

Sunt aūt relatiua substātiæ undecim. s. quis uel qui: is: suus: ipse: sui: ille: & idem: alius: alter: reliquus: & cætera: cæterum.

Quis & quid nunq̄ ponunt᷑ relatiuæ. Sed semp īterrogatiue: ut quis ēs tu? quid agis?: Vel infinite: ut nescio quis sis: aut quid agas.

Qui: & quæ: ponunt᷑ aut relatiuæ: ut Sum pius æneas: raptos qui ex hoste penates classe ueho mecū. Aut interrogatiue: ut Sed uos: q tandē? Aut infinite: ut nescio quem diligas.

Is & idē ponūť ȓlatīe; ut deus diligit bonos & ego eū colo. Aut redditīe: ut is q deū colit ē bonus.

Suus: & sui semp reciproce ponunť: ut pr̄ amat filios suos.

Ipse poniť aut relatiue ī tertia p̄sona: ut ego deū colo: & ipse benefacit mihi. Aut demr̄atiue: ut ego ipse: tu ipse.

Ille poniť relatiue: ut ego deum colo & illū cupio uidere: Aut redditiue: ut ille qui legit: discit.

Alius ponitur relatiue: ut uideo petrū: & alios homines: aut discretiue: ut ego sum alius a te. Vel diuisiue: ut hominū alii boni: alii mali.

Alter eisdem modis ponitur. Sed differūt: nā alius de plurib. alter uero de duob. diciť: sicut uter de duob. & quis de plurib. interrogatiua sunt.

¶PARTITIVA.

Vn̄ sciendū est q̄ ad uter respōdēdū ē pronomīa de duob. dicta: ut uterq;: alter neuter: & similia Ad quis aūt respondēdū ē pronomīa de plurib. dicta: ut om̄is: nullus: nemo: alius: q̄sq;: & similia.

¶Relatiua accidentis.

Relatiuū accidentis est illud: quod an̄cedens adiectiuū refert: ut qualis ego: uel cluuienus.

Sunt aūt relatiua accidētis decē: ut infra patebit.

Qualis significat qualitatẽ: cui rñdent adiectiua qualitatẽ significantia: ut iustus: qualis cæsar.

Quantus significat quantitatẽ continuam cui respondent adiectiua: eandẽ quãtitatẽ significantia: ut summus quantus iuppiter.

Quot significat quantitatẽ discretã numeralem cui respondent nomĩa numeralia: ut decem uidi: quot cæsar.

Quotus significat quantitatẽ discretã ordinalem cui respõdẽt nomĩa ordinalia: ut primus: quotus pompeius.

Quotenus significat quantitatẽ: in pares numeros diuisiuã: ut imus bini: quoteni uos.

Quotennis significat quantitatẽ discretã annoꝝ cui rñdent nomĩa ab anno composita ut decennis quotennis cato.

Quotuplus signifcat quantitatẽ discretã ponderis uel mensuræ: cui rñdẽt nomĩa põderalia: ut libyci sume duplũ tritici: quotuplũ suburbani

Quotuplex significat diuisionẽ uel multiplicationem formæ: cui rñdent nomĩa multiplicitatẽ significantia: ut duplex læna: quotuplex toga.

Cuius significat possessorẽ. cui rñdẽt nomĩa possessiua: ut troius ensis: cuia est galea.

Cuias significat gentē uel patriā: cui respōdēt nomina gentis uel patrie: ut sarmata cuias tu.

Multa quoq; his adiiciunt relatiua: sed ī usu nō sūt nec omnia: tñ apud auctores reperiuntur.

NOTANDVM.

In fine huius capituli sex notanda sunt.

Primo: Mille secundū geliū singularis ē numeri: & pluralē facit millia. Sed in hoc differūt: quia mille adiectm̄ esse potest substantm̄: dicimus enī mille hoīes: & mille hominū: Millia aūt sē per substātiuū ē: dicimus enī duo millia hominum: nō hoīes: Vnde dicere nō possumus duo mille: sed duo millia.

Secūdo: Relatiua īcipiētia a.c. uel a.q. ponuntur aut relatiue: ut albus: qualis tu: aut īterogatiue ut qualis es tu? Aut īfinite: ut nescio qualis sis.

Tertō: Redditiua īcipiētia a.t. aut: ponūt aut relatiue copula mediāte: ut sū albus: & talis es tu Aut redditiue: ut ego sū talis q̄lis tu es: Aut infinite: quū sequitur cōiunctio: quod uel ut: ut ego sum talis: quod non egeo opera tua.

Quarto: Relatiua geminata: ut quisqs: uel assumētia cūq;: ut qcunq;: aut uim hn̄t relatiui: cū añcedente distributiō: ut qcūq; legit: discit: id ē

omnis q legit: discit: Aut ui tm̄ relatiui hn̄t: ut deus omīa: quæcūq; uoluit fecit: p̄ quæ uoluit Aut uī tm̄ hn̄t distributiui: ut diligo quęcunq; hoīem: hoc ē: omnē hominē: Aut ponū́t īfinite ut Quicquid erit: supāda oīs fortuna ferēdo ē.

Quīto: Hic: is: iste: & ille inter se differūt: nā hic: significat rē p̄ximā loquēti: Is magis remotā Iste rē proximā audiēti: Ille uero remotā ab utroq;.

Sexto: Relatiuū elegātius cū sequēte q̄ cū antecedente substātiuo cōcordat: ut Est locus ī carcere quod tullianū appellat́: Et oēs tenues: atq; humiles: q̄ maxīa multitudo ī populo appellat́:

PATROnymicū. CAPVT. IIII.

Patronymicū nom̄ est illud: quod a propriis tantūmodo deriuat́ patrū uel auo℞ nomīb. secundū formā græcam: & significat cū genitiuo primitiui filios: uel nepotes: ut æacides: filius uel nepos æaci. (mā: & abusionē.

Hæc regula tres partes habet. s. deriuationē: for-

Deriuatio.

Deriuatio patronymici est decuplex.

A patre: ut pelides: pelei filius achilles.

A matre: ut phyllirides: chyron phylliræ filius:

Ab auo: ut æacides: achylles: æaci nepos.

Ab auia: ut ledæa: hermionæ ledæ neptis.
Ab auo materno: ut atlātiades mercurius: atlantis natæ filius.
A fratrib. ut phætontiades: phætontis sorores.
A maiorib. ut belides: palamedes: a beleo.
A filiis: ut meleagris: althea meleagri mater.
A maritis: ut menelais: helena: menelai uxor.
A uictrico: ut amphitrionides.

¶Forma.

Forma p̄ronymicoꝝ in duas partes diuisa ē. s. masculinoꝝ: & fœmininorum.
Masculinoꝝ forma quinqꝫ regulas habet.
Prima. Si primitiuū est declinatōis primæ. æ. genitiui uertit̃ in a. & addit̃. des. ut anchisæ anchisades: Anchisiades tamen dicunt poetæ.
Secunda. Si primitiuū est declinatōis secundæ: & genitiuus in. i. solū desinat: genitiuo addit̃ tantum. des. ut marci: marcides.
Tertia. Si primitiuū est declinatōis secundæ: & genitiuus in duo. ii. desinat: ultimū. i. uertit̃ ī a. & addit̃. des. ut uirgilii uirgiliades.
Quarta: Si primitiuū est declinatōis secundæ: & genitiuus in. ei. desinat. ei. uertit̃ in. i. longū: & additur. des. ut pelei: pelides.

Quinta: Si primitiuũ ẽ declinatõis tertiæ: dtõ tm̃ additur. des: ut nestori: nestorides.

Fœmininorum forma duas regulas habet:

Prima: Fœmĩna p̃onymica formant̃ a masculis remota. de. ut priamides priamis. In nomib. ãt secundæ declinatõis mittentib. gtm̃ in . ei. geni tiuo primitiui addit̃. s. sola. ut pelei peleis.

Secũda: Fœminina p̃onymica: in. ne. terminata formant̃ hoc modo. Si primitiuũ habuerit. i. ĩ ntõ. o. producta repit̃ ĩ p̃onymico añ. ne. ut a' crisios acrisione. Si uero primitiuũ nõ habuerit i. in ntõ: tunc. i. producta reperit̃ in patronymi co ante. ne: ut adrastis: adrastine.

Masculina p̃onymica sũt declinatõis primæ: ut petrides: petridæ. Fœminina uero tertiæ: & sũt perittosyllabica: ut peleis peleidis: uel peleidos.

ABVSIO.

Abusio quoq; fit in patronymicis duob. modis: s additione & diminutione.

Additione quũ aliquid contra regulã additur: ut peliades: pro pelides. (ænides: p̃ æneades.

Diminutõe: quũ aliqd contra regulã minuit̃: ut

ANOMALVM. CAPVT. V.

Anomalũ nomẽ est illud: quod aliorũ nominum

regulam non ſeruat.

De anomalis ſatis ſupq; ĩ primo libro tractatũ eſt Nunc aũt ſciendũ: quantũ ad cõſtructionẽ ſpectat triplex eſſe anomalũ. ſ. tm̃ ſingulare & tm̃ plurale: & defectiuũ. Vñ & tres quoq; tradent̃ regulæ.

Prima: Si detur thema in plurali p anomalũ: tm̃ ſingularit̃ declinatũ: fiat p ſingularẽ numeꝝ & relatiuũ multiplicitatẽ ſignificãs: ut uidi triplicem fumũ: nã tres fumos dicere nõ poſſumus: licet apud poetas inueniat̃.

Secunda: Si detur thema ĩ ſingulari p anomalũ tm̃ pluralit̃ declinatũ fiat p pluralẽ numeꝝ: & relatiuũ diuiſiuũ: ut ſingula ſponſalia fecimus nam unũ ſponſaliũ dicere nõ poſſumus.

Tertia: Si detur thema p anomalũ defectiuũ: ĩ eo caſu: in quo defectiuũ eſt: fiat p aliũ caſũ ſimilem cũ relatiuo: multiplicitatẽ ſignificante: ut utor triplici uino. nã trib. uinis dicere nõ poſſumus.

FIGVRA. CAPVT. VI.

In fine iſtius libri ſciendũ: aliquando de neceſſitate circa prædictas cõſtructiones uitia cõmitti. quæ figuræ appellantur. Vnde de ipſis mentionem facere opus eſt.

Figura igitᷣ cōſtructōis ē aliq̄ arte nouata dicendi ratio: quæ circa grāmaticas conſtructōes uerſatᷣ

Figura conſtructionis in octo partes diuiſa eſt: ut infra patebit.

¶PROLEPSIS.

Prolepſis ē attributio proprietatis toti: ī ſuas partes diuiſo: ut milites pugnant: unus in hoſtes: alter in patriam.

In prolepſi requiruntᷣ qnq̄. ſ. totū: partes: determinationes partiū: proprietas: & ordo.

Duplex eſt prolepſis. ſ. explicita: & implicita.

Explicita prolepſis eſt in qua ſunt quinq̄ requiſita: ut aquilæ uolant: una ad ad orientem: altera ad occidentem.

Implicita prolepſis eſt: in qua nō ſunt quinq̄ : requiſita: ut homines inuident: alter alteri.

¶SYLLEPSIS.

Syllepſis eſt diuerſarū dictionū ſub plurali proprietate conceptio: ut æneas & achates gradiūtᷣ.

In ſyllepſi requiruntᷣ quinq̄. ſ. dictio concipiens dictio concepta: copula: & q̄ proprietas concordet cum dictione concipiente.

Duplex ē ſyllepſis. ſ. directa: & īdirecta. (legimus

Directa ſyllepſis ē q̄ fit p ſīiles caſus: ut ego & tu

Indirecta syllepsis ẽ: quæ fit p̄ dissimiles casus: ut ego tecum scribimus.

In quattuor accidentib; fit syllepsis. s. in genere: numero: persona: & casu.

In genere: dignius genus concipit minus dignũ: ut rex & regina fausti. Verũ tñ aliquãdo minus dignũ concipit dignius: gr̃a maioris significati ut ensis: lorica: & arma fortia.

In numero: pluralis concipit reliquos numeros: ut ego & uos legimus.

In persona: dignior p̄sona concipit minus dignũ ut ego & tu scribimus.

In casu: nomĩatiuus concipit ablatm̃ cum præpositione cum: ut ego tecum currimus.

ZEVGMA.

Zeugma est unius proprietatis ad diuersas dictiones facta redditio: ut ego & tu scribis.

In zeugmate requirũt̃ quinq;. s. aliqua substãtia diuersa: copula: proprietas: redditio p̄prietatis uni per prius: & alteri p̄ posterius: & quod proprietas cõcordet cũ eo: cui attribuit̃ p̄ propius.

Triplex ẽ zeugma. s. hypzeugma: mesozeugma & hypozeugma.

Hyperzeugma ẽ: quũ proprietas præponit̃: ut lego ego & tu:

Mesozeugma ē: quum proprietas interponitᷣ: ut ego lego & tu.

Hypozeugma est: quū proprietas postponitᷣ: ut ego & tu legis.

In tribus. accidentib. fit zeugma. s. in genere: numero: & persona.

In genere: ut rex & regina fausta.

In numero: ut hic illius arma: hic currus fuit.

In persona: u t ego & tu scribis.

SYNTHESIS.

Synthesis est attributio proprietatis uni: uel pluri b. copulatis: nō gratia uocis: sed significati: ut pars in frusta secant.

In synthesi requiruntᷣ tria. s. unum subiectū uel plura copulata: proprietas: attributio proprietatis concordans cum significato tantum.

In duobus accidentib. fit synthesis. s. in genere & (numero.

In genere: ut anser fœta.

In numero: ut populus currunt.

Antiptosis ē attributio casus pro casu: ad aliquā proprietatem: ut de aqua nō est.

In antiptosi requiruntᷣ tria: s. unum subiectum: una: proprietas: & quod casus ponitur pro casu

EVOCATIO.

Euocatio ẽ attributio proprietatis cuidam rei de/ mĩatæ per demonſtrans: ut ego uirgilius cano.

In euocatione requiruut̃ quattuor. ſ. dictio euo cans primæ uel ſecundæ perſonæ: dictio euoca ta tertiæ: abſentia copulæ: & proprietas.

Appoſitio eſt ĩmediata cõiunctio ſubſtantiuorꝫ ut cæſar uir fortis.

In appoſitione requirunt̃ tria. ſ. dictio apponens dictio appoſita: & proprietas.

Tribus modis fit appoſitio.

Primo: gratia generalitatis reſtringendæ: ut: ani mal: homo currit.

Secũdo: gratia equiuocationis tollendæ: ut canis (ſtella lucet.

Tertio gr̃a proprietatis attribuendæ: ut cæſar uir (fortis.

¶ SYNECDOCHE.

Synecdoche eſt proprietas partis: ſuo tributa toti ut æthyops albus dentes.

In ſynecdoche requirunt̃ tria. ſ. totũ: pars in actõ poſita: & proprietas.

¶ EXPLICITVS EST LIBER QVARTVS DE grammaticis conſtructionibus. ¶ Incipit li ber quintus de dicendi elegantia: ſeu exegetica ¶ GRAMMATICA.

EXEGETICA GRAMMATICA.

CAPVT. PRIMVM.

EXegetica est narratiua grammatica: quæ ad lectionis officia pertinet.

Exegetica grãmatica in oratione cõsistit

Oratio est structura uerborũ: composito exitu: ad clausulã terminata.

Clausula uero ẽ cõpositio uerbo℞ plausibilis structuræ exitu termĩata

Oratio est duplex. s. soluta & metrica.

Soluta oro est pedestris uerbo℞ structura: a sublimi poeticæ sede descendens: quæ priscine nõ ĩmemor suauitatis: paucis quibusdã astricta ẽ numeris: poetico perfusa sapore.

Soluta oro ĩ qnq; partes diuisa ẽ: ĩ latinitatẽ. s. discretionẽ: elocutionẽ: pnũciationẽ: & modulationẽ.

LATINITAS. CAPVT. II.

Latinitas ẽ incorrupta loquẽdi obseruatio: secundum rhomanam liguam.

Latinitas in quattuor partes diuisa est: in naturã: s. analogiã: consuetudinẽ: & auctoritatem.

Natura est uerborũ omniũ proprietas: quæ ĩmutabilis existens: nequaq̃ aut minus aut plus tradit nobis: q̃ qd accepit: ut scribo: qd ẽ scribo nõ analogiæ uirtute: sed ipsi⁊ naturæ cõstitutione.

Analogia est ordinatio sermonis a natura proditi secundū artis præcepta: ut sciamus in scripsi. b littera potius utendū esse: q̄ p. cum exordium uerbi quod est scribo. b. obtineat.

Consuetudo est pars: nō analogiæ ratione sed uiribus sola recepta: quæ multoꝝ consensiōe conualuit: ut domui pro domu.

Auctoritas est regula loquēdi nouissima: ad quā ubi omnia defecerint: tanq̄ ad anchoram decurrimus: ut æneis: quod pro æneas protulit uirgilius: nō ratione: natura: aut consuetudine. Sed tm̄ opinio ē: ꝙ si interrogetᷣ: cur fecerit: nesciet.

DIVisio consuetudiNIS.

Consuetudo in duas partes diuisa est: in necessitatem & officium.

NECESSITAS.

Necessitas est necessaria artis exercitatio circa inferiora: docens quid in unaquaqꝫ eius parte efficiendum sit.

Necessitas grāmaticæ in tres partes diuisa est in sententiam. s. chriam: & ethologiam.

Sententia est sermo uniuersalis & electus: quem græci παραλογαν dicunt.

Sentententia est duplex. s. scholastica & theatralis.

Scolastica
Sententia Theatralis

Scholaſtica ſententia eſt ſermo officioſus utilis & honeſtus: notatione dignus: ut apud plautū Omnia adſunt bona: quem penes eſt uirtus.

Theatralis ſententia eſt ſermo magis probabilis q̄ honeſtus: ludis theatralib. aptus: ut apud terentiū. Obſequiū amicos ueritas odium parit.

In huiuſce ſententiæ exercitatione: uerſus primo ſoluere diſcant adoleſcentes: mox mutatis uerbis interpretari. tū periphraſi audacius uertere: qua & breuiare quædā: & exornare: ſaluo modo poetæ ſenſu: facile permittiur.

CHRIA.

Chria eſt uocū mutationis uſus: quo cæteros imitantes auctores ad ſupiora facilius aſcendimus

Chriarum genera ſunt tria. ſ. ſimile ſententiæ: reſponſiuum: actiuum.

Chria ſententiæ ſimilis eſt: quæ in ſimplici uoce ponitur: ut cato dixit: aut dicere ſolebat.

In huiuſce chriæ p caſus exercitatōe: nomīatiuus trahit uerbū tertiæ perſonæ. Vocatiuus uero ſecundā perſonā accipit: ut in exemplo.

Ntō caſu. M. portius cato dixit: litterarū radices amaras eſſe: fructus iucundiores.

Gtō caſu: M. portii catonis dictū fertur: litterarꝫ

radices amaras esse: fructus iucundiores.
Dtō casu. M. portio catoni placuit dicere: lrãꝝ radices amaras esse: fructus iucundiores.
Actō casu. M. portiũ catonẽ dixisse ferunt: lrãrũ radices amaras esse: fructus iucundiores.
Vtō casu. O. M. porti caro: ne tu egregie dixisti: lrãꝝ radices amaras esse: fructus iucundiores.
Ablatiuo casu. A. M. portio catone dictũ accepimus: litterarũ radices amaras esse: fructus iucundiores.
Septimo casu. M. portio catone dicente discimus lrãꝝ radices amaras esse: fructus iucundiores.
Eodem modo & in plurali numero.

RESPONSIVA.

Chria responsiua est: quæ in respondendo consistens interrogatum: cum hoc ei dictum esset: respondisse testatur.
In huius quoq; chriæ per casus exercitatione eadem quæ & in superiore seruantur: ut in exemplo.
Ntō casu: Demosthenes orator atheniensis: interrogatus quomodo factus sit: respondit: plus uino impendens oleum.
Gtō casu: Demosthenis: oratoris atheniensis: in

terrogati: quomodo orator factus sit: responsū fertur: plus uino impendens oleum.

Dtō casu: Demostheni oratori atheniensi: interrogato: quomodo orator factus sit: respondere placuit: plus uino impendens oleum.

Actō casu: Demonsthenē: oratorem atheniensē: interrogatū: quomodo orator factus sit respondisse ferunt: plus uino impendens oleum.

Vtō casu: O demosthenes: orator atheniensis: interrogate: quomodo orator factus sis: ne tu egregie respondisti: plus uino impendens oleū.

Ablatiuo casu. A demosthene: oratore atheniensi interrogato: quomodo orator factus sit responsum accepimus: plus uino impendens oleum.

Septimo casu: Demosthene oratore atheniensi: interrogato: quomodo oratot factus sit: respōdente discimus: plus uino impendens oleum.

Eodem modo & in plurali numero.

¶ACTIVA.

Chria actiua est quæ cū quis nō dixisset: aliquid tamen fecisse testatur

In huius similiter chriæ per casus exercitatione: eadem quæ & in superiorib. seruanda sunt: ut in exemplo.

Ntõ casu. Crates cum indoctum puerũ uidisset: pedagogum eius percussit.

Gtõ casu: Cratis ĩdoctũ puerũ uidentis: præclarꝫ facinus fertur: pedagogum eius percussisse.

Dtõ casu: Crati indoctum puerum uidenti: pedagogũ eius percutere placuit.

Actõ casu: Cratem indoctum puerũ uidentem: pedagogum eius percussisse ferunt.

Vtõ casu: O crates ne tu egregie indoctum puerꝫ uidens: pedagogum eius percussisti?

Ablatiuo casu: A crate indoctum puerũ uidente pedagogum eius percussum fuisse accepimus.

Septimo casu: Crate indoctũ puerũ uidente: pedagogumq; eius percuciente: quid ĩ pueris erudiendis obseruandum sit: discimus.

Eodẽ mõ & ĩ plurali nũero. Et inhis oĩb. declĩatio p eosdẽ ducit̃ casus: & tã factorꝫ q̃ dictorꝫ una ratio ẽ.

ETHOLOGIA.

Ethologia est sermo in personis constitutus: quo diuersarũ mores gentium explicant̃. In hac quoq; poterũt se exercere iuuenes ꝑut superius ĩ chria expositũ ẽ.

OFFICIVM.

Officiũ ẽ debita artis exercitatio circa maiora docens: qd in unaquaq; eius parte efficiendũ sit.

Officia grāmaticæ in quattuor partib. constant. In lectione. s. narratione: emendatōe: & iudicio

Lectio ē artificialis īterpretatio: uel uaria cuiusq; scripti enunciatio: seruiens dignitati personarū exprimensq; cuiusq; habitum animi.

Narratio: est obscurorū sensuū: quæstionūue explanatio uel exquisitio: p quā uniuscuiusq; rei qualitas poeticis glossulis exsoluitur.

Emendatio est quæ singula prout ipsa res postulat dirigimus æstimantes uniuersorꝝ scriptorū sententiam diuersam.

Iudicium ē: quo omnē orationē recte: uel minus q̃ recte pronunciatā: specialiter iudicamus.

DISCRETIO. CAPVT. III.

Discretio est diuersarꝝ confusarꝝq; significationū plana expositio.

Discretio in tres partes diuisa est in cōtinuationē s. separationem: & lectionem:

Continuatio est rerū contexta dictio: ut scythiam septemq; triones.

Separatio ē secretio rerꝝ: natura iunctarū quæ in ambiguitatē cadūt: ut cum turni iniuria matrē admonuit ratib. sacras depellere tædas. Hic enī mater cū turno adiuncta ē: quæ ambiguitatis

uitandæ causa: separari debet: & sacras tædas abominatæ legendum.

Lectio est uaria cuiusq; scripti cū posituris enunciatio: quæ interlegendū dant copiā spiritus reficiendi: ne continuatione deficiat.

POSITVRAE. LECTIONIS.

Lectioni tres accedūt posituræ. s. distinctio: subdistinctio: & mora.

Distinctio quā græci τελείαν uocant ē silentii nota cū sensu terminata ubi est liber cessare prolixum ita ut neuter sui: indigeat. Et ē huius nota: pūctū supra uersū ad caput lineæ positū: ut Numīa nulla premūt: mortali urgemur ab hoste.

Distinctio fit decem modis.

Primo ante parabolas: ut. Ac ueluti magno ī populo cū sæpe coorta est seditio.

Secūdo ante antapodoses seu redditas: ut urm iā hoc factū reprehendo P. C. nō meū ac pulcherrimū qdē factū uerum ut dixi: nō meū sed uestrum.

Tertio: Cum a psona ad psonā transitus fuerit factus: ut Cæsar gallos subiecerat Pompeius exercitum cæsari dimittere noluit.

Quarto: Ante autē coniūctionē: si ex habūdanti posita nō fuerit: ut cæsar scribit: Aut Tit legis.

Quinto: Ante casũ uocatiuũ: ut huc ades o for-
mose puer.
Sexto: Ante sed coniũctionẽ: ut Cæsar uir fortis-
simus fuit. Sed tyrannus.
Septimo: Ante quoniã: ut doctus es quoniã mul
ta legisti.
Octauo: Ante tunc cessante reddita: seu antapo-
dosi: & supionb. præpositis: ut. Remp. uestrã
amittitis P. C. Hanc inquã remp. quã tanto su
dore comparastis. Tunc eius consulendum erat
saluti: quũ tempus dabat.
Nono: Ante interrogatiua: ut Quis deus o musæ
quis nobis extulit artem?
Decimo: Post ĩterrogatiuã: ut Quis furor o ciues
quæ tanta licentia ferri.

SVBDISTINCTIO.

Subdistinctio quã græci υποςιγμὴν uocant est
silentii nota legittimi qua pronũciationis ter-
minus: sensu manente ita suspenditur: ut statĩ
id quod sequitur succedere debeat. Huius autẽ
nota est punctum: sub uersu positum: ut Me
duce dardanius spartam expugnauit adulter.
Aut ego tela dedi: poni ue cupidine bella.

MORA.

Mora uel submedia: quã græci μέσην uocant: est leuis ĩ cõtinuatõe sensuũ interposita discretio: q̃ respirãdi spaciũ legentib. offert. Est ãt huius nota uirgula: uel geminus punctus: ut est. Vt belli signũ laureati turn⁹ ab arce. Extulit: & rauco strepuerũt cornua cantu: Vtq; acres cõcussit equos: utq; ĩpulit arma: Extẽplo turbati animi

Duabus de causis fit hæc mora. Primo ne cõfundant̃ quæ dicola: & tricola ponunt̃: ut supra.

Secundo: ut actus uerbo℞ emineat & luceat: qui ex aliquo mouet̃ affectu: miseratione: indignatione: uel quadã arctatõe sermonis: ut lectũq; iugalem: qũo perii: sup imponas. Vbi ĩmorandum est & respirandũ sup iugalem: & sic cum υποκρισεως affectu inferendũ. Quo perii.

¶ELOCVTIO. CAPVT. IIII.

Elocutio est idoneorũ uerborũ: & sententia℞: ad ĩuentionẽ accomodatio.

Elocutio in duas partes diuisa est in argumentũ s. & qualitatem.

Argumentũ elocutionis ẽ uerborũ sententia℞q; substantia diuersa.

Argumentum est duplex. s. græcũ & latinum.

¶ARGVMENTVM. GRAECVM.

Græcum argumentũ ẽ secũdũ quinq; idiomata: diuersa uerborũ sententiarũq; connexio.

Græcum argumentũ in quinq; partes diuisũ est. In ionicũ: atthicũ: doricũ: æolicũ: & cõmune.

Ionicum argumentũ: relictis propriis omnib. ac propriis utitur: uersatq; in omnib. tropis.

Atthicum argumentũ breuitati studens: solœcismos admittit: quos cum docti fecerint: nõ solœcismi: sed σχήματα λόγου appellant.

Doricũ argumentũ in singulis partib. orõnis nũc adiectioni nunc breuitati studens: barbarismos facit quos cum sibi uendicauerint docti: metaplasmos appellant.

Aeolicum argumentũ ultra modũ copiosum est & amat p circuitum uerba protendere: & periphrasi res explicare: cuius uitiũ σχημα διανόιασ appellant. (idem sentiunt.

Commune argumentum est illud: in quo omnes

ARGVMENTVM LATINVM.

Latinum argumentũ ẽ secundũ diuersas proprietates: diuersa uerborũ sententiarũq; connexio.

Latinum argumentũ in quinq; partes diuisũ est in rationale. s. artificiale: historicum: glossematicum: & commune

s

Rationale argumentũ est uerborũ cõnexio: secundum eorũ rationẽ: ut infra uidebimus.
Artificiale argumentũ est uerborũ cõnexio nõ secundũ eorꝶ rationẽ: sed artis præceptionem.
Historicum argumentũ est uerborũ connexio historicam imitans præceptionem.
Glossematicũ argumentũ ẽ uerborꝶ cõnexio poeticis glossulis absoluta.
Cõmune argumentũ ẽ uerborꝶ cõnexio secũdũ cõmunẽ loquẽdi usũ.

QVALITAS.

Qualitas elocutionis est uirtus: sine qua nulla secundũ rhomanã linguam proditur elocutio.
Qualitas elocutionis in trib. cõsumit̃: in emendatione: dilucidatione: & ornatu.
Emendatio ẽ emendate loquẽdi regula quæ grãmatices prior ẽ pars: uerbis singulis aut plurib. contenta.
Sermo aũt emendatus erit ratione: uetustate: auctoritate: & consuetudine.
Rationem præstat analogia & etymologia.
Analogiæ uis est ut dubius terminus ad aliquod simile referat̃ comparatione & diminutione.
Comparatio in nominib. aut genus deprehendit aut declinationem.
Genus: ut si q̃rat̃ funis cuiꝫ generis sit: simile illi sit panis.

Declinatio: ũt si queratᷣ domo dicendũ sit in abla
tiuo an domo: simile illi sint manus & anus.
Diminutio genus tm̃ deprehẽdit: ut si q̃ratᷣ funis
cuius sit generis masculini esse funiculus os̃dit
Etymologiæ uis ẽ uerborũ originẽ inquirere: hæc
aliquando usũ habet necessariũ: quũ interpræ-
tatione res de qua queritᷣ eget. (mendat.
Vetera: maiestas quædã: ut sic dixerim religio cõ-
Auctoritas ab oratorib. uel historicis peti solet.
Consuetudo uero certissima loquendi magistra:
utendumq; plane sermone: ut nummo cui pu
blica forma est: In qua ut in superiorib. acre iu
dicium exigitur.
Dilucidatio ẽ aperte loquẽdi regula: quæ ĩ præ-
ceptoꝝ obseruatõe: & cõtrioꝝ uitatõe consistit
Dilucida erit elocutio Si uerba tota exegerit quo-
rum pars deuorari: pars destitui solet.
Ornatus ẽ sententia: artificiose cõposita: ad rho
manæ lĩguæ illustrationẽ aurib. dulcitᷣ accomo
Ornatus uis in sequentib. apparebitᷣ. (data.

PRONVNCIATIO. CAPVT. V.

Pronũciatõ ẽ sciptüraꝝ secũdũ ꝑsõas accomoda
ta dictõis sĩlitudo: quũ aut senis tẽpamẽtũ aut
iuuenis ꝓtᷣuitas: aut fœmĩe ĩfirmitas: aut q̃litas

cuiusq; personæ ostendédũ ẽ: & mores cuiusq; habitudinis exprimendi.

Pronunciatio in duas partes diuisa est: in uocem (s. & gestũ.

VOX.

Vox est uerborũ obseruatio: quæ auditorũ aures mouet: ut leuius ad animũ penetret affectus.

Vox in duas consumit᷑ partes. in naturã. s. & usũ

Natura uocis in quantitate. & qualitate spectat᷑.

Quantitas simplicior est: in summa enĩ grandis aut exigua ponitur. Sed inter has extremitates mediæ sunt species: & ab ima ad summã ac retro multi sunt gradus.

Qualitas magis uaria est: nã alia candida: alia fusca: alia plena: exilis: lenis: aspera: contracta: fusa: dura: flexibilis: clara: obtusa: spiritus quoq; longior breuiorq;.

Vsus multiplex est ratio: nã preter illã drãm quæ est tripartita acutæ: grauis: flexæ: tum intentis tũ remissis: tũ elatis: tũ inferiorib. modis opus est: spaciis quoq; leuiorib. aut citatiorib: & his ipsis media interiacent multa.

Ornata aũt pronunciatio est cui suffragat᷑ uox facilis: magna: beata: flexibilis: firma: dulcis: durabilis: clara: pura: secans aera: aurib. q; sedens.

¶GESTVS.

Gestũs est corporis motus: q̄ auditoꝝ oculos mouet: ut leuius ad animũ penetret affectus.

Gestus in duodecī corporis partib. consumitur.

Primo ī uultu: quo supplices: minaces blandi: tristes: hilares: sũmissi sumus. Quo pendent homines intuent: spectant: etiã añq̄ dicam, Quo preterea quosdã amamus: odimus: plurima intelligimus: qui est sæpe pro omnib. uerbis.

Secundo in oculis: qui hilaritate nitescunt: tristicia nubilum ducunt.

Tertio in supciliis: quæ tristicia contrahunt: hilaritate deducunt: consensu quoq; & recusatione dimittunt aut alleuantur.

Quarto in ore: quo magis q̄ labris loquendũ est.

Quinto ī narib. labrisq; qb. nihil decent oñdi m,

Sexto in ceruice: quæ erecta debet esse: nõ rigida: aut supina.

Septimo in humeris: quoꝝ raro decens alleuatio atq; contractio est.

Octauo in brachiis: quoꝝ moderata proiectio: remissis humeris: atq; explicantib. se in proferenda manu digitis: continuos & decurrentes locos maxime decet.

Nono in manibus; sine quib. trunca esset oratio:

Quarũ optime dextrã a sinistra parte incipiens in dextra deponitur: sed ut ponere: nõ ut ferire uideatur: Sinistra uero nunq̃ sola recte gestum facit: sed dextre se frequenter accomodat.

Decimo: in digitis: quorꝫ medius in policem contractus: explicitis trib. cũ leni in utranqꝫ partẽ motu: simul capite atqꝫ humeris sensim manũ sequentib. principiis utilis est: In narrando certus: sed tum paulo productior: in exprobrando uero & augendo acer atqꝫ instans.

Vndecimo in pectore atqꝫ uentre: quæ ne proiiciantur obseruandum est.

Duodecimo in pedib. in quib. obseruat͛ status & incessus: nam ꝑ lato dextro stare & eandẽ manum ac pedem proferre deforme ẽ. Sed dexter pes a leua auditoris sedentis proferendus est: & ex altera parte: multi gestus necesse est ĩ sinistrꝫ eant: ut ad auditorem spectent.

¶MODVLATIO. CAPVT. VI.

Modulatio est cõtinuati sermonis: in iucundiorẽ dicendi rationẽ: artificialis flexus: indeclinabilẽ auditus formã cõuersus: asperitatis atqꝫ imperitiæ uitandæ gr̃a. (dignitatẽ: & cõpositionẽ.

Modulatio in tres partes diuisa est in elegantiã. s

¶ELEGANTIA.

Elegantia est uenusta uerboꝝ concinitas: dulcem aurib. afferens sonum.

Elegantiæ regulæ: quantũ ad pñs opus ẽ: sũt. xxx

Prima: Laudabit̃ oratio: quæ in uerbũ sæpius: q̃ in aliam orõnis partẽ finiat: ut Sola uirtus est: quæ hominẽ beatum facit.

Secunda: Cõmendabit̃ quoq; oratio: quæ dictionem habeat uniuersalẽ negatiuã in fine: ut quẽ te magis diligã habeo neminem. Vel affirmatiuam: ut quæ uir bonus facit. laudant oĩs. Vel insigne aliquod nomẽ adiectiuũ: q̃lia sũt insignis: egregius: spectatus: magnificus: illustris: ut quæ ad me scribis: sunt egregia. Vel aliquod insigne aduerbiũ: ut quæ mihi iussisti: perfeci omnia diligenter.

Tertia: Laudat̃ orõ illa: q̃m obliquã dicimus: hoc ẽ: q̃ a posteriorib. incipiat dictionib. ut neminẽ pene cõperies: q satis sibi ĩ reb. aduersis constet.

Quarta. A mobili potius nomĩe: q̃ a fixo incipiendũ est. Ita tñ: quod inter mobile & fixũ aliquid interponat̃ dũmodo nõ nimiũ ita separent: ꝗ orationẽ obscurã faciant: ut Nulla satis probata apud suos ciues uirtus est.

Quinta: Si oratio ab apposito incipiat: quod huius relatiui: qui: q̄: quod: sit añcedens: interdū inter relatiuū & antecedens uerbū interponere cōuenit: ut hoïes diligo: q paci ac ocio student.

Sexta: Nōnunq̄ ornatus causa: relatiuū suo añcedenti in eodem casu posito præponit᷑: ut quos in urbe tumultos incitasti: multarū seditionū principium & causa extitere.

Septima. Quandoq; & relatiuū sine antecedente ponitur: ut quæ tua humanitas est: maiorē be⸗ficiorū rationē: q̄ iniuriarū habebis.

Octaua: Aliqñ si añcedens in principio orōnis fuerit: relatiuū post uerbū illud: a quo añcedens regitur: transfertur: ut Cicero eloquentiss. fuit: qui cæteris in dicendo præstitit.

Nona: Rem simplicem elegantius postferimus: illamq̄ exornantes: ut Vir fortis oīa ꝓ rep. adibit pericula: & quidē impigre. Cōmouent᷑ enī auditorū animi uehementius: q̄ si dixissemus. Vir fortis oīa pro rep. impigre adibit pericula

Decima: Sicut ī mediocri figura magis cōuenit rē prius nudam efferre: dehinc uerbis idoneis illā exornare: ut Pōpeius facile omniū rhomanoꝝ tum armis: tū consilio: facile princeps fuit. Ita

ĩ graui figura: ab ornatu initium sumat̃: ut O-
mniũ rhomanoꝶ: tũ armis: tum consilio: facile
princeps magnus pompeius fuit.

Vndecima: Possessor uenuste ante possessionem
ponitur: ut optimi uiri consilium.

Duodecima: Pro gerundiuis modis pulcherrime
participialib. utimur nominib. ut ueni gratia
amandi uirtutẽ: ueni amandæ uirtutis gratia.

Tertiadecima: Relatiuũ uenustius cum sequen
te: q̃ cum antecedente substantiuo concordat
& maxime si propriũ fuerit homĩs uel rei: ut
studia sapientiæ quæ philosophia dicit̃.

Quartadecima: Quũ nomĩs significationẽ auge
re uolumus: p aut pquã: positiuo iungimus: ut
pbeati quinte illi uideri solent: & pquã doctus
uir. Multo uel longe: comparatiuo: ut iusticia
multo uel præclarior est cæters uirtutib. Multo
longe: uel q̃ suplatiuo: ut longe amantiss. nr̃i:
multo hoĩnũ fortiss. & ago tibi q̃maxĩas gr̃as.

Quĩtadecima: Nomĩa pfecta a græcis tertiæ de-
clinatõis & pittosyllabica: uenustius ad aliã du
cunt̃ declinationẽ: ut delphin: delphinus: ele
phas: elephantus.

Sextadecima. Cũ uoluerimus ostendere: aliquid

nobis iucundũ: honestũ: utile esse: dtis substã
tiuorꝫ; quorꝫ adiectiua illa sũt: cũ uerbo sũ es ē:
elegantius utimur: ut hæc res est mihi iucundi
tati: pro hæc res est mihi iucunda.
Decimaseptima: In reb parib. tum uel &: gemina
tum ponit: ut C. lelius plurimũ tũ laude: tũ re
rũ sciētia ualet. Aeneas & fortis & pius fuit. In
imparib. uero: leuius ĩ principio cũ hac dictõe
cũ præponit: grauiꝰ uero cũ hac dictõe tũ pꝰpo
nit: ut Cũ oms fortunati sũt: q bene uiuũt: tũ
pbeati: qui oĩa deserũt & uirtutẽ amplectũt.
Decima octaua: Cũ uero quampiã psonã lauda
re aut uitupare uoluerimus: id trifariam facere
possumus: ut. M. cato uir ē magnæ uirtutis. M
cato uir est magnus uirtute. M. cato uir est ma
gna uirtute. Sed illud primũ magis poetarꝫ est
Postremũ uero splendidissimũ ac perpolitum.
Decima nona: Sæpe participiorꝫ tũ acti casus tũ
septimi locũ tenet infiniti uerbi: ut priusq̃ inci
pias consulto: & ubi consulueris mature facto
opus ē: hoc ē consulere & facere. Et iam ubi ubi
erit inuentum tibi curabo: & mecũ adductum
tuum pamphilum: hoc ē nuenire & adducere.
Vicesima: Cum duo nomĩa: alterũ fixũ & alterũ

mobile: in eodē casu proferri debeāt: sæpissime tertiā mobilis uocē in uim fixam transferimus fixum id prius gtō casu locamus: ut multū pecuniæ pro multa pecunia: paꝝ sapientiæ ꝑ pauca sapientia: satis uirium sufficientes uires: & nihil otii: pro nullū otium.

Vicesīa prīa: Cū duob. fixis idē epitheton adiiciędū sit: mobile in prīcipio collocamus: & subsequentib. fixis tum geminatum uel & præponimus: ut Aphricanus singularis & uir: & imperator: pro singularis uir & singularis imperator.

Vicesima secūda: Aliqñ duoꝝ fixoꝝ alterū uim suā conseruabit alterū adiectionis locū obtinebit: ut cauendū est ab honestate naturaq; discedamus: pro ab honestate naturali.

Vicesima tertia: Plerūq; extrema supina gerundiua actiuæ uocis significāt: ut facile uisu: pro ad uidendum.

Vicesima quarta: Cū aliqd acciderit suplatiuū durius asperiusq; ꝑ suplatiuo positiuū efferamus & ei suplatiuū aptumq; apponemus aduerbiū ut maxime necessariū pro necessariissimum.

Vicesimaqnta. Si quē uolueris mediocriter laudare: dicas exēpli grā. M. antonius præstabat elo-

quentia. Si uero uolueris uehemēt ac plurimū extollere: addito gloriā siue laudē: & laudatōis causā gtō casu constituas: ut. M. antonius eloquentiæ gloria ualuit.

Vicesima sexta: Quotiēs nomīa pluralis & singularis nūeri connectunt: uiciniori respondendū ē: ut hic illius arma hic currus fuit. Si uero pluralis numeri fuerint ad nobilius transire necesse est: ut uiri & mulieres læti properant.

Vicesima septima: Nōnunq̄ comparatiua p positiuis ponunt: ut Satiri ī scelera uehementius inuehuntur: pro uehementer.

Vicesima octaua: Subiunctiuus modus pro indicatiuo haud illepide ponitur: ut uelim pro uolo: & fecerim pro feci.

Vicesima nona: Infinitiua oratio pro coniunctiua pulcherrime ponit: ut uolo te ad me scribere pro quod ad me scribas.

Tricesima: Positiuo adiuncta negatio: cōtrii positiui uim retinet: ut uir haud improbus: pro ualde probus.

Plures alios modos esse certum est: qui p orōnes sparsi: legendo facilius: q̄ præcipiendo intelliguntr.

DIGNITAS.

Dignitas est oronis grauitas: seu maiestas quædã naturali potius ordine procedens.

Dignitatis regulæ quãtũ ad pñs opus e sũt qnq;.

Prima: Cauendũ: ne in re tristi nimium lasciuiat oratio: aut in læta inculta sit & horrida. Vnde dictões: quæ cõiter præponi cõsueuerũt: interdum postponunt: ut Oms quũ honesta facimus: nihil est quod uereamur.

Secunda: Vitetur illa accurata uerborũ compositio: qua eloquentiã auditorib. suspectam esse intelligamus: unde ppulcher domitius apher: apud te iudicem inquit periclitatur lelia: ubi de industria cauit: ne in uerbũ finiret oratio.

Tertia: Si oratio nra ad aliquã animoꝝ concitationem maximã inclinabit: uenuste in uerbũ finiat: ut apud ciceronẽ in antoniũ. Vt tibi necesse esset in conspectu. p. r. uomere.

Quarta: Caput omniũ: quæ ad elocutõis attinẽt præcepta: illud est: ut omnia ad rerũ de quib. loquimur locoꝝ seu temporũ dignitatẽ accomodata sint.

Quinta: Cum ãt ĩ dicendo eo ꝓuecti erimus: ubi finis faciendus ẽ: aliquo egregio sensu oro claudatur: ne ulterius ꝓuehamur: in quod uitium

¶COMPOSITIO.

Compoſitio ē uerboꝝ ſententiaꝝq; exornata diſ
poſitio: ſine quā omnis ōronis ſplendor intere
at neceſſe eſt. ram: & numeꝝ.
Cōpoſitio ī tres partes diuiſa ē ī ordinē. ſ. iunctu-

¶ORDO. (artificioſa diſpoſitō.

Ordo ē apta q̄dā uerboꝝ inter ſe uel naturalis uel
Ordo in tres partes diuiſus eſt. ſ. in naturalem: ar
ficialem: & ſui generis reſtrictiuum.

¶ORDO NATVRALIS.

Naturalis ordo eſt ille: in quo naturæ quædā ma
gis q̄ artis dignitas attenditur.
Naturalis ordinis regulæ ſunt duæ.
Prima: In diuerſaꝝ rerū cōnūeratione: ſi ſe uerba
īmediate ſecunť: dignior ſemp anteponēda eſt:
ut uir fœminæ; ortus occaſui: dies nocti; hone
ſta turpib. & ſimilia.
Secūda: Si uero īter ſe uerba diſtātia fuerīt: & in
diuerſa parte ōronis poſita: aut ad diuerſū tēpꝫ
ordinemq; relata: nihil obſtat: quæ minorē di
gnitatē hn̄t poſſe dignionb. anteferri: ut Cum
ingens agmen prius mulieꝝ: dehin cuiroꝝ ī ma
nus hoſtiū pueniſſet: ſecuta ē ſubito totius ur

¶ARTIFICIALIS. bis captiuitas.

Artificialis ordo est qui ad rerũ auxesim pertinet quam nos amplificationẽ dicimus.
Artificialis ordinis regulæ sunt tres.
Prima: Cauendũ est ne a maiorib. ad minora descendat: honoreq; suũ amittat oro: ubi singula uerba suos sensus hñt: Melius enĩ dicit᷑ uir est optimus: q̃ uir optimus est.
Secunda: Cauendũ ne fortiori iungat᷑ infirmus: ut sacrilego fur: homicidæ corruptor: Nam sensus a paruo in maius debet insurgere.
Tertia: Si uero uerba ad res diuersas referant᷑: nullũ uitiũ faciet: q ab hac ordinis ratione discedet ut cũ unũ sacrilegũ dixeris: aliũ deiñ furẽ appelles.
RESTRICTIVVS.
Restrictiuus sui generis ordo est ille: quo genus p speciem restringit᷑.
Restrictiui ordinis regulæ sunt tres.
Prima: Cauendũ: ne uerba ociosa in oratione sint uel superuacua.
Secunda: Nunq̃ generi species anteponenda est: Vñ inepte dr̃ Castor & pollux gemini fr̃es. Nã cũ om̃s gẽini sit fr̃es: nihil opus ẽ cũ gẽini dictũ sit: fr̃es adiicere. Si uero fr̃es: deiñ gẽini diceret᷑: cũ nõ om̃s fr̃es gemini sint: iusta reprehensiõe careret.

Tertia: Cauendū ne uerba rebus de quib. loquimur min⁊ sit accomodata. Et ne plus minusue aut aliud significent: ut qui regem a parsimonia laudaret: uel uilem magnificū appellaret.

¶ IVNCTVRA.

Iunctura est congrua quædā atq; concina lrarum syllabarūue in contextu uerborū collocatio: ab omni offensione auriū procul remota.

Iunctura est duplex. s. aspera & lenis.

¶ ASPERA.

Aspera iunctura est asperarū uocaliū concursus: qui modo grauiorē: mō meliorē oronē reddit.

Asperæ iuncturæ regulæ sunt duæ.

Prima: Sicut ī saporib. quædā interdū suauitatis amara sunt: sic ī orone aliqua asperitatis intersonantia: sæpius grata sunt: ut apud ciceronem Ego omni officio ac potius pietate cæteris satisffacio omnib.

Secunda: Magis structura patet quū in se longæ uocales incidūt: ut thebæ ægyptiæ: profugo æneæ.

¶ LENIS.

Lenis iunctura est leniū & benesonantiū uocaliū concursus: qui dulciorem reddit orationē.

Lenis iuncturæ regulæ sūt. duodecim.

Prima: Cauendũ est ne ille uocaliũ concursus cre bro incidat: qui uastam & hiantē orōnē reddit: ut Minime gratæ aut honeste aræ illæ æscula pio habitæ erant: quæ omnia apposita omnib. ad uoluptatem habebant.

Secunda: Vitanda est sicut eiusdem uerbi ita etiã eiusdem litteræ uel syllabæ inconsona repetitio preserti qnũ se proxime consecunť: ut tute tua te uirtute tuente tueris.

Tertia: Cauendũ ne sequens uerbũ ab illa incipi at syllaba: in quã præcedens desinit: ut o fortu natã natam me consule rhomam.

Quarta: Vitandũ est: ne ab eadem syllaba uerba continuata incipiant: ut Poetæ potentiã ponen tes in possilib. & honestis reb. laudanť.

Quinta: Cauendum est ne iunctura uerbo℞ caco phaton sonet: quale est illud: Et nume℞ cũ na uibus æquet.

Sexta: Seruandũ: ne præcedẽtis uerbi extrema uo calis: uocalem primã includat uerbi sequentis: ut ære emit: illi incumbit: Sed melior est iunctu ra: si consonãtes uocalib. applicanť: ut ære mer catur: illi totus incumbit.

Septima: Fugienda est consonans illisa uocali: ut

t

bonum aurum: iustum enim est.

Octaua: Fugiendæ similiter sunt consonãtes: quæ in se incidentes: stridere: & quasi rixari uidentur: ut rex xerses: error romuli.

Nona: Vocales quæ maiorẽ sonum habent: quales sunt. a. &. o. minus se compatiuntur: si inuicẽ concurrant: ut ama amantẽ. Quæ uero magis exilem habent sonũ: minorẽ hiatũ faciunt: ut honora illustres uiros.

Decima: Sicut litterarum ita & dictionũ: se ĩmediate sequentiũ: idẽ sit exitus: cauendũ ẽ: ut illorum bellatorum ac impatorum optimorum fortuna laudatur quorum probitas ciuiũ optimorum saluti intenta ẽ.

Vndecima: Seruandũ ẽ: ne eadẽ dictione sæpius utamur: nisi ornatus causa quod facile dignoscemus: si iudicio auriũ: quod raro fallitur: uti uolemus: ut Nõ ẽ rõnis rõ: rõnẽ illi adhibere q in sententiis ferendis: ratione legum nõ utitur.

Duodecima: Recedendũ ẽ ab ea iunctura: quæ nimis obscuram orationẽ reddat: aut suspensiõe quæ tamẽ in graui figura prohemiis conceditur Aut uerbi diuisiõe: ut Has res ad te scriptas luci misimus eli: pro emisimus lucili.

¶ NVMERVS.

Numerus eſt elocutionis pars: ordinis dignitatẽ: & concinã iuncturæ ſtructurã in ſe continens.

Numerus in duob. conſiſtit: in ſtructura. ſ. & pedibus.

STRVCTVRA.

Structura eſt ordo quidã orationis: ſingula locis ſuis uenuſte diſponens.

Struit aũt omĩs pedeſtris oratio uerbis: cõmatib. colis: & periodis. Ex uerbis enĩ cõma: ex commatib. colon: ex colis periodus naſcitur.

Verba nũc generaliter accipiẽda ſũt omĩa p quæ ſermo nectit ſignificantia: ut mors: terribilis ẽ & reliqua ſingula.

Cõma uel inciſum eſt ſenſus nõ expleto numero concluſus: ſed plerũq; pars mẽbri: plerunq; ex ſingulis uerbis factus: ut mors terribilis eſt illis Vel diximus: teſtes dare uoluimus: cõma eſt diximus.

Colon uel mẽbrũ eſt ſenſus a toto corpore abruptus: & p ſe nihil efficiens: ſed tñ iuncturã terminans: q ex plurib. cõmatib. conſtat: ut Mors terribilis eſt illis: cõma: quorũ cum uita omnia extinguuntur: alterum cõma: ex quib. factum eſt colon.

Periodus: clausula: cõprehensio: ambitus: circuitus: continuatio: uel circũscriptio est sensus: in extrema clausula conclusus: qui nõ longior debet esse: q̃ ut uno spiritu proferatᷣ ex plurib. colis compositus: ut Mors terribilis est illis: quoꝝ cũ uita oĩa extinguũt: colõ: nõ his quoꝝ laus emori nõ põt: alteꝝ colõ ex qb. factus ẽ period9

PEDES.

Pedes certis syllabaꝝ temporib. insistunt: nec a legittimo spacio unq̃ recedunt.

Pedes oratorii clausulis apti in qnq; partes diuisi sũt. s. ĩ bisyllabos: trisyllabos: tetrasyllabos: pentasyllabos: & hexasyllabos: quoꝝ regulæ inferius tradentᷣ.

Sed in primis tres generales ad hanc oratoriã pertinentes regulæ notandæ sunt.

Prima: Neq; rythmis: neq; metris oratorẽ uti decet: ne nõ dicere sed canere uideatᷣ.

Secũda: Natura tm̃ longæ & breues nõ positione hic accipiuntᷣ syllabæ nã oro nõ seruire uerbis: sed imperare debet. Vltimæ tñ: q̃uis indr̃ntes sint: pro longis semp accipiuntᷣ: quia uidetᷣ aliqd uacantis tẽporis: ex eo qd inseqtᷣ: accedere.

Tertia. Si ĩ dictionẽ monosyllabã desinat oratio:

quæ longa sit eā præire trochæus debet: ut Nō scripta: sed nata lex. Si uero breuis fuerit: eā præire iambus aut anapestus debet: Vt sententiam tuam laudo: proboq;. Et tota insula modica: & incultibus uariis est.

Vnde cauendū est ne breuis breuē: aut longa longam præcedat: ut Hæc res mea est: Vel Non tu eū patria priuare: qua caret: sed uita uis.

DISYLLABI.

Disyllaboꝝ pedū: clausulas terminantiū: regulæ sunt tres.

Prima: Spondæus aptus est clausulis terminādis præcedente trochæo: ut arma sumpsi: aut anapesto: ut etiā ꝓ nobis: aut dactylo: ut criminis causa: aut iambo: ut patria nostra continet bonos ciues.

Vnde Cauendū ē: ne pyrrhichius ante spondæū in fine ponatur: ut Imputet sibi demens.

Secūda: Trochæus similiter aptus ē clausulis terminandis: altero præcedente trochæo: ut ciuiū bonoꝝ magna cura: aut iābo: ut afferas caput legis: aut cretico: ut ꝓximis reb. : aut tribracho ut refero causam.

Vnde cauēdū ē: ne amphibrachus uel pyrrichius

ante trochæũ in fine ponatᷣ: nam his pedib. in rithmũ cadit oratio: ut uenite mecum. Vel con quæritur sua facta.

Tertia: Iambus quoq; clausulis terminãdis aptus est: præcedente spondæo: ut iusta fide: aut altero iambo: ut bonam fidem.

Vñ cauendũ est ne duo iambi: aut pyrrhichii: uel iambus ante pyrrhichium in fine collocentᷣ: ut Pulchrũ ē pugnare iuuenes: pro parentib. suis Vel ꝑ suis parentib: Vel ꝑdidi oĩa bona mea

TRISYLLABI.

Trisyllaborum pedum: clausulas terminantiũ regulæ sunt septem.

Prima: Dactylus aptus est clausulis terminandis præcedente trochæo: ut iure fecimus: aut pyrrhichio: ut bñ dicitᷣ: aut spondæo: ut causas audiat aut iambo: ut fide dicitur: aut tribracho: ut recole nomina: aut anapesto: ut repetes cætera: aut palimbacchio: ut sepone cætera: aut molosso: ut quærebant dicere.

Secunda: Molossus aptus est clausulis terminandis: præcedente trochæo: ut mare fluctuantib; littus eiectis.

Vnde: Cauendũ ne spondæus uel pyrrhichius añ

molossum in fine ponatᷣ.ut mare fluctuantibꝰ rupes eiectis. Vel mare fluctuātib.color eiectis.
Tertia tribrachus aptus est clausulis terminandis præcedente cretico: ut nobiles refero: aut epitrito tertio: ut de litteris dubito.
Vnde: Aliis antepositis pedib.in rithmū labitur: ideo cauendum.
Quarta: Amphibrachus aptus est clausulis terminandis: præcedente spondæo: ut recte locutus: aut trochæo: ut iusta quærela.
Quinta: Palimbacchius aptus est clausulis terminandis: præcedente trochæo: ut Contra cæs: est congressus armatus:
Sexta: Anapestus aptus est clausulis terminādis: præcedente cretico: ut nobiles homines: aut trochæo: ut ubi erat imperii nomen rigidi sed in rythmum fluit.
Septima: Bacchius aptus est clausulis terminandis: præcedente spondæo: ut causas agebas.
Vnde: Cauendū est: ne trochæus ante bacchium ī fine ponatᷣ: nā in rithmū cadit: ut littus amici.

TETRASYLLABI.

Tetrasyllaborum pedum: clausulas terminantiū regulæ sunt quinqꝫ.

Prima: Pæon tertius aptus est clausulis terminandis: ut facere uideatur.

Secunda: Ditrochæus aptus ē clausulis terminandis: dactylo præcedente: ut crimina detulere: aut pæone tertio: ut dirimamus criminantes.

Tertia: Antipastus aptus est clausulis terminandis: ut optimus uideretur.

Quarta: Ionicus minor aptus est clausulis terminandis trochæo præcedente: ut mare fluctuantibus littus agitandis.

Vnde: Cauendū est ne spondæus ante ionicū minorem in fine ponatur: ut mare fluctuantib. rupes agitandis.

Quinta: Ionicus maior aptus est clausulis terminandis: ut curam solicitudinemq; deponite.

PENTASYLLABI.

Pentasyllaborū pedū: clausulas terminantium. regulæ sunt duæ.

Prima: Verba: quinq; syllabis cōstantia: fluxiorē faciunt structurā: ut compræhēdentes arbitror non inueniretis.

Secunda: Dochymus aptus ē clausulis terminandis: ut amicos tenes.

HEXASYLLABI.

Verba sex syllabis constantia: fluxiorem faciunt

ſtructuram: ut ſi ueſtræ reip. cõmoda excogita/
(retis.

¶ NOTANDVM.

In fine huius capitis tria notanda ſunt.

Primo: In genere demõratiuo: pedib. utemur: qui longiores ſyllabas hẽant: In iudiciali: q breuio/ res. In deliberatiuo uero ꝑ rerũ uarietate qñqꝫ longis: qñqꝫ breuib. Nã ſi graues erũt ſñiæ: ſub limeſqꝫ: aut iucundæ: longis. Si uero abruptæ: aut humiles aut iracundæ: breuib. utemur.

Secundo: Caput omniũ præceptoꝝ illud ẽ: ut ars rei ſeruiat & nõ res arti. (& fluxa

Tertio: Structura ẽ triplex. ſ. q̃drata: confragoſa:

Quadrata ſtructura eſt: quũ penultimũ pyrrhi/ chiũ pæon primus ſuccedit.

Confragoſa ſtructura & antiqua ẽ quũ penulti mũ ſpondæũ: ſuccedit tribrachus uel pyrrhichi us: & pæones ſucceſſerint primus & ultimus.

Fluxa: delumbis: uel mollis ſtructura eſt quũ pe nultimũ tribrachũ uel dactylũ: uel pyrrichium ſucceſſerit tribrachus uel moloſſus: uel anape/ ſtus. Vel quũ una pars anapeſtũ & trochæum: uel tribrachũ & trochæũ recipit: ut paricidarũ & facilitatis.

Explicit liber qntus de dicendi elegantia. ¶ Inci/

pit liber sextus de syllabarum quantitatib.

EXpositis his: quæ ad orationē solutā perti-
nere uidebant̃: añq̃ ad metricā descendam ⁊
qa syllabaꝝ quātitates ad utranq; ptinēt q̃ sine
accentib. & pūctis nō bñ dignosci pñt: ī duob.
sequentib. libris: tanq̃ in solutæ metricæq; me-
dio: primo de syllabaꝝ quantitatib. secundo de
earū accentib. & punctandi modo differemus.

¶SYLLABArū quantitas. CAPVT. I.

Dictio ergo pedib. apta: in quinq; partes diuidet̃
Nā alia monosyllaba: ut uir: alia disyllaba: ut
pyrrhus: alia trisyllaba: ut æneas: alia tetrasylla
ba: ut impator: alia pollisyllaba: ut adamātinus
Secūdū quā diuisionē similit̃ & syllaba quincu
plex erit: aut prima: aut ultima: aut penultima
aut antepenultima: aut media. Vnde ī syllaba-
rum numeratione hunc ordinem seruare debe
mus: ut primo primā: secundo ultimam: tertio
penultimā: quarto ante penultimā: quinto me
dia: sconsideremus.

In pollisyllabis autē dictionib. prima ultima pe
nultima: & antepenultima p se manifestæ sunt
quæ uero inter primā & antepenultimā repiūt̃

mediæ appellanť (ĩueniunť syllabæ.
In tetrasyllabis uero: deficientib. mediis reliquæ
In trisyllabis quoq; deficientib. mediis & antepe nultima: reliquæ restant.
In disyllabis itidē: deficientib. mediis anpenultīa & penultima: ultima tm̄ & prima residuæ sūt.
In monosyllabis aūt deficientib. reliquis: ultima tantū syllaba remanebit.

DIVISIO.

Syllabarū ergo in dictione positarū: quantitatē metituri: secundū prædictū modū: quota fuerit in dictione syllaba prius inspiciendū est illa deinde ad caput suū: ut infra patebit dirigenda Nos enī cuiuscunq; syllabæ quantitatē sex solum capitib. cōplectemur: dicturi prius de syllabarum quantitate in generali. Secundo de primis syllabis. Tertio de ultimis. Quarto de penultimis. Quinto de antepenultimis mediisq; simul. Sexto & ultimo de cōmunib.

REGVLAE generales. CAPVT. II.

Syllaba ī generali: ubicunq; posita fuerit sex modis cognosci pōt: positione. s. uocali ante uocalē: deriuatōe. diphthōgo: exemplo: & regula.

POSITIONE.

Quũ post uocalem duæ secuntur cõsonantes:ũt pars: uel una duplex: ut nix uel.i.duplex inter duas uoales:ut troia Tunc illa uocalis positõe producitur:& est longa.

¶VOCALIS ante VOCALEM.

Vocalis ante uocalem ĩ latinis breuiat̃:ut luo.

Iste modus habet.quinq; exceptiones.

Prima:Genitiui & dtĩ quintæ declinatõis.e.uocalem puram producunt:ut diei.

Secũda: Græca nomĩa externaq; ut plurimũ producunt̃:ut dius:helias:aer:chorea:platea.

Tertia:Genitiui ĩ.ius.sũt cõmũes:ut unius:pret̃ alius longũ & alterius correptum.

Quarta : Possessiua in.ius.uocalem præcedentẽ producunt:ut troius:patuleius.

Quĩta: Fio: nisi post.e.sequat̃.r.ut fierem:ꝓducit̃.

¶DERIVATIO.

Quanta fuerit syllaba primitiui:tanta erit & deriuatiui:ut lego:legens.

Iste modus habet duas exceptiones.

Prima: Humanus:leges:uires:reges:sedes:uoces iucũdus:statur⁊:pedor:uomer:sæculũ:laterna nequã:regula:italia:secius:lim⁊:denus:nonus casus:monachus:humo:uitupo:simius:feralis

fabella: & mobilis contra sui positionē ꝑducūt

Secunda: Dux. cis. sopor: acerbus: dicax: aruspex: arista: uadū: stabulū: stabilis: omasus: arena: lucerna: noto: nato: fides: titulus: sodalis: bubulcus: uaricosus: uitiū: ouo: elegus: & manus: contra sui positionē corripiuntur.

DIPHTHONGVS.

Diphthongus syllabā ubiq; producit: ut sphæra pœna: aula: eurus: nisi uocalis seqt̃: ut præuro.

EXEMPLVM.

Poetarū exempla ad syllabas percipiendas te plurimū iuuabunt: nā in hac dictione musa: si primæ quātitatē scire uolueris: maronis illud Musa mihi causas memora: longā esse indicabit.

REGVLA.

Regula generalis in undecī partes diuisa est.

Prima: Præterita bisyllaba primā producunt: ut emi: preter bibi: scidi: fidi: dedi steti: & tuli: quæ primam corripiunt.

Secūda: Præterita gemīata: primā & secūdā corripiūt: ut peperi: pret̃ cecidi: quod secūdā ꝑducit

Tertia supina bisyllaba primā producūt: ut natū Pret̃ litū: itum: citū: q̃tū: situ: satū: rutū: ratū: datum: & statum: quæ primā corripiunt.

Quarta: Quanta fuerit syllaba præsentis tanta erit & cæterorum temporum: ut amo. amabam: amaui amaueram: amabo: Preter genui & posui: quæ contra sui positionem primam corripiunt.

Quinta: In compositionis iunctura: syllabæ breuiantur: ut armipotens. In qua quidem iunctura per hyphen solent dictiones copulari: ut animalorum.

Sexta Propriorum nominum primæ uel mediæ syllabæ ad placitum ponuntur: nisi regulam habuerint specialem:

Septima: Bis. bi. tri. ni. in compositione breuiantur ut bisortus: biuium: triuium: nicenus:

Octaua: Semiquinaria & semiseptenaria breuis: iure pentimemeris & eptimemeris produci potest: etiam si in nullam desinat consonantem: ut apud Iuuenalem: Et latum media sulcum deducit arena.

Nona: Incrementa nominum si. a. e. uel. o. uocalia habuerint producuntur: ut quæ quarum: res rerum qui: quorum. Si uero. i. uel. u. corripiuntur: ut qui quib. ueru uerubus.

Decima: Incrementa uerborum: si. a. habuerint producuntur: ut amo amare: preter do & sua composita:

Si.e.producuntur:ut lego legemus:nisi quum subit:r.tunc enim modo corripiunt᷑:modo producuntur quod accentu cognoscitur.Si:i:breuiant᷑: ut lego legim⁊.Preter uerba tertiæ cōiugationis ꝑductæ & uolo & sũ:Et quũ subit u : tunc enim producuntur.Si:u:corripiuntur:ut uolo uolumus.

Vndecima.Dictiones sincopatæ & p syneresim: uel crasin enũciate producũtur:ut noram pro nouerã:pataui pro patauii:& cotes pro cautes.

¶PRIMA SYLLABA.CAPVT.III.

Prima syllaba tribus modis cognosci potest:compositione.s.præpositione:& regula.

¶COMPOSITIO.

Compositione cognoscitur prima syllaba si ei aliq̃ particula addat᷑: quæ illã penultimã reddat nã tũc accentu cognoscet᷑: ut amo pamo duco diduco.Prima quidẽ breuis est: quia grauis ẽ: secunda longa:quia acuta.

Iste modus habet duas exceptiones.

Prima:Innuba:ꝓnuba:deiero:peiero:cognitus: agnitus:infio:& suffio: cõtra suũ simplicẽ corripiunt᷑

Secunda:Ambitus:& conuitiũ contra sui simplicem producuntur.

¶PRAEPOSITIO.

Quanta fuerit præpoſitio in appoſitione: tanta erit & in compoſitõe: ut in domo: inhabito.

¶Iſte modus habet quinq; partes.

Prima: Ad: ab: ob: in: re: ſub: & con: cũ iacio compoſitæ producunť: niſi ex ſe triſyllabim reddãt ut adicit. quia tunc illa præpoſitio eſt cõis:

Secunda: E: de: præ: ſe: in cõpoſitõe ꝓducunť.

Tertia: Di: ubiq; producit: ut diduco: preter in dirimo: & diſertus: ubi corripitur.

Quarta: Re corripiť: ut reduco: preter ĩ refero: qñ ſignificat diſtantiã uel iuuamen: ubi ꝓduciť.

Quĩta: Pro produciť ut: proloquor: Preter ĩ proťuus: ꝓcella: ꝓnepos: ꝓfugus: ꝓfanus: ꝓfundus propero: profiteor: profať: propheta: profuſus: proficiſcor: profecto: & procuro: ubi corripitur:

¶REGVLA. (ſ. ĩ. a. e. e. i. u.

Regula primaꝶ ſyllabaꝶ ĩ quinq; partes diuiſa ẽ

¶Illud aũt in haꝶ principio regulaꝶ ſciendũ ẽ ꝙ dictiones tm̃ ſub his regulis continenť: quæ p generales regulas cognoſci nõ poſſũt: De illis aũt quæ p prædictas regulas cognoſcũť nulla mentio fiet: etiã ſi contra particulares regulas ponerenť: uolumus enĩ illas ad ſua loca deduci.

¶ A.

A. in primis syllabis habet. xiiii. regulas.

Prima: A: ante. b. corripit᷑: ut habeo: Preter labor beris. tabes: scabies: pabulũ. labes: strabo: & tabo: quæ primã producunt.

Secunda. A. ante. c. corripitur: ut acer pro arbore: ¶ Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Si ante. a. præcedit. b. ut baca uel. p. ut pacis, tunc. a. uocalis producit᷑. Preter paciscor: baculus: & spaciũ: quæ primã corripiunt.

Secũda: Acer pro forti: traces: facundus: machina: dacus: & graculus: primã producunt.

Tertia. A. ante. d. corripitur: ut uadũ: Pret᷑ radix: clades: spadix: trado: traduco: gradiuus: & gades: quæ primam producunt.

Quarta: A: ante. f. corripitur: ut rafanum.

Quinta: A. ante. g. corripitur: ut sagax.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Strages: uagio: uagina: magalia: stragulũ saga: & lagana: primã producunt.

Secunda: Si ante. a. præcedat. p. ut pagina: uel. f ut fagus: Tunc. a. producit᷑: Preter flagellũ: fragor: fragilis: & plaga pro reti uel ora: quæ primam corripiunt.

Sexta: A. ante. l. in disyllabis producit: ut halo. as
Ista regula habet tres exceptiones.
Prima: Calo. as. alo. is. malus: palã: falæ: pales: & salum: primam corripiunt.
Secunda: Tertiæ declinationis perittosyllabica primã corripiũt: ut salus: salutis: pret calo. nis & ales quæ producuntur.
Tertia: Pollisyllaba primã corripiunt: ut caleo Pret alea: balista: caligo: balena: salebra: & squa leo: quæ primam producunt.
Septima: A. ante. m. in disyllabis producit: ut da (ma.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: fames: & clamys: primã corripiunt.
Secũda: Pollisyllaba primã corripiũt: ut amic9 pret lamina: lamentor: & amentũ: q̃ ꝓducũt.
Octaua: A. ante. n. in disyllabis producit: ut sa (nus.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Manus: anus: anas: ana: & phanũ: pri mam corripiunt.
Secũda: Polisyllaba primã breuiant: ut lanista:
Nona: A. ante. p. corripit: ut dapes: Preter papi lio: uapulo: papo: papa: saphyrus: crapula: & rapa quæ producuntur.
Decima: A. ante. q. corripitur: ut aqua.

Vndecima: A.ante.r.corripitur: ut: arista.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Carex: uarix: areo: area: naritia: glarea: naris: & carica: primã producunt.
Secunda: Nomĩa in.rus.in.ra.uel in.rum.terminata producunt̃: ut charus.a.um.preter hara pro stabulo: para & parũ: quæ corripiunt̃.
Duodecima: A.añ.s.ĩ disyllabis ꝑducit̃: ut casus
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Quasi: casa: & basis: primã corripiunt.
Secunda: Pollisyllaba corripiuntur: ut fasellus preter caseus & basium: quæ producuntur.
Tertiadecima. A.ante.t.corripitur: ut latus.ris.
Ista regula habet tres exceptiones.
Prima: Saturnus latus.ta.tum.uates: catholicus: quatenus: & ater primam producunt.
Secunda: Si ante.a.præcedit.m.ut mater uel.r præeunte muta: ut pratum: tunc.a.producitur preter mathesis quod corripitur.
Tertia: Platos: & stati: quæ primã cõmunẽ hñt
Postrema: A.ante uau.corripitur: ut auarus.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Nauis: gauisus: mauors: pauo: mauis: suauis & prauus producuntur.

Secũda: Si ante. a. præcedat. l. præeunte muta: ut flauus: tunc. a. producitur.

¶. E.

E: in primis syllabis habet: xiiii. regulas.

Prima: E. ante. b. corripitur: ut hebeto.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Si ante. e. duo consona præsint: ut gleba: tunc. e. producitur.

Secunda: Debeo. thebæ: debilis: & nebula: primam producunt.

Secũda: E. ante. c. corripit᷑: ut secus: Preter sex. cis cecus: preco: theca: uecors: quæ producunt᷑.

Tertia: E. ante. d. in disyllabis ꝑducit᷑: ut sedes.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prĩa: Cedo defectĩũ: edo. es. pes. dis. & pedũ corripit᷑.

Secũda: Pollisyllaba corripiuntur: ut sedeo. Preter sedulus & seditio: quæ producuntur.

Quarta E. ante. f. corripitur: ut nefas.

Quinta: E. ante. g. corripit᷑: ut lego. Preter regina & dego: quæ producuntur.

Sexta: E. ante. l. in disyllabis producit᷑: ut chela.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Chelis: uelim: gelu: melos: scelus: & celer corripiuntur.

Secunda: Pollisyllaba corripiuntur: ut gelidus preter spelũca: belua: electrũ spelæa: deliciæ: & elisium quæ producuntur.

Septima. E. ante. m. corripit: ut hemonia:

¶ Ista regula habet tres exceptiones:

Prima: semis: demo: & themis: producuntur.

Secunda: Habentia. e. purũ ante. m: producuntur: ut eminus: preter emo & emio.

Tertia: Disyllaba perittosyllabica producunt: ut semen. nis. pret memor: nemus: & femur: quæ corripiuntur.

Octaua: E. ante. n. producitur: ut rhenus.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Fenestra: penitus. enĩ: penetro: penes: & penus: corripiuntur.

Secũda: Si ante. e. præcedit. b. ut bene: uel. g. ut genus: uel. s. ut senex. uel. t. ut tenuis: uel. u. ut: uenꝫ: tunc. e. corripit: preter: uenũ thenia: uena uenor: tenarus: & tenax: quæ producuntur.

Nona: E. ante. p. corripitur: ut epos: preter sepes cepe: scepa: & tepor: quæ producuntur.

Decima: E. ante. q. corripitur: ut neque.

Vndecima: E. ante. r. corripitur: ut series.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Brunna: cerulũ: heros: eruca: ceroma: feria: ceres: clerus: erigone: ferus: & feres ꝓducũt.

Secunda: Si ante. e. præcedit. u. ut uerus: uel. p ut pera: tunc. e. producitur: preter: ueru: & uereor: quæ corripiuntur.

Duodecima: E. ante. s. producitur: ut lefus: pret iefus: quod corripitur.

Tertiadecima: E. ante. t. producitur: ut cete.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Metalũ: metuo: fretũ: thetis: etiam: meto: meta: & geticus corripiuntur.

Secunda: Si ante. e. præcedat. p. ut peto: uel. u ut uetus: tunc. e. breuiatur.

Postrema: E. ante uau producitur: ut leuus: pret leuis breuis: & feuerus: quæ corripiunt.

¶. I.

I: in primis syllabis habet. xiiii. regulas.

Prima: I. ante. b. corripitur: ut hiberia: preter hibernus: fibula: liburnum ꝓ naui: tibia: liber: libo: tribulũ: uibex: fibilo: & ibis: quæ producũt

Secunda: I. ante. c. corripit: ut dicax: preter uicus mica: niciteria: trica: picus: liciũ: spica: & ficus: quæ producuntur.

Tertia: I. ante. d. producit: ut idem ĩ masculino:

¶Ista regula habet duas exceptiones.
Prima. Idem in neutro: ideo fidis: cydon: & idoneus: corripiuntur.
Secũda: Si añ. i. præcedat. b. ut bidens: uel. t ut tideus: uel. u. ut uideo: tũc. i. corripit̃: pret̃ strideo
Quarta: I. ante. s. producitur: ut riseus.
Quĩta: I. añ. g. corripit̃: ut rigo: pret̃ uiginti: bigæ trigĩta: frigus: pigardus: & pigæ: q̃ ꝑducunt̃.
Sexta: I. ante. l. producitur: ut filius:
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Cylindrus: hilaris: pilus. cilix: philos: pila: & milium: corripiuntur.
Secũda: Si añ. i. præcedat. s. ut sileo: uel. t. ut stilus: tunc. i. corripit̃: preter thyle quod ꝑducit̃
Septima: I. ante. m. ĩ disyllabis ꝑducit̃: ut limus
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Thym⁊: nimis: sĩl: & hymẽ corripiũt̃.
Secũda: Pollisyllaba corripiuntur: ut cymĩnũ.
Octaua: I. ante. n. producitur: ut linea.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Tinea: & linio corripiuntur.
Secũda: Si ante. i. præcedat. c. ut cinis: uel. s. ut sinus: uel. m: ut minus: tunc. i. corripit̃: pret̃ sinus pro uase: & mino: quæ producuntur. i

Nona: I. ante. p. corripit: ut bipes: preter Sipharium: uipera ripa: sciphꝫ: stipes: cipus: & stipo quæ producuntur.

Decima: I. ante. q. corripitur ut liqueo.

Vndecima. I. añ. r. ĩ disyllabis producit: ut dirus

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: uir uiri: pyra: pirus: & lyra corripiunt.

Secũda: Polisyllaba corripiunt: ut biria: preter stiria: pirula pirata: & pyramis: quæ producũt.

Duodecima: I. ante. s. producitur: ut risus: preter nisi: ptisana: & miser: quæ corripiuntur.

Tertiadecima: I. ante. t. corripitur: ut item.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Dis: ditis: litis: clitella: python: glitis: pitisma: titan: titillo: psitacus: brito: & sitis producuntur.

Secũda: Si añ. i. præcedat. m. ut mitis: uel. r. ut rite: uel. u. ut uitis. tunc. i. producitur: preter uitulus: & uitellus: quæ corripiuntur.

Postrema: I. ante uau producitur ut cliuus: pter nix niuis: quod corripitur.

¶O.

O. in primis syllabis habet. xiiii. regulas.

Prima: O. ante. b. producitur: ut gobius.

Ista tegula habet duas exceptiones.
Prima: Soboles primam corripit
Secūda: Si ante.o.duo consona præsint: ut pro-bus: tunc.o.corripitur.
Secunda O.ante.c.corripitur ut iocus preter foca: procerus: ocior: oculus: poculū: & ociū: quæ producuntur.
Tertia O.ante.d.in disyllabis producit᷑ ut rodo.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Odor & modus corripiuntur.
Secunda Poll·syllaba corripiuntur ut fodio.
Quarta: O.ante.f.corripitur: ut profugus.
Quinta: O.ante.g.producitur: ut cogo: preter rogo: toga: rogus: & logos: quæ corripiuntur.
Sexta: O.añ.l.corripit᷑: ut color: pret᷑ nolo: molior: soles: doliū: ꝑles: bolet⁊: olī: solus: colyphiū schola: prolixus: & colo.as.quæ producunt᷑.
Septima: O.ante.m.producitur: ut omen: preter: stomachus: homo: dominus: comedo: domus: como: glomero: comes: gomor: omitto: domo.as.& uomo: quæ corripiuntur.
Octaua: O.ante.n.corripitur: ut bonus.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Zona: & nonæ producuntur.

Secunda: Si antē.o.præcedat.c.ut conus: uel.d ut donū: uel.p.ut.pono: tunc.o.producitur.

Nona: O.ante.p.corripitur: ut sopor.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Populus: opilio: tophus: popisma: propago: & sopio.is.producuntur.

Secunda: Si ante.o.præcedat.c.ut copula: tunc o.producitur: preter cophinus: scopulus: & copos: quæ corripiuntur.

Decima: O.ante.q.corripitur: ut coquus.

Vndecima: O.ante.r.corripitur ut morior.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Os oris: chorus ꝓ uento: oro.as.coram torax: hora ꝓ tempore: mores: coralus: ora: pro extremitate: morus: doricus: & sorex: producunt᷑.

Secūda: Si ante.o.præcedat.l.ut lorum: uel.r. prora: tunc.o.producitur.

Duodecima: O.ante.s.producit᷑: ut osyris: preter rosa: proserica: & dosis: corripiuntnr.

Tertiadecima: O.ante.t.corripitur: ut notus.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Dos dotis poto: totus: quotus: uotū: & notus pro cognito: psoducuntur.

Secũda: Si ante. o. duo consona præsint: ut clo to: tunc. o. producitur: preter protos.

Postrema O. ante uau corripitur: ut nouus: preter ouum.

V.

V. in primis syllabis habet. xiii. regulas.

Prima: V. ante. b. corripitur: ut rubeus.

Ista regula habet duas exceptiones. (ducũt.

Prima: Tuber: rubigo: suber: pubes: & uber p

Secunda: Si ante. u. præcedat. b. ut bubus: uel n. ut: nubo: tunc. u. producitur.

Secunda: V. ante. c. producitur: ut duco.

Ista regula habet duas exceptiones

Prima: Ducentus corripitur.

Secunda: Si ante. u. præcedat. d. ut duces: pret duco: solum: uel. n. ut nucis: uel. r. ut ruca: tũc u. corripitur.

Tertia: V. ante. d. producitur: ut trudo; preter rudens: pudor: sudes: rudis: studeo; cudo: & trudes: quæ corripiuntur.

Quarta: V. ante. f. producitur: ut bufo.

Quinta: V. ante. g. producitur: ut rugio.

Ista regula habet duas exceptiones

Ptima: Tugurium corripitur.

Secunda: Si ante.u.præcedat.f.ut fugio:uel.i
ut iugũ: uel.p.ut pugio:tũc.u.corripit̃: preter
fruges:iugera:iugi:& frugi:quæ producuntur.
Sexta: V.ante.l.corripitur:ut culex.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Vligo producitur.
Secunda: Si ante.u.præcedat.g.ut gulio:uel.f
ut fuligo: uel.m.ut mulio:tunc.u.producitur
preter fulica:mulier:& gula:quæ corripiunt̃.
Septima.u.ante.m producitur:ut numen.
Ista regula habet duas exceptiones. (corripiũt̃.
Prima: Humerus:humilis:humus: & fumus:
Secũda: Si ante.u.præcedat.c.ut cumulus:uel
n.ut numerus:uel.t.ut tumulus:tunc.u.corri-
pitur:preter numen & struma:quæ producũt̃.
Octaua: V.ante.n.producitur:ut luna:preter cu
neus & tunica quæ corripiuntur.
Nona: V.ante.p.corripitur:ut cupio.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Stupa:& cupa producuntnr.
Secunda: Si ante.u.præcedat.n.ut nup:uel.p
ut pupius:uel.r.ut rupes:tunc.u.producitur.
Decima: V.ante.r.producitur:ut fures:preter fu
rere:nurus & muria:quæ corripiuntur.

Vndecima: V. ante. s. producitur: ut usus: preter pusillus: & susuro: quæ corripiunt.

Duodecima: V. ante. t. in disyllabis producitur. ut tutus.

Ista regula habet duas exceptiones:

Prima: Cutis: frutex: uter: & lutum corripiunt.

Secunda: Pollisyllaba corripiunt: ut futilis: preter mutuus: mutit puteo: futio: uterus: & utilis quæ producuntur.

Postrema: V. ante uau producitur: ut uua.

ULTIMA syllaba. CAPVT. IIII.

Vltima syllaba: duob. modis cognosci pōt. s. declinatione: & regula.

DECLINATIO.

Declinatione cognoscit ultima syllaba si p inflexionem penultima facta eius accentus obseruet ut carmen carminis. men. breuis ē quia penultima effecta corripitur. Et salus salutis. lus. longa est: quia penultima effecta producitur.

REGVLA.

Regula ultimarū syllabarū ī. xvi. partes diuisa ē.

Prima: A. finita producuntur ut ama.

Ista pars habet tres exceptiones.

Prima: Ntī: actī: & utī terminantes ī. a. corripiūt

Preter græca i.as. ut pallas palla quæ ꝓducunt
Secũda: Numeralia in.ginta.desinentia ad placitum ponuntur: ut triginta.
Tertia: Vtputa: ita: & qua: corripiuntur.
Secunda: B.finita corripiuntur: ut ab.
Tertia: C.finita producuntur: ut dic: preter nec: lac: & donec: quæ corripiuntur.
Quarta: D.finita corripiuntur: ut aliud.
Quinta: E.finita corripiuntur: ut mille.
Ista pars habet sex exceptiones.
Prima: Græca in.e.producunt: ut pasiphe: eu(frate.
Secũda: Ablatiui qntæ declinationis ꝓducunt ut die.
Tertia: Imperatiua singularia secundæ cõiuga(tionis ꝓducunt: ut mone.
Quarta: Aduerbia formata a datiuis nominũ o.i.e.uersa quæ regulariter comparant: producta sunt: ut a docto: docte.
Quinta: Monosyllaba in.e.producuntur: ut te preter que: ue: ne: pro an: & pte: quæ corripiunt
Sexta: Ferme: fere: & fame ablatiuus ꝓducunt
Sexta.i.finita producuntur: ut dixi.
Ista pars habet duas exceptiones.
Prima: Græca in.is.uel in.i.corripiuntur: ut alexis: alexi: & sinapi. preter uersa in.i.per sinere

ſin ut: ὤρφει. orphi: quæ producuntur.
Secunda: Mihi: tibi: ſibi: niſi: quaſi: ubi: & ibi. ad placitum ponuntur.
Septima. L. finita corripiuntur: ut mel.
Iſta pars habet tres exceptiones.
Prima: Nil producitur.
Secunda: Nomina in. ol. producuntur: ut ſol.
Tertia: Barbara in. el. producuntur: ut daniel.
Octaua. M. finita corripiuntur: ut templum.
Nona: N. finita producuntur: ut pæan.
Iſta pars habet duas exceptiones.
Prima: Forſitan. forſan in & tamen corripiunt.
Secunda: Græca in. n. corripiuutur: ut capin: eginan: menelaon.
Decima. o. finita ad placitum ponunr: ut amo.
Iſta pars habet tres exceptiones.
Prima: Datiui & ablatiui in. o. producuntur: (ut bono.
Secunda: Monoſyllaba in. o. producunt: ut do
Tertia: Græca in. ω. producuntur: ut διδω dido μάντω manto.
Vndecima. R. finita corripiuntur: ut miſer.
Iſta pars habet duas exceptiones.
Prima: Monoſyllaba in. r. producuntur: ut uer preter per: fer: ter: cor: & uir quæ corripiuntur.

Secunda: Græca in.r.producunt᷑: ut áer: æther.
Duodecima: S.finita in quinq; partes diuisa sũt nam aut in.as.aut in.es.aut in.is.aut ĩ.os.aut in.us.exeunt.
As: finita producuntur: ũt maiestas.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Græca in.as.quæ gtm̃ ĩ.dis.uel in.dos mittunt corripiunt᷑: ut pallas: palladis: uel pallados.
Secunda: Græca pluralia in.as.ad placitum ponuntur: ut troas.
Es: finita producuntur: ut patres.
Ista regula habet tres exceptiones.
Prima: Es est: & penes corripiuntur:
Secunda: Corripientia penultimã gtĩ crescentis corripiunt᷑: ut miles militis. Pret᷑ res: ceres spes fides: & pes tm̃ in ntõ: & nomĩa in.ies.ut aries: quæ producuntur.
Tertia plurales ntĩ græci corripiunt᷑: ut troes
Is finita corripiuntur: ut ignis.
Ista regula habet duas exceptiones.
Prima: Dtĩ actĩ & ablatiui plurales producunt᷑ ut dominis: omnis: deis.
Secũda: Monosyllaba producunt᷑: ut scis. pret᷑

is:eá:id: quis:mei: uel: mis: tui uel tis: & bis: quæ corripiuntur.

Os finita producuntur:ut mos.

Ista regula habet duas exceptiones.

Prima: Os ossis corripitur.

Secunda: Græca tam ntī q̄ obliqui casus in.οσ terminata corripiunt̃:ut pallas: pallados: delos: logos.

Vs:finita corripiuntur:ut deus.

Ista regula habet tres exceptiones.

Prima: Monosyllaba producuntur:ut pus.

Secunda: Græca in.όυσ.terminata producunt̃ ut μελάμπουσ.

Tertia: Gtī singulares: ntī actī & utī plurales quartæ declinatōis producuntur: ut huius manus:hæ manus:has manus:o manus.

Tertiadecima: T.finita corripiuntur:ut legat.

Quartadecima.V.finita producunt̃:ut cornu.

Quītadecīa.X.finita positōe ꝓducunt̃.ut lex.

¶PENVLTIMA.syllaba.CAVPT.IIII.

Penultima syllaba accentu tantū cognoscit̃.Vnde ista datur regula.

In dictionib.trisyllabis siue deinceps:si penultīa correpto accentu pronunciabit̃ breuis erit: ut ut creticus.Si uero producto longa erit: ut rho

manus. Excipiuntur aliqua græca: quæ q̃uis pe nultimã correptam habeant: tamẽ ſuũ apud la tinos ſeruant accentum: ut ſimois.

ANTEpenultima mediaq; ſyllaba. Capu T. V

Antepenultima & media ſyllaba duob. modis co gnoſci poſſunt: deriuatione. ſ. & regula.

DERIVATIO.

Deriuatione cognoſcitur ſyllaba: quæ media fue rit in dictõe: ſi p inflexionẽ: uel ſui generis (ut ita dixerim) cognationẽ ad penultimũ locum reducat᷑. Tunc enĩ accentu facile cognoſcet᷑: ut amicorum. mi. antepenultima longa eſt: nam in hac dictione amicus: penultima facta circũ flectitur & eſt longa.

REGVLA.

Regula mediarum ſyllabarũ in quinq; partes di uiſa eſt. ſ. in. a. e. i. o. u.

A.

A: in mediis ſyllabis habet. xiii. regulas.

Prima: A. ante. b. corripitur: ut ſyllaba.

Secunda: A. ante. c. corripitur: ut amaracus: p̃ter nomina ĩ. ceus. & in. cius. terminata: quæ pro ducuntur: ut ordeaceus: gallinacius.

Tertia: A. ante. d. corripitur: ut arcades.

Quarta: A. ante. f. corripitur: ut girafa.
Quinta: A. ante. g. producitur: ut uirago:
Sexta: A. ante. l. corripitur: ut italus.
Septima: A. ante. m. corripitur: ut thalamus.
Octaua: A. ante. n. corripitur: ut clibanus.
Nona: A. ante. p. corripitur: ut gausape.
Decima: A. ante. r. corripitur: ut barbarus: preter nomina in. riũ. & in. rius termĩata: q̃ nisi sint a nomib. nũeroꝝ deriuata: ut denarius ꝑducũt.
Vndecima: A. ante. s. corripitur. ut carbasus:
Duodecĩa: A. añ. t. corripit᷑: ut themata: pret᷑ nomĩa ĩ. tiũ. desinẽtia: q̃ ꝑducunt᷑: ut palatium.
Postrema. A. ante uau: producitur: ut cadauer.

E.

E: in mediis: syllabis habet. xiii. regulas.
Prima: E. ante. b. producitur: ut corebus: preter terebinthus: & eleborus: quæ corripiuntur.
Secunda: E. ante. c. producitur: ut chyrotheca.
Tertia. E. ante. d. producitur: ut lycomedes.
Quarta: E. ante. f. corripitur: ut ueneficus.
Quinta: E. ante. g. corripitur: ut sacrilegus.
Sexta: E. ante. l. producitur: ut camelus.
Septima: E. ante. m. producitur: ut racemus.
Octaua: E. ante. n. producitur: ut catena.

Nona:E.ante.p.corripitur:ut thelephus.
Decima:E.ante.r.corripitur:ut cineres.
Vndecima.E.ante.s.corripitur:ut herefis.
Duodecima.E.ante.t.producitur:ut boletus.
Poſtrema:E.ante uau producitur:ut longeuus.

¶.I.

I:in mediis ſyllabis habet.xiiii.regulas.
Prima:I.ante.b.corripitur:ut celtiber:preter nomina in.bilis.quæ producunt̃:ut ſenſibilis.
Secũda:I.ante.c.corripitur:ut clericus:preter cuticula: periculũ.Et nomina in.culus.cula.culũ t̃mĩata:q̃ ꝑducũt̃:ut ignicul⁊:auicula: reticulũ
Tertia:I.ante.d.corripitur:ut cupidus:preter cõſidero. Et nomĩa in.idiũ.terminata: quæ producuntur:ut præſidiũ.
Quarta:I.ante.f.corripitur:ut uniformis.
Quinta:I.ante.g.corripitur:ut prodigus.
Sexta:I.ante.l.corripitur:ut agilis.
Septima:I.ante.m.corripitur:ut animus.
Octaua:I.ante.n.corripitur.ut cominus.
Nona:I.ante.p.corripitur:ut antipos.
Decima:I.ante.q.producitur:ut iniquus.
Vndecima:I.ante.r.corripitur:ut ſatyrus.
Duodecima:I.ante.s.corripitur:ut cythiſus.

Tertiadecima.I.ante.t.corripitur:ut lenitas.
Postrema:I.ante uau producitur:ut oliua.

¶.O.

O:in mediis syllabis habet.xii.regulas.
Prima:O.ante.b.corripitur:ut orobus.
Secũda:O.ante.c.corripitur:ut suffoco.
Tertia:O.ante.d.corripitur:ut exodus.
Quarta:O.ante.g.corripitur:ut ægloga.
Quinta:O.ante.l.corripitur:ut soboles.
Sexta:O.ante.m.corripitur:ut athomus.
Septima:O.ante.n.pducitur:ut adonis. Preter armonia:quod corripitur.
Octaua:O.ante.p.corripitur:ut isopus.
Nona:O.ante.r.corripitur:ut amphora.
Decima:O.ante.s.producitur:ut saxosus.
Vndecima:O.ante.t.producitur:ut meotis.
Postrema:O.añ:uau.producitur:ut ludouicus.

¶V.

V.in mediis syllabis habet.xii:regulas.
Prima:V.ante.b.corripitur:ut coluber.
Secũda:V.ante.c.producitur:ut eruca.
Tertia:V.ante.d.producitur:ut fortitudo.
Quarta:V.ante.g.producitur:ut lanugo.
Quinta:V.ante.l.corripitur:ut catulus.

Sexta: V. ante. m. producitur: ut alumen:
Septima: V. ante. n. producitur: ut lacuna:
Octaua: V. ante. p. corripitur: ut sirupus.
Nona: V. ante. r. producit᷑: ut lectura: Preter mercurius: centurio: Et desideratiua ĩ. rio. ut esurio quæ corripiunt᷑:
Decima: V. ante. s. producitur: ut cerusa.
Vndecima: V. ante. t. producitur: ut uersutus.
Postrema: V. ante uau corripitur: ut proluuies.

¶NOTANDVM.

Multa. quidẽ ab his regulis excipiunt᷑. quæ: quoniã p regulas generales: supius annotatas satis supq; cognosci possunt: consulto pretermisi.
Hæ aũt regulæ tam penultimis: q̃ ãpenultimis & mediis syllabis sunt cõmunes.
Illud tamẽ minime pretermittẽdũ putaui: q᷑ fortasse pleriq; ridebunt. Sed si ex huiusmodi re: quantũ processerit emolumentũ: diligenter cõsiderauerint: uel inuiti laudare: uel seipsi aperire cogentur.
Qui breuiter syllabaꝝ quantitates nosse uoluerit ĩferius annotatos uersus memoriæ tradat: lõgæ enĩ erũt illæ uocales: quæ ante dictionũ: ĩ contextu positaꝝ primas cõsonantes: reperte fuerint

Breues aũt si quæ eas sequentur consonantes: in carminũ contextu: nõ fuerint annotatæ. Vltima tamen carmina tantũ ad ornatũ pertinent.

¶PRIMA SYLLABA.

Aspice littorib. modulantia numina sacris.
Nec dubites lætum: uoce tonante: salum.
Ipsa deum facili ludentia numina motu.
Nunc referunt uultus: nũc sua uerba suis.
Orta beata dies: gaudent modo sanctius omnes.
Vnda fluit gelida: motaq; diua canit.
Numina sancta reor: uatem uoluisse tenere.
Quantæ essent primæ: carmine dante suo.

¶MEDIA SYLLABA.

Aurea gratetur uicinis uatibus ætas.
Et bene cantantes ducat ad astra lyrã.
Montib. in nostris: tacitæ uirtutis amator.
Ille uelit uigiles qui iubet esse uiros.
Omnia nostra silent: tacitis & uiuimus annis.
Vltima de superis diua reliquit humum.
Hæc tenuit nostros gracili modulamine cantus.
Quantæ essent mediæ: sic docuisse uolens.

¶VLTIMA SYLLABA.

Accipe compositas iuuenis nunc carmine uoces.
Exosas: Dantur his (mihi crede) pedes.

COMMVnis syllaba. CAPVT. VI.

Cõmuniũ syllabaꝝ modi sũt nouẽ: qui quanq̃ in primo libro annotati fuere: tamẽ ut perfectior sit huius libelli tractatus: recensere nõ p gebit.

Primus: quũ correpta uocalis excipit᷑ a muta cũ liquida. Est enĩ longa in hoc Virginibus tyriis mos est gestare pharetrã. Breuis aũt in hoc Qui pharetra ex humero crines nodant᷑ in aurũ.

Secũdus: quũ locũ breuis longa occupat: uel quũ diphthongũ sequit᷑ uocalis. Est enĩ longa ĩ hoc Musæ aonides. Breuis aũt in hoc Te coridon o alexi. Et insulæ ionio in magno.

Tertius: quũ ultima dictionis syllaba correpta in unam t desinit consonantẽ Et sequens dictio a longa incipit uocali. Est enĩ longa in hoc. Nam tibi timbre caput euandrius abstulit ensis. Breuis aũt in hoc Per caput hoc iuro.

Quartus: quũ correptã uocalem duæ conson antes sequuntur quarũ prior est. s. Est enĩ longa ĩ hoc Vnde spissa coma Breuis aũt in hoc Poni te spes sibi quisq; suas.

Quintus: quũ correptam uocalem suscipit. z duplex. Est enim longa in hoc Mezentii ducis exuuias. Breuis aũt in hoc Iam medio apparet flu-

ctu. nemorosa zacynthos.

Sextus: quũ pronomẽ hic uel hoc uocalis statim sequitur. Est enĩ longa in hoc Hoc erat alma parens. Breuis aũt ĩ hoc Solus hic inflexit sensus

Septimus: quũ correpta uocalis in unã desinit cõsonantẽ: sequẽte. h. Est enĩ longa in hoc Terga fatigamus hasta Breuis aũt in hoc Semper honos nomẽq; tuũ: laudesq; manebunt.

Octauus: quũ nudam uocalem uocalis sequitur Est enĩ longa in hoc. O ego infœlix. Breuis aũt in hoc Sub ilio alto.

Nonus: qnũ auctoritas poetarũ syllabas modo longas modo breues ponit: quod ipsorũ exempla te docere poterunt: nam in cerete mediam cõmunem protulit maro. Est enĩ longa in hoc Qui cerete domo. Breuis aũt in hoc Est ingens gelidum lucus prope ceretis amnem.

Explicit liber sextus de syllabarũ quantitatib.

Incipit liber septimus de syllabarũ acentib c. & modo punctandi.

ACCENTVS.
CAPVT. PRIMVM

ACcentus ẽ q̃litatĩa extẽsio uel depressio syllabarũ secundũ prolatæ dictõis euphoniã.

Accẽtus ĩ q̃ttuor partes diuisus ẽ ĩ tonũ. s. tẽpus: (spũ: & passionẽ.

¶TONVS.

Tonus ẽ extensio: uel remissio: uel syllabarũ medietas: bonam uocem habens.

Tonus ẽ triplex. s. acutus: grauis: & circũflexus.

Acutus tonus ẽ syllabæ qualitas: uocem extensã habens: ut dominus: & ẽ uirgula a sinistro ĩ dextrum extensa: ut hic.

Huius toni apud latinos loca sũt tria. s. ultimus: ut pax: penultimus: ut terra: antepenultimus: ut adamantinus.

Grauis ton⁹ ẽ syllabæ q̃litas uocẽ remissã hñs: ut de⁹. & ẽ uirgula a dextro ĩ sinistrũ extẽsa: ut hic.

Huius toni apud latinos loca sũt oĩa: quæ aut nõ acuunť: aut nõ circũflexa sunt.

Circũflexus tonus ẽ syllabæ q̃litas uocẽ mediam inter extensã remissamq; hñs: ut rhomanus est aũt uirgula ex acuto & graui facta: ut hic.

Circũflexus toni apud latinos loca sũt duo. s. ultimus: ut dos: & penultimus: ut sanus.

¶TEMPVS.

Tempus est signũ ꝓductæ uel correptæ uocalis.

Tempus est duplex. s. longũ & breue.

Longũ tempus ẽ signũ productæ uocalis: ut dos.

Eſt ãt uirgula ſtrata:ut hic. — — cta fuerit

Huius tẽporis loca ſũt omnia: ubi uocalis ꝓdu

Breue tempus eſt ſignũ correptæ uocalis:ut uir.
 Eſt aũt pars ſemicirculi inferior:ut hic. ᴗ

Huius temporis loca ſũt omnia:ubi uocalis corre
pta fuerit.

SPIRITVS.

Spiritus eſt q̃litas ſyllabæ lenis uel aſpera.

Spiritus eſt duplex.ſ.daſea:& pſile.

Daſea eſt q̃litas:quæ aſperam in pronunciatione ſyllabam reddit: ut homo. Eſt aũt pars ſemicir culi dextra:ut hic. ⊂

Huius ſpiritus loca ſũt om̃ia: ubi uocalis uel con
(ſonans fuerit aſpirata.

Pſile eſt q̃ltas: quæ lenem in pronunciatione ſyl labam reddit:ut omen. Eſt aũt pars ſemicircu li ſiniſtra:ut hic. ⊃

Huius ſpũs loca ſũt om̃ia:ubi uocalis exilis fue
(rit & ſine aſpiratione.

PASSIO.

Paſſio eſt paſſæ uocis ſignũ:priuationẽ cõiũctio nem uel ſeparationẽ ſignificãs.

Paſſio ẽ triplex.ſ.apoſtrophos:hyphẽ:& hypodi
(aſtole.

Apoſtrophos ẽ uocalis priuatæ ſignum:ut τοῦτἔ ςίν pro τοῦτο ἐ ιν: Eſt ãt pars ſemicirculi ſini ſtra:quæ ĩ ſupiore dictõis parte ponit̃:ut hic. ⊃

Hui⁊ paſſiõis loca ſũt om̃ia:ubi ꝑ ſynereſin uoca lis abicit̃.

Hyphen est duarũ dictionũ: inuicem coniũctarũ signũ: ut añ maloꝝ. Est pars semicirculi ĩferior quæ in inferiore dictionis parte poniur: ut hic. ◡

Huius passionis loca sunt oĩa: ubi duæ dictões inuicem connectuntur.

Hypodiastole est separatæ dictionis signũ: ut interea reges ingenti mole latinus. Est aũt pars semicirculi sinistra: quæ inferiore dictonis parte ponitur: ut hic.) Hanc tñ parenthesin aliq uocant: & duob. semicirculis sibi inuicem contrariis orationẽ interpositã claudentib. notant.

Huius passionis lota sũt oĩa: ubi sententiæ abinuicem separantur.

TONORVM REGVLAE. CAPVT. II.

Pro tonoꝝ ergo cognitione: nã cæteroꝝ accentuũ per se cognitio manifesta est. Diuidenda est dictio accentuanda in tres partes: ĩ monosyllabã s. disyllabã: & pollisyllabam.

MONOSYLLABAM.

Monosyllaba dictio est duplex. s. aut breuis: aut longa.

Breuis dictio monosyllaba acuitur: ut uir.

Longa dictio monosyllaba circũflectitur: ut dos.

DISYLLABA.

Disyllaba dictio est quadruplex: aut enī constat ex duab. breuib. aut ex duab. longis: aut ex longa & breui: aut ex breui & longa.

Dissyllaba dictio ex duabus breuib. constans penultimā acuit bonus. (mam acuit: ut reges.

Disillaba dictio ex duab. longis constans penulti

Disyllaba dictio: ex longa & breui cōstans: penultimā circūflectit: ut rhomā. (acuit; ut boni.

Disyllaba dictō: ex breui & lōga cōstās pēultimā

POLLISYLLABA.

Pollisyllaba dictio est octuplex: aut enim constat ex tribus ultimis breuib. aut ex trib. ultimis longis: aut ex ultima longa & duab. breuib. aut ex ultima breui & duab. longis: aut ex duab. ultimis longis & una breui: aut ex duabus. ultimis breuib. & una longa: aut ex ultima: lōga penultima breui & antepenultima longa: aut ex ultima breui penultima longa & anpenultīa breui

Pollisyllaba dictio: ex trib. ultimis breuib. cōstās antepenultimā acuit: ut dominus.

Pollisyllaba dictio: ex trib. ultimis longis constās penultimam acuit: ut rhomanos.

Pollisyllaba dictio ex ultīa longa & duab. breuib. constans anpenultimā acuit: ut capreolos.

Pollisyllaba dictio: ex ultima breui & duab. lon-
gis cōstās: penultimā circūflectit: ut rhomanus
Pollisyllaba dictō: ex duab. ultimis longis & una
breui constans: penultimam acuit: ut latini.
Pollisyllaba dictō ex duab. ultimis breuib. & una
longa cōstās: antepenultimā acuit: ut carmina
Pollisyllaba dictio: ex ultima longa: penultima
breui & antepenultima longa cōstans: antepe-
nultimam acuit: ut littori.
Pollisyllaba dictō ex ultima breui: penultima lon
ga: & antepenultima breui cōstans: penultimā
circūflectit: ut latinus.

NOTANDVM.

Fallit tamē in accentib. regula nouē modis. s. di-
stinctione: ambiguitate: necessitate: coactione:
infinitate: transpositione: contextu: idiomate:
& apocope.
Distinctione uariat accētus: quū ad alterius simi
lis dictionis differentiā: dictionē in fine acutā
pronunciamus: ut una.
Ambiguitate uariat accēt9: quū ad āphibologiā
tollēdā: nō suo loco ponit accētus: ut īterealoci
Necessitate uariat accentus: quū dictionē sequit
encletica coniunctio: ut te laudo proboq; uel

syllabica adiectio: ut ibidem.

Coactione uariatur accentus: nam ubi supius de circũflexis facta est mentio: de naturaliter longis intelligendũ ẽ. Quia si coacte producerent̃ syllabæ: loco circũflexi: acutũ haberent accentũ ut arma: acanthus.

Infinitate uariatur accentus: nam infinitæ dictiones: contra accentuũ regulam: antepenultimã acuunt: ut aliquando: siqñ: pinde: deinde.

Transpositõe uariat̃ accentus: nã præpositio ĩ ordine orõnis præposita: grauat̃: ut ĩ agro rhomano: postposita uero acuit̃: ut rhomano ĩagro.

Contextu uariat̃ accentus. nã partes orõnis indeclinabiles p se positæ: ultimã acuũt: ut ptinus in contextu uero aliarũ. dictionũ: acutũ mutãt in grauẽ: ut ptinus æneas celeri certare sagitta.

Idiomate uariat̃ accentus: nã quædã repiũt̃ græce dictiones quæ contra accentuũ regulã: sui idiomatis etiã apud latinos accentũ seruant: ut simois: penultima acuta: cũ grauis esse deberet: quia breuis est.

Apocope uariat̃ accẽtus: nã priorẽ accentũ seruãt dictões apocopatæ uel sincopatæ contra accentuũ regulã; ut mercurius mercuri: leniuit leniit

¶PVNCTVS.CAPVT.III.

Punctus eſt ſignū ſegregans:intellectum:& ſpi/ritum recreans prolatoris.

Punctus eſt duplex.ſ.eſſentialis & accidentalis.

¶ESSENTIALIS.

Eſſentialis punctus eſt: qui ſemper in quacunqꝫ ponitur oratione.

Sunt aūt puncti eſſentiales qnqꝫ.ſ.ſuſpenſiuus: geminus punctus:cōma:colon:& periodus.

Suſpenſiuus eſt ſimplex uirgula: q ſolet quietis gratia poni:anteq̄ ſenſus aliquis clauſulæ haberi poſſit:ut mors

Geminus punctus: eſt quo utimur ubi clauſula maiorem quandā quietem habet:& tn̄ ſenſum imperfectū:ut mors obituſqꝫ:

Cōma eſt punctus planus in ſupiori parte lineæ poſitus:uel ī inferiori cū uirgula ſuperiꝰ eleuata: quo utimur: ubi ſenſus nō ē expleto nūero concluſus:ut mors obituſqꝫ:terribilis eſt his·

Colon ē pūctꝰ planus ī inferiori parte lineæ poſitus:quo utimur ubi ſenſus a toto corpore abruptus eſt: ut mors obituſqꝫ:terribilis ē his·;quorum cum uita omnia extinguuntur.

Periodus eſt punctus planus cum uirgula curua

inferius circũflexa: quo utimur in fine clausulæ ut Mors obitusq; terribilis est his·quorũ cum uita omnia extinguunt̃. nõ his·quorũ laus emo ri nõ potest.

¶ACCIDENTALIS.

Accidentalis punctus est: qui nõ semp. sed ex ali quo accidente in oratione ponitur.

Sunt autẽ puncti accidentales quattuor. s. inter rogatiuus: exclamatiuus seu admiratiuus: semi punctus: & parenthesis.

Interrogatiuus est qui interrogationẽ significat: ut Sed uos: qui tandem?

Exclamatiuus seu admiratiuus: ẽ q admirationẽ cũ exclamatione significat: ut Tantæ ne animis cælestibus iræ.

Semipunctus ẽ uirgula: quæ in fine lineæ ponit̃ quũ dictio imperfecta est: cuius pars in sequen tem lineam transit: ut hic.

Parenthesis ẽ ĩterposita orationi sentẽtia duplici signata diastole: ut Nanq; (fatebor enĩ) dum me galathea tenebat.

Explicit liber septimus: de syllabarũ accentib. & punctandi modo. ¶Incipit liber octauus: de metrica oratione: & carminũ qualitatib.

¶METRICA oratio. ¶CAPVT. I.

EXpositis syllabarum quãtitatib. necnõ & earum accentib. ac pũctandi modo quæ ad solutæ q̃ metricæ numeros ptinere uidebant. Nũc iure ad metricam redeundũ est: unñ digressi sumus.

Metrica oratio est: equestris fictæ ueræq; narrationis cõgruenti pede cõposita structura: ad hominũ uoluptatem utilitatemq; accõmodata.

Metrica oro ĩ tres partes diuisa é: ĩ poeticã. s. poema: & poesĩ.

¶POETICA.

Poetica est ars metrica: quæ prima philosophia dicitur: ad corrigendos animi mores excogitata

Poeticæ accidũt tria. s. pes rhythmus & metrum:

¶PES. CAPVT. II.

Pes est metrica constitutio syllabarum.

Pedis accidentia sunt sex. s. regio: cõditio: numerus syllabarũ: tempus: solutio & figura.

¶REGIO.

Regio pedis é qualitas: quæ eius positionẽ ondit

Regio pedis in qnq; partes diuisa est: in arsim. s. thesim: basim: syzygiam: & dipodiam.

Arsis est uocis ablatio: quæ pedem incipiẽs inter tres syllabas conputatur.

Thesis é uocis positio: quæ pedẽ finiens nisi inter

duas syllabas esse non potest: quia duob. ictib⁊ arsis & thesis perquirenda est. (tendit.
Basis ē pedis positio: q̄ ī epitritis & pæonib. tm̄ at
Syzygia est pedū combinatio: quæ in tetrasyllabis contrariis tm̄ attenditur: ut in cretico.
Dipodia est pedū duplicatio: quæ in parib. tetrasyllabis tantū attenditur: ut in diambo.

CONDITIO. (tita.

Cōditio uel ꝓportō pedis ē partitō seu mēsuratō q̄dā tēporis ab ei⁊ arsi ad thesi iisdē spaciis me
Cōditō ped ē. viii. s. æq̄: dupla tripla: epitrita: & sr̄ bipties t̄tias: epitetarta: & sesq̄qnta: & sescupla.
Aequa conditio pedis: quæ dactylica nominat̄ est quotiens pedis sublatio: tēporib. par ē positioni ut in dactylo: anapesto: spondæo: & pyrrhichio
Dactyli enī arsis duo tēpora hēt: & thesis sil̄r duo
Dupla conditio pedis q̄ iābica nomīat̄ est quotiēs pedis sublatio: tēporib. ipar ē positōi: ut ī iambo: trochæo: & duob. ionicis iābi enī arsis unū tempus hēt: & thesis duo. Trochæi aūt ecōuerso arsis duo tempora habet: & thesis unum.
Tripla cōditō pedis ē quotiens ab ei⁊ sublatōe ad positōnē ē ꝓportio tripla: ut ī āphibracho: cui⁊ arsis unū tempus habet: & thesis tria.

Epitrita conditio pedis est: quotiens ab eius subla tione ad positionē est proportio sesquitertia: ut in epitrito cuius arsis tria tempora habet: thesis uero q̄tuor inter q̄ est sesquitertia proportio.

Supbipartiens tertias conditio pedis ē: quotiens ab eius sublatione ad positionem est proportio supbipartiens tertias: ut in anticyprio: cuius ar/sis tria tempora habet: thesis uero quinq; inter quæ est talis proportio.

Epitetarta conditio pedis ē: quotiens ab eius sub/latione ad positionē est proportio sesquiq̄rta: ut in mesobrachi: cuius arsis q̄ttuor tēpora hēt thesis uero qnq; inter q̄ ē proportio sesquiq̄rta

Sequiquinta conditio pedis est quotiens ab eius sublatōe ad positionē ē proportio sesqquinta: ut in cani cretico: cuius arsis sex tempora habet thesis uero quinq; inter quæ est talis ꝓportio.

Sescupla: uel sesquialtera conditio pedis quæ pæ onica nominat᷑: est quotiens pedes: qui tempo rib. quinq; pares sunt: ꝑ bina tempora diuidūt᷑ Duo enī ad tria relata sescuplā faciūt: ut in pæ/one cuius arsis tria tempora habet: thesis uero duo: inter quæ est proportio sesquialtera.

SYLLABARVM NVMERVS.

Numerus ſyllabaꝝ ē cōprehenſio uocū: pedē con ſtituētiū V ñ ex una ſyllaba pes confici nō pōt

Numerus ſyllabarū in pede eſt quincuplex. ſ. duplex: triplex: q̄druplex: qncuplex: & ſexcuplex.

Duplex ſyllabarū numerus eſt quū ex duab. ſyllabis componitur pes: ut deus.

Triplex ſyllabarū numerus eſt quū ex trib. ſyllabis componitur pes: ut carmina.

Quadruplex ſyllabarū numerus eſt quū ex quattuor ſyllabis componitur pes: ut imperator.

Quincuplex ſyllabarū numerus eſt quū ex qnq; ſyllabis componitur pes: ut iraſcibilis.

Sexcuplex ſyllabarū numerus eſt quū ex ſex ſyllabis componitur pes: ut excogitaretis.

TEMPVS.

Tempus pedis ē debita ꝓlationis menſura: q̄ circa longitudinē & breuitatē attendit̄ ſyllabarū.

Tempus pedis in undecim partes diuiſuꝫ eſt. Nā aliud duplex. ut in pyrrhichio.

Aliud triplex: ut in iambo.

Aliud quadruplex: ut in ſpondæo.

Aliud quincuplex: ut in cretico.

Aliud ſexcuplex: ut in moloſſo.

Aliud ſeptuplex: ut in epitrito.

Aliud octuplex: ut in dispondio.
Aliud nonuplex: ut in probrachi.
Aliud decuplex: ut in molosso spondio.
Aliud undecuplex: ut in cretico molosso.
Aliud duodecuplex: ut in dimolosso.
Breuis enī syllaba uni⁊ tēporis ē: longa uero du (or⁊.

SOLVTIO.

Solutio pedis ē quotiēs longa syllaba in duas soluitur breues: uñ soluto spondæi parte secūda: qui primo solus carmen pythium absoluebat: admissus est dactylus.
Pedum solutio una cū reliquis accidentib. in eo⁊ cōnumeratione singilatim inferius exponent.

FIGVRA.

Figura pedis est accidens: quo simplex a composito cognosci, potest.
Figura pedis est triplex. Nam pedū alii simplices alii duplices: & alii heteroplici.
Simplices pedes sunt illi: qui p se sine alterius admixtione: in uersu gradiuntur.
Simplices pedes in duas partes diuiduntur in disyllabos. s. & trisyllabos.

SIMPLICES pedes DISSYLLABI.

Simplices pedes disyllabi sūt quattuor. s. pyrrhi

chius: spondæus: iambus: & trochæus.

Pyrrhichius: dibrachus: bibreuis: tripudians cinesias: uel ægeon. Constat ex duab. breuib. tēporū duū: ut deus. Recipiēs cōditionē æquā: & nullā solutionē. Dictus ē āt pyrrhichius ἀπο της πυριχης hoc ē a saltu militari: q hui9cemōi modulatōis cōpositōi cōuenit: nā breuē syllabā ꝓferētes spūm arctiorem: labris cōcurrentib. explicamus. Vel a pyrrho achyllis filio q crebris & citis modulationib. bis breuit̃ ꝓminentē clypeū genib. incumbens: & p hunc terrorē hostib. imittens inferebat̃: cū enī gradus uolebat breuit̃ accedentis ostētare: mobilē decursionē pyrrhichio pede cōmentus est. Vel qa primus uictoria potitus eo genere metri laudatus est Vel a gradiuo bellonæ filio: q cū p montes & difficilia colliū: concitato cursu capræ more uiatores superaret quotiens predatoria uice crassaret̃: huic pedi similem cursum reperiuit Vel dictus est pyrrhichius παρά τοῦ πυρσου hoc est a flamma ꝙ calore uelocitatis: mobilitatis tripudio: flāmarum acies imitaretur.

Spōdæ9 uel pōtificius. Cōstat ex duab. lōgis tēporū q̄ttuor: ut heros. Recipiēs cōditōnē æquā: &

tres solutiones. Soluit enī in dactylū anapestū & pceleumaticū. Dictus ē aūt spondæus ἀπὸ της σπονδης hoc est a libatione uel sacrificio nam in templis spondaica carmina compone/bant ne libantes sonū abominosæ uocis audi/rent: uel ut duab. longis melodiis: quasi dupli cibus & iugibus uocib. prospera deoꝝ uoluntas firmaret. Vñ & numapōpilius: diuinare solitus hunc pedē pontificiū appellauit: cumq; salios iuniores æquis gressib. circulantes īduceret: spō daico melo: patrios placabat indigetes.

Iambus: daunius: uel gradarius: uersu maledico habilis. Constat ex breui & longa: tēpoꝝ trium ut dies. Recipiens cōditionē duplā: & unā solu tionē: Soluit enī in tribrachū. Dictus ē āt iābus παρὰ τὸ ἰαμβίζειν hoc est a cōtumelia ꝙ male dicti hoc genere carminis utebant. Vel a iamba puella: q̄ turpiter hoc carmīe lacerata: atq; omī genere cōuitii affecta: laqueo uitā finiuit. Vel a iamba niobes āncilla: q̄ cererē: dolore raptæ ꝓser pinæ cruciatam: apudq; heram suā ī attica ho spitatā: hoc carmine laudauit. Vel dicit Iābus quasi Τρίαμβος a triumphatore libero: qui hoc carmine laudatus est. Vel παρὰ τὸ βάλλειν

Numa dicitur pontificius

τοῦ ἰοῦ hoc eſt a teli iaculatione: unde & marti dicatus eſt qui cũ crebro pugnas iniret: telum cũ clamore torq̃bat: uñ & breui & longa ſyllaba cõſtat. Nã hi q̃ iaculant̃: breui acceſſu ĩ extenſũ paſſũ ꝓferunt: ut fortiore nixu telis ictum confirment. Vñ & priſci apuli hũc pedem dauniũ a duce ſuo daunio appellarũt. Quod is primus aduerſus diomedẽ bellũ gerens: gladiali pugna duos dimicare ĩſtituit: ut collato pede: aſſequente paulatĩ dextro: diſtentoq; & ꝓgrediente ſiniſtro: breui ſucceſſu: & longo diſtentu gradus ſimul & uiſus firmaret. Hancq; gradariã pugnã appellauit gradiuo marti dicatam.

Trochæus: rutilus: uel chorus. Conſtat ex longa & breui tẽpoꝝ triũ: ut rhoma. Recipiens cõditionem duplã: & unã ſolutionẽ. Soluit̃ enĩ in tribrachũ. Dictus ẽ ãt trochæũs ἀπὸ τοῦ τρόχου hoc ẽ a rotatõe: nã eius modulatõ metroꝝ cõpoſitioni apta ẽ: q̃ rotatĩ & uolubilit̃ ĩcedũt. Vel q; ſecũdũ muſicos: ociori melo: ex rotæ ſitu & uolubili mõ: rhythmis aptus ſit. Vel παρὰ τὸ τροχάζειν hoc ẽ a diſcurſu: p metaphorã decurrentiũ ſupne lapidũ: q̃ currere ambulantes cogebant. Vel q; currentes: ſaltanteſq; circa aras:

in ſacrificiis deoꝝ: hoc carmine utebant. Vel q̄a decurſionib. aptus ſit: Nā q in bello laborant: quotiens amiſſos ordines reparant: ex longo: & diſperſo ambitu: in breuē & arctum orbem co guntur. Vnde aurunci: hunc pedem rutilum ap pellarunt: ꝙ cū aciem conſtituerent & prolatis pedib. ueſtigia ſiſterent: ac ſcuta brachiis protē derent: breuiterq; dextris ſuccedentib. pedib. ue ſtigia ſiſterent: reductis manib. ingenti clamo re: quæ uibrauerant tela iaciebant. Quidā autē hunc pedem mercurio dicatū uolunt. qui præ cipiti feſtinatione: & impetu longo: in breuem greſſum finire uidetur.

¶SIMPLICES pedes TRISYLLABI.

Simplices pedes triſyllabi ſunt octo: ut infra pa tebit.

Tribrachus: tribreuis: brachiſyllabus: pigmō: uel choreus: Conſtat ex trib. breuib. a quib. nomen accepit temporū triū: ut helena. Recipiens con ditionē duplam: & nullā ſolutionem. Dictus ē autē choreus quia choreis eius compoſitio com conuenit.

¶Molloſſus: uertūnus: extenſipes: hippius: uel ca nius. Conſtat ex trib. longis tēpoꝝ ſex: ut æneas

Recipiens conditionē duplam: & septē solutiones. Soluitur enī in ionicū maiorē: & minorē: choriabum messomacq;: parapienō pyrrhicana pestum: & dichoreū. Dictus est autē mollossus quia molossi ad bellum procedentes huius moderata compositione utebantur. Vel quia hoc pede constabant odæ: quæ ī templo iouis canebantur in memoriam mollossi filii pyrrhi & andromaches: a quo festa molossia dicta sūt. Dictus est quoq; hippius ἀπο τοῦ ἵππου hoc est ab equis: quia equestri pugnæ conueniens apta compositione modulabatur.

Anapestus uel antidactylus. Constat ex duab. breuib. & longa tempoꝝ quattuor: ut nebulæ. Recipiens conditionē æquam: & unam solutionē. Soluit enī ī pceleumaticū. Dictus ē aūt anapestus ὅτι ἀναπάλλει ἀντικρούον ρος τον δάκτυλον qa r̄currēs sono recipco r̄epcutit dactylū

Dactylus uel politicus Constat ex longa & duab. breuibus temporum quattuor: ut romulus: Recipiens conditionem æquam: & unam solutionem. Soluitur enim in proceleumaticum. Dictus est autem dactylus ἀ ο ιυō δακτυλου translatione iuncturarum: quæ in digito sunt.

Nam quẽadmodũ ĩ digito: longiorẽ primũ articulũ: sequentes uero breuiores cernimus: Ita dactylus primã productã habet: sequẽtes uero breues: Vel a tractu digitorũ: qui ad exprimendam organi modulationẽ affectat: Vel a dactylis idæis: qui ex opis rheæ in idæo monte cretæ manuũ impressione nati: iouem custodiendo: ne uagitu se paruulus proderet: lusus excogitato genere: clipæolis æneis inter se concurrebant: & tinnitu aeris rhythmica metra dactylici pedis cõpositione psonantes infantis uocẽ celauere.

Amphibrachus: Ianus: amphibreuis: uel scolius. Constat ex breui longa & breui: temporũ quattuor: ut carina Recipiens conditionẽ triplam & unam solutionẽ: Soluit enĩ in proceleumaticũ Dictus ẽ aũt amphibrachus ὅτι ἔχει δύο βραχέα ἄμφι μακρᾶν. a duab. s. breuib. quib. ab utraq; parte longa continetur Dictus est quoq; scolius: quod scolio: cytharæ speciei accomodatus est.

Amphimacrus: mensalis: fescentinus: amphimarus: uel creticus. Constat ex longa & breui & longa temporum quinq;: ut litteræ. Recipiens conditionem sescuplam: & tres solutiones.

Soluitur enī ī pæonē primū: & quartū: & orthiū Dicit̄ autē amphimacrus ὅτι ἔχει δύο μακρὰ ἀμφι τὴν βραχεῖαν a duab. s. longis: quib. ab utraq; parte breuis continet̄ Dictus est quoq; creticus: quia cretes saltantes: eius rhythmica cō positione utebantur.

Bacchius: œnotrius: tripodius. saltans: uel piambus. Constat ex breui & duab. longis: temporū quinq;: ut athenæ. Recipiens conditionē sescuplam: & tres solutiones. Soluit̄ enī in pæonem secundū: & quartū: & orthiū. Dictus est autē bacchius ἀπὸ τῆς βάκχης: quia a bacchantib. conuenienter cōponebat̄. Vel quia dithyrambi co℞ carmen: quod in honorē dionysii: qui bacchus dicit̄ fieri solebat: magna ex parte huiusmodi pedib. constabat.

Palimbacchius: latius saturnius: antibacchius: ꝓponticus: uel theseleus. Constat ex duab. longis & breui: tempo℞ q̄nq;: ut natura. Recipiens conditionem sescuplam: & tres solutiones. Soluit̄ enī in pæonē primū & tertiū: & orthiū. Dictus est aūt palimbacchius: παρὰ τὸ πάλιν καὶ βάκχιον: quia illi contrarius sit.

DVPLICES PEDES.

Duplices pedes sūt illi: qui ex dissyllaborꝝ combi natione nascuntur.

Duplices pedes: cōbinati: uel quadrati: quos græci συζυγίας uocant: sūt sedecī: ut infra patebit.

Proceleumaticus Constat ex duob. pyrrhichiis: hoc est ex quattuor syllabis breuib. tēporꝝ quattuor: ut ualeria. Recipiens conditionē æquā: & nullā solutionē. Dictus est autē pceleumaticus παρὰ τὸ προκελεύειν hoc est ab hortatione & iussu nautico ad quem ob celeritatem aptiss. uidetur.

Dispondius Constat ex duob. spondæis: hoc est ex quattuor syllabis longis temporꝝ octo ut oratores. Recipiens cōditionē æquā & decē solutiones. Soluit enī ī spondiodactylū: ameboeū: chorobacchium: diphyē: latiochoriū: politicanapestum: choriobacchiū: didactylū: diantidactylū & anapestodactylū: Plures uero solutiones recipere nō potest: nam post sex syllabarꝝ numerū in orōnē solutā transit. Dictus est aūt dispondius ꝙ duplici constat spondæo.

Diambus: Cōstat ex duob iambis: hoc ē ex breui longa: breui & longa: temporꝝ sex: ut propinquitas. Recipiens conditionē æquā: & tres solu

tiones. Soluit̃ enĩ in piambũ: pyrrhichanape
ſtum: & dichoreũ. Dictus eſt autẽ diambus ꝙ
duplici iambo conſtet.
Dichorus: catatrochæus: uel ditrochæus: Conſtat
ex duob. trochæis: hoc eſt ex longa breui: longa
& breui tempoꝝ ſex: ut cantilena: Recipiens cõ
ditionẽ æquam: & tres ſolutiones. Soluit̃ enĩ ĩ
ſtrophũ: ægeoſcoliũ: & dichoreũ: Dictus eſt ãt
Dichorus ꝙ duplici choro: hoc ẽ trochæo cõſtet
Antiſpaſtus: Conſtat ex iambo & trocheo: hoc ẽ
ex breui duab. longis: & breui tẽporũ ſex: ut a-
lexander. Recipiens cõditionem æquam: & tres
ſolutiones. Soluitur enim in periambum: æge
oſcolium: & dichoreũ. Dictus eſt aũt antiſpa-
ſtus παρὰ τὸ ἀντισπάειν quia iambus & tro-
chæus ex quib. componit̃: ſunt contraria.
Coriambus: Conſtat ex trochæo & iambo: hoc ẽ:
ex longa: duab. breuib. & longa: tẽporũ ſex: ut
nobilitas. Recipiens conditionẽ æquam: & tres
ſolutiones. Soluitur enim in parapienon: pyr
rhichanapeſtũ: & dichoreum. Dictus eſt autẽ
choriambus: ꝙ ex choro & iambo compoſitus
ſit. Vel ꝙ in choris apud ueteres celebratiſſ. fu-
erit.

Ionicus ἀπὲ λάσσονόσ hoc eſt a minore. Con/ſtat ex pyrrhichio & ſpondæo hoc eſt ex duab. breuib. & duab. longis tépoꝝ ſex: ut diomedes. Recipiens conditioné duplá & tres ſolutiones. Soluit̃ enĩ in meſomacrũ: pyrrhichanapeſtũ: & dichoreũ. Dictus ẽ aũt ionicus: uel ab ionib. inuentum eſt: Vel quod apud illos in uſu fre/quenti fuit.

Ionicus ἀπο μείζονοσ hoc eſt a maiore. Conſtat ex ſpondæo & pyrrhichio: hoc ẽ ex duabus lon gis & duab. breuib: temporũ ſex: ut demetrius. Recipiẽs cõditioné duplã: & tres ſolutiões. Sol uit̃ enĩ ĩ parapienõ: meſomacrũ: & dichoreũ.

Epitritus uel hippius primus. Conſtat ex iambo & ſpondæo: hoc eſt ex breui & trib. longis: tem porũ ſeptem: ut capenates. Recipiẽs cõditionẽ epitritã: & ſex ſolutiones. Soluitur enim ĩ iam/bodactylũ: cypriũ: daſiũ: ſcoliochoreũ: chori/antidactylum: & choriodactylũ. Dictus eſt aũt epitritus: qm̃ hic pes ex ſpondæo cõſtat: q quat tuor habet tempora & iambo uel trochæo: qui habẽt tm̃ tria: Quaternarius uero numerus ad ternariũ relatus: ſeſquitertiã proportioné facit quæ græce ἐπίτριτοσ nominatur.

Epitritus uel hippius secūd⁊. Constat ex trochæo & spondæo: hoc est ex longa breui & duab. longis temporū septem: ut conditores. Recipiens conditionē epitritam: & sex solutiones. Soluit̃ enim in chorodactylū: strophū: dasium: dactylochoreū: choriantidactylū: & choriodactylū.

Epitritus uel hippius tertius. Cōstat ex spondæo & iambo: hoc est ex duab. longis breui & longa tēpoꝝ septē: ut discordiæ. Recipiēs cōditōnē epitritam: & sex solutiones. Soluitur enim in symplectum: strophum: dochimum: dactylochoreum: choriantidactylum: & anapestochoreum.

Epitritus uel hippius quartus. Constat ex spondæo & trochæo: hoc est ex trib. longis & breui: temporū septē: ut constantinus. Recipiens conditionem epitritā: & sex solutiones. Soluit̃ enī in symplectū: doriscum musicū: dactylochoreum: chorioscolium: & anapestochoreum.

Pæon primus. Constat ex trochæo & pyrrhichio: hoc ē ex longa & trib. breuib. tempoꝝ qnq;: ut stesichorus. Recipiens conditionē sescuplā: & unam solutionē. Soluit̃ enī in orthiū. Dictus ē āt pæon ab inuentoris nomine. Vel ꝙ hoc metro apollinis laudes canebāt: q̄s pæana uocant.

Pæon secundus. Constat ex iambo & pyrrhichio hoc est ex breui longa: & duab. breuib. tempoꝝ quinq;: ut colonia. Recipiens conditionẽ sescuplam: & unam solutionẽ. Soluitᷣ enĩ ĩ orthiũ.

Pæon tertius. Constat ex pyrrhichio & trochæo hoc est ex duab. breuib. longa & breui: tempoꝝ quinq; ut referamus. Recipiens conditionẽ sesscuplam: & unã solutionẽ. Soluitᷣ enĩ ĩ orthiũ.

Pæon quartus. Constat ex pyrrhichio & iambo: hoc est ex trib. breuib. & longa: tẽporũ quinq; ut celeritas. Recipiens conditionẽ sescuplam: & unam solutionẽ. Soluitᷣ enĩ in orthium.

HETEROPLICI PEDES.

Heteroplici pedes sũt illi: q ex uarioꝝ pedũ cõbinatõe nascũtᷣ.

Heteroplici pedes ĩ duas partes diuisi sũt ĩ pentasyllabos. s. & hexasyllabos.

PENTASYLLABI.

Heteroplici pedes pẽtasyllabi q ex disyllaboꝝ & trisyllaboꝝ cõbinatõe nascũtᷣ sũt. xxxii. ut ĩferi⁊ patebit

Orthi⁊ Cõstat ex pyrrhichio & chorio tẽpoꝝ qnq; Recipiẽs cõditõnẽ sescuplã: & nullã solutionẽ.

Molossospondius. Cõstat ex spõdæo & molosso tempoꝝ decem. Recipiens cõditõnẽ sescuplã: & quinq; solutiones. Soluitᷣ enĩ in canio dactylũ:

caniantidactylũ: latiobacchiũ: dactylocaniũ: & antidactylochaniũ. Plures aũt solutões habere nõ potest: nam ut diximus: pes si sex syllabarũ numerũ excedit: in orationẽ solutã transit: a cuius solutione nimia nomen admisit.

Probrachis. Constat ex iambo & molosso: tẽporum noue: Recipiens cõditionẽ duplã: & q̃ttuor solutiones. Soluit' enĩ ĩ bacchiodactylũ: bacchantidactylũ: scoliobacchiũ: & choricanium.

Hypobrachis. Constat ex trochæo & molosso: tẽporum noue. Recipiẽs cõditionẽ duplã & q̃ttuor solutões. Soluit' enĩ in creticodactylũ: creticantidactylum: dactylobacchiũ: & choricanium.

Mesobrachis. Constat ex spondæo & bacchio: tẽporum noue: Recipiẽs cõditionẽ epitetartã: & q̃ttuor solutiones. Soluit' enĩ ĩ latiodactylũ latiantidactylũ: dactylobacchiũ: & anapestobacchiũ.

Spondiocreticus. Constat ex spondæo & cretico: tẽporum noue. Recipiẽs cõditõnẽ epitetartã & q̃ttuor solutões. Soluit' enĩ ĩ canichoreũ: latiantidactylũ: dactylocreticũ: & anapestocreticum.

Calotibos: cõstat ex spõdæo & palibacchio: tẽporum noue: Recipiẽs cõditõnẽ epitetartã & q̃ttuor solutões. Soluit' enĩ ĩ caniochoreũ: latioscoliũ: dactylolatiũ & anapestolatiũ.

Parapienos constat ex trochæo & choreo: tēpoꝝ sex. Recipiens conditionē æquā & unā solutionem. Soluitur enim in dichoreum.

Periambus constat ex iambo & choreo: temporū sex. Recipiens conditionē æquā: & unam solutionem. Soluitur enim in dichoreum.

Mesomacrus constat ex pyrrhichio & dactylo: tēporū sex Recipiens conditionē duplam: & unā solutionem. Soluitur enim in dichoreum.

Aegeoscolius. Constat ex pyrrhichio & amphibracho, temporū sex. Recipiens conditionē æquā & unam solutionē Soluit̄ enī in dichoreum.

Pyrrhicanapestus constat ex pyrrhichio & anapesto: temporū sex. Recipiens conditionē æquā: & unā solutionē. Soluitur enī in dichoreum.

Diphyes. Constat ex pyrrhichio & molosso: temporꝝ octo. Recipiens conditionē æquam & tres solutiones. Soluitur enī in anapestodactylum: diantidactylum: & choriobacchium.

Corobacchius constat ex trochæo & bacchio: temporū octo. Recipiens conditionē æquam & tres solutiones. Soluitur enī in didactylum: politicanapestum: & choriobacchium.

Ameboeus Constat ex spondæo & anapesto: tem-

porũ octo. Recipiens cõditionem æquã: & tres solutiones. Soluit̃ enĩ in latiochoreum: politi/canapestum & choriobacchium.

Spondiodactylus constat ex spondæo & dactylo tempoꝝ octo. Recipiens cõditionẽ æquã & tres solutões. Soluit̃ enĩ ĩ latiochoreũ: didactylum & anapestodactylum.

Symplectus cõstat ex spõdæo & choreo: tẽpoꝝ septẽ: Recipiẽs cõditionẽ epitritã: & duas solutões Soluit̃ enĩ ĩ dactylochoreũ: & anapestochoreũ.

Iambodactylus constat ex iambo & dactylo: tẽporũ septẽ. Recipiẽs cõditõnẽ epitritã: & duas solutões. Soluit̃ enĩ ĩ scoliochoreũ & choriodactylũ

Musicus. Cõstat ex pyrrhichio & palĩbacchio: tẽpoꝝ septẽ. Recipiens cõditionẽ epitritã: & duas solutões. Soluit̃ enĩ in anapestochoreũ: & chorioscolium.

Dasius. Cõstat ex pyrrhichio & bacchio: tẽpoꝝ septẽ: Recipiẽs cõditõnẽ epitritã: & duas solutões Soluit̃ enĩ ĩ choriodactylũ & choriantidactylũ.

Dochimus Cõstat ex pyrrhichio & cretico: tẽpoꝝ septẽ. Recipiens cõditionẽ epitritã: & duas solutiones. Soluitur enĩ in anapestochoreũ: & choreum & choriantidactylum.

Chorodactylus: cõstat ex trochæo & dactylo: tem
porꝫ septẽ. Recip. cõd. epitritã: & duas solutões
Soluit̃ enĩ in dactylochoreũ & choriodactylũ.
Spondioscolius: Constat ex spõdæo & amphibra
cho: temporũ octo: Recipiens cond. æquam: &
tres solutiones. Soluit̃ enĩ ĩ latiochoreũ: dacty
loscoliũ: & anapestoscolium.
Periambodes. cõstat ex iãbo & bacchio: tẽporꝫ. viii
Recip. cõd. duplã: & tres solutões. Soluit̃ enĩ in
scoliodactylũ: scoliãtidactylũ: & choriobacchiũ
Cyprius. Constat ex iambo & anapesto: temporꝫ
septem. Recip. cond. epitritã & duas solutiões.
Soluit̃ enĩ in scoliochoreũ: & choriãtidactylũ.
Doriscus. Constat ex trochæo & amphibracho: tẽ
porꝫ septẽ. Recip. cond. epitritã & duas solutio
nes. Soluit̃ enĩ ĩ dactylochoreũ & chorioscoliũ
Anticyprius. Constat ex trochæo & palimbacchio
temporũ octo. Recipiens cond. supbipartientẽ
tertias: & tres solutiones Soluit̃ enĩ in creticho
reũ: latioscolium: & choriolatium.
Iambicreticus. Cõstat ex iambo & cretico: tempo
rũ octo. Recipiens cond: supbipartientẽ tertias
& tres solutiones Soluit̃ enĩ in bacchiochoreũ:
latianapestum: & choriocreticum.

Periodicus: Constat ex iambo & amphibracho tẽ-
poꝝ septẽ. Recip. cond. epitritã & duas solutões
Soluit͛ enĩ ĩ scoliochoreũ & chorioscolium.
Antiperiodicus. Cõstat ex trocbæo & cretico tem-
porũ octo: Recipiens cond. supbipartientẽ terti
as: & tres solutiones. Soluit͛ enĩ in cretichoreũ:
politicanapestum: & choriocreticum.
Strophus: Constat ex trochæo & anapesto tẽpoꝝ
septẽ. Recipiens cond. epitritã: & duas solutões
Soluit͛ enĩ ĩ dactylochoreũ: & choriãtidactylũ:
Antistroph9: Cõstat ex iãbo & palĩbacchio. tẽpoꝝ
viii. Recip. cond. supbipartiẽtẽ tertias & tres solu
tões. Soluit͛ enĩ i bacchiochoreũ: discoliũ: & cho
(riolatiũ.

¶ HEXASYLLABI.

Heteroplici pedes hexasyllabi: qui ex trisyllaboꝝ
cõbinatõe nascũt͛: sũt. lxiiii. ut inferius patebit
Dichoreus. Constat ex duob. choreis: tẽpoꝝ sex.
Recipiens cond. æquã & nullã solutionem.
Dicanius: Cõstat ex duob. molossis tẽpoꝝ duode
cim. Recipiens cond. æquã: & nullã solutionẽ.
Si enĩ solueret͛: in orõnẽ solutam (ut diximus)
transiret.
Diantidactylus constat ex duob. anapestis: tẽpo-
rum octo. Recipiens cond. æquam.

Didactylus cõſtat ex duob. dactylis tẽpoꝝ octo:
recip. cõd. æquã. (recip. cond. æquã.
Diſcoliꝰ: cõſtat ex duob. ãphibrachis: tẽpoꝝ octo
Dicreticus: conſtat ex duob. creticis: tempoꝝ decẽ
recip. cond. æquã. (cem: recip. cond. æquã
Dibacchius cõſtat ex duob. bacchiis: temporũ de-
Dilatius cõſtat ex duob. palĩbacchiis: tẽpoꝝ decẽ
recip. cond. æquã. (nouẽ: recip. cõd. duplã.
Choricanius: conſtat ex choreo & moloſſo: tẽpoꝝ
Caniochoreus: cõſtat ex moloſſo & choreo: tẽpo
rũ nouem. Recipiens conditionẽ duplam.
Choriantidactylus: conſtat ex choreo & anapeſto
temporũ ſeptẽ. recipiens cõditionẽ epitritam.
Anapeſtochoreus: cõſtat ex anapeſto & choreo tẽ
porũ ſeptẽ: recipiens conditionẽ epitritã.
Choriodactylus: cõſtat ex choreo & dactylo tem
porũ ſeptẽ: recipiens conditionem epitritam.
Dactylochoreus: cõſtat ex dactylo & choreo: tem
porũ ſeptẽ recip. cond. epitritam.
Chorioſcolius: conſtat ex choreo & amphibracho
temporũ ſeptem recip. cond. epitritam.
Scoliochoreus: cõſtat ex amphibracho & choreo:
temporũ ſeptem: recip. cond. epitritam.
Choriocreticus conſtat ex choreo & cretico: tẽpoꝝ

octo:recipiens cond.ſupbipartientē tertias.
Creticoreus:conſtat ex cretico & choreo tempoꝶ
octo recipiens cōd.ſupbipartientē tertias.
Choriobacchius:cōſtat ex choreo & bacchio tem
porū octo recip.cond.æquam.
Bacchiochoreus:conſtat ex bacchio & choreo tem
porū octo:recip.cond.æquam.
Choriolatius: conſtat ex choreo & palimbacchio
tēpoꝶ octo:recip.cond.ſupbipartiens tertias.
Latiochoreus:cōſtat ex palībacchio & choreo:tē
porū octo:recip.cond.ſupbipartientē tertias.
Caniantidactylus:cōſtat ex moloſſo:& anapeſto
temporū decem:recip.cond.ſeſcuplam.
Antidactylocanius:cōſtat ex anapeſto & moloſſo
temporū decem:recip.cond.ſeſcuplam.
Caniodactylꝰ cōſtat ex dactylo & moloſſo:tēpoꝶ
x.recip.cōd.æquā. (x.recip.cōd.ſeſcuplā.
Dactylocaniꝰ cōſtat ex dactylo & moloſſo tēpoꝶ
Canioſcolius: cōſtat ex moloſſo & amphibracho
temporū decem:recip.cond.ſeſcuplam.
Scoliocanius conſtat ex amphibracho & moloſ
ſo:tēpoꝶ decem:recip.cond.ſeſcuplam.
Caniocreticus:conſtat ex moloſſo & cretico:tem
porū undecim:recip.cond.ſeſquiquintam.

Creticocanius: Cõstat ex cretico & molosso: tépo॰ undecim: Recipiens conditioné sesqquintã.
Caniobacchius: Constat ex molosso & bacchio té porũ undecĩ: recipiens cond. sesquiqntam.
Bacchiocanius: constat ex bacchio & molosso: té॰ po॰ undecĩ: recipiens cond. sesquiquintam.
Caniolatius: constat ex molosso & palimbacchio tempo॰ undecĩ: recipiens cond. sesquiqntã.
Latiocanius: constat ex palimbacchio & molosso tempo॰ undecĩ: recipiens cond. sesquiquintã.
Anapestodactylus: constat ex anapesto & dactylo tempo॰ octo: recipiens conditioné æquam.
Politicanapestus: constat ex dactylo & anapesto: tempo॰ octo: recipiens cond. æquam.
Anapestoscolius: cõstat ex anapesto & amphibracho: tempo॰ octo: recipiens cond. æquam.
Scoliantidactylus: constat ex amphibracho & anapesto tempo॰ octo: recipiens cond. æquã.
Anapestocreticus: constat ex anapesto & cretico tempo॰ noué: recipiens cond. epitetartam.
Creticantidactylus: constat ex cretico & anapesto tépo॰ noué: recipiens conditioné epitetartam.
Anapestobacchius: cõstat ex anapesto & bacchio tempo॰ noué: recip. cond. epitetartam.

Bacchiantidactylus:constat ex bacchio & anape-
sto:tempo℞ noue:recip.cond.epitetartam.
Anapestolatius:constat ex anapesto & palimbac-
chio:tempo℞ noue:recipiens cond.epitetartã.
Latiantidactylus constat ex palimbacchio & ana-
pesto:temporũ noue:recip cond.epitetartam.
Dactyloscolius: constat ex dactylo & amphibra-
cho:tempo℞ octo:recipiens cond.æquam.
Scoliodactylus:constat ex amphibracho & dacty
lo:temporũ octo:recip.cond.æquam.
Dactylocreticus:constat ex dactylo & cretico:tem
porũ nouem recip.cond. epitetartam.
Creticodactylus:constat ex cretico & dactylo:tem
porũ nouem:recip.cond.epitetartam.
Dactylobacchius:cõstat ex dactylo & bacchio:tẽ-
porũ nouem:recip.cond.epitetartam.
Bacchiodactylus: constat ex bacchio & dactylo:
temporũ nouem:recip.cond.epitetartam.
Dactylolatius: cõstat ex dactylo & palimbacchio
temporũ nouem:recip.cond.epitetartam.
Latiodactylus:constat ex palimbacchio & dacty-
lo tempo℞ noue:recip.cond.epitetartam.
Scoliocreticus constat ex ampihbracho:& cretico
temporũ nouem:recip.cond.epitetartam.

Creticoscolius constat ex cretico & amphibracho temporũ nouem: recip. cond. epitetartam.

Scoliobacchius constat ex amphibracho & bacchio: tempoꝝ nouẽ: reci. cond. epitetartam.

Bacchioscolius: constat ex bacchio & ãphibracho temporũ nouẽ recip. cond. epitetartam.

Scolilatius: constat ex amphibracho & palimbacchio. temporũ nouẽ: recip. cond. epitetartam.

Latioscolius: constat ex palĩbacchio & amphibracho tempoꝝ nouem: recip. cond. epitritam.

Creticobacchius cõstat ex cretico & bacchio tempoꝝ decem: recip. cond. æquam.

Bacchiocreticus constat ex baccbio & cretico: temporũ decem: recip. cond. æquam.

Creticolatius: constat ex cretico: & palimbacchio temporũ decem: recip. cond. æquam:

Latiocreticus: constat ex palimbacchio: & cretico temporũ decem. recip. cond. æquam.

Bacchiolatius constat ex bacchio & palĩbacchio: temporũ decem: recip. cond. æquam.

Latiobacchius cõstat ex palimbacchio & bacchio temporũ decẽ recipiens conditionẽ æquã.

Vltra aũt istos pedes: subito soluta sequitur oratio: quæ a metrica descendit.

RHYTHMVS. CAPVT. III.

Rhythmus est uersus imago modulata: seruans numerũ syllabarũ: positionẽ sæpe sublationẽq; continens: qui ꝓ nostro arbitrio nunc breuius arctari: nunc longius prouehi potest.

Distat at̃ rhythmus a metro: ꝙ metrũ certa qualitate ac numero syllabarũ temporũq; finitur: certisq; pedib. cõsistit & claudit̃. Rhythmus at̃ temporũ ac syllabarũ: pedũq; cõgruentia ĩ infinitum multiplicatur & profluit.

METRVM. CAPVT. IIII.

Metrũ ẽ cõpositio pedũ: ordine statuto decurrẽs modos: positões: sublationesq; cõseruans.

Metrũ ĩ tres partes diuidit̃ in bioticũ: s. poeticũ: & commune

Bioticum metrũ est illud quod ĩ usib. fit conuersationis humanæ.

Poeticum metrũ est illud: quod a poetis per uerba ac uersus figuratur.

Poeticũ metrũ q̃ttuor modis cognoscit̃.

Primo ꝑ tẽporis spatiũ: ut ĩ syllaba lõga aut breui.

Secundo ꝑ numerũ syllabarũ: quũ positione metrũ finitur: ubi pes dissyllabus: trisyllabus: uel duplex inuenitur.

Tertio per q̃litatẽ pedũ: q̃a certis pedib. uersib. q; cõficit̃.

Quarto p nũerũ pedũ qa uersus ꝓ mensura sua pẽtametri: hexametri: uel deĩceps intelligunt̃.

Cõmune metꝝ ẽ illud: quod tã ad mẽsurã supra memoratæ cõuersatõis hũanæ q̃ ad poeticã ten dit. Ex hac enĩ tenores & nũeros quos græci rhy thmos & phthongos uocãt: Ex illa uero tẽpora & ĩterualla trahit: qb. utimur ĩ usos humanos.

METRI accidentia: CAPVT. V.

Metri accidentia sunt sedecim: Iunctura. s. quali tas: figura: depositio: cesura: colon: tẽpus: men sura: ordo: magnitudo: appellatio: symphone sis: modus: harmonia: genus: & species.

IVNCTVRA.

Iunctura metri est mutua contrarioꝝ uel similiũ copulatio: & ueluti quædam inter se affinitas: quæ uersum terminat:

Iunctura metri bipartita est: nã alia uniformis: alia diformis.

Vniformis metri iunctura est quæ uno tantũ pe dis genere cõpositũ carmen oñdit: q̃le est illud maronis Vna salus uictis nullã sperare salutẽ: quod dactylicis tantũ pedib. incedit.

Diformis metri iũctura est quæ diuerso pedis ge nere compositum carmen ostendit.

Diformis metri iunctura ĩ tres principalit̃ partes diuisa ẽ: in diadicam. s. trisemam. triadicã: te

trasemam: & tetradicam: hexasemam.

Diadica trisema iunctura est quotiẽs triũ tẽpoꝝ bisyllabis pedib. inter se contrariis carmen cõpositũ ẽ: ut Trochaicum & iambicum.

Diadica tetrasema iunctura ẽ quotiens q̃ttuor tẽporũ trisyllabis pedib. ĩter se cõtrariis carmẽ cõpositum est: ut dactylicũ & anapesticum.

Tetradica hexasema iũctura ẽ quotiens sex pedũ tetrasyllabis pedib. inter se contrariis carmẽ cõpositum est: ut antispasticũ: & choriambicum

QVALITAS.

Qualitas metri ẽ illa: qua intelligimus utꝝ principale sit carmen an deriuatum.

Qualitas metri bipartita ẽ: nã alia finita: alia infinita

Finita q̃litas metri ẽ illa: q̃ statuto pedũ cõueniẽtium mõ: & nũero syllabaꝝ diffinito: multiformis structuræ cõuersione decurrit: ut esse ĩ omĩ principali forma cognoscimus.

Infinita q̃litas metri ẽ illa q̃ ĩ deriuaituis metꝝ & nũeꝝ syllabaꝝ seruat: sed structuræ ĩmutatæ deseruit.

Infinita metri q̃litas est triplex.

Prima: quũ diuersis uersib. ac metris cõstructũ ẽ carmẽ: q̃le ẽ illud horatii Sic te diua potens cypri Sic fratres helenæ lucida sidera: q̃uod ex glyconio & asclepiadeo cõpositũ ẽ.

Secūda: qūū diuerse a sui imagine concludit̃ carmen: quale ē glyconium uel pherecratiū: quæ metra dactyli imaginē habent: sed pedū minore numero concluduntur.

Tertia: quū carmē nec metrū seruat nec syllabaꝝ numerū: ut in saphico est decasyllabo: in quo contrarii pedes in uno uersu cōiungunt̃.

FIGVRA.

Figura metri est ordo & cōuenientia inter se inuicem: nō solū pedū: ueꝝ etiā dictionū metroꝝq; Figura metri est triplex: nā carminū aliud monoschematicum: aliud penthaschematicum: & aliud decaschematicum.

Monoschematicū carmen & præcipue hexametꝝ ē illud: quod unius tm̄ pedis ĩ om̄ib. locis æqua mensura partit̃ q̃le ē spondaicū illud. Aut *læuis ocreas lento ducunt argento*: uel illud dactilicū *Panditur interea domus omnipotentis olympi*

Pentaschematicū carmen est illud: quod uno tm̄ pede: uarie quinq; regiones pcurrente: ab aliis pedib. uariatur: quale est illud Quū iuno æternum seruans sub pectore uulnus: uel illud Aeole nanq; tibi diuū pater atq; hominū rex.

Decaschematicū carmen est illud: quod de qnq;

pedib. duos habet ab aliis diuersos q̃le ē illud. Arma uirꝫq; cano troiæ q prī⁊ ab oris: Vel illud Multa quoq; & bello passus: dū conderet urbē

Meminerimus tñ figuras maiores dici: si dactyli plures fuerint: si spondæi minores.

Si aūt cuiusq; carminū spēi figuras collectas scire uolueris: cōputa quot pedes accipiant singula loca: & prioris pedū ad sequētis multiplica numeꝝ usq; ad finē: Simul cōputatis numeris: figuras tenebis oīs: Vtputa Si heroici carminis figuras oīs scire desideras. Sic cōputato in heroico uersu: primus locus duos pedes accipit: dactylū. s. & spondæū: secūdus similit̄ duos eosdē bis duo q̃ttuor fiūt. Tertius itidem duos: bis q̃ttuor octo fiunt: Quartus quoq; duos bis octo sedecī fiunt. Quītus etiā duos: bis sedecī triginta & duo fiūt. Triginta ergo & duas figuras hēt heroicum caamē: Sicq; seruato in aliis.

Illud tñ sciēdū ē: quod quia postrema ī quolibet uersu syllaba libera ē: Ideo pes ultimus erit incertus: hacq; de causa ī carminis mensuratione sex pedes qnq; habent interpretatōes: Vñ heroicum carmē: quantū ad sui figuraꝝ supputationē quinq; tantū pedes perfectos habebit.

DEPOSITIO.

Depoſitio metri ẽ uniuscuiuſq; carminis deſinentia: quæ circa finem attenditur.

Depoſitio metri q̃dripartita ẽ: nã carminũ aliud acatalecticũ: aliud catalecticũ: aliud hypcatalecticum & aliud bracchicatalecticum.

Acatalecticũ carmẽ ẽ illud quod legittimo fine cõcludit: integer ſingulorum metrorum exiſtens: q̃le ẽ illud ſcazon Nec fonte labra prolui caballino.

Catalecticum carmen ẽ illud: quod minus habet metricæ conſtitutõis: nã ſibi una tm̃ ſyllaba deficit: quale eſt illud ſenariũ iambicũ Mea renidet in domo lacunar.

Hypercatalecticũ carmen ẽ illud: quod ſupra uerſus finem unam uel duas plus ſyllabas habet: quale eſt illud hexametrorum dactylicũ. Aut dulcis muſti uulcano decoquit humorem.

Bracchitatalecticũ carmẽ ẽ illud: cui ut pfectũ ſit deficit integer pes quale ẽ illud ariſtophanium dimetrum. Venit optima calliope.

CESVRA.

Ceſura metri eſt decora terminatio uocũ: ĩ uerſuum notata medio.

Ceſura metri in quattuor partes diuiſa ẽ: in ſcan

sionis.s.uarietatem sectionē:cōma & figuram:
Scansionis uarietas in hoc attendit̄:quia ut pluri mū quilibet uersus uarie scandi seu cedi potest quale est illud æsclepiadeū Mæcenas atauis edi te regib.quod uno modo cedi potest p spōdæū duos choriambos: & pyrrhichiū. Altero uero p pentimemerī heroicam & duos dactylos.

SECTIO.

Sectiones semipedes dicunt̄:qui partē orationis finientes: decorū reddunt pcussionis ictum.
Sectio in sex partes diuisa: ē ī pentimemrī:s.cata triton heptimemerī tetrapodiā catalecticon spō dæon:& bucolicen.
Pentimemeris uel semiquinaria est quū post du os pedes & unā syllabā pars orationis explet̄: ut arma uirūq; cano: habet enī ex quinq; dimidiū.
Catatriton uel tertia trochaica ē:quū finita parte orōnis tertiū trochæū ponis:ut Nil nrī miserere
Heptimemeris uel semiseptenaria est:quū p⁊ tres pedes & una syllabā pars oratōis explet̄:ut Itali am fato profugus.
Tetrapodia uel quarta trochaica ē: quū post tres pedes īuenit̄ ttochæus: partē orōnis finiens ora tionis:ut Tityre tu patule recubans sub teg.

Catalecticon spondæon uel quarta spondaica est quũ post tres pedes ĩuenit spondæus partẽ finiens orationis: ut Albaniq; patres atq; altæ.

Bucolice est quũ post quattuor pedes syllaba superat: ĩ partem orationis desinens: ut Nõ oĩs arbusta iuuant humiles: Vel quũ in quarto pede dactylũ ponimus finientẽ partem orationis ut Nos patriæ fines & dulcia.

COMMA.

Comma est pars uersus: quæ post oĩs quas diximus sectiones remanet. (spondaicũ.

Comma in duas partes diuidit: in dactylicũ. s. &

Dactylicum cõma ẽ: quũ pars uersus quæ a sectionib. remanet: priorẽ dactylum habet: ut illud Orsus ab alto quod remanet a quarto spondaica: Inde thoro pater æneas sic.

Spõdaicũ cõma ẽ: quũ pars uersus: quæ a sectionibus remanet: priorẽ spondæũ habet: ut illud Antenarum quod remanet a q̃rta bucolica Cornua uelatarum obuertimus.

FIGVRA.

Illud postremo sciendum est quod hæ incisiones: quas græci cõmota appellant figuris formantur tribus: simplici. s. cõposita & cõiuncta.

Simplex figura ẽ: quũ inuenitur in uersu una sectio: ut Pandit̃ interea domus omnipotẽtis olympi. Vbi semiquinaria tm̃ sectio reperitur

Composita figura ẽ: quũ duæ sectiones in uersu reperiũt̃: ut Infãdũ regina iubes renouare dolorẽ: Vbi catatritõ & semiseptenaria sectio repit̃.

Coniuncta figura est quũ tres sectiones ĩ uersu reperũt̃: ut Talib. ilioneus cũcti sil ore fremebãt Vbi semiqnaria semiseptenaria: & q̈rta bucolica repit̃.

COLA.

Cola in carmine sũt integræ partes oratiõis quib. ducitur uersus: ut ĩ illo horatiano in quo qnq; sunt cola Cui dabit partes scelus expiandi.

TEMPVS.

Tempus metri ẽ debita prolatõis mensura: quæ circa longitudinẽ & breuitatẽ attendit̃ syllabar̃.

Tempora metri in syllabis deprehendunt̃ Nam breuis (ut diximus) syllaba unũ tempus habet: longa uero duo. Vñ si carminis tempora metiri uolueris prius pedes numerato quor̃ tempora ex syllabar̃ quantitatẽ colligens totius repies tempora carminis.

MENSVRA.

Mensura metri ẽ debitus pedũ numerus: secũdũ

poeticæ regulas ordinatus

Mensura metri in sex partes diuisa est: nã carminum: aliud monometrũ: aliud dimetrũ: aliud trimetrũ: aliud tetrametrũ: aliud pentametrũ: & aliud hexametrum.

Monometꝝ carmẽ ẽ illud: qd unico pede cõstat: ut illud ionicũ a mĩore monometꝝ Diomedes

Dimetꝝ carmẽ ẽ illud: quod duob. pedib. constat ut illud ionicũ a minore. Sapientes amor odit.

Trimetꝝ carmẽ ẽ illud qd trib. pedib. cõstat: ut illud dactylicũ simonidiũ. Indue pallia serica.

Tetrametrum carmen est illud: quod quattuor pedib. constat ut illud dactylicũ alemaniũ: Vir decens cumulans reliquas tibi.

Pẽtametꝝ carmẽ ẽ illud qd qnq; pedib. cõstat: ut illud elegiacũ. Res ẽ solliciti plena tĩoris amor.

Hexametrũ carmen ẽ illud: quod sex pedib: constat. ut illud heroicũ: Nate dea: quo te fata trahunt: retrahuntq; sequamur.

Illud tamen admonendum est: ꝙ metra iambica trochaica & anapestica duplicib. pedib. computantur: ascenduntq; usq; ad tetrametrũ: Vnde monometrum iambicũ dicitur quod duob. pedib: coustat. Cætera autẽ omnia simplicib.

ORDO.

Ordo metri est cuiusq; mẽbri dispositio: secũdũ finitam uel infinitã carminis qualitatem.

Ordo metri ẽ quadruplex: Nã carminũ aliud monocolon: aliud dicolon distrophon: aliud dicolon tetrastrophõ: & aliud tricolon tetrastrophõ

Monocolõ carmẽ ẽ illud: qd ubiq; ẽ uniforme ut prĩa ode flacci q̃ asclepiadeo carmĩe cõposita ẽ.

Dicolon distrophon carmen ẽ illud quod duob. generib. uersuũ constet: a secundo facta replicatione. q̃le ẽ illud horatianũ. Laudabunt alii claram rhodon aut mitylenẽ. Aut ephesum bimarisue corynthi. Mœnia: uel baccho thebas. apolline delphos Insignes: aut thessala tempe: quod cõstat primo heroico secũdo falisco: tertio iterũ heroico.

Dicolon tetrastrophon carmẽ est illud: quod duob. generib. uersuum constet: a q̃rto facta replicatione quale est illud horatianũ. Integer uitæ scelerisq; purus. Nõ eget mauri iaculis neq; arcu. Nec uenenatis grauida sagittis: Fusa pharetra: quod constat trib. primis sapphicis endecasyllabis & quarto adonio dimetro: ab eo facta replicatione iterũ ad sapphicum.

Tricolon tetrastrophon carmē ē illud: quod trib. generib. uersuū cōstat a quarto facta replicatione: quale ē illud horatianū: Quis multa gracilis te puer in rosa: Persusus liquidis urget odorib. Grato pyrrha sub anto: Cui flauā religas comā quod constat duob. primis asclepiadeis: tertio pherecratio: & quarto glyconio: ab eo facto replicatione iterum ad asclepiadeos.

MAGNITVDO

Magnitudo ē pductio syllabarū: quæ natura correptæ sūt: Vt Terrasq; tractusq; maris: cælūq; profundum: Et dum sanguis inerat.

APPELLATIO.

Appellatio metri ē: qualitas unde nomen accepit

Appellatio metri ī octo partes diuisa ē: Nā metra aut ab accidentibus dicuntur: ut elegiacum ab amorum miseria.

Aut a locis ubi cani consueuerūt: ut attelana: ab atellis: oppido italiæ: (lesbia.

Aut ab inuētorib: ut sapphica: a sappho muliere

Aut a diis: qbus sūt dedicata: ut pythiū: appollini pythio consecratum:

Aut a mēsura: ut monometrū dimetrū: trimetrū

Aut a pedū structura: ut anapesticum dactylicū

Iambicum. (tiũ.
Aut a syllabarum numero: ut endecasyllabũ phalæ-
Aut a poetis frequenter utẽtib. ut aristophaniũ: simonidium.

SYMPHONESIS.

unã coeũt.
Symphonesis est quũ duæ syllabæ scandendo in
Symphonesis in quinq; partes diuisa est.
Prima: quũ dictionẽ ĩ uocalẽ uel in. m. finientẽ: sequitur dictio a uocali ĩcipiens: tũc enĩ uocalis præcedens: uel. m. cũ sua abicitur uocali: Vt ĩ illo hexametro: Atq; iterũ ad troiam magnus mittetur achilles.
Secũda: quũ in eadem dictiõe duæ syllabæ lõgæ ꝓ una lõga ponũtur: Vt in illo heroico: Vnius ob noxam & furias aiacis oilei.
Tertia: quũ in eadem dictiõe duæ syllabæ breues ꝓ una breui ponunt: ut ĩ illo heroico: Cornua uelatarum obuertimus antemnarum.
Quarta: quũ ĩ eadẽ dictiõe: longa & breuis syllaba: pro una longa ponuntur: ut in illo heroico Fixerit æripedem ceruam.
Quinta: quũ breuis & longa syllaba pro una longa ponuntur: ut in illo heroico: Atria depẽdent lichini laquearibus aureis.

¶ MODVS.

Modus metri est pedũ ĩ carmine dispositio q̃dã quæ eius naturam ostendit.

Modus metri in sex partes diuisus est. s. in catasticũ: schematicũ: asynarchem: synchimenon: zeugmenon: & paragogon.

Catasticus: diffinitus: uel principalis modus: est legittimoꝝ metrorũ ordo.

Schematicus uel compositus modus est ille: qui cõstat ex legittĩo uersu: & legittimi eiusdẽ pedib

Asynarches uel ĩcompositus modus ẽ: quũ pegrinis pedib. uersus ordinatus est.

Synchemenos uel consusus modus est: quũ ex legittimis & pegrinis pedib. uersus ordinatur.

Zeugmenos uel coniũctus modus est: quũ ex duob. metris uersus componit᷑.

Paragogos uel deriuatiuus modus ẽ: quũ a principali uersus descendit.

¶ HARMONIA.

Harmonia ẽ musicæ pars: q̃ cæli compagẽ & hũc terraꝝ orbẽ oĩaq; ĩ eis cõtẽta certa rõne: & q̃si metro disponit. Sine qua ĩstrumẽta oĩa qb. utimur ipsi quoq; uocũ cõcentus nulli sunt.

Harmonia ergo quæ ad poetã ptinet in duas par

tes diuisa est in instrumentalē. s. & uocalem:

Instrumentalis harmonia: in cythara: barbito: lyra: testudine: & similib. uersat̃. Decet enī uatē habile poeticæ instrumentū hr̃e: quo modulāte carmīa condat: ad priscoꝝ imitationē poetarū: qui sine melo nullum uersum componebant:

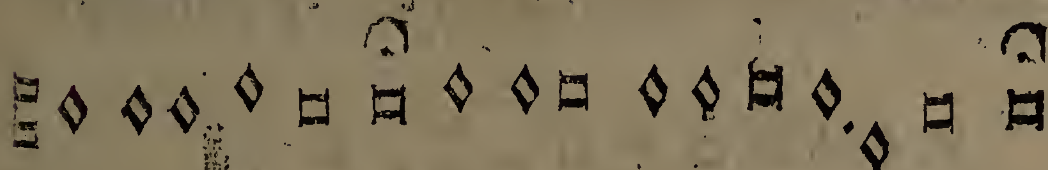
Carmina enī a canendo ideo dicta sunt: quia nisi decantata fuerint: diuinum nomen: in turpiss. fœdissimūq; conuertunt.

Vocalis harmonia in uoce consistit: qua composita carmina decantant̃.

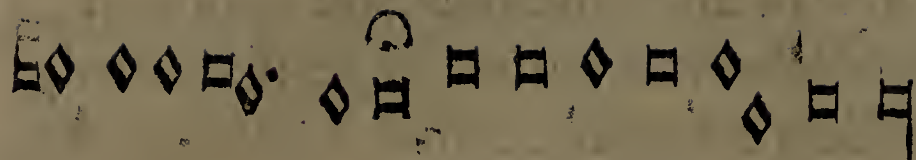
Huius species sunt quinq;. s. heroica grauis: heroica bellica: elegiaca: sapphica: & lyrica:

HEROICA GRAVIS.

Heroica grauisq; harmonia ē: qua utimur ī illis carminib: decantandis: quæ grauia facta deoꝝ hominumq; in pace describunt: cuius numeri sunt tales:

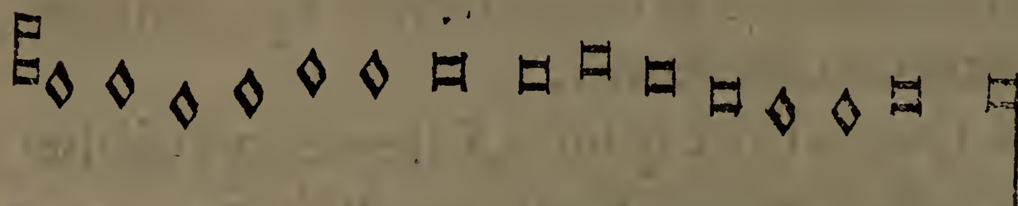
O regina nouam cui condere iuppiter urbem:

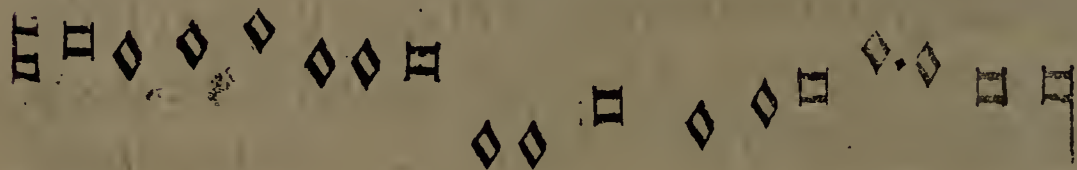
Iuſti ciaq; dedit gentes frenare ſuperbas.

HEROICA BELLICA.

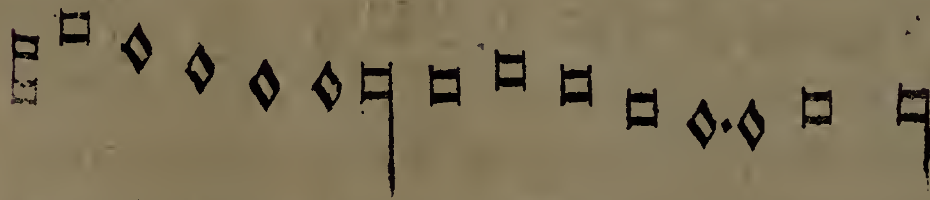
Heroica bellicaq; harmonia ē qua utimur in illis carminib. decantandis: quæ bellica facta deorū hominūq; deſcribunt: cuius numeri ſūt tales.

Bella p hermati os pluſq̄ ciui li a campos

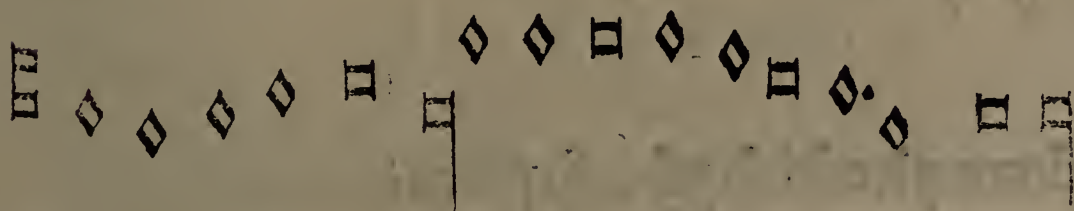
Iuſq; datū ſceleri canimus populūq; potentē

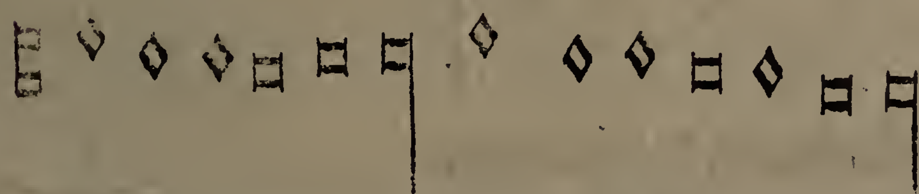
In ſu a uictrici conuerſū uiſcera dextra.

ELEGIACA:

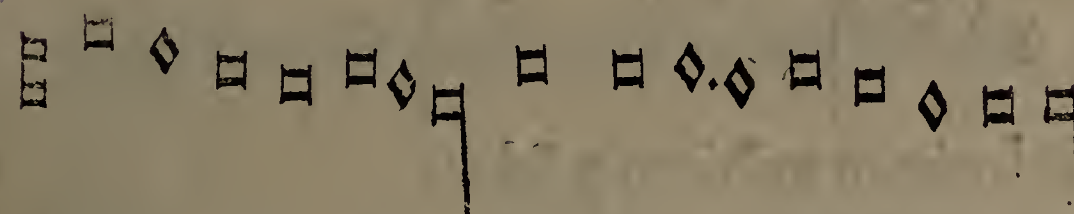
Elegiaca harmonia ē qua in elegiacis miserisq; carminib. decantandis utimur: cuius numeri sunt tales.

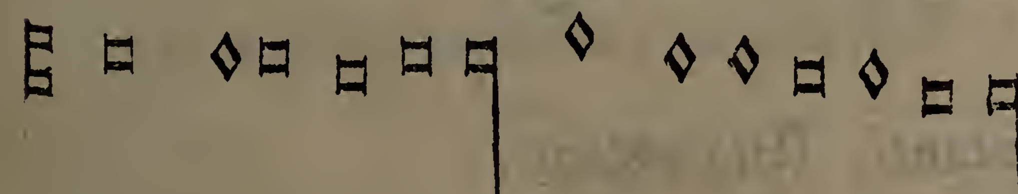
Tempora labuntur tacitisq; senescimus annis

Et fugiunt freno non remorante dies

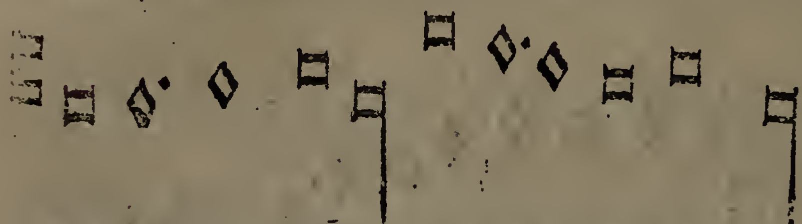
Prospera lux oritur: linguis animisq; fauete:

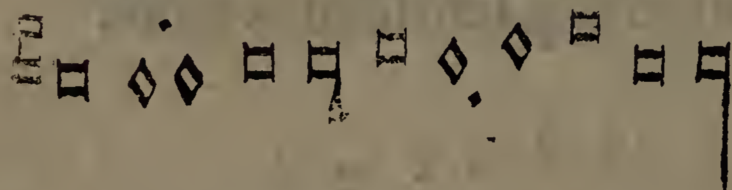
Nunc dicenda bona sunt bona uerba die

SAPPHICA.

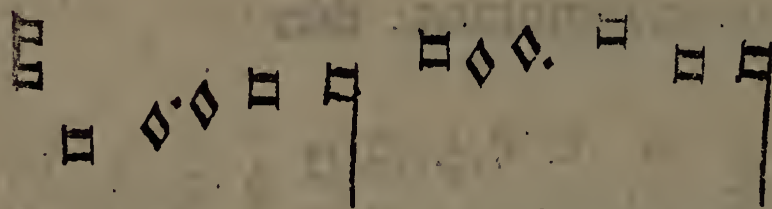
Sapphica harmonia est qua utimur in sapphicis carminib. decantandis: cuius numeri sũt tales.

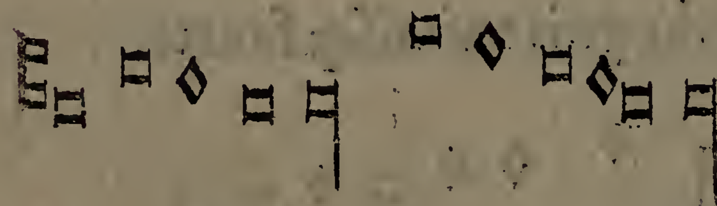
O decus phoebi dapib. supraemi.

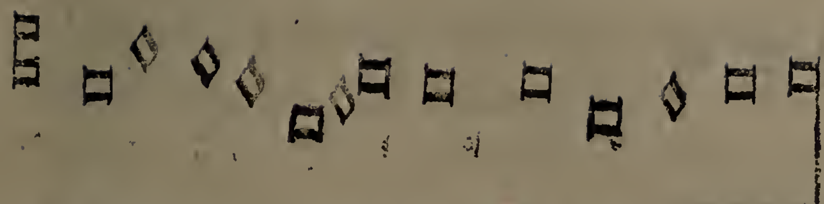
Grata testudo iouis: & laborum:

Dulce lenimen mihi cunq; salue:

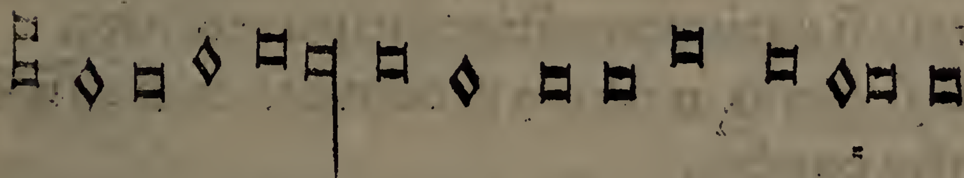
Rite uocanti. Rite uocanti.

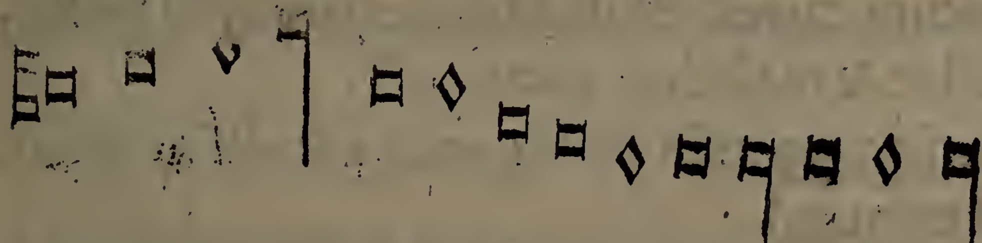
Rite uo can ti. Rite uocanti.

¶LYRICA.

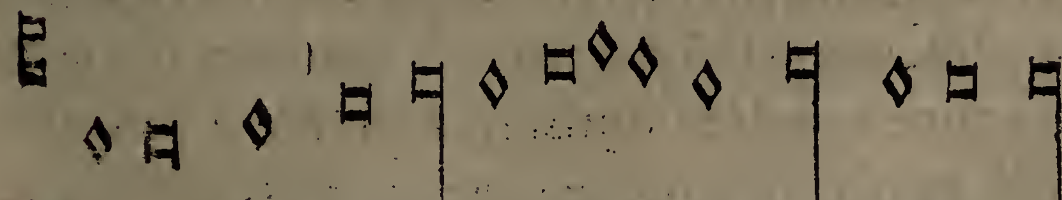
Lyrica harmonia est: qua in cæteris utimur carminib. tam lyricis q̃ dactylicis: necnon & in illis solutis orationib. quæ in graui figura composi tæ sunt cuius harmoniæ numeri sunt tales.

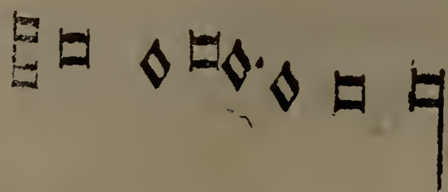
Laudabũt alii clarã rhodõ aut mytilenem.

Aut ephesum lunarisue coynthi mœnia.

Vel baccho thebas apolline delphos insignes.

Aut thessala tempe.

Explicit liber octauus de oratione metrica & carminum qualitatib. ¶Incipit liber nonus: de genere & specie metri: ac carminũ uarietate.

GENVS.

CAPVT. PRIMVM.

Genus metri est terminus uniuocus multas sub se uersuũ uarietates cõtinens: specie dr̃ntes.

Carminũ genus in decem & octo partes diuisũ ẽ ut infra patebit.

¶PRIMVM IAMBICVM.

Iambicum carmẽ est illud quod iambicis pedib. constat & maledicis aptum est.

Iambicũ carmen in duas partes diuidit̃ in uetus. s. & nonum.

Vetus carmen iambicũ est illud quo ueteres tragici: comiciq; usi fuere. Recipit enim in sinistris pedib. anapestũ choreum & iambum: in quarto autem melius iambum &: in sexto iambum uel pyrrhichium : in dextris uero dactylum spondæum: choreum: anapestum. & iambum.

Feritũr enĩ combinatis pedib. iambicũ carmen: & singulis combinatõib. præponit̃ quilibet prædi ctorũ pedũ: Subiungit̃ aũt tribrachus: anape‐ stus uel iambus. Nõnuuq̃ & spõdæus aduersa rii crura frangit sextũ domini sedem occupan‐ tis fitq; choriambicus scazon. Recipit aũt cata lexim in bacchio & quartã dipodiã; hoc ẽ chori ambũ: tuncq; uersus quadratus dicit̃: tragœdiæ comediæq; conueniens. Assurgitq; a monome‐ tro in tetrametrum tantum.

Huius carminis genera sũt quinq; tragicũ: s. co‐ micũ: satyricũ hiponactiũ: & ananicum. (pit.

Tragicũ carmẽ est quũ unũ pedẽ trisyllabũ susci

Comicũ carmẽ ẽ: quũ tres pluresue trisyllabos su scipit.

Satyricũ carmẽ ẽ: quũ duos trisyllabos suscipit.

Hipponactiũ carmẽ est quũ ĩ ultimo pede spon dæũ siue trochæũ hẽt. (pductæ metꝝ pficiũt

Ananicũ carmẽ ẽ quũ pꝯ q̃rtũ pedẽ: qnq; syllabæ

Nouũ carmen iambicũ est quo iuniores utunt̃.
Recipit enĩ ĩ sinistris pedib. iambũ; in sexto ue‐ ro iambũ uel pyrrhichiũ: in dextris aũt iambũ aut spondæũ. Optimũ tñ est metrũ om̃e quod uno tm̃ pedũ genere constat a quo denominat̃

&

Vbi multarũ breuiũ iunctura uitanda est.

¶II. HEROICVM.

Heroicum carmen: est illud: quod constat huma nis diuinisq; psonis: continens uera cum fictis. Heroicũ carmẽ ppterea dicit: q heroũ atq; uiroꝝ fortiũ gesta cõmẽoret. Añ eni homeri ætatẽ py thiũ dicebat q apollĩs pythii oracula hoc metro reddi cõsueuerũt: Vel q apollo cũ pythona del phis ppt ultionẽ mr̃is necasset: accolæ primũ ĩ eius honorẽ carmẽ hexametrũ sex spondæis cõ positũ texuerũt: deiñ soluta spõdæi altera sylla ba sine damno tẽporis dactylũ susceperũt: q̃uis aliq dicant: eos magis gaudio subleuatos: iam bum motu celeri protulisse. Dicit etiam hexa metrum: quod sex regionib. constet spondæũ: dactylumq; indifferent cõseruans apud græcos tamẽ creticum quandoq; & palimbacchiũ susci pit: sicut apud nos proceleumaticũ & anapestũ In ultima autẽ sede aliquando trochæũ admit tit: ut uersus sequẽs celerius incipiat. Dicit præ terea dactylicum q hoc pede præcipue constet sicut iambo iambicũ. Vñ optimũ ẽ illud quod omnib. dactylis constet: ultimo excepto: q uel spondæus uel trochæus est: ut illud ennii. At tu

ba terribili ſonitu taratantara dixit. Recipit aũt catalexĩ ĩ moloſſo uel choriambo & oẽs quæ ſuperius annotatæ ſũt ceſuræ. Aſſurgitq; a duodecim in decem & ſeptẽ ſyllabas tantum.

III. DACTILICVM.

Dactylicũ carmẽ ẽ illud qd dactilicis pedib. cõſtat & reb. arduis aptũ ẽ. Recipit ãt pricipalr̃ dactylũ ſpõdæũ quoq; & ĩ ultĩo loco trochæũ: nõnunq̃ & anapeſtũ uel pceleumaticũ: dactyli loco. Suſcipiẽs catalexim in moloſſo uel choriambo. Aſſurgitq; a dimetro in heptametrum. tantum.

IIII. ANAPESTICVM.

Anapeſticũ carmẽ ẽ illud quod pricipalr̃ anapeſticis pedib. cõſtat. Recipit ãt ĩ ſiniſtris pedib. ſpõdæũ tribrachũ & anapeſtũ. In dextris uero quelibet ex iſtis trib. & qñq; dactylũ. Raro pceleumaticũ & iambũ. Sæpiuſq; ultima quũ ſupereſt ſyllaba: in duas ſoluitur breues. Suſcipit autẽ catalexim in ionico ἀπελασονος. Aſſurgitq; a monometro in tetrametrum tantum.

Huius carminis deſinentia ſunt ſex. Nam aliud acatalecticum. Aliud catalecticũ in ſyllabam Aliud catalecticum in ſyllabam.
Aliud hypcatalecticum in diſyllabum:

Aliud hypercatalecticũ in disyllabum.
Aliud brachicatalecticum.

¶V. PROCELEVMATICVM.

Proceleumaticũ: pyrrhichiũ: uel tribrachum carmen est illud quod proceleumatico principalit̃ constat. Recipit aũt in sinistris pedib. spondæũ anapestum & proceleumaticũ. In dextris uero quemlibet ex istis trib. & dactylũ qui dexteræ ẽ ppetuus. Huius quoq; clausula spondæo & dactylo terminat̃. Suscipit aũt catalexĩ in pyrrhichanapesto. Assurgitq; a dimetro in tetrametrũ. (tm.

¶VI. TROCHAICVM.

Trochaicũ carmẽ ẽ illud: quod trochaicis pedib. prĩcipalit̃ constat. Recipit aũt ĩ sinistris pedib. dactylum: spondæũ anapestũ: tribrachũ & trochæũ: In dextris uero trochæũ: tribrachũ. & dactylũ. Suscipiens catalexi in cretico. Assurgitq; amonometro in tetrametrũ tantum.

¶Illud aũt animaduertendũ ẽ: q̃ quando catalecticum est hoc metrũ: trochæũ potius uel tribrachum in fine recipit. quando uero brachicatalecticum nunq̃ diadicũ: tetrasemũ ĩ fine patit̃.

¶VII. CHORIAMBICVM.

Choriambicũ carmẽ est illud: q̃ choriambo pede

q̃drato principalit̃ cõſtat: & aliqñ ſoluta priore ſyllaba pyrrhicanapeſtũ admittit. Recipit aũt catalexim ĩ chorobacchio. Aſſurgitq; a dimetro in tetrametrũ tantum.

VIII. ANTISPASTICVM.

Antiſpaſticũ carmẽ ẽ illud quod antiſpaſto prĩci palit̃ conſtat. Recipit ãt qñq; epitritũ q̃rtũ. Suſcipiens catalexim in iambicretico. Aſſurgitq; a dimetro in pentametrum.

IX. IONICVM A MINORE.

Carmen ionicũ a minore ẽ illud quod ionico ſuo principalit̃ conſtat. Recipit ãt qñq; pyrrhicanapeſtũ & molloſſũ cataſynæreſin breuium ſyllabarũ. Suſcipiens catalexĩ in dyphye. Aſſurgitq; a dimetro in tetrametrum tantum.

Huius carminis genera ſũt duo. ſ. ſimplex & mixtũ.
Simplex eſt quod ex ſolis ionicis a minore cõſtat
Mixtum eſt quod in fine trochaicum recipit.

X. IONICVM A MAIORE.

Carmẽ ionicũ a maiore eſt illud: quod ionico ſuo prĩcipalit̃ cõſtat. Recipit ãt catalexĩ in muſico. Aſſurgitq; a dimetro in tetrametrũ tantum.

Huius carmĩs genera ſt̃ duo. ſ. ſimplex & mixtũ.
Simplex ẽ quod ex ſolis ionicis a maiore conſtat.

Mixtū ē qd ī fine diambū & ditrochæū recipit.

¶XI. PAEONICVM.

Pæonicū carmē: quod rhythmicū appellatᷣ ē illud qd pæone pricipalitᷣ cōstat: elegantiss. qdē si p sigulos pedes pars oronis impletᷣ. Recipit āt pæonē primū & qrtū nōnūq creticū bacchiū & epitritū. Suscipiēs catalexī in stropho. Assurgitq; a dimetro ī tetrametrꝝ tm̄. & palibacchiū

Huius carmīs genera sūt tria. s. cretense: bacchiū

Cretense pæonicū ē illud: qd luctib. aptū iudicatᷣ.

Bacchiū uero & palibacchiū pæōicū ē illud: qd cā(tib. magis cōuēit

¶XII. MolssicVM.

Molossicū uel spōdaicū carmē ē illud. qd molosso pede cōstat & duriss. uidetᷣ. Recipit āt catalexī ī dispōdio. Assurgitq; a dimetro ī pētametrꝝ

Creticū carmē ē illud: qd cretico pede cōstat: hoc ē āphimacro. Recipit āt catalexī ī epitrito secūdo Assurgitq; a dimetro ī pentametrꝝ.

Antibacchiū carmē ē illud qd palibacchio pede cōstat. Recipit āt catalexī ī epitrito tᷣtio. Assurgitq; (a dimetro ī pētametrꝝ

¶XV. BacchiachuM.

Bacchiacū carmē ē illud: quod bacchio pede constat Recipit āt catalexī ī epitrito prīo: Ascēditq; (a dimetro ī pētametrꝝ

¶XVI. ScoliacuM

Scoliacū carmē ē illud quod amphibraccho pede

cōſtat. Recipit āt catalexī ī iambocreticū: Aſſur
gitq; a dimetro ī pentametꝝ.
Epitritū carmē ē illud qd epitrito pede cōſtat. Re-
cipit āt catalexī ī ꝓbrachi. Aſſurgitq; a dimetro
ī tetrametꝝ.

¶ XVIII. MIXTVM.

Mixtum carmē ē illud quod ex uariis metroꝝ ge
ner ib. cōpoſitū ē de quo inferius diſputabit̃.

¶ SPECIES CAPVT. II.

Species metri ē terminus uniuocus multas ſub ſe
uerſuū uarietates cōtinens: numero differentes
Carminū ſpēs ī tot partes diuiſa ē: quot eoꝝ ſt̃ ge
nera Vnūqdq; enī genus ſuas ſub ſe ſpēs hēt ut
patebit.

¶ IAMBICE ſpēs. Caput. III.

Iambicoꝝ ſpēs ſunt. xiiii. ut inferius patebit.
Prima: Ariſtophaniū monometꝝ acatalecticū: cō
ſtās duob pedib. pfectis: ut illud. Peſſia mane.
Secūda: Ariſtophāiū monometꝝ hypcatalecticū
cōſtās duob. pedib. & ſyllaba: ut illud Vides ut (alta.
Tertia: Euripidiū dimetꝝ bracchicatalecticū con-
ſtās trib. pedib. ut illud: Hæc decus meū.
Quarta Anacreōtiū dimetꝝ catalecticū cōſtās trib
pedib. & ſyllaba: ut illud Præceps amore ſæuo.
Quīta Archilochiū dimetꝝ acatalecticū cōſtās q̃t
tuor ītegris pedib. ut illud Serena lux micat po
lo.

Sexta: Alcaicum dimetrũ hypcatalecticũ constans quattuor pedib. & syllaba: ut illud Siluæ labo rantes geluq;.

Septĩa: Alcinaniũ trimetrũ brachicatalecticũ: constans qnq; pedib. ut illud Spernis decoræ uirgi nis thoros.

Octaua: Hipponactiũ colobũ trimetrũ catalecticum constans qnq; pedib. & syllaba: ut illud. Doctis thalia uatib. fauebit.

Nona: Archilochiũ trimetrũ acatalecticũ: cõstans sex pfectis pedib.: ut illud. Poeta quũ primũ animũ ad scribendũ appulit. Si uero ĩ ultima sede spondæũ habuerit: dicet hipponactiũ scazõ ut illud Nec fonte labro prolui caballino.

Decima. Hipponactiũ trimetrũ hypcatalecticũ: constãs sex pedib. & syllaba: ut illud Amor puellæ pectus improbe fatigat.

Vndecima: Aristophaniũ tetrametrũ brachicatalecticũ: constans pedib. septẽ: ut illud Marcent lucernæ: sol propinquat nõ tamen uocãs.

Duodecima: Anacreontiũ tetrametrũ catalecticũ constãs septẽ pedib. & syllaba: ut illud Portũ petamus: aura laxat: uela solue malo.

Tertiadecima: Aristophaniũ tetrametrũ acatale-

cticũ: cõſtãs octo pfectis pedib. ut illud Ludos amat puella nobilis pudicos & leues.

Quartadecima: Anacreontiũ tetrametrꝝ hypcatalecticũ: cõſtans octo pedib. & ſyllaba: ut illud Conſortiũ uites eorꝝ qui petũt fœdũ lupanar.

HEROICAE ſpecies. CAPVT. IIII.

Heroicorꝝ carminũ ſpẽs ſt. xxxii. ut ĩferi⁊ patebit

Prima: Propriũ heroicũ: quod ĩ priore loco: qͬrto & ſexto: ſpondæũ recipit: ut illud. Immo tãq; coli dedit: & contemnere uentos.

Secũda: Ornatũ heroicũ: qd ſine ulla cõiunctõe q̃ſcunq; alias orõnis partes: ita mutuis inter ſe cõnexionib. colligat: ut in ſcanſione ꝑpria pes null⁊: niſi nouiſſ. tm̃ integrã partẽ orõnis includat: Atq; ita ſex regionib. ſuis ſpondæũ dactylũq; cuſtodiat: ut nunq̃ dactylus qntã regionẽ ſuã ſpondæo cõcedat. Spõdæ⁊ uero ſemꝑ poſtremus dactylũ nũq̃ admittat In tertia quoq; regione ſpõdæus pentimemerĩ diuidat. ut illud Oceanũ interea ſurgens aurora reliquit

Tertia Aeqtẽporeũ ſpõdaicũ: uel moloſſicũ quũ pedes oẽs iidẽ ſũt & eadẽ quãtitas ſyllabarꝝ: ut illud Aut læuis ocreas lento ducant argento.

Quarta: Perfectũ quũ ſñia uno metro cõcludit:

ũt illud: Dixit: & ardẽtes auido bibit ore fauillas
Quinta: Acephalũ quũ uersus incipit a breui: ut illud Italiã fato profugus lauinaq; uenit.
VI: Laxũ: qd debitã cõpositõis rõnẽ ĩ medio nõ seruat: ut illud Oĩa uĩcit ãor: & nos cedã; ãori.
Septĩa: Truncatũ: scazon: uel in iuriũ: quod pe nultimam ĩ fine cõtra ius correptã hẽt: ut illud Mortem contemnũt laudato uulnere getæ.
Octã: Asperũ: uel fragosũ quod & illeuigato uocaliũ inť se cõcurrentiũ sono exaspať: ut illud: Tribulaq; trahæq; & iniquo pondere rastri.
Nona: Molle uel fluxũ: quod molliť aurib. incidit: ut illud: Cæsariẽ nato genitrix lumẽq; iuuẽtæ Purpureũ & lætos oculis afflarat honores.
X: Cacophonum: quũ multæ uocales eius sonũ dehonestare uidenť: ut illud Stant & iuniperi castaneæ hyrsutæ.
XI: Solutũ qd ꝓsæ q̃ metro similius uideť: ut illud Dono ducite: doq; uolentib. eũ magnis diis
XII: Procephalũ: qd ĩ prĩcipio unũ assumit tẽp; ut illud: Cornua uelataꝝ obuertimꝰ antẽnoꝝ.
Tertiadecima: Grauidũ: quod uel ĩ medio uel in fine syllabã supantẽ hẽt ut illud. Hic finis fan di: solio tum iuppiter aureo.
Quartadecĩa: Hypmetꝝ: qd ĩ fine pedẽ ť syllabũ

hēt. Tunc āt necesse ē: ut sequēs a uocali īcipiat ī quo fiat symphonesis: ut illud Aut dulcis musti uulcano decoqt hūorē: Aut foliis undā.

Quītadecīa: Catenopliū: qd binos hēt dactylos: & ī eoꝝ medio spōdæū: ut illud Añ fugā soboles: siquis mihi paruulus aula.

Sextadecima: Periodicū. qd uicissī dactylū hēt & spondæū: ut illud. Troia ꝑ undosū peteret classib. æquor.

Decīaseptīa: Sapphicū qd ī prīa & ultīa sede spōdæū hēt: in reliqs uero dactylū: ut illud Pars in frusta secant: uerubusq; trementia figunt.

Decimaoctā: Hyporinthinū: quū singuli pedes partē orōnis termināt: ut illud Hæc tria sūt: q̄ tu mea nunc mihi munera mittis.

XIX: Absolutū qd oīs partes orōis hēt: ut illud Heu si tūc flentē hūc rapuisset ī æthera mauors

XX: Politicū qd oīs passiōis ac figuræ est exps: ut illud O crudelis alexi: nihil mea carmīa curas

Vicesima prīa: Rophalicū fistulare uel ascendēs: quū uerba ꝓut sequunt̄: ꝑ syllabas crescūt: ut illud O nymphæ faciles dulcissima deiopeia.

XXII: Dactylicū qd tm̄ ex dactylis constat: ut illud Pandit̄ interea domus oīpotētis olympi.

Vicesima tertia: Neotericũ reciprocũ in heroicũ quod a fine scansũ heroicũ facit: ut illud: musa mihi causas memora quo numine leso: quod a fine scansũ heroicũ facit hoc mõ. Leso numĩe quo: memora causas mihi musa.

Vicesĩa q̃rta: Neotericũ reciprocũ ĩ sothadicum: quod a fine scansũ sothadicũ trochaicũ facit: ut illud Ire cupis si rus: mala uites om̃ia quæso quod a fine scansum sothadicũ facit hoc modo Quæso om̃ia uites mala: si rus cupis ire.

Vicesima q̃nta: Illibatũ quod integrũ ẽ & nullo uitio contaminatũ: ut illud: Depresso incipiat iam tum mihi taurus aratro.

Vicesĩa sexta: Iniuge. q̃d græci asyntheton uocãt: quũ nulla cõiunctõis syllaba copulat᷑: ut illud Tectũ augustũ ingens: centũ sublime colũnis.

Vicesima septĩa. Aeq̃forme: quod simplici figura ostẽtat᷑: & ubi duæ partes orõnis nusq̃ nectunt᷑: ut illud Vrbe fuit media laurentis regia pici.

Vicesĩa octã: Aeq̃dicũ quod singulis ꝓpositõib. antithetas apparat dictiones ut illud Alba ligu stra cadunt: uaccinia nigra leguntur.

Vicesĩa nona: Teres: quod uolubilẽ & cohærentẽ cõtinuat dictõnẽ: ut illud Torua mimaloneis (inflat᷑ tibia bombis.

Tricesima: Sonorū quod fragosā ꝓnunciationē crepitat: ac exultantē informat dictionē: ut illud. At tuba terribili sonitu procul aere canoro Increpuit:

Tricesīa prīa Vocale quod ꝑ alta ꝓducta locutōe sonātib. lr̄is. uniuersā dictōnē illustrat: ut illud Romu. excipiet gētē & mauortia cōdet mœnia

Tricesima secūda Aequiuocū quod extremas metri syllabas similes habet: ut illud. Exercet mentes fraternas grata malis lis.

¶ DACTILICAE. species. CAPVT. V.

Dactylicoꝝ carminū spēs sᷓt. xix. ut īferi⁊ patebit

Prīa. Adoniū dimetꝝ catalecticū cōstās duob. pedib. una deficiēte syllaba: ut illud. Fūdite flet⁊.

Secūda: Nymeniacū dimetꝝ acatalecticū: cōstās duob. pedib. ꝑfectis: ut illud Tibia ꝑsonat.

Tertia: Archilochiū dimetꝝ hypcatalecticū: constans duob. pedib. & syllaba: ut illud. Garrula uenit auis.

Quarta: Alcinaniū: trimetrū catalecticū: cōstās trib. pedib. una deficiēte syllaba: ut illud. Tundite pectora palmis.

Quīta: Simonidiū trimetrū acatalecticū cōstās trib. pedib. ꝑfectis: ut illud. Indue pallia serica

Sexta. Alemaniũ trimetrũ hypcatalecticũ: cõstãs trib. pedib. & syllaba: ut illud. Turgida brachia cur retegis?

Septima: Archilochiũ tetrametrũ catalecticũ: cõstans q̃ttuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Candida mundo sidera currunt.

Octaua Alemaniũ tetrametꝶ acatalecticũ: cõstãs q̃ttuor pfectis pedib. ut illud. Virgo decens cumulas reliq̃s tibi. Recipit tñ qñq; in tertio pede trochæum: ut illud Flumina cõstiterint acuto.

Nona: Alcinaniũ tetrametrũ hypcatalecticũ: constans quattuor pedib. & syllaba: ut illud. Vita quieta bonum parit ingenium.

Decima: Stesichoriũ: pentametrũ catalecticũ: cõstans quĩq; pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Si tua respicias mala carmina flebis.

Vndecima. Simonidiũ pentametꝶ acatalecticũ: constans quinq; pedib. pfectis: ut illud Parthenopæus erat puer: arcadiæ decus.

Duodecima: Cyrillium pentametrũ hypcatalecticum: constans qnq; pedib. & syllaba: ut illud. Pulchra puella comas ambit sibi palmitib.

Tertiadecima: Heroicũ hexametrũ catalecticũ cõstans, sex pedib. una deficiente syllaba: ut illud.

Pandit interea domus omnipotentis olympi.
Quartadecima: Buccolicũ hexametrũ catalecticũ constans sex pedib. una deficiente syllaba: Ita tñ: ut pes primus partẽ orõnis absoluat: tertius sit trochæus & cesura: q̃rtus dactylus partẽ orõnis absoluens: quintus & sextus ex integris dictionib. ut illud Rustica siluestres resonat bene phystula cantus.
Quĩtadecima. Ibicium hexametrũ acatalecticum cõstans sex pfectis pedib. ut illud. Sidera diffugiunt titubantia solis acumine.
Sextadecima: Alcinaniũ hexametrũ hypcatalecticũ: cõstans sex pedib. & syllaba: ut illud Alma uenus paphon ingredit̃: rosa luceat ex adytis.
Decimaseptĩa. Stesichoriũ heptametrũ catalecticum: constans septẽ pedib. una deficiente syllaba: ut illud æacides iuuenis trahit hectora: plangite pergama troes.
Decimaoctaua: Ibiciũ heptametrũ acatalecticũ: cõstans septẽ pedib. pfectis: ut illud Carmina docta thalia canit ꝓperantib: huc ades o puer.
Decĩanona. Ibiciũ heptametrũ hypcatalecticũ cõstãs septẽ pedib. & syllaba: ut illud Versiculos tibi dactilicos cecini ꝓpuer optime: quos facias.

ANAPESTICAE species. CAPVT. VI.

Anapesticorũ carminũ species sũt. xiiii. ut inferius patebit.

Prĩa: Paeanicũ monometrũ acatalecticũ: constãs duob. pfectis pedib. ut illud. Calidũ iubar est.

Secũda. Pindaricũ monometrũ: hypcatalecticũ constans duob. pedib. & syllaba: ut illud. Animus male fortis.

Tertia: Aristophaniũ dimetrũ brachicatalecticũ constans trib. pedib. perfectis: ut illud. Venit optima calliope.

Quarta: Partheniacũ dimetrũ catalecticũ ueneri cõsecratũ: cõstãs trib. pedib. & syllaba: ut illud Adytum ueneris fuge uirgo.

Quinta: Pindaricũ dimetrũ acatalecticũ: cõstãs quattuor pfectis pedib. . ut illud. Fuge mœnia iam thelamoniadæ.

Sexta: Alcinaniũ dimetrũ hipcatalecticũ cõstans quattuor pdib. & syllaba: ut illud. Temulũ mare mollıflua nitet aura.

Septima: Pindaricũ trimetrũ brachicatalecticũ: cõstans qnq; pedib: ut illud. Mediũ rapido mare thybris adit fluuio.

Octauo. Alcinaniũ trimetrum catalecticũ cõstãs

quinq; pedib. & syllaba: ut illud. Date pierides mihi carmina doctiloquorum.

Nona: Stesichoriũ trimetrũ acatalecticũ: constãs sex perfectis pedib. ut illud: Iacet in thalamo tibi uirgo decens ueneris specie.

Decima: Simonidiũ trimetrũ hypcatalecticum: constans sex pedib. & syllaba: ut illud: Tuba terribili procul aere sonat clipeũ cape miles.

Vndecima: Alemaniũ tetrametrũ bracchicatalecticum: cõstans septẽ pedib. ut illud. Sua munera fert uenus alma manu iuueni nitido cinare

Duodecĩa: Aristophaniũ tetrametrum catalecticum cõstãs septẽ pedib. & syllaba: ut illud: Date uina mihi. date serta: iuuat dare tẽpora tota alto ioui

Tertiadecĩa: Aristophaniũ tetrametrum acatalecticũ constans pedib. octo perfectis: ut illud. Date uina mihi: date serta: iuuat dare tempora nunc dominæ ueneri.

Quartadecima: Anacreontiũ tetrametrũ hypcatalecticũ: constans octo pedib. & syllaba: ut illud Latio profugus: ueniens: bene cognitus a ioue pulcher iulus auito. (ferius patebit.

¶PROCeleumaticæ species CAPVT. VII:

Proceleumaticorum carminũ species sunt. xiii. ut in-

Prima: Pindaricū dimetrū brachicatalecticū: constans duob. pedib. duab. tamē deficientib. in fine syllabis: ut illud. Facile moritur.
Secūda: Archilochiū dimetrū catalecticū: cōstās: duob. pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Timida fugit auis.
Tertia: Euripidiū dimetrū acatalecticū: cōstās duob. pfectis pedib. ut illud. Veneris adytus erat.
Quarta: Alcinaniū dimetrū hypcatalecticū: constans dnobus pedib. & syllaba: ut illud. Auicula tenera fugit.
Quinta: Alcinaniū trimetrū brachicalecticū: constans trib. pedib. duab. tamē deficientib. in fine syllabis: ut illud. Tua tibi macula nocuit.
Sexta: Simonidiū trimetrū catalecticū: constans trib. pedib. una deficiente syllaba: ut illud Timide precor ades: age puer.
Septima: Aristophaniū trimetrū acatalecticū cōstans trib. pfectis pedib. ut illud. Facile paphia mihi uenus adest.
Octaua: Aristophaniū trimetrū hypcatalecticū: constans trib. pedib. & syllaba: ut illud. Paphia iuuenibus age uenus ades.
Nona; Simonidiū tetramerrum brachicatalecti-

cum: cōstans q̃ttuor pedib. duab. tamē syllabis in fine deficientib. ut illud. Rigidus agricola ꝓperat in aciem.

Decima. Alcinanium tetrametrum ctalecticum: constans q̃ttuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Ioue duce uiridis habuerat ager aquas.

Vndecima: Euripidiũ tetrametrũ acatalecticum constans quattuor pfectis pedib. ut illud: Timida nimis auicula fuge iouis alitem.

Duodecima. Simonidium tetrametrum hypcatalecticum: constans quattuor pedib. & syllaba: ut illud. Auicula simonidia iouis alite morit̃.

TROCHaicæ species. CAPVT. VIII.

Trochaicoꝝ carminũ spēs sũt. xiiii. ut īferiꝯ patebit

Prima: Bacchylidiũ monometrũ acatalecticũ constans duob. pfectis pedib. ut illud. Fert e clenã.

Secũda: Pancratiũ monometꝝ hypcatalecticũ: cōstãs duob. pedib. & syllaba: ut illud. Auctor opt.

Tertia: Ithiphalicum dimetrũ brachicatalecticũ: cōstãs trib. pedib. ut illud Bacche iũge tigres.

Quarta: Euripidium dimetrũ catalecticũ: cōstãs trib. pedib. & syllaba: ut illud Vult altius uolat

Quĩta: Alemaniũ dimetꝝ acatalecticũ cōstãs q̃ttuor pedib. ut illud: Phystula canit subulcus.

Sexta: Bachylidiũ dimetrꝫ hypcatalecticũ: cõstãs qttuot pedib. & syllaba: ut illud: Florib. corona texitur.

Septima: Sapphicũ trimetrũ bracchicatalecticũ constans qnqꝫ pedib. ut illud. Rex paterqꝫ iuppiter deorum.

Octaua: Archilochiũ trimetrũ catalecticũ cõstãs quinqꝫ pedib. & syllaba: ut illud. Nox amoris & quietis conscia.

Nona: Sothadicũ trimetũ acatalecticũ constans sex perfectis pedib. ut illud. Ite: poma: ferte: uina ferat alter.

Decima: Sapphicũ trimetrũ hypcatalecticũ: constans sex pedib. & syllaba: ut illud. Splendet aurum: gemma fulget: forma sed placet.

Vndecima: Sothadicũ tetrametrũ bracchicatalecticũ: constans septẽ pedib. ut illud. Traciũ nefas renãrrat cantilans hirundo.

Duodecima: Atchilochiũ q̃dratũ tetrameiũ catalecticum constans septẽ pedib. & syllaba: ut illud. Tolle thyrsos: aerempulsans: puer tempus puer tempus uenit.

Tertiadeima: Hipponactiũ tetrametrꝫ acatalecticum: constans octo pfectis pedib. ut illud. Par

ce iam camœna uati: parce iam sacro furori.

Quartadecima: Anacreontiũ tetrametrũ hypcatalecticũ: constans octo pedib. & syllaba: ut illud Pelle cũctis terga põti uela tende: iãq; pgamus

¶ CHORIambicæ species. CAPVT. IX. (bit

Choriambicorũ carminũ spẽs sũt. xii. ut inferi' patebit

Prima: Aristophaniũ dimetrũ brachicatalecticũ: cõstans ex duob. pedib. duab. tamẽ deficientib. in fine syllabis: ut illud. Carmina compone.

Secunda. Alemaniũ dimetrũ catalecticũ: constãs ex duob: pedib. una deficiente syllaba: ut illud Littora iam prospice.

Tertia: Simonidiũ dĩetrũ acatalecticũ cõstans duob. ĩtegris pedib. ut illud. Da uiridi mẽbra loco.

Quarta. Alemaniũ dimetrũ hypcatalecticũ constans duob. pedib. & syllaba: ut illud. Fer ueteris. pocula uini.

Quinta: Euripidium trimetrũ brachicatalecticũ: cõstãs trib: pedib. duab: tñ deficientib. ĩ fine syllabis: ut illud. Castra iuuant corpora seuera.

Sexta: Archilochiũ trimetrũ catalecticũ: constans trib. pedib. una deficiente syllaba. ut illud. Presidium dulce: decus: uitaq;.

Septima: Simonidiũ trimetrũ acatalecticũ: con

ſtans trib. pfectis pedib. ut illud. Corpora nunc ĩ uiridi ſterne loco: (ce iam carmina uatũ

Octã: Alemaniũ trimetrũ hypcatalecticũ cõſtans tribus pedib. & ſyllaba: ut illud dulciſonũ reſpi(

Nona: Archilochium tetrametrũ brachicatalecticum: cõſtans q̃ttuor pedib. duab. tamen deficientib. in fine ſyllabis: ut illud. Quid properas tingere frontem rigida ripa.

Decima: Archilochiũ tetrametrũ catalecticũ: conſtans q̃ttuor pedib. una deficiente ſyllaba: ut illud. Fluctib. ĩuiſus eras dardanides impius.

Vndecima: Alemaniũ tetrametrũ acatalecticũ cõſtans q̃ttuor pfectis pedib. ut illud Quũ thetis mœſtas uoluit tendere tædas fluuio.

Duodecima: Euripidiũ tetrametrꝝ hypcatalecticũ conſtans q̃ttuor pedib. & ſyllaba: ut illud: Heu fuge crudelis amor: noſtraq; iam pectora laxa.

ANTIſpaſticæ ſpẽs. CAPVT. X. bit.

Antiſpaſticorꝝ carminũ ſpẽs ſt. xvi. ut ĩferiꝰ pate-

Prima: Euripidiũ dimetrũ: brachicatalecticũ: conſtans duob. pedib. duab. tñ deficientib: in fine ſyllabis: ut illud. Camœnæ faueant.

Secunda: Ariſtophaniũ dimetrũ catalecticũ: conſtans duob. pedib. una deficiente ſyllaba: ut illud. Homerus canit alta.

Tertia: Alemaniũ dimetrũ acatalecticũ: cõstãs duob. pfectis pedib. ut illud. Marõis latiũ carmẽ.
Quarta: Alcaicũ dĩetrũ hypcatalecticũ: cõstãs duob. pedib. & syllaba: ut illud Latios potuit uĩcer
Quinta: Pæanicũ trimetrũ brachicatalecticũ: constãs trib. pedib. duab. tñ deficiẽtib. in fine syllabis: ut illud: Fauni semideum numen adest.
Sexta: Anacreontiũ trimetrũ catalecticũ: cõstans tribus pedib. una deficiẽte syllaba ut illud. Curas mitificant dona lyæi:
Septima: Anacreontiũ trimetrũ acatalecticũ: cõstans. trib. pfectis pedib. ut illud. Curas mitificant fila lyræ dulcis.
Octaua: Asclepiadeũ trimetrũ hypcatalecticũ: cõstans trib. pedib. & syllaba: ut illud. Fortunatæ ueni pastor ama deliam.
Nõa: Alcaicũ tetrametrũ brachicatalecticũ cõstãs q̃ttuor pedib. duab. tñ deficiẽtib. ĩ fine syllabis ut illud: O fortuna uiris uiuida doctis uenias.
Decima: Simonidiũ tetrametrũ catalecticũ: constãs q̃ttuor pedib. una deficiẽte syllaba: ut illud Amœnũ uẽias pulchra puella ad loculũ iani.
Vndecima: Alemaniũ tetrametrũ acatalecticũ: cõstans q̃ttuor pfectis pedib. ut illud. Infandũ tetigit sidera carmen magici uatis.

Duodecima: Asclepiadeũ tetrametrũ hypercata lecticũ: cõstãs q̃tuor pedib. & syllaba: ut illud.
Troianas opes græci ruerĩt: dantib. almis deis.
Tertiadecima: Simonidiũ pentametrũ brachica talecticum: cõstans qnq; pedib. duab. tamẽ deficientib. in fine syllabis: ut illud. Dolores miserum iuppiter audi precor: & reb. opem.
Quartadecĩa Alemaniũ pentametrũ catalecticũ: cõstãs qnq; pedib. una deficiẽte syllaba: ut illud
Chorus dulcisonũ pieridũ uatib: oro faueatis.
Quĩtadecima: Anacreontiũ pentametrũ acatalecticum: cõstans qnq; pfectis pedib. ut illud. Tibi: musa decens: splendor o uatũ maro carmẽ: dedit ornatum.
Sextadecima: Alcaicũ pentametꝝ hypcatalecticũ cõstãs qnq; pedib. & syllaba: ut illud. Antispasticoꝝ finis: hic musæ sit: opẽ ferte poetæ pio.

¶ IONICAE a minore spẽs. Caput. XI.

Ionicoꝝ a mĩore carminũ spẽs sũt. xii. ut ĩferiꝰ patebit
Prima: Arhilochiũ dimetꝝ brachicatalecticũ: cõstans duob. pedib: duab. tamẽ deficiẽtib. ĩ fine syllabis: ut illud. Rigidas arbores.
Secunda: Timocratiũ dimetrũ acatalecticũ constans duob. pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Rosa ueris specimen.

Tertia: Anacreontiũ dimetrũ acatalecticũ: cõstãs duob. pfectis pedib. ut illud. Sapiẽtes deꝝ audit

Quarta: Alemaniũ dimetrũ hypercatalecticũ: cõstans duob. pedib. & syllaba: ut illud. Teretes rupit aper funes.

Quinta: Alcinanium trimetrũ hypercatalecticũ constans trib. pedib. duab. tñ deficientib. in fine syllabis: ut illud. Atauis edite naso bonis.

Sexta: Anacreontiũ trimetrũ catalecticũ: cõstans trib. pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Fuge uirgo: Fuge munus neneris.

Septima: Sapphicũ trimetꝝ acatalecticũ: cõstãs trib. perfectis pedib. ut illud. Sonat alta trabe fixus: tibi nidus.

Octaua: Simonidiũ trimetrũ hypercatalecticum constans trib. pedib. & syllaba: ut illud. Iaculatus nimium iuppiter est urbem.

Nona: Alemaniũ tetrametrũ brachicatalecticũ: cõstans q̃ttuor. pedib. duab. tñ deficientib.: ĩ fine syllabis: ut illud. Pauidos terruit: altus niue thybris uiros.

Decima: Phalæciũ tetrametrũ catalecticũ: cõstãs q̃ttuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud: Tibi ueris fero donũ: sola quod dat ueneri.

Vndecima: Alemaniũ tetrametꝝ acatalecticũ: cõ

ſtans q̃ttuor integris pedib. ut illud: Timor o/mnis docet artes: timor auget bona mentis.
Duodecima: Anacreontiũ tetrametrũ hypcatalecticũ cõſtans q̃ttuor pedib. & ſyllaba: ut illud. Dapib. grata iouis: cõcine uerſus lyra naſonis.
¶IONICAE a maiore ſpẽs. Capu T. XII .tebit
Ionicoꝝ a maiore carminũ ſpẽs ſt. xii. ut ĩferi; pa
Prima: Hipponactiũ dimetrũ brachicatalecticũ: cõſtans duob. pedib. duab. tñ deficientib. in fine ſyllabis: ut illud. Palmã cape uictor.
Secunda. Alemaniũ dimetrũ catalecticũ cõſtans duob. pedib. una deficiẽte ſyllaba: ut illud: Sal/ue uenus ornata. (tubæ
Tertia: Praxilliũ dimetrũ acatalecticũ cõſtãs du/ob. pfectis pedib. ut illud. Mortale canunt iam
Quarta: Simonidiũ dimetrũ hypercatalecticum conſtans duob. pedib. & ſyllaba: ut illud. Su/mas cytharam phœbe pater.
Quinta: Lecythiũ trimetꝝ brachicatalecticũ: conſtans trib. pedib. duab. tñ deficientib. ĩ fine ſyllabis: ut illud: Bellũ pete: pacem fuge fortis.
Sexta: Alemaniũ trimetrũ catalecticũ: conſtans trib. pedib. una deficiẽte ſyllaba: ut illud. O ly/dia pulcherrima nymphaꝝ.

Septima: Sothadicum trimetrũ acatalecticũ: cõ
stans trib. pfectis pedib. ut illud. Contraria pel
las uenus orbis precor.
Octaua: Euripidiũ trimetrũ hypcatalecticũ: cõ
stans trib. pedib. & syllaba: ut illud. Iam candi
da quæso uenias nympha mea.
Nõa: Sothadicũ tetrametꝝ: brachicatale. cõstãs
q̃ttuor pedib. duab. tñ deficiẽtib. ĩ fine syllabis
ut illud. Salpĩx cane: tẽpꝫ fugit: ĩtende: laborẽ.
Decima: Alcinaniũ tetrametrũ catalecticũ cõstãs
quattuor pedib. una: deficiente syllaba: ut il
lud. Nũc brachia collo dare circũ niueo tẽpus
Vndecima: Simonidiũ tetrametꝝ acatalecticũ:
constans q̃ttuor: perfectis pedib. ut illud. Heu
candida nostris sine iam labra labris tangere.
Duodecima: Alemaniũ tetrametrũ hypcatalecti
cum: cõstans q̃ttuor pedib. & syllaba: ut illud.
Fortes sine bellũ rigidũ delia tractare uiros.

PAEONICAE spẽs. CAPVT. XIII.

Pæonicoꝝ carminũ spẽs sũt. xii. ut ĩferius patebit.
Prima: Asclepiadeum dimetrũ brachicatalecticũ
quod duob. pedib: constat: duab. tñ deficiẽtib.
ĩ fine syllabis: ut illud. Cãdida puella. ĩpetus
Secũda asclepiadeũ dimetrũ catalec. cõstãs duob
pedib. una deficiẽte syllaba: ut illud. Fulmineus

Tertia: Pindaricũ dimetrũ acatalecticũ: constans duob. perfectis. pedib. ut illud: Cornuaq; mirаberis. (midius.

Quarta Alemaniũ dimetrũ hypcatalecticũ: cõstãs duob. pedib. & syllaba: ut illud Fugite bellũ ti-

Quĩta: Alcinaniũ: trimetrũ brachicatalecticũ: cõstans trib. pedib. duab tamẽ deficientib. in fine syllabis: ut illud. Candida puella bene saltat.

Sexta. Anacreontiũ trimetrũ catalecticũ: constãs trib. pedib. una deficiente syllaba. ut illud. Metet enim segetem omnis impius.

Septima: Euripidiũ trimetrũ acatalecticũ. cõstãs trib. pfectis pedib. ut illud. Purpurea basia dato ueneri.

Octaua. Alemanium trimetrũ hypcatalecticũ: cõstans trib. pedib. & syllaba: ut illud. Venus alma tuis dato precamur opem.

Nona: Simonidiũ tetrametrũ brachicatalecticũ: constans q̃ttuor pedib. duab. tamẽ deficientib. in fine syllabis: ut illud. Morior ecce tuis uenus alma sagittis.

Decima: Euripidiũ tetrametrũ catalecticũ: cõstãs q̃ttuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Rosa decens comæ capillulos ueneris bonæ.

Vndecima: Alcinániũ tetrametrũ acatalecticũ: cõstans q̃ttuor pfectis pedib. ut illud. Faue rogo bacche pater: orgia ferens. bibula.

Duodecima: Alemaniũ tetrametrũ hypcatalecticum: constans q̃ttuor pedib. & syllaba: ut illud Mille dabis hodie camœna mihi cãdida modos

MOLOSsicæ spés. CAPVT. XIIII. bit

Molossicorũ carminũ spés: sũt. xii. ut inferi⁊ patebit.

Prima: Anacreontiũ dimetrũ catalecticũ: constãs duobus pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Rhomani reges.

Secunda: Aristophaniũ dimetrũ acatalecticũ cõstans duob. pfectis pedib. ut illud. Græci bello fortes. (præcedunt.

Tertia. Alcinaniũ dimetrũ hypcatalecticũ: cõstãs duob. pedib. & syllaba: ut illud. Lictores iam præcedunt.

Quarta: Euripidiũ trimetrũ catalecticũ constans trib. pedib. una deficiente syllaba. ut illud. Fortes bello reges splendent.

Quinta: Alemaniũ trimetrũ acatalecticũ: cõstãs tribus perfectis pedib. ut illud: Mauors bello rhomanos terret.

Sexta: Archilochiũ trimetrũ hypcatalecticũ: constans trib. pedib. & syllaba. ut illud. Currũt tur

mæ:ĩmoti perſtant ciues.
Septima Alemanium tetrameꝝ catalecticũ: conſtans q̃ttuor pedib. una deficiente ſyllaba: ut illud. Aduentantes hoſtes ciues occidunt.
Octaua: Ariſtophaniũ tetrametrũ acatalecticum conſtans q̃ttuor pfectis pedib. ut illud: Infandum tractant bellum rhomani ciues.
Nona: Euripidium tetrametꝝ hypcatalecticum cõſtãs q̃ttuor pedib. & ſyllaba: ut illud: Troianas uertunt arces græci bello tardo.
Decima: Alcaicum pentametꝝ catalecticũ cõſtãs quinq; pedib. una deficiente ſyllaba: ut illud. Ductores regnũ albani uincũt regnatoreſq;.
Vndecima: Simonidium pentametꝝ acatalecticum: conſtans quinq; perfectis pedib. ut illud Cunctis pulſis regno ĩuadunt arces hoſtes diri.
Duodecima: Anacreontium pentametꝝ hypercatalecticum: conſtans quinq; pedib. & ſyllaba: ut illud rhomanum uictorem laudabunt hoſtes infenſi quondam.

CRETICAE ſpecies. CAPVT. XV.

Creticoꝝ carminum ſpecies ſunt duodecĩ: ut inferius patebit.
Prima: Alcaicum dimetꝝ catalecticum conſtans

duobus pedib. una deficiente syllaba: ut illud Parce iam nobis.

Secūda: Aristophaniū dīetr℞ acatalecticū cōstans duob. pfectis pedib. ut illud. Ferte musis sacra.

Tertia Euripidiū dīetr℞ hypcatalecticū: cōstās duob. pedib. & syllaba: ut illud: Pone uestes puella

Quarta: Pindaricum trimetr℞ catalecticum: constans trib. pedib. una deficiēte syllaba: ut illud Phœbe dignos legas uersus.

Quīta: Aristophanium trimetr℞ acatalecticū: cōstans trib. pfectis pedib. ut illud. O uenus pulchra nobis ades.

Sexta: Simonidiū trimetr℞ hypcatalecticū: cōstās trib. pedib. & syllaba. ut illud. Sponsa prodit: faces tende iuno.

Septima: Archilochium tetrametr℞ catalecticum constans q̃ttuor pedib. una deficiente sylllaba: ut illud: Vos puellæ iocos ferte amatori.

Octaua: Simonidiū tetrametr℞ acatalecticū: constans quattuor perfectis pedib. ut illud: Concinat iam chorus noster orta dea.

Nona: Alemanium tetrametrum hypercatalecticum constans quattuor pedib. & syllaba: ut illud: Solue crines apollo: sacros solue crines.

Decima: Alcaicũ pentametrũ catalecticũ: cõstãs qnq; pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Verte uultũ puer: uerte ocellos tuos in me.

Vndecima: Aristophaniũ pentametrũ acatalecticum: constans quinq; perfectis pedib. ut illud Pallidus qd color urget o nympha uultũ tuũ.

Duodecĩa Asclepiadeũ pẽtametrũ hypcatalecticũ cõstãs qnq; pedib. & syllaba: ut illud. Te præcor cãdidos pulchra nobis dato nympha nexus

ANTIBACchiæ spẽs. CAPVT. XVI. (tebit

Antibacchiorũ carminũ spẽs sũt. xii. ut inferius pa

Prima: Alcaicũ dimetrũ catalecticũ cõstans duob pedibus una deficiente syllaba: ut illud. Vates apollo.

Secunda: Hipponactiũ dimetrũ acatalecticũ: cõstans ex duob. perfectis pedib. ut illud: Infande rhomane.

Tertia: Alemaniũ dimetrũ hypcatalecticũ cõstãs ex duob. pedib. & syllaba: ut illud. Regina mũdi precor.

Quarta: Alcinaniũ trimetrũ catalecticũ cõstãs ex trib. pedib. una deficiente syllaba: ut illud: Incerta sedes apollo.

Quinta: Alemaniũ trimetrũ acatalecticũ: cõstãs

trib. pfectis pedib. ut illud. Diuersa fortuña ten tanda.

Sexta: Aristophaniũ trimetrũ hypcatalecticũ: cõstans ex trib. pedib. & syllaba: ut illud: O uirgo nostris ocellis placens.

Septima: Bacchilidiũ tetrametꝝ catalecticũ: constans quattuor pedib. una deficiẽte syllaba: ut illud: Latoniæ uirginis nympha proles.

Octaua: Simondiũ tetrametrũ acatalecticũ: constans quattuoriperfectis pedib. ut illud. Sacrata sedes iouis ua tib. feruet.

Nona: Archilochiũ tetrametrũ hypercatalecticũ constãs quattuor pedib. & syllaba: ut illud. Cõtundet acris propago tuoꝝ uiros.

Decima: Alemaniũ pentametrũ catalecticũ: constans qnq; pedib. una deficiẽte syllaba: ut illud Quocunq; pergis saluta uiros impudicos.

Vndecima: Euripidiũ pentametrũ acatalecticũ: constans quinq; perfectis pedib.: ut illud: Vates apollo ueni: uatib. fer tuis serta.

Duodecima: Aristohaniũ pentametrũ hypercatalecticũ: constans quinq; pedib. & syllaba: ut illud: Parnassus almas refert uirgines uatib. floridis.

¶BACCHIACAE spẽs. CAPVT. XVII.

Bacchiacorum carminũ species sunt duodecĩ: ut inferius patebit.

Prima: Anacreontiũ dimetrũ catalecticũ: constãs duobus pedib. una deficiente syllaba. ut illud: Apollo faue.

Secunda: Alemaniũ: dimetrũ acatalecticũ: cõstãs duob. pfectis pedib. ut illud. Camœnæ fauete.

Tertia: Simonidiũ dimetrũ hypercatalecticũ: cõstat duob. pedib. & syllaba: ut illud: Latinũ cano turnum.

Quarta: Stesichoriũ trimetrũ catalecticũ: constans trib. pedib. una deficiente syllaba: ut illud Labores fugant otia.

Quinta: Alemanium trimetrũ acatalecticũ: constans trib. perfectis pedib.: ut illud. Honorem uenus carpe diuum.

Sexta: Bacchilidiũ trimetrũ hypercatalecticũ: constans trib. pedib. & syllaba: ut illud. Adorant puellæ tuum numen.

Septima: Alemaniũ tetrametrũ catalecticũ: constans quattuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Sonoram camœnæ canunt ad lyram.

Octaua: Simonidiũ tetrametrũ acatalecticũ: con

ſtans: quattuor perfectis pedib. ut illud. Superbo ioui uota reddamus acta.

Nona: Anacreontiũ tetrametrũ hypercatalecticũ conſtans q̃ttuor pedib. & ſyllaba: ut illud: Puellas precor uatib. candidas ferte.

Decima: Ariſtophaniũ pentametrum catalecticũ conſtans quinq; pedib. una deficiente ſyllaba. ut illud. Penates colũt frigidi per laborẽ ſenes.

Vndecima: Euripidiũ pentametrũ acatalecticũ: conſtans quinq; perfectis pedib. ut illud. Dicatas tibi iam puellas uenus redde nobis.

Duodecima: Archilochium pentametrum hypercatalecticum: conſtans quinq; pedibus: & ſyllaba: ut illud. Carinæ freto exaſperante inuadoſas ruunt oras.

SCOLIACAE ſpecies. CAPVT. XVIII.

Scoliacorum carminum ſpecies ſunt duodecim: ut inferius patebit.

Prima: Archlochium dimetrum catalecticũ: conſtans duobus pedib. una deficiente ſyllaba: ut illud. Carina fugit.

Secunda: Euripidium dimetrum acatalecticum: conſtans duobus perfectis pedib. ut illud. Dicata ſuperbo.

Tertia: Alemaniũ dimetrų hypercatalecticũ: constans duob. pedib. & syllaba: ut illud. Ioui superum deo.
Quarta: Alcinaniũ trimetrũ catalecticũ: cõstãs trib. pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Sonora camœna canit.
Quinta: Alemaniũ trimetrũ acatalecticũ: cõstãs ex trib. pfectis pedib. ut illud. Ruit pecudũ genus omne.
Sexta: Euripidiũ trimetrũ hypercatalecticũ: constans: trib. pedib. & syllaba: ut illud. Puer ganimedis alumnus es.
Septima: Alemaniũ tetrametrũ catalecticũ: constans quattuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Puella decens nimiumq; placens.
Octaua: Simonidiũ tetrametrũ acatalecticũ: cõstans quattuor perfectis pedib. ut illud. Venus paphon alma tua cito linque.
Nona: Euripidiũ. tetrametrų hypercatalecticũ: cõstans quattuor pedib. & syllaba: ut illud. Apollo mihi lyricos refera modos.
Decima: Pindaricũ pentametrũ catalecticũ: constans quinq; pedib. una deficiente syllaba: ut illud. Sona cythara uenus alma tua iu ueni.
Vndecia: Aristophaniũ pentametrų acatalecticũ:

cõſtans quinq; pfectis pedib.ut illud ſequi ua rios reſonante lyra ſine uerſus.

Duodecima. Simonidiũ pentametrũ hypcatalecticum:cõſtans qnq; pedib.& ſyllaba.ut illud: Puella roſas cape pulchra.Puella roſas cape.

EPITRITAE ſpẽs.CAPVT.XIX.

Epitritorũ carminũ ſpẽs ſt.xii.ut ĩferi⁊ patebit.

Prima: Ariſtophaniũ dimetrũ brachicatalecticũ cõſtans duobus pedib.duab.tamẽ deficientib. in fine ſyllabis:ut illud.Adeſto uatib.

Secunda:Simonidiũ dimetrũ catalecticũ:cõſtãs duobus pedib:una deficiente ſyllaba: ut illud: Phœbe uates adiuua.

Tertia: Pancratiũ dimetrũ acatalecticũ conſtans duobus perfectis pedib.ut illud. Muſa fauſtũ præſta modum.

Quarta:Pindaricũ dimetrũ hypcatalecticũ:conſtans duobus pedib.& ſyllaba:ut illud.Venus pulchram facem iam tende.

Quinta:Alemaniũ trimetrũ brachicatalectic um conſtans tribus pedib.duab;tamẽ deficien ib. ĩ fine ſyllabis:ut illud: Puellã caſto locato ſ nu

Sexta: Pindaricũ trimetrꝫ catalecticũ cõſtãs trib. pedib.una deficiente ſyllaba:ut illud.Ferte tæ

das casti puellæ uiri?
Septima: Alemaniũ trimetrũ acatalecticũ: cõstãs trib. perfectis pedib. ut illud. Cothurno uincire suras potes nympha.
Octaua: Archilochiũ trimetrũ hypercatalecti cũ: constans trib: pedib. & syllaba: ut illud: Libetri des uati nunc adeste laurato.
Nona: Euripidiũ tetrametrũ brachicatalecticũ: constans quattuor pedib. duab. tamẽ deficien tibus in fine syllabis: ut illud: Superbum uatẽ canamus uirgines parnassi.
Decima: Aristophaniũ tetrametrũ catalecticũ: cõ stans quattuor pedib. una deficiente syllaba: ut illud. O regina gnidi presta fessis opem uatib.
Vndecima: Simonidiũ tetrametrũ acatalecticũ: constans quattuor perfectis pedib. ut illud. No uellæ pulchra sponsæ prætende uirgo faces pias
Duodecima: Archilochiũ tetrametrꝝ hypcatalecti cũ: cõstãs q̃ttuor pedib. & syllaba: ut illud. Venus pulcherrimis iã circunda puellis uates tuos

MIXTAE species. CAPVT. XXII.

Mixtorꝝ carminũ spẽs sũt. xxxvii. ut inferiꝰ patebit
Prima: Choriambicũ dimetrũ heptasyllabũ cho stans choriambo & bacchio: ut illud. Purpure(us tyrannus.

Secunda: Anacreontium dimetrū procephalum
cōſtans: anapeſto & duob. iambis: unā ſyllabā
in prīcipio recipiens: ut illud. Exigui ruūt thori
Tertia: Anacreontiū dimetrū brachicatalecticū:
cōſtans anapeſto & duob. iambis: ut illud. Me-
morem decet loqui.
Quarta: Anacreontiū dimetrū catalecticum: con
ſtans anapeſto duob. iambis & ſyllaba: ut illud
Miſera eſt humana uita. Sunt tamen qui hiſce
anacreontiis trimetris utuntur ponentes in pri
ma ſede trochæum: in ſecunda iambū: in tertia
& qnta pyrrhichiū: ī q̃rta ſpondæū: ī ſexta quē-
libet indifferenter. ut illud. Carmina pulchra
uenus dilige noſtra: (mātua quē creauit
Quīta. Choriābicū trimetꝝ endecaſyllabū cōſtās
duob. choriambis & bacchio: ut illud. Virgilius(
Sexta: Pherecratiū trimetrū heptaſyllabū cōſtās:
ſpōdæo dactylo & ſpōdæo: ut illud. Reges pur
pura monſtrat. (di partheniū nemus.
Septima. Glyconiū trimetꝝ octoſyllabū cōſtans
ſpondæo choriambo & pyrrhichio: ut illud. O-
Octaua: Phaliſcum tetrametꝝ endecaſyllabū: cō
ſtans trib. dactylis & pyrrhichio: ut illud. Do
cta phaliſca docere reparas.

Nona. Asclepiadeũ tetrametrũ: diodecasyllabum constans ex spondæo duob. choriambis & pyrrhichio: ut illud. Vitæ pars melior cito labitur.
Decima: Choriambicũ tetrametrũ sapphicũ: constans trib. choriambis & bacchio: ut illud. Dulcisonæ pierides uersifico fauete.
Vndecima: Alcaicũ tetrametrũ grauidũ constans pentimemeri dactylica & duob. trochæis: ut illud. Luna rubens zephyros comminatur.
Duodecima: Alcaicũ tetrametrũ iambicũ cõstans pentimemeri iambica & duob. dactylis: ut illud Vides ut alta stet niue candidum.
Tertiadecima: Alcaicũ pentametrũ: cõstans spondæo trib. choriambis & pyrrhichio: ut illud. Tu ne quæsieris scire nefas: quem mihi: quẽ tibi.
Quartadecĩa: Elegiacũ pentametrũ constãs pentimemeri heroica & dactylica: ut illud. Res est soliciti plena timoris amor.
Quintadecima: Eulogicũ pentametrũ constans primo pede disyllabo: quicũq; sit ille: & quattuor dactylis: ut illud. Sappho posuit malecasta poemata.
Sextadecima: Sapphicũ endecasyllabũ constans trochæo spondæo dactylo: & duob. trochæis: ut

illud. Integer uitæ ſceleriſq; purus.

Decimaſeptima: Phalæciũ endecaſyllabũ conſtãs ſpondæo dactylo & trib. trochæis: ut illud. Hemus diuitib. ſuperbit undis.

Decimaoctaua. Anapeſticũ pentametrũ archilochiũ: conſtans q̃ttuor anapeſtis & palimbachio ut illud. Dea ſõnifero uaga curriculo prælucet.

Decimanona: Encomiologicũ: pentametrũ: conſtãs pentimemeri dactylica: & iambica: ut illud Carmina bella magis uelim ſonare.

Viceſima: Iambilogiũ pentametrũ: conſtans pentimemeri iambica & dactylica: ut illud. Fontes ligabunt gramina lætificos.

Viceſima prima: Reciprocũ iambicũ ĩ elegũ pentametrꝝ quod a fine ſcanſũ elegũ facit: ut illud. Micant nitore tecta ſublimi aurea: quod a fine ſcanſum pentametrꝝ elegũ facit hoc modo. Aurea: ſublimi tecta nitore micant.

Viceſima ſecũda. Reciprocũ ĩ duos elegos: quod a fine ſcanſum duos elegos facit: ut illud. Conditio tua ſit ſtabilis: nec tẽpore paruo. Viuere te faciat hic deus om̃ipotens: quod a fine ſcanſũ duos elegos facit hoc mõ. Om̃ipotens deus hic faciat te uiuere paruo. Tempore nec ſtabilis ſit

tua conditio.
Vicesia tertia: Choriambicũ pentametrũ callimachiũ: cõstans q̃ttuor choriambis & bacchio: ut illud. Armipotens mars genitor da ueniam curriculo precamur.
Vicesĩa q̃rta: Priapiũ hexãetrũ cõstãs spõdæo choriãbo pyrrhichio spõdæo dactylo & spõdæo: ut illud. Hellespõtiacũ tuos numẽ ꝓtegat hortos
Vicesĩa qnta: Saturniũ hexametrũ: cõstans dimetro iambico catalectico & brachicatalectico: ut illud: Isis perat orbẽ cornib. profusis.
Vicesĩa sexta: Archilochiũ hexametrũ: cõstãs anapestico dimetro catalectico & trochaico dĩetro brachicatalectico: ut illud. Remeat uir ab arte tyranni: uultib. cruentis:
Vicesĩa septĩa. Archilochiũ hexametrũ cõstãs pẽtimemeri dactylica: & dĩetro iãbico acatalectico: ut illud. Scribere uersiculos amore pculsũ graui
Vicesĩa octã: Archilochiũ hexametrũ hypcatalecticũ: cõstãs dimetro iambico acatalectico: & pentimemeri heroica ut illud. Niuesq; deducũt iouem: nunc mare nunc siluæ.
Vicesĩa nona: Saliambicũ hexametrũ: cõstans dimetro iambico catalectico: & anapesto uel spon

dæo: & duob. iambis: ut illud: Furens refundit unda tremulos sinus freti.

Tricesima: Archilochiũ heptametrũ: cõstãs tetra metro bucolico: & trib. trochæis: ut illud. Solui tur ãcris hyems grata uice ueris & fauonii.

Tricesĩa prĩa: Epos ẽ uersus quolibet metro scri ptus: in quo singulis uersib. singulæ clausulæ adiiciunt̃: ut illud. Nox erat & cælo lucebat lu/ na sereno: Suis & ipsa rhoma uirib. ruit.

Trtcesĩa secunda: Terpsichoriũ angelicũ nunciis aptũ: cõstans ex inferiori parte iambici & trib. pedib. dactylicis: ut illud. Incidi patulũ in spe/ cum: procumbente priapo.

Tricesĩa tertia. Archibulũ carmen ubi hexametro prĩa syllaba & ab ultima tertia aufert̃: ut illud: Tibi nascit̃ oĩe pecus: tibi crescit herba: Resti/ tue syllabas & implebis hexametrũ sic. Nã tibi nascit̃ oĩe pecus: tibi crescit in herba.

Tricesĩa q̃rta: Galiambrũ mœcenatiũ: cõstãs ana pesto tribracho & pyrrhichio: ut illud comitũ chorus ululet.

Tricesĩa qnta: Septenariũ iambicũ quũ iambico uersui trisyllabus pes addit̃: ut illud. Quid in merentib. noces? Quid inuides amicis?

Tricesĩa sexta: Sapphicũ choriambicũ tetrametrũ constans epitrito secundo duob. choriambis & bacchio: ut illud. Te deos oro sibarim cur properas amando.

Tricesima septima. Archilochiũ iambicũ dimetrũ constans amphibracho & duob. iambis: siue altero spondæo: ut illud. Nõ ebur neq; aureum.

NOTANDVM.

Postremo: in fine huius libelli sciendũ est quod: omnis uersus a pedib. quos in sinistris locis: ut plurimũ recipere solet: speciem suã ostendit.

Explicit liber nonus de genere metri ac specie: nec nõ de carminũ uarietate. Incipit liber decimus & ultimus de poemate & poesi: & de poetarum officio.

POEMA.

CAPVT. PRIMVM.

POema est operis metrici pars secũdũ poeticæ præcepta compositi.

Poematis accidentia sũt duo. s. character & obseruatio

CHARACTER.

Character est stili genus: quo in poemate faciendo uates utuntur.

Character ẽ duplex. s. uniuersalis & particularis.

Vniuersalis character est stilus quo in uniuerso opere utitur poeta. (us:& humilis.

Vniuersalis character est triplex.s.arduus: medi

Arduus character:quē græci ἁδρον dicūt:ē stilus quo ardua & sublimia describunt̃: ut in æneide uirgilii:& iliade homeri.

Medius character: quem græci μέσον dicunt est stilus quo medocria describunt̃: ut in georgico uirgilii:& hesiodi ἔργοισ καὶ ημεραισ.

Humilis character quem græci ἰσχνον dicūnt:ē stilus:quo uilia describūt̃:ut ī bucolico uirgilii

PARTICVLARIS CHARACTER.

Particularis chatacter ē stilus quo ī operis sui partib.utitur poeta.

Particularis character ī q̃ttuor partes diuisus est in breuē.s.longum:medium:& floridum.

Breuis character: quem græci βραχυν dicunt est stilus: quo strictim aliquid narrat̃: ut in q̄nto æneidos:ubi ganimedes pictus describitur.Intextusq; puer frondosa regius ida.

Longus character quem græci μακρον dicunt est stilus:quo prolixe aliq̄d narrat̃:ut ī tertio æneidos de æneæ errorib.prolixe desctiptis.

Medius character:quē græci μεσον dicunt est sti

lus: quo caſtigatæ aliquid narrat̃: ita tamen ut omĩa complexa ſint: ut in primo æneidos: de ſicharba: didonis uiro. Huic cõiunx ſichæus erat ditiſſimus agri Phœnicũ & cætera: quæ ſecunt̃.

Floridus character: quẽ græci ἀνθηρόν dicunt eſt ſtilus: quo floride & uenuſte aliquid recitat̃: ut in ſeptĩo æneidos: ubi thiberini fluminis amœnitas deſcribit̃. Hunc inter fluuio thibernus amœno. Vorticib. rapidis & multa flauus arena In mare prorumpit: uariæ circũq; : ſupraq; Aſſuetæ ripis uolucres: & fluminis alueo.

¶ OBSERVATIO.

Obſeruatio eſt quædã in rerũ expoſitione cuſtodia: quæ in regulis generalib. conſtituta eſt.

Obſeruationis poeticæ generales regulæ ſũt decẽ

Prima: Omnia effingere poteſt poeta dummodo fictũ ſimplex ſit & unũ in quo cõtraria contrariis non ſint connexa.

Secunda. A tali principio incipere debet poeta: quod natrationi futuræ cõgruat ne deſcendere ſed potius aſcendere uideat̃ oratio.

Tertia: Auxilium numinis nõ ſemp implorandũ eſt niſi arduũ ſit & difficile: quod narrari debet

Quarta: In libris e græco in latinū uertendis: nec uerbum uerbo reddat interpres: nec in arctum desiliat.

Quinta: Verbis nouis præcipue a græco fonte cadentibus utendum est: uetera aūt nimirum fugienda.

Sexta: In re aliqua describenda: nō ab eius principio incipiendū est: sed a medietate: per fictioné aliquam principia recensendo.

Septima: Dulcia sint & pulchra poemata: q̄ auditoris animum oblectare possint.

Octaua. Personarum in poemate loquentiū non tantum cōditio: ue℞ genus seruet̃ & patria.

Nona: Tristis ī poemate mœstu uultu tristia uerba dicat. Iratus plena minarū. Ludens lasciua seuerus autē seria dictu.

Decima: Introductæ in poematæ personæ ætas seruetur: & ætatis natura. Infans enim pede certo humum signare inducatur: parib. colludere gestiens: iramq̄ colligens temereque ponens: ac facile mutabilis. Adolescens autem custode remoto equis gaudere inducatur canibusque & campis atque uenatione. Iuuenis uero ad uitia procliuis inducatur monitoribus asper.

Vtilium tardus prouisor: prodigus: sublimis: cupidus: & facile concupita relinquens.

Virilis quoq; opes q̃ritare inducat̃: & amicicias: honorib. inseruiens: necnõ & cauens ea facere: q̃ mutanda sint. Senex preterea auarus ĩducat̃ q̃res & ĩuentis: abstinẽs timidæ gelidæq; omia faciens: dilator: spe longus: iners: futuri auidus difficilis: quærulus: laudator temporis acti: nec nõ & minorum censor acerrimus.

POEMATIS diuisio: CAPVT. II.

Poema est triplex. s. actiuũ enarratiuũ: & mixtũ.

Actiuũ poema uel imitatiuũ: quod græci δραματικον η μιμητικον uocant: est illud: in quo personæ agunt solæ: sine ulla poetæ interlocutione ut se habent tragicæ uel comicæ fabulæ.

Actiui poematis genera sunt tria. s. tragœdia: comœdia: & satyra.

NOTANDVM.

Pro istorũ explicatione generũ: primo sciendũ: ẽ quod. Strabonis sententia: primũ apud mortales apparatio poetica processit ĩ mediũ: deinde cum metrũ soluissent: rem scriptis cõmendare cœperunt cadmus pherecydes & hæcatæus. Et q post illos fuere: cũ aliquid ex talib. adimerãt

ad eum qui nunc usurpatr modũ ueluti ab ipso fastigio ad inferiora reduxere. Carminis aũt initium a reb. diuinis inchoauit tragœdia: nam libero patri pro frugib. uota soluẽtes antiq: incẽsis iam altarib. & admoto hyrco: genus carmĩs eidẽ deo sacer reddebat chorus: tragœdiã appellatũ: Deinde nõdum coactis in urbem atheniẽsib. apollini nomio: hoc est pastoꝝ præsidi: constructis aris in honorẽ diuinæ rei: circum atticæ uicos: uillas: pagos: & compita: festũ carmẽ solenniter cantabant: comœdiã appellantes. Erat enim simplex carmẽ: quod chorus circa aras fumantes: nunc spaciatus: nunc reuoluens gyros: cũ tibicine concinebat. Sed primo una persona subducta ẽ cantorib. quæ respõdẽs alternis uet sib. chorũ locupletabat: remq; musicã uariabat Tũ altera: tũ t̃tia: & ad postremũ crescente nũero: p actores diuersos: psonæ: pallæ: cothurni: socci: & cæteri ornat⁊ atq; scænicoꝝ ĩsignia ab æschylo repta sr & unicuiq; suus habit⁊: q prĩaꝝ partiũ: q secũdaꝝ: & tertiarũ: quartiq; loci & qnti actores essent: Vñ qncupartita acta est tota fabula: quæ quidẽ in principio archæa dicta ẽ quia inerat ĩ ea uelut historica fides ueræ nar

rationis & omniũ denominatio: de quib. liber
describebat᷑. Nã ꝑ priscos poetas nõ ut penitus
ficta argumenta: sed res gestæ a ciuib. palam: tũ
eoꝝ sæpe q̄ gesserant nomīe decantabant᷑. Ideo
ipsa suo tempore morib. multũ profuit ciuita-
tis: cũ unusquisq; caueret culpa: ne spectaculo
cæteris extitisset. Sed cũ poetæ abuti licẽtius sti
lo: & passim uiros bonos ex libidine ledere cœ-
pissent: lege cautũ est: ne quisq̃ ĩ alterũ carmen
infamiæ proderet: Ex hinc aliud genus fabulæ
satyra. s. sumpsit exordiũ: ut in ea q̃uis duro &
agresti modo de uitiis ciuiũ tractaret᷑ sine ullo
tamẽ proprii nomĩs titulo carmen esset: quod
fabulæ genus multis obfuit poetis cũ in suspiti
onẽ potentib. uenissent: illorũ facta rescripsis-
se in peius ac deformasse genus stilo carminis:
quod primo lucilius nouo modo cõscripsit: ut
poesim inde fecerit: hoc est uuius carminis plu
res libros. Hoc igit᷑ malo coacti sũt poetæ satyrã
omittere: & aliud geuus carminis hoc est nouã
comœdiã reꝑire: quæ argumento cõmuni ma
gis & generaliter ad oẽs: qui mediocrib. fortu
nis agunt ꝑtineret. Et minus amaritudinis spe
ctatorib. & eadẽ opera multũ delectatõis affer
ret. Concina argumẽto cõsuetudine cõgrua: uti

lis sñtiis: grata salib. aptaq; metro: q̃ cæterarũ ul
tĩa apud nos relicta ẽ. Quia ergo ĩter alias fabu
las tragœdia prĩa fuit: ab ea ig̃t initiũ capiem⁊

TAGOEDIA. CAPVT. III.

Tragœdia est heroicæ fortunæ in aduersis deter
minata comprehensio.

Tragœdia dicta est ἀπὸ τοῦ τράγου καὶ τῆς ᾠ
δῆς hoc est ab hyrco uinearũ hoste: qui incen
sis alt arib. alterno hoc carminis genere decanta
to libero patri mactabat̃. Vel quod hyrco dona
batur eius carminis poeta. Vel q̃ uter eius mu
sti plenus solenne premiũ cantorib. fuerat τρὺξ
enim uinum olim dicebat̃. Vel q̃ ora sua amur
cæ fecib. quas græci τρύγας appellant: punge
bant scænici: añ p̃sonarũ usũ ab æschylo reptũ

Tragœdiæ accidunt ea pene omnia: quæ inferius
comœdiæ accidentia dicemus.

Differentia inter tragœdiã & comœdiã:

Illud tñ sciendũ q̃ inter tragœdiã & comœdiam:
septem sunt differentiæ.

Prima: In tragœdia ingentes inducunt̃ personæ
in comœdia autẽ mediocres hominũ fortunæ.

Secũda: In tragœdia magni timores exprimunt̃:
in comœdia ãt parui impetus: periculoq;.

Tertia: In tragœdia exitus funesti habẽt̃ ĩ comœdia uero læti sũt exitus actionum.

Quarta: In tragœdia tranquilla sũt prima & turbulenta ultima: in comœdia uero econuerso.

Quinta: In tragœdia fugiænda uita exprimit̃: in comœdia uero capessenda.

Sexta: In tragœdia: sæpius de historica f. de petit̃: comœdia uero de fictis est argumentis.

Septima: In tragœdia utimur cothurnis: ĩ comœdia uero soccis.

COMOEDIA. CAPVT. IIII.

Comœdia est fabula diuersorꝝ constituta: cõtinẽs affectum ciuiliũ ac priuatorꝝ: qua discit̃: quid ĩ uita sit utile: quid contra euitandum.

Comœdia dicta est ἀπὸ τοῦ κωμάζειν quod ẽ cõmessatũ ire cantantes: quod appositis solenni die: uel amatorie lasciuientib. choris: comicis nõ absurdũ ẽ Vel ἀπὸ τῶν κώμων hoc ẽ a pastorũ pagis seu cõuenticulis: Iuuentus enĩ attica circũ uicos ire solebat: & questus sui causa hoc genus carminis pronunciare. Vel ἀπὸ τῶν κώμων καὶ τῆς ᾠδῆς Nam posteaq̃ ex agris athenas cõmigratũ est: & hi ludi cõstituti sunt: sicut rhomæ compitalitii: ad canendũ prodibant: Vel ἀ-

πὸ τῶν κώμον hoc est a uiculis qa nõ ut in tra goedia publicarũ regiarũq; sed humiliũ in hac fabula domuũ fortunæ comprehendant̃.

Comœdiæ accidentia sũt duodecĩ.s.genus:spẽs: qualitas:nomen:ludi:aræ:habitus:cantica:scæ na:drama:membrũ:& obseruatio.

GENVS.

Genus comœdiæ ẽ terminus uniuocus plures sub se comœdias cõtinens.specie differentes.

Genus comœdiæ est duplex:nã comœdiarũ:alia palliata & alia togata.

Palliata comœdia ẽ:q̃ secũdũ ritus & habitus palliatorũ hoc ẽ græcoꝝ scænicis atq; argumentis græcis pallioꝝ habitum desiderat.

Togata comœdia ẽ: quæ secũdũ ritus & habitus togatoꝝ hoc ẽ rhomanoꝝ scripta scænicis atq; argumentis latinis:habitũ togarũ desiderat.

SPECIES

Species comœdiæ est terminus uniuocus: plures sub se comœdias continens: nũero differentes.

Spẽs comœdiæ in tot partes diuisa est quot eius sunt genera.

Palliatarũ fabularũ spẽs sũt q̃ttuor.s.tragica: comica satyrica & minerua.

Tragica fabula est in qua heroes introducunt: q̄ & tragœdia dicitur.

Comica fabula est in qua græci ritus & græcæ inducuntur p̄sonæ.

Satyrica fabula est in qua fere satyrorum personæ & ridiculæ satyris similes inducunt ludendi iocandiq; causa ut spectator inter res tragicas seriasq; satyrarum quoq; iocis & lusib. delectetur.

Mimeca fabula est sermonis cuiuslibet motus sine reuerentia: uel factorum cum lasciuia imitatio quæ a diuturna uilium rerū & leuiū personarū imitatione nomen assumpsit.

Togatarū fabularū species sunt q̄ttuor. s. prætextata: tabernaria: atellana: & planipedia.

Prætextata fabula est latina historia: in qua imperatorū negocia agebant: quæ ad ad tragicarū dignitatem ptinet personarum. Sic dicta a prætexta qua reges uel magistratus rhomæ utebant.

Tabernaria fabula est in qua nō magistratus regesq; sed humiles homines & priuatæ domus inducuntur: ab arguméto & stili humilitate dicta: uel q olim tabulis tegerentur.

Atellana fabula est in qua argumentis dictisq; iocularib. obscenæ inducunt personæ: sic dicta a

ciuitate oſcorũ atella ubi primũ cœptæ.

Planipedia fabula eſt quæ ob argumenti humili tatem: actorũq; uilitatem ſic eſt appellata: qui non cothurno ut tragici: nec ſocco ut comici in ſcæna aut pulpito utebãt᷑: ſed pedib. nudis in proſcæniũ introibant: Vel quia nõ ea negotia cõ tinebat: quæ forent perſona℞ in turrib. aut in cœnaculis habitantiũ: ſed ĩ plano & humili cõ ſiſtentiũ loco.

QVALITAS. (diſcernit᷑.

Qualitas comœdiæ eſt accidens: quo una ab alia

Qualitas comœdiæ tripartita eſt: nã comœdiarũ alia motoria: alia ſtataria: & alia mixta.

Motoria comœdia ẽ illa quæ res turbulentas in ducit.

Stataria comœdia eſt illa: quæ res quietas inducit

Mixta comœdia eſt illa: q̃ ex utroq; actu cõſiſtit.

NOMEN.

Nomen comœdiæ eſt appellatio: quam ab aliqua ratione: uel cauſa ſuſcipit.

Nomẽ comœdiæ ẽ quadruplex: nam aut ab alicu ius nomĩe pſonæ appellationẽ ſumit: ut amphi trio. Aut a loco: ut andria. Aut a facto ut aſina ria. Aut ab euentu: ut heautontimorumenon.

LVDI.

Ludi sũt cerimoniæ: ab ædilib. curtulib: instituta in quib. utplurimũ comœdiæ recitabant.

Ludi comœdiis apti q̃ttuor erant. s. megalenses: funebres: plebæi & apollinares.

Megalenses ludi sunt: qui magnis diis consecrati erãt ioui. s. mineruæ & mercurio: qui apud rho manos magni dii appellabant.

Funebres ludi sunt: q ad retinendũ populũ insti tuti erant: dum pompa funeri decreta: in hono rem patricii uiri plene instruebatur.

Plebæi ludi sũt: qui ꝓ salute plebis instituti erãt.

Apollinares ludi sũt: qui apollini deo sapientissi mo consecrati erant.

ARAE.

Aræ altaria sunt in proscænio diis dedicata.

Aræ in scæna duæ cõstruebãt dextra. s. & sinistra:

Dextra ara libero patri in scæna dicabat: tanq̃ deo cui prius tales reddebant hymni.

Sinistra ara illi deo: in scæna dicabat in cuius lau dem ludi fiebant.

HABITVS.

Habitus scænicus est indumenti genus: quo ute bant scænici: ut alter ab altero dignosceret.

Constat enĩ thespim prius tragica poemata plau
stris uexisse hominib. ora fecib. punctis. Sed ro
scius gallus præcipuus histrio: cũ oculis obuer
sis esset: nec satis decorus prius parasitos in scæ
nã deduxit. Aeschylus ãt psonæ: pallæ cothur-
ni & socci repertor fuit.

Habitus aũt scænicus particularis ĩ duodecĩ par-
tes diuisus est: ut inferius patebit.

Primo: Vlixes in scænam palliatus intrabat: siue
ꝙ aliquãdo insaniã simularit: quo tempore te
ctus esse uoluit: ne agnitus cogeretᷣ in bella pro-
dire. Vel ob singularem sapientiam qua tectus
munitusq; plurimũ decipiẽtis ingenio profuit
Vel ꝙ ithacæ sicut locri incolæ palliati fuere.

Secundo: Achilles neoptolemusq; in scænã dia-
demate coronati prodibant q̃uis regalia nunq̃
sceptra tenuerint hac tamẽ causa: quia cum re
liqua græciæ iuuentute: ad gerenda cum troia-
nis bella cõiuratiõis nunq̃ inierunt sacramenta
nec unq̃ sub agamennonis imperio fuere:

Tertio: Comici senes candido in scænam intra
bant uestimento: quod id eoꝝ antiquissimum
fuerit.

Quarto: Adolescentuli discolore in scænam ue

ſtitu ueniebant: ut ſui mobilitatē ingenii præ ſeferrent.

Quinto. Serui amictu exiguo prodibant in ſcænam: paupertatis antiquæ gratia: uel quo expeditioores agerent.

Sexto: Paraſiti quū intortis palliis ueſtiebant̄: læto dabat̄ candidus ueſtitus: erūnoſo obſoletus: diuiti purpureus: pauperi autē phœniceus.

Septimo: Miles In ſcænam purpurea clamyde ueſtitus introibat.

Octauo: Puella pegrino in ſcæna ſtabat amictu.

Nono: Leno ī ſcæna uarii coloris pāno ueſtiebat̄.

Decimo: Meretrix in ſcæna ob auaritiam: luteo panno induta erat.

Vndecimo: Luctu oſæ pſonæ: ſyrmatis ob ſcænicam luxuriā incedebant quæ ſui incuriā ob negligentiam oſtendebant.

Duodecima: Aulæa in ſcæna in terra ſternebant̄: quod pictus ornatus eſſet ex attalica regia rhomam delatus pro quib. ſuppara ætas poſterior accepit: quod eſt minutū uelum populo obſiſtens: dum fabularum actus cōmutarent̄: & de umbra hiſtriones pronunciarent.

¶CANTICA.

Cantica sũt harmoniæ: quæ nõ a poeta: sed a musicæ artis perito temparabant: nõ iisdem sed sæpe mutatis modis: uñ & ĩ quibusdã comœdiis tres numeros ponunt. Nomen autẽ ĩ principio fabulæ & scriptoris & actoris carminib. ad tibias factis: pronunciabant ut disceret ante populus quã scænici fabulam acturi essent.

Cantica in comœdiis tripliciter agebantur tibiis. s. paribus uel imparib. dextris aut sinistris: uel utrisque.

Pares uel impares tibiæ in usu erant: ꝙ siquando monodio agebant: unam tibiã inflbant: siqñ synodio utranq;.

Dextræ uel sinistræ aut seranæ tibiæ in usu erant nam dextræ tibiæ sua grauitate: seriem conditionemq; comœdiæ pronunciabant. Sinistræ ãt & seranæ acuminis leuitate iocum in comœdia ostendebant.

Vtræq; tibiæ: dextra. s. & sinistra mixtos iocos: grauitatemq; præseferebant.

Illud ãt sciendũ est ꝙ pantomiin; & choraules in comœdia prius canebant inter actores comœdiarũ tã potiores q̃ inferiores. Sed demũ dũ potiores inferiorib. inseruire dedignarent: se ipsos

a comediis separauerunt: Inde unusquisq; ar tis suæ rem exequi cœpit. Quando enī chorus canebat choricis tibiis hoc ē choraulicis artifex concinebat In canticis aūt pyraulicis responsa (bat:

SCAENA.

Scæna est umbraculum ex arborib. constitutū: a rusticis prius īumbrationis causa compertū: ubi carmina incondita sæpius decantabant. Et est ea pars theatri: quæ uelut corda inter arcus & cornua patebat binis & sæpe plurib. cōtigna tionib. constans. Theatrū autē est ædificium: quod cum agricultores feriatis dieb. sacra di uersis numinib. per lucos uicosq; celebrarent: athenienses primū agreste principiū in urbanū spectaculū collegerūt: theatrū græco uocabulo appellantes: q̄ eminus astans turba cōueniens sine aliquo impedimento conspiceret. Vnde & deīceps ex duob. theatris amphitheatrꝝ factū ē

Scæna est duplex. s. uersilis & ductilis.

Versilis scæna est quæ subito tota machinis qui busdam cōuertebatur: & aliam picturæ faciem ostendebat.

Ductilis scæna est quæ tractis tabulatis hac atq; illac: speciem picturæ nudabat interiorem

In ſcæna aũt erant pægmata peripetaſmata: aulæa: pantomimi: precones: tibicines: cytharœdi: cornicines: choraules: organarii: ſymphoniaci: tragœdi: comœdi: homeriſticæ: ſuniambuli: pilarii: podarii: & ſimiles.

¶ DRAMA.

Drama ẽ fabulæ actio: q̃ p uarias ĩ ſcæna exercet̃ pſonas.

Drama eſt duplex. ſ. tragicum & comicũ.

Tragicũ drama eſt fabula græca in qua nõ multæ ſed nobiles inducunt̃ perſonæ:

Comicum drama ẽ fabula latina in qua plura ſũt cantica: & plures inducunt̃ perſonæ: ut ſpacioſiores frequentia faciant.

¶ MEMBRVM.

Membrũ ẽ pars comœdiæ: quo plures actiones ĩ medium adducuntur.

Membra comœdiæ ſunt tria. ſ. diuerbiũ: canticũ & chorus.

Diuerbium eſt pars comœdiæ: in qua diuerſorũ perſonæ uerſantur.

Canticum eſt pars comœdiæ in qua una tantum debet eſſe perſona.

Chorus ẽ pars comœdiæ: in qua perſonaꝝ numerus diffinitus nõ eſt ſed confuſus.

¶ OBSERVATIO.

Obſeruatio eſt cuſtodia: quæ in regulis cõſiſtit:

Obseruatõis comicæ regulæ sũt.xi.ut iferius patebit.

Prima: Fabula nec minor nec productior quinq; actib.esse constat.

Secũda: Quinqes tm̃ in comœdia psona introducatur: uñ quæ semel inducta est in fabulæ principio: & in nullis deinceps fabulæ partib.adhibetur.prostatica persona nuncupat᷑.

Tertia: In diuerbiis duæ aut tres psonæ esse debẽt q̃rta ãt si iducta fuerit muta sit: & loq ñ laboret

Quuata: In cãticis una tm̃ debet esse psona aut si duæ fuerĩt: ita debent esse ut ex oculto una audiat nec loq̃t᷑ sed secũ si opus fuerit uerba faciat.

Quinta: In choris numerus personarũ diffinitus nõ est: sed iunctim om̃s loqui debent: quasi uoce cõfusa & concentũ ĩ unã psonã reformantes.

Sexta: Latinæ comœdiæ chorũ nõ habent sed duobus tm̃ mẽbris cõstant: diuerbio.s.& cantico.

Septĩa. Puellar̨ liberaliũ nulla oro inducat᷑ ĩ prosc̨ænio.i.ĩ paliata comœdia pret᷑ inuocationẽ iunonis lucinæ q̃ & ipsi quoq; post scænã fier solet

Octã: Chorus defendat partes actoris: & om̃ia bona cõsilia atq; facta pagat necnõ & deos deprecari solus inducatur:

Nona: Mortes comicæ quũ ad argumenti necessitatẽ referunt᷑: non sicut tragicæ sint: Sed aut

m eretrix. sumatur aut senex: aut deduab. simu uxorib. una: ita q̄ hui; modi obitus uel gaudio uel mediocri tristicia excipiatur.

Decima: Quæ manifestari digna sũt ĩ comœdia nõ abscõdant̃: & q̃ indigna ex oculis tollant̃: & deiñ narrent̃: q̃liter filios trucidauerit medea.

Vndecima: In argumẽtis & primis scænis utplurimũ trimetris iambicis utendum est.

¶ COMOEDIAE. DIVISIO.

Comœdia principalit̃ in quinq; partes diuisa est in argumentũ. s. prologũ prothesim: epitasim & catastrophen.

Argumentũ est totius agendæ fabulæ narratio: quæ ficta est: sed tamẽ fieri potuit. Nam fabula est: quæ neq; ueras neq; uerisimiles res continet. Historia uero est res gesta sed abæattis nr̃æ memoria remota.

Prologus est prima dictio: uerã fabulæ compositionẽ añcedẽs ĩ quo beniuolos hẽm; auditores

Differt aũt ꝓlogus a ꝓlogio: nã ꝓlogus ẽ ubi poeta excusat̃: aut fabula cõmendat̃.

Prologiũ autẽ ẽ quũ tantũ argumentũ describit̃

Prologi spẽs st̃ q̃tuor: nã ꝓlogoꝝ alius cõmendatiuus: alius relatiuus: alius argumẽtatiu; & alius. mixtus.

Cõmendatiuus prologus est ille: quo fabula uel poeta cõmendatur.

Relatiuus prologus ẽ ille: quo aut aduersario maledicta: aut gratiæ populo referunt.

Argumentatiuus prologus ẽ ille: in quo fabulæ argumentũ exponit.

Mixtus prologus est ille: in quo hæc omĩa supius dicta cõtinent.

Prothesis est primus actus fabulæ: quo pars argumenti explicat: pars reticet ad populi expectationem tenendam.

Epitasis est argumenti inuolutio: cuius elegantia cõnectit.

Catastrophe est fabulæ explicatio: p quã euentus eius approbat.

COMOEDIARVM SCRIPTORES.

Scriptores comœdiarũ: in tres ætates diuisi sũt.

Prima: ætas sussarionẽ: mullũ. & magnẽ comicos scriptores habuit: qui ueteris disciplinæ iocularia quædã minus scitæ ac uenuste pnũciabãt

Secũda: ætas aristophanẽ: eupolim: & cratinũ comicos scriptores habuit: qui principũ uitia secta acerbissimas comœdias composuerunt.

Tertia ætas menandrũ & phhilemonem comicos scriptores habuit: qui omnẽ acerbitatem comœdiæ mitigauerunt: atq; multiplicia argumenta

græcis errorib. secuti sũt. Vñ & rhomani fabulas transtulerũt: apud quos primus: liuius andronicus latino sermone comœdiã scripsit.

SATYRA. CAPVT. V.

Satyra est carmen maledicũ: ad hominũ uitia carpenda: archaeæ comœdiæ charactere cõpositũ.

Satyra dicta est a satyris deis: quos illotos ac petulantes esse scimus: ꝙ similit̃ in hoc carmine ridiculæ res pudendæq; dicunt̃. Vel a satyra lance: quæ referta uariis multisq; primitiis: in sacris inferebat̃: sic & a copia & rei saturitate satyra dicitur. Vel a quodã farciminis genere quod multis refertum reb. satyra dicit̃: cõpositũ est enĩ ex passa: polenta: nucleis pinis mulso conspersis: & mali punici granis. Vel a lege satyra quæ uno rogatu: multa simul comprehendit.

Satyrarũ duo sũt genera. nã alia antiq̃: alia noua Antiqua satyra tam a græcis q̃ ab antiquis latinis usurpata: sola uarietate carminũ constat: personisq; introductis: comœdiæ pene par: sed maiore lasciuiens licentia: salib. & iocis absoluit̃. Nã introducti satyri dei siluestres & procaces: satyrus. s. canus: satyrus impuber: satyrus adolescẽs & sylenus pater: iocularia & lasciuia inter se ia

ctant. Huius aũt satyræ scriptores fuere. Pacu uius & ennius.

Noua satyra: quæ ab antiq̃ defluxit a latinis tm̃ usurpata est: ac ex licentia illa ueteri satyrorum: in apertã hominũ reprehensionẽ & obiurgationẽ exiuit mutato carminis colore & numeris: nam in hexametros assurgit: cum prius intra iambicos & eius generis cõtineret̃. Est aũt poema: stilo heroicũ: libertate simplex: figuris intercisũ cui periphrasis quæ uelandæ reprehensioni adhibetur: frequenter occurrit: suorũ temporum historiæ cognitione plurima: nã q̃ antiqora sunt nõ inserunt̃: nisi ĩ pñtiũ inuidiã: psonisq; pret̃ uiuas & illustres nõ parcit ullis. Hui9 ãt satyræ scriptores fuere lucilius: horatius: & persius.

¶ ENARratiuum poema. CAPVT. VI.

Enarratiuũ poema uel enunciatiuũ: quod græ ἐξηγητικὸν ἢ ἀπολογητικὸν dicunt est illud: in quo poeta ipse loquit̃: sine psonæ ullius int̃locutione: ut se habent tres uirgilii georgicæ.

Enarratiuũ poema in tres partes diuisũ est: in angelticen. s. historicen: & didascalicen:

Angeltice ẽ poema: quo tm̃ sententiæ describunt̃ ut est theognidis liber.

Historice est poema: quo historicæ narrationes & genealogiæ describũtᷣ: ut ẽ hesiodi theogonia

Didascalice est poema: quo philosophia uel astrologia comprehenditᷣ: ut lucretii & arati liber.

¶COMMVNE poema. CAPVT. VII.

Commune uel mixtũ poema: quod græci κοινὸν ἢ μικτὸν dicunt: est illud: in quo ipse poeta loquitur: & personæ loquentes introducuntᷣ: ut se habet uirgilii æneis: & homeri ilias & odyssea

Cõmune poema ĩ sex partes diuisũ ẽ ĩ epodon. s rhapsodiã: bucolicon: elegiã: lyricũ: & heroicũ.

¶EPOS.

Epos est carmine hexametro: diuinaꝝ rerũ heroicarũ: humanarũq; cõprehensio. In quo genere primus digne scripsit liuius: qui rhomanoꝝ gesta decẽ & octo cõprehensus est libris: qui & annales dicuntᷣ ꝙ fere singuloꝝ annoꝝ actus contineant: quos pontifices scribæq; conficiunt.

Epos aũt dicitᷣ παρὰ τὸ ἔπω τὸ λέγω quoniã hoc uersu uerba mutuo respondent.

¶RHAPSODIA. diuulsũ.

Rhapsodia ẽ poema: aliq̃ particula discretũ atq;

Rhapsodia autẽ dicitᷣ παρὰ τὸ ῥάπτειν ꝙ uersus in unũ uolumẽ uelut cõsuantᷣ & cõprehendantᷣ

Vel ꝙ olim partes homerici carmis: in theatra lib. circulis: cū baculo pronunciabāt: qui ab homeristæ dicti sunt.

BVCOLICON. CAPVT. VIII.

Bucolica dicūt poemata: carmīe pastorali cōposita. Bucolica aūt dicta sūt a bouū custodia. Nam cū pastorū genera sint tria. Alii enī minimi: quos græci αἰπόλουσ uocant: nos aūt caprarios: alii paulo honoratiores: q apud græcos ποίμενεσ dicunt: apud nos aūt opiliones. Alii uero honestissimi maximiq; quos græci βουκόλουσ dicunt: nos aūt bubulcos: a maiore pastorū genere bucolica dici debuere: q̄ de pastorib. tractant

Huius āt carminis origo. x. modis exponi solet.

Primo Dicunt aliqui: bucolicum carmē a lacedemoniis pastorib. dianæ curiatidi primo redditū fuisse: cū enī propt bellū xersis pterriti: ī diuersas partes cōfugissent: & uirgines timore latentes: de more eidē deæ sacra canere nō possent: ex rure in urbem cōuenere pastores: & ne ritus sacroꝝ interrumperet pastore carmine cōposito: honorem diuæ celebrauerūt: uñ & bucolismos dictus ē hymnus

Secundo. Alii existimant: ab horeste circa siciliā

uago : id carminis genus: per ipsũ atq; pastores redditũ fuisse dianæ quo tempore de scythia cũ pylade fugerat surrepto numinis simulachro: ĩ fasceq; lignoꝶ lato: unde fascelidem dianã phi bent nuncupatã: apud cuius aras: horestes per sacerdotem eiusdem numinis iphigeniam soro rem suam: a paricidio fuerat expiata.

Tertio: Alii apollini nomio: pastorali. s. deo: hoc carmen cõsecratum uolunt: quo tempore: pro/pter gigantes iouis ob æsculapii uindictam in/terfectos: diuinitate priuatus admeti regis apud amphrysum pauit armenta.

Quarto : Alii libero: nympharũ. s. & satyrorũ: & eius generis numinũ principi: hoc carmen dica tum affirmant: quib. rustica carmina placent.

Quinto: Alii mercurio daphnidis patre: pastorũ omnium principi: & apud theocritum & apud uirgilium: hoc carmen dicatum uolunt.

Sexto: Alii in honorem panos: pastoralis dei pe culiariter scriptum hoc carmen dicunt. Itemq; sileni: siluani: fauniq;.

Septimo: Alii a siculis hoc carmen inuentũ asse runt: quo tẽpore: anteq̃ hiero rex syracusas ex/pugnaret: morbo sicilia laborante: uariis & assi

duis cerimoniis dianã placantes: finem malis siculi ĩuenerunt: eandẽ lyen cognominãtes q̃si malorũ solutricem: Vñ res in consuetudinẽ tracta est: ut greges rusticoꝝ ĩ theatrũ ingrederent̃ & uictoriam canerent: huiusmodi habitu ornati. Erat enĩ ĩ manu panis magnus: omniũ feraꝝ imagines complexus: cũ uino & foliis omniũ leguminũ generis. Inerat corona in capite: & in manu altera pedum clauatũ atq; ita uictorum omniũ fores carmine circuibant: uictoriã quã adepti fuerãt canẽtes: & limina frugib. spargẽtes.

Octauo: alii in italiã: lidiam & ægyptũ: transisse hoc carmen uolunt: unde & cantores lydiastæ ac bucolistæ appellati sunt.

Nono Alii circũ pagos & oppida solitos fuisse pastores cõposito carmĩe: precari pecorũ & frugũ omniũq;: prouentũ dicũt: atq; inde in hũcusq; diem manere nomen & ritum bucolicorũ.

Decĩo: Alii: quoꝝ melior ẽ sñia, a priscis tẽporib. hoc carmẽ originẽ duxisse affirmãt: qb. uita pastoralis exercita erat: ꝙ uelut aurei sæculi speciẽ: ĩ hui⁊mõi ꝑsonaꝝ simplicitate cognosci potest

BVCOLICI. carminis. ACCIDENTIA.

Buccolici carminis accidentia sunt quattuor. s. æ

gloga: æglogarum numerus: simplicitas: & cesura
Aegloga est caprarius humilisque sermo q bucolici carminis pars est αἴγα eni græce: capra dicit latine: unde ægloga nomen deductum est.
Aeglogarum numerus in hoc attendi debet: quod q considerauerit scænarum pastoraliū ætatem: quæ ultra denariū numerū proferri nō potest: decē tantū æglogas suo inseret operi: ut maro fecit.
Simplicitas in bucolicis attendenda est: ut nusq̄ aliquid figurate dicat sed tm̄ simplicitate gaudentes inducantur personæ.
Cesura ultimo loco notanda est. Nō enī erit bucolicus uersus: nisi in quo & pes primus sit dactylus partē oronis absoluens: & tertius trochæus & cesura: quartus dactylus magis q̄ spondæus partē similiter finiens oronis: quintus uero & sextus ex integris dictionib. componant: ut illud. Huc ades o formosæ puer: tibi lilia plenis.

ELEGIA. CAPVT. IX.

Elegia ē carmē miserabile: quo defunctorum laudes amorūque labores comprehendunt. Apud rhomanos autem id carmen quod cum lamentatione extremum atque ultimum mortuo canitur παρὰ τὸ νήτον τὸ ἔσχατον nenia dicitur.

quod ĩ chordis extremus neruus: q mortuis uel morituris nouissimus asscribit̃ νήτη appellat̃.
Elegia uero dicta ẽ παρὰ τὸ ἐυλέγειν τοῦσ τέθνεώτασ hoc ẽ a defunctoꝝ laudatione. Vel ἀπὸ τοῦ ἐλέου hoc est a miseratione. Vñ & miserabiles elegi dicuntur.
Elegiæ accidentia sunt duo. s. melos & clausula.
Melos est dulcis quidã concentus: qui maxime ĩ elegiacis uersib. obseruãdus est hominũ erũnis amorumq; laborib. aptus.
Clausula est ordo quidã: quo cõtinuo tenore: primi uersus sensus: in uersu sequenti concludit̃: ut in hoc. Carior est auro iuuenis cui mollia fulgent. Ora: nec amplexus rigida barba tenet.

LYRICVM. CAPVT. X.

Lyricum poema est carmen propria quadã sui natura: lyræ sono & cantib. aptum.
Lyricum carmen dicit̃ a lyra: quoniã ueteres huiusmodi carminũ scriptores ad lyram poemata sua canere consuerunt.
Lyricum carmen in quattuor partes diuisnm est: in oden. s. epodon: palinodiã: & psalmodiam.
Ode est sermo quidã modulatus: qui proprie ad alicuius laudem accomodatus est.

Epos est carmen: in quo ita ordinati sunt uersus ut singulis clausula iuncta sit: quæ primi uersus sententiã concludat. Clausulas eni lyricæ dicunt preciosos uersus: lyricis subiectos.

Palinodia est retractatio quædam uituperationis in laudem.

Psalmodia est hymnus seu carmẽ: cantib. aptum atq; choræis.

LYRICI SCRIPTORES.

Lyrici carminis scriptores apud græcos nouẽ fuere: ad nouẽ musarũ imitationem.

Primus Alcinan: unde alcinaniũ carmẽ dictum ẽ.

Secundus: Stesichorus: uñ sthesichoriũ carmen.

Tertius. Alcæus: unde alcaicum.

Quartus. Ibycus: uñ ibycium.

Quintus: Anacreon: unde anacreontium.

Sextus: Simonides: unde simonidium.

Septimus: Pindarus: unde pindaricum.

Octauus: Bacchylides: unde bacchylidium

Nonus: Sappho mulier: lesbia: a platone amata unde sapphicum carmen. Horum ãt princeps teste qntilianus fuit pindarus.

Apud latinos uero lyrici carminis scriptores tres fuere: horatius. C. cesius bassus: & ualerius martialis. Horũ aũt princeps fuit horatius.

LYRICORVM NATVRA.

Lyricus uersus duodecim modis scribi potest: ut inferius patebit.

Primo: Pragmatice hoc est causatiue: quũ causæ: hominumq; negocia tractantur.

Secundo: Hypotetice: hoc est personatiue: quum personæ describuntur.

Tertio: Paranetice: hoc est interpositiue: quũ aliliquid interposite narratur.

Quarto: Prosphonetice hoc ē exclamatorie: quũ exclamatoriæ inducuntur sententiæ.

Quinto: Proseuctice: hoc est deprecatorie quum deprecatiuæ inducunt̃ sententiæ.

Sexto: Pæonice: hoc est laudatiue: quum alicuius laudes attinguntur.

Septimo: Pæomproseuctice: hoc est laudatiue & deprecatorie: quũ alicuius laudes complectendo: eidem bonam deprecamur fortunam.

Octauo: Erotice: hoc est amatorie: quũ res amore digne describunt̃.

Nono: Eucharistice: hoc est gratiatiue: quũ aliq̃d gratiosũ exprimit̃.

Decimo: Symbuletice: hoc est signatiue: quũ aliquid symbolo notatur.

Vndecimo. Prosagoreutice: hoc ē expositiue: quũ

alquid exponitur.
Duodecimo: Allegorice: hoc est alieni locutiue: quum aliud dicitur & aliud significat̃.

HEROICVM.CAPVT.XI.

Heroicũ poema ẽ carmẽ: quod constat ex diuinis humanisq; p̃sonis: continens uera cũ fictis.
Heroicum carmen dictum est ab heroum gestis: quæ ab homero prius hoc carmine scripta sũt: nam antea pythiũ dicebat̃ eo quod pithii apollinis oracula hoc uersu edita sunt.
Heroicũ poema in tres partes diuisum est in propositionẽ.s.ĩuocationem: & narrationem.

PROPOSITIO.

Propositio est quũ in operis prncipio quid in toto carmine dicturi sint poetæ prponũt: quod uim habet exordii: in quo p̃ ea quæ narrare pollicemur: auditores seu lectotes attentos reddimus & dociles. Quanq̃ græcorũ plurimi propositionẽ inuocationi inseruere: ut fecisse dictus est homerus: hesiodusq;.

INVOCATIO.

Inuocatio est quũ post dicendorũ propositionẽ: in rebus tantum arduis: iuxta flacci præceptum musarum ĩ sui auxiliũ inuocant poetæ numen

uel propria abutentes inuocatione: ad alicuius
principis confugiunt auxilium: cui opus suum
dedicauere: ut in fastis ouidius fecit: quod simi
liter uim habet exordii: in quo auditores nobis
beniuolos cõstituim⁹. Et qa de musis mẽtionẽ
fecim⁹: de ipsis aliquid dicere nõ absurdũ erit.

MVSA.

Musa: quæ & nympha dicitur: dea est: a poetis fi
cta: quæ suo opem poemati ferre solet. Vnde &
musica dicta est. Constat autẽ secundũ uarro
nem. triplicem esse musicam. Vnam. s. quæ ex
aquæ motu generat̃: alterã ex aeris sono percus
si. Tertiã uero: quæ ĩ mera uoce consistit. Om̃is
aũt hæc musica a supcælesti harmonia depẽdet
Musa aũt dicta est παρὰ τὸ μάεσθαι hoc ẽ ab in
quisitione.
Musæ accidentia sũt tria. s. nomẽ: officiũ: & ordo

NOMEN.

Nomen musæ ẽ accidens: quo una ab alia digno (scitur.
Nomen musæ est nonuplex: nã secundũ hesiodũ
in theogonia: musæ iouis filiæ sunt nouem.
κλίω τ' εὐτέρπη τε θαλεία τε μελπομένη τε
τερψιχόρη τ' ἐρατώ τε πολυμνεία τ' οὐρανίη τε
καλλιόπη θ' ἡ δὲ προφερεστάτη ἐστὶν ἁπασάων.

Clio enī dicta ē ἀπὸ τοῦ κλέου hoc eſt a gloria.
Euterpe dicta eſt παρὰ τὸ εὖ καὶ τὸ τέρπειν hoc eſt a bene delectando.
Melpomene dicta eſt παρὰ τὸ μέλπειν hoc eſt (a dulci cantu.
Thalia dicta eſt παρὰ τὸ θάλλειν hoc eſt a gemi nando uel uirendo.
Polymnia dicta ē παρὰ τὸ πόλυ καὶ τὴν μνείαν hoc eſt a multa memoria.
Erato dicta eſt: q̃ſi ἡ ἐρατὸς hoc ē amabilis ἀπὸ τοῦ ἔρου id eſt ab amore.
Terpſichore dicta eſt παρὰ τὸ τέρπεσθαι hoc eſt (a delectando.
Vrania dicta eſt cæleſtis παρὰ τὸν οὐρανὸν hoc eſt a cælo.
Calliope dicta eſt παρὰ τὸ καλλιπέειν hoc eſt a (bene dicendo.

¶ OFFICIVM.

Oiciffum muſæ eſt proprietas: unicuiq; muſæ ſe cundū eius naturam accommodata.
Officiū muſæ in tot partes diuiſū eſt quot ſunt & muſæ.
Clio enī quæ bona fama interpretat᷑ res geſtas ca nit & hiſtorias: unde apud græcos hiſtorica di cta eſt: & ſecundū martianū in lunari orbe eſt conſtituta.
Euterpe: quæ bene delectans interpretat᷑ muſicā

docet: uñ a græcis tibicinaria eſt appellata: & in
orbe diali conſtituta eſt.

Melpomene: quæ modulatio interpretat᷑ tragœ
dias canit: uiuoſq; inuenit diſtinguere cantus
unde a græcis tragica nuncupatur: & in orbe ſo
lari conſtituta eſt.

Thalia: q̃ capacitas interpretat᷑ comœdias: & can
tandi tẽpora ĩuenit: uñ a græcis comica uocitat᷑
& in terra atq; ſilentio conſtituta eſt.

Polymnia: quæ memoria interpretatur colores ca
nit rhetoricos: ſulcos inuenit ſegeteſq; unde a
græcis rhetorica dicta eſt: & in orbe ſaturni eſt
conſtituta

Erato: quæ ĩuentio interpretat᷑: amores canit & cõ
nubia: unde a græcis amatrix uocata eſt: & in
orbe martiali eſt conſtituta.

Terpſichore: quæ delectans inſtructio interpre
tatur res iucundas canit & choræas: unde a græ
cis cythariſtia eſt appellata: & in ueneris orbe
conſtituta eſt.

Vrania: quæ cæleſtis interpretatur aſtrorũ motus
canit & portenta polorum: unde a græcis aſtro
logia nuncupata eſt: & in octaua ſphæra ẽ con
ſtituta.

Calliope quæ bona uox interpretatur heroica carmina canit uates ornat: uocemq; serenat unde a græcis poesis dicitur: & in mercurii orbe constituta est. Hæc ãt alias secũdũ hesiodũ ut diximus superat sorores cũ & illas in se contineat: & diuinã quandã metro uim superaddat.

¶ ORDO.

Ordo musarũ manifestus est: nam clio est prima euterpe secunda: melpomene tertia: thalia q̃rta polymnia qnta: erato sexta: terpsichore septima: urania octaua: calliope ãt nona & ultima.

Ordinis uero causa ea quidem summa diligentia notanda est.

Musas nemini dubium est a poetis fictas pro his quæ ad cuiuscunq; scientiæ perceptionẽ necessaria sunt. In omni enim acquirenda scientia: nouem requirunť: sine quib. nullus unquã effectus prospici potest. Primum est noluntas: secundum delectatio. tertium diligentia: quartũ capacitas. quintum memoria: sextum inuentio: septimum iudicium: octauum electio: ultimum uero pronunciatio. Inde nouem fictæ sunt a poetis musæ: quæ hominẽ in omni lrãꝝ disciplina ad optimũ finẽ ꝑ hæc media ducant.

Clio ergo prima ponitur: bona fama interpretata quæ hominis uoluntatē regat: ſcientiā enī uolumus ut noſtra fama augeatur

Euterpe ſecūda: bene delectans interpretata: quæ poſt diſcendi uoluntatem: ſtudii quoq; delectationem adiiciat.

Melpomene tertia: modulatio interpretata: quæ poſt ſtudii delectationem: uirtuti operam noſtram adiungat.

Thalia quarta: capacitas interpretata: q̄ poſt diligentiā ſtudio præſtitā res capere doceat diſcereq;

Polymnia quinta: memoria interpretata: q̄ poſt captā ſcientiā: illius ꝑpetuā adhibeat memoriā

Erato ſexta: ſimile īueniens interpretata quæ poſt memoriam: ſimile aliquid rei perceptæ componere doceat.

Terpſichore ſeptima: delectans inſtructio interpretata: quæ poſt ſimile īuentū: id iudicare: utrum bonum malumue ſit prudenter edoceat.

Vrania octaua: cæleſtis interpretata: q̄ poſt rei cō poſitæ iudiciū: optima quæq; eligere moneat.

Calliope nona: ultimaq; bona uox interpretata: quæ poſt rei optionē optimæ illam bene conciñeq; proferre inſtruat.

Hæc aũt omĩa eo pcipienda sũt ordine: ut sequentia semp præcedẽtia includant: Primo enĩ uiro studioso necesse est uelle doctrinã: Secundo delectari eo: quod uelit. Tertio instare ad id quo delectatus est. Quarto: capere ad quod institit. Quinto: memoriæ tradere: quod cepit. Sexto ei simile qd ĩuenire: quod memoriæ tradidit. Septimo iudicare: quod ĩuenerit. Octauo: eligere quod iudicauerit. Postremo proferre: quod elegerit.

¶NARRATIO.

Narratio est quũ post diuinũ auxilium imploratum: iam propositum poetæ aggrediunt̃ opus.

¶POESIS. CAPVT. XII.

Poesis ẽ contextus: & corpus totius operis secũdũ prædictã artem & eius regulas effecti. Ad quod tibi puenire concedant studiose adolescens: qui huic nostro ĩuigilaueris operi: heliconiæ sorores thespiadesq̃ nymphæ: Vt orphei cylleniiq̃ lyram dante apolline & fidib. & uoce decorare possis auratam.

¶EXPLICIT LIBER DECIMVS ET VLTIMVS DE POEMATE ET POESI AC POETARVM OFFICIO.

PERORATIO.

Iam deo annuente. Leonarde uir magnifice: ad finem suum prouectum est opus nostrum: quod tamen ut optabam: & studia nostra requirebant: non sine aliqua animorum contentione absolutum est. Pudet me quosdam nominare: demetrii quidem iudicio quadratas statuas: syrma: uentrem: pudenda: & barbam tantũ habentes: qui suis ineptiis: nugisq; molliculis studia nostra in huiusce opusculi compositione adeo uexare conati sunt: ut me pene a proposito reuocare uiderent. Quod mihi tanto molestius fuit: quando maiore componendi operis labore grauabar. Sed longe molestius erat quod a germanis: gallis pannoniisque quibusdam: homunculis sane ineptissimis: adeo impetebar: ut mihi fas esse uideret: latinos deserere: & rhomanam liguam a barbaris ediscere. Horũ ego contumelias eo animo ferendas duco: quo uirũ fortem aduersus maledicta futurũ Zeno citticus approbauit: tanq̃. s. legatum absq; responso remissum. Adde: quod cũ in opere nr̃o: diomedẽ caprum: phocam: agretiũ: donatum: seruium:

sergium priscianum: rufinum: quintilianum: strabonem: porphyrium: acronem: marcum tullium: & plerosq; alios uiros doctissimos imitati fuerimus: nec nō & peritissimū uirum: utriusq; linguæ decus: domitium calderinum: præceptorem nostrum: nihili eorum ineptias æstimabimus: qui si me accusauerint omnes deniq; illos accusauerint quorū (ut terentianis uerbis utar) æmulari exopto negligentiā potius q̄ istorum obscuram diligentiā. Adhibebo igitur hūc in eos animum: quem socrates adhibendū putauit. Cum enim a quodam calce percussus esset admirantibus illius tollerantiam dixit. Quid si me asinus impetisset? nunquid illi diem dixissem? Est preterea præcipuum illud quod me huiusmodi latratores æquo animo ferre compellit. Nam docti uiri sunt hi æmuli: aut indocti. Si docti: lætor equidem: mecum adeo fœliciter egisse fortunam: ut etiam doctis in inuidiam incidere potuerim. Si indocti itidem & lætor quod me indocti sufferre non possint: quippe qui eorum inscitiam haud imitari appaream. Sed illud minime pati possum. quod isti in me barbari quottidie clamitant.

Opus nouum aggressum fuisse sacerdotem: di
uinæ quidẽ scientiæ infensum: quod oratoriam po
eticamq;: inutiles nõ modo artes: uerũ & anĩs
damnosas complectatur: eusebiũ in exemplũ hye
ronymum adducentes: qui ob tales artes diu sit
flagellatus. Tanq̃ nesciant flagella passum fuis
se hieronymũ: nõ qa oratoriæ poeticæq; indul
geret: quarũ artiũ plenæ sunt eius epistolæ: sed
quia his adeo deditus erat: ut ne quidẽ unũ pro
phetarum legere possit. Dicant mihi quæso hi
boni uiri (ut ad oratoriã me conuertã) quæ ẽ illa
sciẽtia: quæ ppolita nõ indigeat orõne? Sciẽtia
enĩ (ut tullius inquit) sũt eorum: qui illas profiten
tur. Illustrare aũt oratione si quis istas artes ue
lit: ad oratoris ei confugiendũ est facultatem:
ni fortasse barbariem suam: qua nõ loquendo:
sed strependo potius: indies uti solent: scientiã
appellauerint. Non ne plato: aristoteles: & reli
qui philosophi: qui de philosophia benemeriti
sunt: similiter & theologi oms: augustinus: gre
gorius: hieronymus: ambrosius: propria facul
tate philosophi ac theologi: ornata ãt philoso
phantes orõne rhetores fuere? Si enĩ ars orato
ria nihil aliud est: nisi copiose & ornate dicere:

quomodo hi quos nominauimus: sine ea scien tia: quam eis non concedimus: copiose & orna te dicent? Inornate aūt eos dixisse quenlibet pu deat affirmare. Sed iam ad poeticā accedamus Affette uiri boni: poeticæ inimici: Afferte quæso uestra indigitamenta: pontificalesq; codices. Le gite hymnos: legite odas: legite psalmodias: di uino cultui sacratas: nō ne hæc poetica sūt? Sed nimirum ore balbuciente: & ignorantiā suam iam prostituente: non poetica: quadrata uero: seu quadrangularia rhytmica: & huiusmōi dely ramenta nuncupabitis. Tacete uirtutis expertes & poeticam sine qua nec deus ullus: nec cælestis motus: nec terrena nr̄a lætantꝰ: tandē inuiti lau date. Non enī temere græcoꝝ ciuitates: priscis temporib. ab ipso primordio: eorum pueros in poetica erudiendos curauere: non nudæ uolu ptatis: sed castæ moderatōis gratia: hacq; de cau sa se morū magistros & emendatores putauere Fabulosis enim oblectationib. puerorū animos inescans metrica instituit: ut prouectiore ætate ad rerum disciplinam perducendi: corroborata iam cogitatione pertingant. Fabulosum tamen poetam quenq; pudeat appellare: Nam si poe

tam fabulosum nugatoremq; dixerimus: qui alios oratores: alios imperatores: alios: denique reliqua uirtutis opera demonstrantes inducat: qua tandem constantia: oratorem ueridicum asseremus: quem a poeta inductum: prius nugatorem uocauerimus? Tacete igitur inquam uiri boni: & poeticam æquo animo suscipite. Ego enim sic existimo: si poetica casu destrui contingeret breui futurum: ut ne quidem unus ornate loqui auderet: sed cum exsiccato fonte: riuulos quoq; penitus defecturos. Audeo preterea illud non immerito affirmare: quod si uatib. credendum est ea quæ a uobis nunc despicitur: & uelut proscripta: in exilium missa est poetica: non post multum temporis spatium: quod prius obtinuerat totius orbis imperium recuperabit: & uos inuiti quoq; per germanias: gallias pannoniasq; uestras libere uagantem: etiam nudato capite depressa barbarie uerebimini. Non scribo hæc: ut in germanos: gallosue aut pannonios inuehi uelim: quos me non latet uiros omni quidem scientia præditos esse: & quod laudabilius est: omni religione & uitæ sanctimonia exornatos. Non enim eius sum naturæ: ut maledicendi consue

tudine gaudeam: imo & sæpenumero lacessitus ad extremũ usq; perpessus sim: Sed tanta erat in me fabularum quorundã uersa insania: tantus furor & impetus: ut cum diu silentiũ tenuissem: & eo magis istorum insaniam quottidie crescere uiderem: haud amplius reticere potuerim. Ad te ãt reuertor uir præstantissime: cui & nostrũ gratum fuisse laborem confido: & tuæ præstantiæ dicatum opus mitto: ut inter cæteras hæreditates: filio tuo: adolescẽtulo: te patre digno connumeratum relinquatur. Aristippus enim rogatus a ciue: quo pacto melior euasurus esset eius filius: si erudiretur respondit. Et cicero optimam eam putauit hæreditatem a patribus traditam liberis: omniq; patrimonio præstantiorem: gloriam. s. uirtutis rerumq; gestarum: cui dedecori esse nefas & uitiũ iudicandum foret. Itidem & menander poeta ἀναφαίρετον εἶναι κτῆμα τὴν παιδείαν βροτοῖσ affirmauit: Accipe igitur opus tibi sacratum: & ad te tanq̃ patronũ suũ pcurrens quod si exhilari fronte susceperis: in grãmatica græca & geographia nr̃a quã propediẽ edituri sumus: non paruas quidẽ nobis uires addideris. Opus ãt pñs facile a

maliuoloru͂ obtrectationib: tueri poteris: si cu raueris: ut in manus hominu͂ q͂ emendatissimu͂ ueniat. Si quid uero mendosu͂ & minus politu͂ diligens lector repererit: id non mihi sed impres soribus ascribendu͂: diomedis mei: quæ iure fra gmenta dixerim: cæterorumq; doctorum adeo corru pta uolumina: ut uix suu͂ nomen teneant: faci le probabunt. Hoc eni͂ est frequens impressorum uitium, ut modo præposteras & i͂uersas: modo alias pro aliis litteras ponant: qui tame͂ in hoc excusari possunt: quod uix diligens præfectoru͂ & emendantiu͂ cura: om͂ia im͂primendo corrige re potest. Illa uero quæ corrigenda sunt sæpissi me leuia: & per se facilius sint emendanda. Va le decus militiæ: patriæ salusq; tuæ: præsidium snmmum & dulce decus meum.

τέλοσ.

P. FRANCISCI NIGRI. A. VENETI SACER dotis artiumq; doctoris: aruntina grammatica ad splendidissimu͂ equitem leonardu͂ bottam pro serenissimo duce mediolani apud illustris SIMVM VENETORVM SENATVM O RATOREM FACVNDISSIMVM FOELI CITER EXPLICITA EST. PLAVDITE.

¶C. Ioannes Lucilius Santreiter de Fonte salutis: omnib. studiosis adolescentib. fœlicitatẽ dicit.

Expulerat triplici faciles gens barbara rheno:
Pierides quondam: castaliæq; deas.
Gens ignara dei: cui plectra sonantia curæ.
Quæ nullos pegasi nouerat ante lares.
Restiteratq; uetus: depulsis undiq; musis:
Barbara lingua: suos testificata dies.
Hinc miseri subito liquere poemata ciues:
Et iuuenes studia & deseruere senes.
Nam mala barbaries: rhomanũ extĩguere nomẽ
Ausa est: & nymphas phœbe polite tuas.
Tunc ego quẽ musis genuit cyllenius aptum.
Quid facerem: positis artib. usq; meis?
Nec mihi iam patrias sedes habitare licebat:
Proscriptæ miseras quas renuere deæ.
Inde uelut radiis premeret cyllenius: ipsam
Et patriam liqui tunc: patriosq; lares.
Ac uenetas subito cœpi lustrare lacunas.
Et quas perdideram. quærere mœstus aquas.
Tunc mihi se lætæ retulerũt undiq; nymphæ.
Solantes mœsto spemq; dedere uiro.
Et ducunt placidas francisci protinus ædes:

Quem anymphus genuit niger auitus aruns.
Nanq; pius profugas exceperat æquore musas.
Et pariter sedes hospitiumq; dedit.
Hic mihi prima meæ uisa est fortuna salutis:
Hic dulces hausi nec saturatus aquas.
Hinc me pierides traxere ad flumina summi
Parnassi: pegasos: castaliæq; choros.
Et mea cephisi penetrarunt agmina ripas.
Parmissosq; sinus: & tua sacra themi.
Et quia non aliud est charite maius:
Officium: prompsi grammata docta nigri.
Hos quib. adductus parnassi ad limina sacri:
Impressi libros & monumenta sui.
Gorgoneæ pueri ueniunt quib. antra medusæ.
Et latices gustant melle fluente sacros.
Et uobis iuuenes statui precepta dedisse:
Vt solo quisquis codice cuncta legat.
Sed quia iam rhenus faciles admittere musas:
Dicitur: & phœbo reddere uota pio.
Hinc mihi sũma qdẽ geminataq; gaudia crescũt
Et uatum & patriæ munera læta meæ.
Certe igitur patriam: reliquarũ pace locutus.
Virtutum dicam se posuisse ducem
Diuinas artes: & conscia sidera fati.

Et phætontæos hic reperimus æquos.
Quid numeros: numerisq; νέαν metita q̄dratis
Agmina? quid referam quæ sua cura sophos?
Cæsareas referam leges? & iura quid ultra?
Sacra recensebo: pontificale decus?
Orator tantum hic & lingua diserta poetæ
Defuerat: patriæ quæ modo iuncta bonæ.
O fortunatos nimium: mea gaudia ciues.
O fœlix patriæ tempus & omne meæ.
Nunc tua me lætū excipiunt bona mœnia ciuem
Inq; sinu patriæ iam moriturus ero.
Sed prius a nobis parua hæc munuscula sume:
Quæ mihi doctoris sunt monumenta mei.
Cui referes dignas quum tanto munere grates.
Lucili memores patria chara tui.

¶Valete. ἀεὶ Δηκα.

Santritter helbronna genitus de gente ioannes
Lucilius: prompsit grammara docta nigri.
Herbipolisq; satus: socio sudore: lacunis.
Hoc uenetus francus fert theodorus opus.

¶ANNO SALVTIS. M.CCCC.LXXX. XII. CAL. APRIL. Impressū ē hoc opꝰ VENETIIS DVCE VIRTVTE & COMITE FORTVNA

5/12/41